GÜNLÜKLER

1. Cilt

THEODOR HERZL

Çeviren: Ali Fahri Doğan

RUNİK KİTAP

RUNİK KİTAP
No: 217 | Siyaset: 04 |

ÖZGÜN ADI ***Tagebücher***

ESER ADI **GÜNLÜKLER BİRİNCİ CİLT**

YAZAR ADI **Theodor Herzl**

YAYIMA HAZIRLAYAN **Doğan Mert Demir**

ÇEVİREN **Ali Fahri Doğan**

ÇEVİRİ EDİTÖRÜ **Ufuk Aykol**

MUSAHHİH **İnayet Bebek**

KAPAK TASARIM **Şevket Dönmezoğlu**

SAYFA DÜZENİ **Hilal Yazlık**

BASIM VE CİLT **Repar Dijital Matbaası**

BASKI **Şubat 2023 - 1. Basım**

ISBN **978-625-7513-97-5**

(Takım ISBN) 978-625-7513-96-8

SERTİFİKA NO **40675**

Runik Kitap,
Repar Tasarım Matbaa ve Reklamcılık Ticaret Limited Şirketi'nin tescilli markasıdır.

© Bu kitabın tüm hakları saklıdır.
Tanıtım amaçlı, kısa alıntılar dışında metin ya da görseller
yayınevinin izni olmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Mimar Sinan Mah., Selami Ali Efendi Cad., No: 534672 Üsküdar/İstanbul
Tel: 0 (212) 522 48 45

GÜNLÜKLER
BİRİNCİ CİLT

Theodor Herzl

Çeviren: Ali Fahri Doğan

RUNİK
KİTAP

İÇİNDEKİLER

TAKDİM
7

BİRİNCİ DEFTER

PARİS'TE BAŞLAYAN YAHUDİ DAVASI
HAKKINDA HAMSÎN YORTUSU CİVARI, 1895
11

İKİNCİ DEFTER

23 HAZİRAN 1895'TEN İTİBAREN
197

ÜÇÜNCÜ DEFTER

BAŞLANGIÇ: 22 NİSAN 1896
KARLSRUHE YOLUNDA
341

DİZİN
445

TAKDİM

Theodor Herzl'in ölümünün üzerinden 119 yıl geçti. Neredeyse iki insan ömrüne tekabül eden bu uzun süreye rağmen Türkiye'de onun fikirlerinin derinlerine inebilmiş değiliz. Oysaki "Yahudi Devleti"nin fikrî kökenlerini inşa eden Herzl'in hayatı ve görüşleri, başta Orta Doğu olmak üzere dünyanın birçok yerinde tarihin akışına etki etmiştir. Buna istinaden Herzl'in zihin dünyasını tetkik edebileceğiniz günlüklerinin tamamını ilk defa Türkçe neşretmekten memnuniyet duyuyoruz.

Toplamda dört cilt hâlinde neşredeceğimiz bu günlükler, onun Yahudi davasını uluslararası sahaya taşıyabilmek için canhıraş çalıştığı, hayatının son 9 senesini kapsar. Herzl, günlüklerini yazmaya başladığında dünyanın birçok ülkesinde zaten tanınıyordu. Yazdıklarından haberdar olan geniş bir entelektüel kitlenin yanı sıra, dünyanın dört bir yanından devlet adamlarıyla da müspet ilişkiler geliştirmişti.

Her ne kadar Herzl'in yazıları ve kitapları son derece özenli ve dikkat çekici olsa da günlüklerinde aynı titizliği bulmak güç; bu belki de "günlük" türüne ilişkin bir durumdur çünkü günlükler, çoğu zaman neşredilme kaygısıyla değil, daha ziyade "not tutmak" için yazılır. Nitekim Herzl de günlüklerini yayımlamak üzere yazmamıştı. Birçok hususu aklına geldiği gibi yazmış, daha doğrusu karalamıştır. Bu durum yine de birazdan okuyacağınız satırların öneminden hiçbir şey eksiltmiyor.

Herzl'in günlüklerinin sıklıkla bir propaganda defteri hâline geldiğini, müellifin kurmayı umduğu Yahudi Devleti'nin müesseselerini ve yapısını bu günlüklerde tasarladığını söyleyebiliriz. Bir diğer ifadeyle bu günlükler, siyasî Siyonizm'in temel metinlerini içermektedir. Yahudi kültürel milliyetçiliği, İbranicenin yeniden canlandırılması ve Yahudilerin Filistin'e yerleşmesini teşvik eden Siyonist derneklerin yapılanması hakkında birçok ayrıntı bu notlarda mevcut.

Yahudi Devleti'nin fikir babası Herzl'in günlükleri, toplumsal bir hareketin başlangıcına dair en temel metindir. Ancak unutulmamalıdır ki bu türden bir metin, değerlendirmeye ve tenkide muhtaç bir kaynaktır. Bu satırlar Herzl'in öznel bakış açısını ne kadar güçlü yansıtırsa yansıtsın, özellikle ikili ilişkilerde diğer tarafın tanıklığını da görmek elzemdir. Zira metinden de anlaşılacağı üzere Herzl, konuları son derece coşkun duygusal karakteriyle tarafgir biçimde yorumlar. Muhtemelen bu günlükleri olduğu hâliyle yayımlamak arzusuyla kaleme almadığı için, fikirlerini çok daha özgürce kaleme almıştır. Bu sebeple *Yahudi Devleti* kitabında dahi göremeyeceğimiz bir cüretkârlıkla aktarır fikirlerini. Zaten metin içinde *Yahudi Devleti* kitabının nasıl vücuda geldiği, yayıncılarla görüşmeleri ve içerikteki değişiklikler hakkında çok sayıda bilgi bulunmaktadır. Bununla bağlantılı çok ilginç bir noktaya dikkat çekmekte fayda var: Başta Werner J. Cahnman olmak üzere Herzl uzmanları, yazdığı tiyatro oyunlarında drama kurmaktaki başarısızlığını günlüklerinde aştığını ve olağanüstü bir drama kurduğunu iddia eder.

Bu günlüklerin bir hususiyeti de Herzl'in Osmanlı'ya dair notlarıdır. Zira birçok Osmanlı bürokratıyla yakın münasebete giren Herzl, Sultan'la da bizzat görüşerek Yahudi Devleti'nin kurulması hususunda iş birliği talep etmiştir. Bu hususta bazı kayıtlara elinizdeki ciltte rastlayacaksınız. Sultan II. Abdülhamid'in meşhur "Ben bir karış toprak bile satamam. Milletim bu imparatorluğu kanlarıyla savaşarak aldı ve kanlarıyla suladı. Bizden de ancak kanımızı dökerek alabilirler," sözü de bu günlüklerin elinizdeki ilk cildi sayesinde haberdar olduğumuz bir kayıttır. İlerleyen cilt-

lerde de Avrupalı güçlerin Osmanlı hakkındaki görüşlerini göreceksiniz. Bu sebeple elinizdeki kitap, II. Abdülhamid dönemi Osmanlı çalışmaları için birçok ilk elden tanıklığı ihtiva ediyor. Dahası, Rothschild ailesiyle kurduğu yakın ilişki de günlüklerinde temel meselelerden biri olarak göze çarpıyor.

Bu günlükler sayesinde Herzl'in hem Siyonist dava yolundaki fikirleri hem de kişisel yaşamı çok daha iyi anlaşılacak. Dönemin hemen hemen tüm aydınlarının yaptığı gibi Herzl'in de yazdığı ve aldığı mektupları temize çektiğini ve böylece ileriye dönük arşiv tuttuğunu, işbu günlükler vesilesiyle görüyoruz. Sigmund Freud'un temize çektiği mektuplar nasıl onun hayatı ve fikirleri hakkında birçok ayrıntıyı gün yüzüne çıkardıysa, aynı durum Theodor Herzl için de geçerlidir.

Buna ek olarak, yaptığı konuşmaları da günlüklerine kaydettiğini görüyoruz. Bu konuşma metinleri, onun günümüze ulaşmayan birçok özel ya da umumi görüşünü de takip etme fırsatını veriyor bize. Bu sebeple elinizdeki metnin, uzun yıllar boyunca Siyonizm, Orta Doğu, Osmanlı, Balkanlar, Avrupa ya da Herzl üzerine çalışan akademisyenlerin, Filistin ve İsrail araştırmacılarının çalışmalarını zenginleştirmesi işten bile değil.

İsrail'in kuruluş süreci incelendiğinde, Herzl'in ölümünü müteakip bu günlüklerin bir yol gösterici şeklinde kullanıldığını, kurumların ihdasında onun öğütlerinin takip edildiğini görebilirsiniz. Yahudi Devleti fikrinin babasının zihninin labirentlerinde dolaşabilmemize imkân tanıyan bu metin, onun hayat yolculuğunu, fikirlerini, gündelik yaşamını ve daha birçok veçhesini gözler önüne seriyor. Bu hâliyle *Günlükler*, yalnızca makrotarih çalışmaları için değil, dünyada giderek ivme kazanan mikrotarih araştırmaları için de eşsiz bir kaynak.

Doğan Mert Demir

Ocak 2023

Üsküdar

BİRİNCİ DEFTER

PARİS'TE BAŞLAYAN YAHUDİ DAVASI HAKKINDA HAMSÎN YORTUSU[1] CİVARI, 1895

1 Hristiyanlık'ta Paskalya'dan elli (hamsin) gün ya da yedi hafta sonra kutlanan bayram. (Ç.N.)

Bir süredir uçsuz bucaksız ihtişama sahip bir çalışmayla meşgulüm. Şu anda bunun üstesinden gelip gelemeyeceğimi bilemiyorum. Muazzam bir hayal gibi görünüyor. Fakat günlerdir ve haftalardır bilincimin sınırlarını aşmışçasına beni ele geçirmiş durumda. Nereye gitsem bana eşlik ediyor, sıradan konuşmalarıma sirayet ediyor, komik derecede fuzuli gazetecilik çalışmalarımı yaparken omzumun üzerinden kafasını uzatıp bakıyor. Beni rahatsız ediyor ve hatta zehirliyor.

Bunun neticesinde ortaya neyin çıkacağını kestirmek için oldukça erken. Fakat tecrübemin bana dediğine göre bu bir rüya olsa da önemli ve bunu yazıya dökmeliyim. Bunu insanlık için kayıt altına almak amacıyla yapmasam bile en azından sonraki yıllarda kendi zevkim ya da mülahazalarım için yapmalıyım. Belki de bu iki ihtimal arasında bir şeydir; yani, edebî bir ürün. Her ne kadar tahayyülüm hakikate nakledilemez olsa da en azından faaliyetlerimden bir roman çıkabilir. Başlığı ise "Arz-ı Mev'ûd".

Hakikati söylemek gerekirse bunun artık aklıma ilk geldiği hâliyle mevcut olduğundan emin değilim. Hâlbuki bu başlı başına bir "edebiyat" değil, olsa olsa bir amaca hizmet edebilir. Üstelik bu kadar kısa bir sürenin ardından bundan emin olamayışım, bu yazılı kaydın ne kadar gerekli olduğunun da delili. Paris'e geldiğim gün gazete sütunlarına taşınamayacak deneyimlerimi, izlenimlerimi ve görüşlerimi kaydetmek amacıyla bir günlük tutma-

dığıma ne kadar da pişmanım! Zira bunların hızla kaybolma gibi bir huyu var. Bu şekilde pek çok şey beni terk edip gitti.

Peki, benim hâlihazırda çalıştığım şeyle kıyaslandığında bir gazete muhabirinin deneyimleri nedir ki? Hangi hayalleri, düşünceleri, mektupları, toplantıları, faaliyetleri tecrübe etmek zorunda kalacağım? Bunlar hiç olmazsa bir hayal kırıklığı yaratacak, eğer işler yoluna girerse korkunç mücadeleler ortaya çıkacak. Bunların hepsi kayıt altına alınmalı.

How I Found Livingstone adlı küçük seyahat kitabıyla Stanley dünyanın ilgisini çekmişti. Yolu Kara Kıta'dan geçtiğinde bütün dünya bundan büyülenmişti. Bütün medeni dünya... Fakat benimkilerle kıyaslandığında bu maceralar ne kadar da önemsiz. Bugün ise şunu şöyle söylemeliyim; benim hayalimle kıyaslandığında...

Yahudi meselesiyle meşgul olmaya gerçekten ne zaman başladım? Muhtemelen ilk ortaya çıktığından beri. Kuşkusuz Dühring'in kitabını okuduğum andan itibaren. Şimdi Viyana'da bir yerlere kaldırılmış eski defterlerimden birinde Dühring'in kitabı ve bu mesele hakkındaki ilk gözlemlerim vardı. O dönemde hâlâ yazılarımın dış dünyayla buluşacağı bir gazetem yoktu. Zannederim 1881 ya da 1882 yılıydı. Fakat biliyorum ki o zaman yazıya döktüğüm fikirlerin bazılarını bugün bile defaatle söylüyorum. Yıllar geçtikçe "Yahudi Meselesi" içime işledi. Zihnimi kemirmeye başladı, bana işkence etti ve beni perişan etti. Aslında her ne zaman şahsî deneyimlerim -coşkularım ve kederlerim- daha geniş ölçekli düşünmeme imkân verdiyse de ben bu meseleye dönüp durdum.

Her geçen yıl doğal olarak düşünce dünyama bir değişiklik getiriyordu. Bunun tam anlamıyla farkındaydım. Aynı şekilde aynaya baktığımda eskisinden farklı bir adamın bana baktığını görüyorum. Değişen özelliklerine rağmen bu adam yine de öncekinin aynı. Bu yaş alma alametleriyle olgunlaştığımı fark ediyorum.

Yahudi meselesi ilk başta beni derinden yaraladı. Öyle zamanlar olmuştur ki bundan kaçmayı istemişimdir; Hristiyan cemaatine ya da herhangi bir yere. Fakat her hâlükârda bunlar gençliğin zafiyetinden kaynaklanan belli belirsiz arzulardan ibaretti. Zira bu günlükte mevcut olan bütün samimiyetimle kendime diyebilirim ki -eğer kendime karşı ikiyüzlü olsaydım, bu samimiyet tamamen kıymetsiz olurdu- hiçbir zaman ciddi bir şekilde vaftiz edilmeyi ya da ismimi değiştirmeyi düşünmedim. Size bunun kanıtı olan bir olaydan bahsedeyim. Genç bir yazar olarak Viyana'da *Deutsche Wochenschrift*'e bir yazı götürdüğümde Dr. Friedjung bana şimdiki kadar Yahudi olmayan bir mahlas seçmemi önermişti. Ben de bu teklifi net bir şekilde reddedip babamın ismini taşımaya devam etmek istediğimi söylemiş ve yazıyı geri çekmeyi teklif etmiştim. Friedjung yine de yazımı kabul etmişti. Daha sonra, mütevazı arzuları ve ehemmiyetsiz bir itibarı olan sıradan bir yazar oldum.

Yahudi meselesi doğal olarak her dönemeçte ve köşede benim için pusuda bekler oldu. Ona bakıp bakıp iç çektim. Onunla alay ettim; mutsuz hissediyordum fakat yine de bu mesele bana gerçekten hâkim olmuş değildi. Hâlbuki buraya gelmeden önce bile bir Yahudi romanı yazmak istiyordum. Bunu da 1891 yazında yaptığım İspanya seyahatlerim sırasında yazacaktım. O dönemde bu roman benim bir sonraki edebî projemdi. Romanın kahramanı şubat ayında Berlin'de canına kıyan sevgili dostum Heinrich Kana olacaktı. Bu romanla kendimi onun hayaletinden âzat edeceğime inanıyordum. İlk taslağında romanın adı *Samuel Kohn* idi. Ayrıca dağınık hâldeki notlarımda da bu roman için pek çok isim zikrediyordum. Mustarip, aşağılanmış ve efendiliğini koruyan zavallı Yahudi kitlelerini kısmen zengin olanlarla kıyaslayacaktım. Zengin Yahudiler anti-Semitizm'e dair hiçbir şey yaşamamışlardı. Bununla beraber anti-Semitizm'den hakikaten ve esasen sorumlu olanlar bunlardı. Kana'nın içerisinde yaşadığı muhit, zengin akrabalarının tersine teşekkül edecekti.

Neue Freie Presse beni muhabir olarak Paris'e gönderdi. Bu görevi derhâl kabul ettim, zira bu bölgedeki ne kadar çok şey görüp

öğreneceğimi hemen anlamıştım. Fakat yine de roman planından vazgeçmenin pişmanlığını yaşadım.

Paris'te kendimi politikanın ortasında buldum. En azından bir gözlemci olarak... Dünyanın nasıl idare edildiğini gördüm. Ayrıca kalabalık olgusu karşısında ağzım açık kaldı ve uzun bir süre boyunca bunun ne olduğunu anlayamadım. Burada da beni doğrudan mağdur etmeyecek, daha yüksek ve objektif bir anti-Semitizim görüşüne ulaştım. Avusturya ya da Almanya'da daima birinin arkamdan "Hep, hep!"[2] diye bağırmasından korkardım. Fakat burada kalabalıklar içinden fark edilmeksizin geçiyorum.

Buradaki "fark edilmeksizin" ifadesinde anti-Semitistlere karşı korkunç bir serzeniş yatıyor. Şimdiye kadar "Hep, hep!" çığlıklarını kendi kulaklarımla sadece iki defa duydum. Birincisi 1888'de Mainz'den geçerken idi. Bir akşam ucuz bir gece kulübüne girip bir bira almıştım. Kulüpten ayrılmak üzere ayağa kalkıp duman ve gürültü içinde kapıya yönelince birisi arkamdan "Hep, hep!" diye bağırdı. Arkasından hep bir ağızdan saçma sapan şeyler söylemeye başladılar.

İkincisi ise Viyana yakınlarındaki Baden'deydi. Ben, Speidel'in Hinterbrühl'deki evimden çıkıp faytonla giderken birisi bana "Pis Yahudi!" diye bağırmıştı. Bu bağırma daha derindendi. Çünkü Hinterbrühl'de girmiş olduğum bir diyaloğun unutulmaz bir hâtimesi olarak gelmişti ve ayrıca benim kendi "memleket" toprağımda yankılanmıştı.

Daha sonra Paris'teyken anti-Semitizm'e karşı daha serbest bir tutum sergiledim. Şimdi ise anti-Semitizm'i tarihî olarak daha iyi anlamaya ve daha çok hesaba katmaya başladım.

Her şeyden önce anti-Semitizm'e karşı savaş çabasının içinin boş olduğunu ve beyhudeliğini anladım. Yazında ya da kapalı mahfillerde ifade edilen nutukların hiçbir faydası olmadı. Hatta gülünç bir etki bile yaptı. Kariyer peşinde koşanlara ya da ah-

2 Eskiden Yahudi düşmanlarının Yahudilere sataşmak için kullandıkları bir söz; muhtemelen Roma döneminden kalma ve *Hierosolyma est perdita* (Kudüs düştü!) ifadesinin baş harflerini temsil etmektedir.

maklara ek olarak bu tür "yardım komitelerinde" hizmet eden gözü pek insanların olduğu da doğrudur. Bunlar sel felaketlerinden sonra –ve önce!– kurulan "yardım komitelerine" benzerdir ve elde ettikleri kazanım da ancak o kadardır. Asil Bertha von Suttner böyle bir komitenin faydalı olabileceğine inanmakla hata etmişti. Kuşkusuz bu hata ona büyük bir erdem de kazandıracaktı. Barış cemiyetlerinin durumu da tam olarak bundan ibarettir. Korkunç bir patlayıcı icat eden bir adam, bin tane nazik barış havarisinden daha fazla barışa hizmet etmektedir.

Üç yıl önce Baron Leitenberger bir "mücadele" organı olarak *Freies Blatt*[3] hakkında ne düşündüğümü sorduğunda ona verdiğim cevap aşağı yukarı bundan ibaretti. Kendisine hiçbir şey düşünmediğimi söylemiştim. Ancak ona basın aracılığıyla bir şeyler yapılabileceğini söylemiş ve ardından Yahudi nefretiyle savaşmak için kendisiyle bir planımı paylaşmıştım; Yahudi olmayan saf bir insanın yöneteceği bir gazete. Ancak Baron planımın çok karmaşık ya da masraflı olacağını düşünmüştü. Anti-Semitizm'e karşı sadece küçük ölçekli bir savaş vermek istiyordu.

Bugün tabii ki o dönemde bana doğru gelen şeyin zayıf, aptalca bir hareket olduğu kanısındayım. Anti-Semitizm büyümeye devam ediyor ve ben de öyle...

Bu meselenin iki farklı kavrayışını ve o yıllarda aklıma gelen çözümleri hâlâ hatırlıyorum. Yaklaşık iki yıl önce, en azından Avusturya'da Katolik Kilisesi'nin de yardımıyla Yahudi meselesini çözmek istemiştim. Papaya (hatta en başta Avusturya kilisesi liderlerinin desteğini de alarak) ulaşmayı ve ona şöyle söylemeyi arzu etmiştim: "Anti-Semitistlere karşı bize yardım edin ve ben de Yahudilerin Hristiyanlığa hür ve muteber bir şekilde intikali için büyük bir hareket başlatayım."

Bu hareketin liderlerinin –özellikle şahsımın– Yahudi kalacağı ve bu sıfatla çoğunluğun dinine geçmeyi teşvik edecek olması açısından bu süreç hür ve muteber olacaktı. Bu geçiş, pazar günleri öğlen Saint Stephen Katedrali'nde, tören alaylarının refakatinde

3 Avusturya'da anti-Semitizm'le mücadele için haftalık olarak neşredilen gazete.

ve çan sesleri arasında hiçbir şey karanlıkta kalmayacak şekilde gerçekleşecekti. Şimdiye kadar din değiştirenlerin yaşadığı utanç içerisinde değil, vakur bir şekilde. Yahudi liderler de halka kilisenin eşiğine kadar eşlik edip kendileri dışarıda beklemek suretiyle Yahudi kalacakları için, bütün bu seramoni büyük bir samimiyetin dokunuşuyla yüceltilecekti.

Bizler kararlı insanların son neslini teşkil edecektik. Hâlâ babalarımızın inancına bağlı kalacaktık. Fakat evlatlarımız bağımsız karar verecek yaşa gelmeden önce onları Hristiyan yapacaktık. Çünkü bu yaştan sonra din değiştirme korkaklık ya da kariyer peşinde koşma olarak görülürdü. Âdetim olduğu üzere bütün planı en ince ayrıntılarına kadar düşünmüştüm. Kendimi Viyana başpiskoposuyla müzakere ederken görüyordum. Hayalimde papanın karşısında duruyor ve ırkların birbirine karışabileceği şeklindeki bu sloganı dünyanın her yerine gönderiyordum. Bu arada hem papa hem de başpiskopos benim son Yahudi nesli içinde kalmak istediğim için çok üzgündü.

Meseleyi onlarla müzakere etme fırsatı bulur bulmaz *Neue Freie Presse*'nin yayıncılarını bu plana kazandırmaya niyetliydim. Daha önce Paris'ten onlara bazı tavsiyelerde bulunmuştum ancak Avusturya'daki Liberal Parti'ye muhalif olarak bu tavsiyelere uymamışlardı. Sosyalistlerin seçim reformuna dair motivasyonları şiddetli bir hâle gelmeden bir sene önceki Noel başyazısında birdenbire evrensel oy hakkının talep edilmesi gerektiğini tavsiye etmiştim. Liberaller bu şekilde, halkın nezdinde ve işçi sınıfı içindeki zeki unsurlar arasında kaybettikleri sağlam zemini yeniden kazanacaklardı. Daha sonra seçim reformuna yönelik heyecanı yayıncılarıma benden ziyade başkaları aktardı. Fakat onların bu konudaki duruşları pek de isabetli değildi.

Başyazılar üzerinde gerçek bir otoritemin olmadığı doğrudur. Beni sadece bir hatip ve köşe yazıları kaleme alan bir yazar olarak görüyorlardı. Dolayısıyla burada, Paris'te konu hakkında kendisiyle konuştuğumda Benedikt de papa hakkındaki fikirlerimi reddetti. Zaten daha önce de Bacher evrensel oy hakkına dair fikrimi reddetmişti. Ancak Benedikt'in cevabındaki bir şey

hakiki olarak çarpıcı gelmişti. Şöyle demişti: "Yüz nesildir sizin soyunuz, kendisini Yahudi cemaati içerisinde korudu. Şimdi ise siz kendinizi bu süreçte bir nihai nokta olarak tespit etmeyi teklif ediyorsunuz. Bunu yapamazsınız ve yapmaya da hakkınız yoktur. Bunun yanı sıra papa da sizi hiçbir zaman kabul etmeyecek."

Ancak bu *Neue Freie Presse*'yi ve Avusturyalı liberalleri daha sonra anti-Semitistlere karşı papanın müdahalesini talep etmekten alıkoymadı. Namüsait ve hatta geçerli olan ilkelerin aksine cereyan eden şartlar altında olsa da bahsettiğim durum geçen yıl, Benedikt'le konuşmamdan bir buçuk yıl sonra gerçekleşmişti. Bu dönem aynı zamanda Kardinal Schönborn'un Roma'ya gittiği vakitti. Kendisi papadan, anti-Semitistler arasında ruhban sınıfının ve hükümetin muzır görmeye başladığı unsurlara karşı çıkılmasını talep edecekti. Bu tür geri alınamaz faaliyetlerle Liberaller, önceleri daima inkâr ettikleri şeyi tanımış oluyorlardı; papanın Avusturya'nın iç işlerine karışma hakkı. Onların bu feragatinin neticesiyse sıfırdı.

Ben oldukça farklı bir şey kastetmiştim: kapalı kapılar ardında imzalanan bir barış anlaşması.

Tabii ki gazetem olmadan hiçbir şey yapamazdım. Otoritemi nereden alacaktım? Karşılığında ne verebilecektim? Önde gelen liberal gazetenin hizmetleri, zeki papayı bir şeyler yapmaya itmişti; bir deklarasyon yayımlamak ya da imada bulunmak. Sonradan şans eseri XIII. Leo'nun gazete hakkındaki bir ifadesini işittim: "*Neue Freie Presse*'nin bu kadar başarılı olması çok kötü."

Bu plan terk edildikten sonra farkında olmadan zihnimde belli belirsiz bir fikir olgunlaştı. Bu denli politik olmaktan ziyade daha derin düşüncelerin eseriydi. Bunu ilk defa geçen yaz kendisini ziyaret etmek için Baden'den Hinterbrühl'e geldiğimde Speidel'la yaptığım bir konuşmada formüle etmiştim. Yeşil çayırlar üzerinde dolaşmış, felsefe yapmış ve Yahudi meselesine geçmiştik.

Şöyle demiştim: "Anti-Semitizm'in ne hakkında olduğunu anladım. Biz Yahudiler, kendi suçumuz olmamasına rağmen muhtelif milletler içerisinde yabancı bir unsur olarak mevcudiyetimi-

zi sürdürdük. Biz gettoda bir dizi anti-sosyal vasıflar kazandık. Karakterimiz zulüm altında bozuldu ve bir başka baskı türüyle restore edilmeli. Aslında anti-Semitizm, Yahudilerin hürriyetinin bir neticesidir. Ancak tarihî kavrayıştan yoksun olan halklar –yani bunların hepsi– bizi tarihin bir ürünü, daha eski, vahşi ve üstelik daha dar görüşlü dönemlerin kurbanı olarak görmemektedirler. Yaptıkları işkenceler, Kilise'nin tefeciliği Hristiyanlığa geçişi yasaklaması ve yöneticilerin bizi para işlerine zorlaması yüzünden bizim bu hâle geldiğimizi fark etmemektedirler. Biz paraya yapışıyoruz çünkü onlar bizi paraya savurdular. Üstelik daima kaçmaya ve mallarımızı yağmacılardan gizlemeye hazır olmak zorundaydık. İşte parayla olan ilişkimiz bu şekilde gelişmişti. Ardından imparatorun *Kammerknechte*'leri [oda hizmetçileri] olarak bizler bir tür dolaylı vergi sistemi kurduk. İnsanlardan para aldık. Daha sonra bu para bizden çalındı ve müsadere edildi. Bütün bu sıkıntılar bizi çirkinleştirdi. Eskiden gururlu ve ihtişamlı olan karakterimizi dönüştürdü. Her şeyden önce biz bir zamanlar savaş döneminde devletin nasıl müdafaa edileceğini bilen insanlardık. İki bin yıldır katliama maruz kaldığımız hâlde yok olmadan hayatta olduğumuza göre demek ki hayli yetenekli bir kavimiz."

"Doktriner özgürlükçüler adına *İmparatorluk Gazetesi*'nde (*Imperial Gazette*) bir bildiri yayımlamakla insanların eşit hâle getirilebileceğine inanmaları artık bir hataydı. Biz gettodan çıktığımızda Getto Yahudileriydik. Hâlen de öyleyiz. Özgürlüğe alışmamız için bize daha fazla zaman verilmeliydi. Onlar özgürleştirilmiş bir halkın sadece kötü ve göze çarpan özelliklerini görmektedirler ve serbest bırakılan bu insanların haksız yere cezalandırıldıkları konusunda hiçbir fikirleri yoktur. Buna ek olarak menkul özel sermayeye yönelik yaygın sosyalist muhalefetten de bahsedebiliriz. Yahudilerin asırlardır bundan başkasıyla meşgul olmalarına izin verilmedi."

"Fakat eğer Yahudiler paradan kendilerine daha önce yasaklanan mesleklere yönelirse, orta sınıfın maişetini temin ettiği alanda korkunç bir baskıya neden olur. Öyle ki bu baskıdan en çok zararı yine Yahudiler görecektir."

"Ancak kitleler arasında güçlü ve bilinçsiz bir kuvvet olan anti-Semitizm, Yahudilere zarar vermeyecektir. Şahsen bunu Yahudi karakterine fayda sağlayacak bir hareket olarak düşünmekteyim. Bu hareket bir grubun kitleler tarafından eğitilmesini temsil etmektedir ve belki de bu grubun asimile edilmesine yol açacaktır. Eğitim ancak zor zamanlarda hayat mektebinde olur. Darwinci bir taklitçilik tesis edilecek, Yahudiler de kendilerini buna adapte edecektir. Bu durumda Yahudiler, tabiatın evrim bağlamında suya fırlattığı fok balıkları gibidir. Bu hayvanlar balık görünüşüne ve alışkanlıklarına sahiptir. Hâlbuki kesinlikle sadece böyle değildir. Bunlar karaya tekrar çıktıklarında ve birkaç nesil karada kalmalarına izin verildiklerinde yüzgeçlerini yeniden ayaklara dönüştüreceklerdir."

"Bir baskının izleri ancak bir başka baskıyla silinebilir."

Speidel şöyle demişti: "Bu, evrensel ve tarihî bir kavrayıştır."

Ardından Baden istikametinde, bastıran karanlığın altında yola düşmüştüm. Bindiğim at arabası Cholera Şapeli'nin arkasındaki tünelde ilerlerken iki genç –bir tanesinin üzerinde polis okulu üniforması vardı– oradan geçmekteydi. Sanırım düşünceye dalmış bir şekilde arabanın içinde oturuyordum. O esnada arabanın arkasından net bir şekilde "Pis Yahudi!" diye bir çığlık duydum.

Çok öfkelendim. Çileden çıktım. O iki gencin olduğu yöne döndüm. Fakat epey geride kalmışlardı. Bir süre sonra bu sokak serserileriyle dalaşma niyetim sönüverdi. Üstelik hakaret doğrudan bana da edilmemişti, zira beni tanımıyorlardı. Ancak hakaret at arabasının fenerlerinin aydınlattığı Yahudi burnuma ve Yahudi sakalıma binaen gelmişti. Benim "evrensel tarihî" kavrayışımın ne tuhaf bir yankısıydı ama! Böyle bir durumda dünya tarihi beyhudeydi.

Bundan birkaç ay sonra, büstümü yapmakla meşgul olan heykeltıraş Beer'in önünde model olarak oturmaktaydım. Onunla diyaloğumuz, sanatçı olup kendisini paranın lekesinden kurtarmanın bir Yahudi'ye fayda sağlamayacağı görüşüyle netice-

lenmişti. Fakat bu hakaret hâlâ kulaklarımda çınlamaktadır. Biz gettodan çıkamıyoruz. Konuşurken epey hararetlenmiştim ve yanından ayrıldığımda heyecanım hâlâ geçmiş değildi. Arapların *Bin Bir Gece Masalları*'nda anlatılan ibrikli hikâyedeki rüyanın süratiyle oyunun ana hatları beliriverdi. Kafamda bütün meseleyi bitirdiğimde herhâlde Rue Descombes'tan Place Péreire'e kadar gitmemişimdir diye düşünüyorum.

Ertesi gün işe koyuldum. Benim için üç hafta sürecek kutsal bir gayret ve emekti. Oyun yazma şeklindeki bu feveranımla kendimi bu meseleden de âzat ettiğimi düşünmüştüm. Aksine meseleye daha fazla daldım. İçimde Yahudiler için bir şey yapma düşüncesi daha da güçlendi.

İlk defa Rue de la Victoire'deki sinagoga gittim ve bir kez daha buradaki âyinlerin coşkulu ve etkileyici olduğunu gördüm. Pek çok şey bana gençliğimi ve Peşte'deki Tabak Caddesi tapınağını anımsatıyordu. Paris Yahudilerine baktım ve yüzlerinde bir aile âşinalığı gördüm; cesur, biçimsiz burunlar; kaçamak bakışları olan kurnaz gözler.

Acaba "Yahudilerin Durumu" hakkında yazmayı o zaman mı planlamıştım yoksa daha önce mi?

Şimdi hatırlıyorum ki daha önceydi. Bir önceki sonbaharda Viyana'da zaten bunun hakkında konuşmuştum. Tarihteki aşırılıkların Yahudileri sağa sola dağıttığı yerleri gezmek istemiştim; özellikle Rusya, Galiçya, Macaristan, Bohemya ve daha sonra Şark, yeni siyonist kolonileriyle son olarak da bir kez daha Batı Avrupa. Bütün samimi raporlarım Yahudilerin hak etmedikleri talihsizliği ortaya çıkarmak ve onlara, bu halkın kendisini tanımadan küfrettikleri insanlar olduklarını göstermek içindi. Çünkü burada, Paris'te böylesi algılar için gerekli olan bir muhabirin bakış açısını kazanmıştım.

Paskalya'dan bir süre önce Daudet ile temasa geçmiştim. Bir konuşma sırasında konu Yahudilere gelmişti. Kendisinin anti-Semitist olduğunu itiraf etmişti. Ben de ona kendi bakış açımı ifa-

de etmiş ve bir kez daha kafamdaki meseleye ısınmıştım (Bu da esasında konuşurken düşündüğümün en iyi kanıtıdır). Ona Yahudiler hakkında bir kitap yazmak istediğimi anlattığımda "Bir roman mı?" diye sordu. "Hayır," dedim, "tercihen erkeklere hitap eden bir kitap." Bunun üzerine şöyle demişti: "Roman daha fazla kişiye ulaşır. *Tom Amca'nın Kulübesi*'ni düşün."

Daha sonra kendisine biraz daha meseleden bahsetmiş ve hatta onu o denli etkilemiştim ki sonunda "*Comme c'est beau, comme c'est beau*! Ne kadar güzel bu!" demişti.

Bu bir kez daha "Yahudilerin Durumu" hakkında kafama şüpheler soktu ve bir kez daha roman yazmayı düşündüm. Ancak bu defa Samuel Kohn –yani Heinrich Kana– artık ana karakter olmayacaktı. İlk taslaktaki son bölüm Samuel'in intiharının öncesindeki hâletiruhiyeyle ilgiliydi. Kendisi bir akşam Unter den Liden boyunca yürüyor, kaçınılmaz ölümü nedeniyle benliğini herkesten üstün görüyordu. Muhafız subaylara alaycı bir şekilde bakıyordu. Onlardan herhangi birini kendisiyle beraber öbür dünyaya götürebilirdi. İntiharıyla beraber faydalı bir şeyler de yapma düşüncesi zihninde belirince bir komutan olmuştu. Öyle vakur ve azametli yürüyordu ki içgüdüsel olarak herkes yolundan çekiliyordu. Bu da onun öfkesini dindirmişti. Sessizce evine dönüp canına kıymıştı.

Romanın şimdiki hâlinde Samuel hâlâ kahramanın daha zayıf fakat içten sevilen bir arkadaşıydı. Samuel'in hayattaki talihi bu kahramanı arz-ı mev'ûdu keşfedeceği ya da bundan ziyade bulacağı bir noktaya getirecekti. Keşif konusunda uzman olan bir subay ekibiyle beraber kendisini yeni sahillere ulaştıracak tekne denize açılmadan kısa bir süre önce romanın kahramanı, Samuel'den bir veda mektubu alır. Samuel şunları yazar: "Sevgili oğlum, sen bu mektubu aldığında ben ölmüş olacağım."

Bu noktada kahramanımız yumruğunu sıkar ve mektubu göğsünde sıkıştırır. Artık içinde sadece öfke kalmıştır. Demir almak için talimat verir. Ardından teknenin pruvasında durup arz-ı mev'ûdun uzandığı yere gözlerini dikmiştir. Dokunaklı bir sevgi

ve sadakatle dolu bu mektubu alıp rüzgârla beraber bağırır: "Seni aptal, seni alçak, seni zavallı! Bize ait olan bir hayatı yok ettin!"

* * *

Roman yazmaktan uygulamalı bir program kaleme almaya nasıl geçtiğim benim için de hâlâ gizemini korumaktadır. Hâlbuki son birkaç hafta içinde olmuştu. Bu olay kuşkusuz bilinçdışı âlemde gerçekleşmiştir. Belki de bu fikirler tamamen pratik değildir ve ben de kendimi bunları ciddi ciddi konuştuğum insanların nazarında gülünç duruma düşürmüşümdür. Acaba ben de sadece romanımda bir karakterden ibaret miyim?

Fakat böyle olsaydı bile bu dönemde düşündüğüm şeyleri yazmaya değerdi ve bunu düşünmekten vazgeçmeyeceğim.

Bir gün, Yahudilere çarpıcı bir şekilde milyonerlere has bir ilgi gösteren Baron Hirsch'e mektup yazdım. Mektubu bitirdiğimde öylece bıraktım ve iki hafta boyunca öyle kaldı. Bu fasıladan sonra bile mektubun anlamlı olduğuna kanaat getirince postaladım. Bu mektup şöyleydi:

Saygıdeğer Efendim,

Acaba ne zaman sizi ziyaret etmekle müşerref olacağım? Sizinle Yahudi meselesini müzakere etmek isterim. Sizinle röportaj yapmak ya da gizli veya aleni bir mali mesele hakkında konuşmak niyetinde değilim. Görünüşe göre hakkınızdaki iddialar o kadar fazla ki insan kısa sürede nahoş niyetlerin olabileceğine dair şüpheye karşı kendisini koruyamamakta. Sizinle sadece Yahudilerin siyasi meseleleri hakkında bir müzakerede bulunmak isterim. Belki bu müzakere ne sizin ne de benim ulaşamayacağım zamanlarda bir tesir meydana getirecektir.

Bu nedenle sizden görüşmemizi, konuya inkıtaa uğramaksızın bir ya da iki saat ayırabileceğiniz bir gün için planlamanızı dilerim. Mesai saatlerimden dolayı benim için en uygun gün pazar olacaktır. Önümüzdeki pazar günü olmak zorunda değil, sizin uygun gördüğünüz bir pazar günü olabilir.

Zihnimdeki şeyler ilginizi çekecektir. Her ne kadar bunu söylemekle size çok bir şey anlatmıyor olsam da bu mektubu etrafınızdakilere -sekreterlere ya da diğerlerine- göstermemenizi istirham edeceğim. Lütfen meseleyi gizli tutunuz.

İsmimi bilmiyor olabilirsiniz. Fakat her hâlükârda burada temsil ettiğim gazeteye âşinasınızdır.

Saygılarımla,

Dr. Herzl

Neue Freie Presse Muhabiri

* * *

Bu, gönderdiğim mektubun hâlen elimde bulunan taslağıdır. Temize çekerken ufak tefek değişiklikler yapmış olabilirim. O dönemlerde bu türden şeyleri belge olarak saklama düşüncem bulunmuyordu.

Asıl endişem, bu mektubun bir gazetecinin başarılı şekilde para koparmaya başlaması olarak algılanabileceğiydi. Her şeyden önce bu adamla parası için görüşmek istemiyordum fakat kendisi dava için oldukça faydalı bir kaynaktı.

Birkaç gün geçti. Ardından Batı Londra, 82 Piccadiliy'den bir cevap geldi.

Londra, 20 Mayıs 1895

Dr. Théodore Herzl, Paris[4]

Mektubunuzu iki ayımı geçireceğim Londra'da aldım. Bütün samimiyetimle görüşme talebinizi kabul edemeyeceğimi bildirmekten üzüntü duyuyorum. Belki bana şahsen ifade edeceğiniz meseleleri zarfının üzerine "hususi" notu düşeceğiniz bir mektupla iletebilirsiniz.

Mektubunuza sekreterimin el yazısıyla ve Fransızca olarak cevap verdiğim için bağışlayın. Lâkin sağ elimdeki amansız sa-

4 Mektubun orijinali Fransızcadır.

katlığın bir neticesi olarak uzun süredir elime kalem alamamış bulunuyorum.

En derin saygılarımla,

M. de Hirsch

Ben de bu mektuba şöyle cevap verdim:

Saygıdeğer Efendim,

Burada görüşemeyeceğimiz için müteessirim.

Size anlatmak istediğim şeyleri yazıya dökmek kolay değil. Bir mektup için mukadder olan talihsizliklerin üzerinde durmayacağım. Önemli bir davaya hizmet edecek olan planlarım başıboş bir merakın kurbanı olabilir ya da bir niyet okuyucunun kıt anlayışıyla suistimal edilebilir. Dahası, mektubum elinize başka işlerle dikkatiniz dağılmışken ya da odaklanamayacağınız bir zamanda ulaşabilir. Eğer böyle bir durumda sekreterinizle bana "incelenmekte" diye nazik bir cevap gönderirseniz [bile] sonsuza kadar sizinle işim olmayabilir ve umumi fayda açısından bu da üzücü olacaktır.

Yine de size yazacağım. Şu var ki, eski bir sözde de dendiği gibi, hâlihazırda size meseleyi kısaca yazamayacak kadar meşgulüm. Ancak aslına bakarsanız sizi şaşaalı bir sunumla da sıkmak istemem. Vakit bulur bulmaz size yeni Yahudi Politikası hakkında bir plan göndereceğim.

Şimdiye kadar gerçekleştirdiğiniz şeyler ne kadar yanlış uygulandıysa o kadar muhteşemdi, ne kadar gayesiz olduysa o kadar bedel istedi. Şimdiye kadar sadece bir hayırsever, Peabody[5] gibi bir adam oldunuz. Ben size daha fazlası olma yolunu göstereceğim.

Ancak her ne kadar size yazma şeklim standart olmaktan uzak olsa da benim projeler ya da yeni bir aptallık türü uyduran biri olduğum fikrine kapılmayınız. En baştan hata yapabilme ve itirazları değerlendirme ihtimalini kabul ediyorum.

5 George Peabody (1795-1869), Amerikalı hayırsever.

Kuşkusuz sizi birdenbire ikna etmeyi beklemiyorum. Çünkü mevcut tutumlarınızın bir kısmını yeniden düşünmek zorunda kalacaksınız. Muhtemelen sizin tanımadığınız biri olsam da tek isteğim meseleye bütün ihtimamı göstermeniz. Şifahen görüşebilseydik bunu ben temin edebilirdim fakat yazışarak bunu sağlamak daha zor. Mektubum masanızdaki diğer pek çok mektubun arasında olacak ve eminim ki her gün dilencilerden, asalakça yaşayanlardan, sahtekârlardan ve profesyonel hayır kurumlarından pek çok mektup alıyorsunuzdur. Bu yüzden mektubum size "Dr. Herzl'den mektup" yazılı ikinci bir zarf içinde gelecek. Sizden ricam, bu ikinci zarfı bir kenara koyup tamamıyla dinlenene ve zihninizi boşaltana kadar açmamanız. Gerçekleşmemiş konuşmamız için sizden talebim budur.

Saygılarımla,

Dr. Herzl.

* * *

Bu durumda da elimdeki kabataslak güvenilir değildir. Şimdi bana öyle görünüyor ki mektubu temize çekerken bazı ifadeleri değiştirmiş olmalıyım. Ancak esas itibariyle içerik bundan ibaretti ve yine tek korkum Hirsch'in ya da onun omzunun üzerinden mektuba bakan üçüncü bir şahsın benim para peşinde olduğumu düşünme ihtimaliydi.

Müteakip günlerde bir layiha hazırladım. Sayfalarca not aldım. Yürürken, Temsilciler Meclisi'ndeyken, lokantada, tiyatroda hep yazdım.

Kısa sürede pek çok detay eklendi.

Bütün bu hazırlıkların ortasında Hirsch bir başka mektupla beni şaşırttı:

Londra, 26 Mayıs

Mösyö Herzl, 37 rue Cambon, Paris.[6]

6 Mektubun orijinali Fransızcadır.

Mektubunuz önceki gün elime ulaştı. Eğer hâlihazırda uzun bir rapor hazırlamadıysanız, zahmete girmeyiniz. Birkaç gün sonra kırk sekiz saatliğine Paris'te olacağım. Bir sonraki Pazar, 2 Haziran sabah saat 10:30'da 2 rue de l'Elysée'de hazır olacağım.

En derin saygılarımla,

M. de Hirsch

Bu mektup beni memnun etmişti, zira bu zatı doğru tanıdığımı ve onu can evinden vurduğumu anlamıştım (*locus minoris resistentiae*). Görünen o ki onun G. Peabody'den fazlası olabileceğine dair ifademden etkilenmişti. Bütün ciddiyetimle notlar almaya başladım ve bu notlar, Hamsin Yortusu'ndan önceki cumartesiye kadar kalın bir desteğe dönüşmüştü. Ardından notlarımı içeriklerine göre üçe ayırdım: Takdim, Yahudi Irkının Yüceltilmesi, Göç.

Notların bu doğrultuda düzenlenmiş yeni kopyalarını hazırladım. Küçük yazılı 22 sayfa tutmuştu. Hâlbuki mülakatım sırasında hatırlamama yardımcı olsun diye sadece parola sözcükler kullanmıştım. Daima ilk utangaçlığım için mazeret göstermek zorunda kalırdım ve hâlen de öyleyim. Burada Paris'te meşhur ya da iyi bilinen kişilerle uğraşırken genellikle öz-bilincim nedeniyle kendimi küçük düşürmüşümdür. Nâzırlığı döneminde kendisini ziyaret ettiğimde, pek de matah bir şahıs olmayan Spuller'den ziyadesiyle çekinmiştim.

Hamsin Yortusu olan pazar sabahında özenle giyindim. Önceki gün kasıtlı bir şekilde yeni bir çift eldiveni yumuşasın diye giydim. Böylece hem yeni görüneceklerdi hem de mağazadan yeni alınmış gibi görünmeyecekti. İnsan, zenginler karşısında çok fazla saygı göstermemeli.

Rue de L'Elysée'ye kadar gittim. Burası bir saraydı. Büyük bir avlu, görkemli yan merdivenler –ana merdivenden bahsetmiyorum bile– bende derin bir etki bırakmıştı. Zenginlik ancak güzellik kisvesine bürünürse beni etkilerdi ve oradaki her şeyin hakiki bir güzelliği vardı. Eski resimler, mermer, yumuşak duvar halıları. *Donnerwetter*! [Vay canına!] Bizim gibi insanlar zenginliği kötü-

lerken asla bu tür sonuçlarını düşünmez. Her şeyin hakikaten muhteşem bir stili vardı ve biraz da büyülenmiş olarak kendimi bir uşaktan diğerine bırakıyordum.

Tam da bilardo odasına girmiştim ki Hirsch çalışma odasından çıktı. Benimle hemen tokalaştı ve sanki bir tanıdığıymışım gibi dalgın şekilde bir süre beklememi söyleyip yeniden kayboldu. Oturup cam vitrindeki Tanagra heykelciklerini incelemeye başladım. Kendi kendime Baron'un sanat zevki yüksek birilerini istihdam ettiğini düşündüm. Ardından bitişikteki odadan sesler duymaya başladım ve bunlardan birinin bir defasında Viyana'da ve iki defa da burada birkaç kelam ettiğim Hirsch'in hayırsever memurlarından biri olduğunu fark ettim.

Çıkarken beni görmesini istemedim. Belki de Hirsch bunu bu şekilde ayarlamıştı. Bu düşünce beni bir kez daha güldürdü, zira ona bütünüyle bağlı olmayı kafaya takmıyordum. Ya onu kendi irademe göre yönlendirirdim ya da misyonumu tamamlamadan ayrılırdım. Hatta konuşmamız sırasında bana *Jewish Association*'da bir pozisyon teklif ederse diye vereceğim cevabı dahi hazırlamıştım: "Sizin hizmetinize girmek mi? Hayır! Yahudilerin hizmetine girmek mi? Evet!"

Ardından iki görevli çıktı. Tanıdık olanla tokalaştım ve barona şöyle dedim: "Bana bir saat ayırabilir misiniz? Çünkü daha azını ayıracaksanız başlamamayı yeğlerim. O kadar çok söyleyeceğim şey var ki daha aşağısı kurtarmaz."

Kendisi gülümseyerek karşılık vermiş ve "Buyrun," demişti. Notlarımı çıkarmıştım. "Meseleyi açık bir şekilde takdim edebilmek için önceden birkaç şey hazırladım," demiştim.

Beş dakika ya konuştum ya konuşmadım ki telefon çaldı. Bunun önceden ayarlandığını düşünmüştüm. Hatta kendisine önceden hayalî bir işi varmış gibi kendisini arattırmamasını söylemeyi bile düşünmüştüm. Zihnen hazır olup olmadığını net bir şekilde bana söylemesini isteyecektim. Ancak kendisi telefondaki kişiye kimse için evde olmayacağını bildirdi. Demek ki onu etkilemiştim, artık gardını düşürmüştü.

Planımı şu şekilde geliştirmiştim:

"Söylemek mecburiyetinde olduğum şeyin bir kısmını çok basit, bir kısmını da çok sıra dışı bulacaksınız. Fakat insanlar, basit ve sıra dışı olanlar tarafından yönetilir. Dünyanın ne kadar az bir zekâyla yönetildiği şaşırtıcıdır ve herkesçe bilinir.

Ben asla kasıtlı bir şekilde kendimi Yahudi meselesinin içinde bulmadım. Siz de esasında Yahudilerin hâmisi olmayı planlamadınız. Siz bir bankerdiniz ve büyük iş anlaşmaları yaptınız. Sonunda zamanınızı ve servetinizi Yahudi davası için harcamaya başladınız. Ben de benzer şekilde bir yazar ve gazeteciydim, Yahudileri düşünmüyordum. Ancak deneyimlerim ve gözlemlerim, anti-Semitizm'in giderek artan baskısı beni bu problemle ilgilenmeye mecbur bıraktı.

Pekâlâ, gerekçelerim bu kadarlıkla kalsın. Yahudilerin tarihiyle başlamaya niyetlenmiş olsam da bu konuya girmeyeceğim. Vurgulamam gereken tek bir nokta var. Dağılmış olduğumuz iki bin yıl boyunca bizi birleştirecek bir liderimiz olmadı. Bence bu en büyük talihsizliğimizdi. Bu bize bütün işkencelerden daha fazla zarar verdi. Bu yüzden içten içe bozulup harabeye döndük. Zira bizi gerçek insan olma konusunda eğitecek kimsemiz yoktu. Hatta emperyal bencillik saikiyle bile olsa yoktu. Aksine bütün aşağılık işlere biz sürüldük. Birbirimizin yozlaşmasına neden olduğumuz gettolarda sıkışıp kaldık. Bizi dışarı bıraktıklarındaysa bizim aniden özgürlüğe alışık insanların tavrını sergilememizi beklediler.

Şimdi, eğer ortak bir siyasi liderliğimiz olsaydı –ki bunun gerekliliğini daha fazla göstermeme lüzum bulunmamaktadır ve bu liderlik hiçbir şekilde gizli bir cemiyet teşkil etmemelidir– Yahudi meselesinin çözümünü tepeden tırnağa, her yönden ele alabilirdik.

Bir merkezimiz olur olmaz kendimize koyacağımız hedef, yani bir liderimizin olması, bu yoldaki vasıtamızı da belirleyecektir. İki muhtemel amacımız var; ya olduğumuz yerde kalacağız ya da başka bir yere göç edeceğiz. Her ikisi için de halkımızın eğitimi açısından belirli ve benzer tedbirlere ihtiyacımız bulun-

maktadır. Göç etsek bile arz-ı mev'ûda ulaşmamız uzun zaman alacaktır. Mûsâ'nın kırk yılını almıştı. Bizim de yirmi ya da otuz yıla ihtiyacımız olabilir. Ne kadar uzun olursa olsun bu süreçte kendi amaçlarımız doğrultusunda eğitim vermemiz gereken yeni nesiller olacaktır.

Eğitim meselesine gelmişken; ben en başından beri sizin kullandıklarınızdan oldukça farklı metotlar kullanılmasını teklif ediyorum. Öncelikle benim her açıdan tamamen hatalı bulduğum hayırseverlik ilkesini ele almak gerekmektedir. Siz bu şekilde *shnorrer* (dilenci) besliyorsunuz. Yahudiler kadar diğer hiçbir kavim hayırseverliğe ve dilenciliğe bu kadar büyük bir meyil göstermiyor. Bu iki olgu arasında bir korelasyonun olması insana çarpıcı gelmektedir, yani hayırseverlik bizim millî karakterimizi tahkir etmektedir."

Bunun üzerine kendisi "Çok haklısınız!" diyerek sözümü kesti.

Şöyle devam ettim: "Yıllar önce sizin Yahudileri Arjantin'e yerleştirme teşebbüslerinizin zayıf bir netice verdiğini ya da sonuçsuz kaldığını işitmiştim."

"Siz devam ederken itirazlarımı dile getirmemi ister misiniz?"

"Hayır, öncelikle size sunumumun tamamını aktarmama izin veriniz. Biliyorum, söylediğim bazı şeyler hakikatlerle uyum içinde olmayacak, zira ben hiçbir zaman veri toplamadım. Sadece ilkelerimi formüle etmeme izin veriniz."

Hirsch o andan itibaren itirazlarını bir not defterine yazmaya başladı.

Dedim ki: "Bana sizin Arjantinli Yahudilerinizin intizamsız bir şekilde davrandıkları anlatıldı. Özellikle bir husus beni çok şaşırttı. İlk inşa edilen ev... Bir genelevmiş."

Hirsch lafa girdi: "Bu doğru değil. O evi benim yerleşimcilerim inşa etmedi."

"Pekâlâ, yine de olay tamamen sizin başlattığınız şekliyle başlamamalıydı. Siz bu sözde Yahudi çiftçileri denizaşırı ülkelere

taşıyorsunuz. Gelecekte de desteklenmeleri gerektiğini düşünecekler ve bunun teşvik edeceği en son şey, onların çalışmaya karşı istekleri olacak. Bu şekilde ihraç edilmiş bir Yahudi'nin maliyeti buna değmeyecek. Bu arada oraya kaç kişi taşıyabilirsiniz ki? 15.000 ilâ 20.000 arasındadır. Leopoldstadt'ın tek bir caddesinde bundan daha fazla Yahudi ikamet etmekte. Hayır, halk kitlelerini taşımak için doğrudan araçlar bütünüyle uygun değildir. Ancak dolaylı araçlarla etkili olabilirsiniz.

Yahudileri kırsal kesimlere çekmek için onlara orada nasıl altın bulabileceklerine dair bazı peri masalları anlatmalıydınız. Hayalî ifadelerle şöyle denebilirdi; her kim toprağı sürer, eker ve hasat ederse her bir ekin demetinde altın bulacak. Her şeyden önce bu, neredeyse bir hakikattir. Tek mesele Yahudiler bunun küçük bir altın külçesi olduğunu bilirler. Bu yüzden onlara daha rasyonel bir şekilde şunu anlatabilmelisiniz. İşini en iyi yapana ekstra ödül verilecek, azımsanmayacak bir teşvik. Ancak Yahudileri şimdi ikamet ettikleri ülkelerin kırsal kesimlerine yerleştirmenin mümkün olduğuna inanmıyorum. Köylüler dövenleriyle onları öldürürler. Alman anti-Semitizmi'nin kalelerinden biri de Yahudilerin küçük çaplı çiftçilikle meşgul olduğu Hesse'dir. 20.000 Arjantinli Yahudinizle beraber o insanlar her şeyi doğru düzgün yapsa bile hiçbir şey kanıtlayamazsınız. Fakat eğer bu deney başarısız olursa, Yahudiler aleyhinde korkunç bir delil yaratmış olursunuz."

"Bu kadar tenkit kâfi. Ne yapılması lazım gelir?"

"İster bulundukları yerde kalsınlar ister göç etsinler, öncelikle [Yahudi] ırkı bulundukları yerde terakki ettirilmelidir. Savaşacak kadar güçlü, çalışmaya hevesli ve erdemli olmalıdır. Daha sonra, gerekirse bırakın göç etsinler. Bu terakkiyi tahakkuk ettirmek için kaynaklarınızı şimdiye kadar yaptığınızdan daha iyi bir şekilde kullanabilirsiniz. Yahudileri tek tek satın almaktan ziyade önde gelen anti-Semitist ülkelerde ses getiren faaliyetler (*actions d'éclat*) için büyük ödüller teklif edebilirsiniz. Kayda değer ahlakî güzelliklere, cesarete, özgeciliğe, etik davranışlara, sanat ve bilimde

büyük başarılara, salgın döneminde hekimlere, ordu mensuplarına, ilaç kâşiflerine ya da halkın refahına yönelik diğer ürünlerin mucitlerine, her ne olursa olsun kısacası ses getiren her şeye...

Bu tür ödüllerle iki şeye ulaşacaksınız; herkesin terakkisi ve şöhret. Gördüğünüz gibi ödül getiren başarı sıra dışı ve görkemli olacak, her yerde konuşulacak. Böylece insanlar iyi Yahudilerin de olduğunu öğrenecek, hem de bir sürü. Ancak ilk netice daha önemli; genel bir terakki. Her yıl ödül alan bireylerin kim oldukları aslında önemli değil. Ben daha çok ödül kazanmak için onları geçmeye çalışanlarla ilgileniyorum. Bu şekilde ahlakî seviye de artacak..."

Hirsch bu noktada sabırsızca sözümü kesti:

"Hayır, hayır! Ben genel seviyeyi bütünüyle arttırmak istemiyorum. Başımıza gelen talihsizliklerin nedeni bütün Yahudilerin çok yükseğe çıkmak istemesidir. Çok fazla entelektüelimiz olabilir. Niyetim Yahudileri zirveye oynamaktan uzak tutmak. Böylesi büyük adımlar atmamaları lazım. Yahudi nefreti hep bundan kaynaklanıyor zaten. Arjantin'deki planlarım hakkında da size yanlış malumat verilmiş. İlk başta bazı ahlaksız bireylerin gönderildiği doğrudur ve ben de bunları ilk fırsatta denize atardım. Fakat şimdi orada pek çok aklı başında insanım var. Niyetim şudur ki eğer koloni genişlerse bir İngiliz gemisi tutup yüz tane muhabir davet edeyim -kendinizi şimdiden davet edilmiş sayabilirsiniz- ve onları Arjantin'e götüreyim. Tabii ki bütün bunlar elde edilecek hasada bağlı. İşler yolunda giderse birkaç yıl sonra dünyaya Yahudilerin iyi çiftçiler olduğunu gösterebilirim. Bunun neticesinde belki Rusya'da da toprağı ekip biçmelerine izin verilecek."

Bu defa şöyle dedim: "Sözümü bitirmemiş olmama rağmen sizi kesmedim. Aklınızdakileri gerçekten duymak istedim. Fakat görüyorum ki fikirlerimi size takdim etmemin bir anlamı yokmuş."

Kendisi daha sonra, sanki bankasında bir pozisyon istemişim gibi iyiliksever bir üslupla şöyle dedi: "Zeki bir adam olduğunuzu görüyorum."

Kendi kendime gülümsemekle yetindim. Benim üstlendiğim gibi meseleler, şahsî gösterişin üzerindedir. Bu tür şeyleri daha çok duyup işiteceğim.

Ardından Hirsch bu iltifatına bir şerh düştü: "Fakat oldukça sıra dışı fikirleriniz var."

Ayağa kalktım. "Size ya çok basit ya da sıra dışı geleceğini söylememiş miydim? Her şey bu notlarda mevcut. Ben de Alman kayzerine gideceğim. O beni anlayacaktır, zira büyük meseleler hakkında karar vermek üzere eğitildi..."

Bu sözler üzerine Hirsch belirgin bir şekilde göz kırpmaya başladı. Kabalığımdan mı etkilenmişti yoksa kayzerle konuşma niyetimden mi? Belki her ikisi de. Notlarımı cebime koyup görüşmeyi şöyle sonlandırdım:

"Kayzere şöyle diyeceğim. Halkımızın gitmesine izin veriniz. Biz buraların yabancısıyız. Diğer insanlar içinde asimile olmamıza izin verilmiyor, zaten bunu yapamayız da. Bırakın gidelim. Bu büyük göçümüz için kullanmak istediğim yöntemlere sahip vesileleri size anlatacağım, ta ki peşimizden bir ekonomik kriz ya da boşluk ortaya çıkmasın."

Hirsch şöyle dedi: "Parayı nereden bulacaksınız? Rothschild beş yüz franklık bir bağış yapar ancak."

"Para mı?" dedim mağrur bir gülümsemeyle. "On milyon marklık bir Yahudi Millî Kredi Fonu toplayacağım."

Baron, "Bu bir hayal..." diye gülümsedi. "Zengin Yahudiler hiçbir şey vermeyecek. Zengin insanlar cimridir ve fakirlerin dertlerini umursamazlar."

"Bir sosyalist gibi konuşuyorsunuz Baron Hirsch!"

"Öyleyim. Her şeyi devretmeye hazırım, tabii diğerleri de aynını yaptığı takdirde."

Onun bu cazip nosyonunu ondan daha fazla ciddiye almadan odadan çıktım. Son sözleri şöyleydi:

"Bu son konuşmamız olmayacak. Londra'dan tekrar döndüğümde size haber göndereceğim."

"Ne zaman isterseniz."

Bir kez daha o güzelim merdivenlerden ve görkemli avludan geçtim. İnkisardan ziyade şevkle doluydum. Ne olursa olsun kibar, zeki ve doğal bir insandı –*par exemple* [örneğin] gösterişçi – fakat onunla çalışabilirdim. Bütün inatçılığına rağmen güvenilir biri olduğu izlenimini veriyordu.

Eve döner dönmez yazı masama koştum.

* * *

Viyana, 16 Nisan 1896

O vakit ilgili sunumu bu noktada kesmiştim, zira arkasından birkaç hafta süren eşsiz bir üretkenlik dönemine girdim. Bu dönemde fikirlerimi temize çekecek huzuru bulamadım. Yürürken, ayakta dururken, uzanırken, sokakta, masada, gece uykudan uyandığımda hep yazdım.

Notlarımın olduğu kâğıtlar tarihli. Artık onları temize çekecek zamanım yok. Her gün kayda değer olayları not etmek için ikinci bir deftere başladım. Dolayısıyla eski notlar öylece kaldı. Şimdi muhterem pederimden bunları benim için mevcut deftere yazıldıkları sırayla geçirmesini rica etmek durumundayım. Artık biliyorum ki; hatta bütün bu çalkantılı üretkenlik döneminde de biliyordum ki yazdıklarımın çoğu vahşi ve sıra dışıydı. Fakat bu ilhamların akışını bozmamak için hiçbir zaman özeleştiri yapmadım. Sanırım daha sonra eleştirileri açıklamak için zamanım olacak.

Bu notlarda Yahudi Devleti artık gerçek bir şeymiş gibi hayal edilmektedir ve bundan sonra bir romanın malzemesi olabilecektir. Çünkü o dönemde bunu ciddi bir teklif mahiyetinde neşredecek cesaretimin olup olmadığı konusunda emin değildim. Bu notlardaki ani geçişlerin rasyonel açıklaması budur. Bu açıdan benim için en önemli olan şey hiçbir fikrimin geçici olmama-

sıydı. İkinci defterde bile birkaç örnekte romanımsı havaya geri dönüldüğü olmuştur.

Birbiriyle bağlantısız bu fikirlerde sıra dışı olan şey bir gün ilgi çekecek. Kuşkusuz hem benim ilgimi hem de diğerlerinin ilgisini... Her ne kadar bir aklın gerektirdikleriyle sınırlı olsa da bugün bunları deftere geçirmesi için babama teslim ediyorum. Zira bugün projem tahakkuk etmeye bir adım daha yaklaştı. Tarihî olarak unutulmayacak bir adımdı. Bu fikir için büyük dükü ve onun aracılığıyla da kayzeri kazanmak için Karlsruhe'ye giden saygıdeğer Hechler, benim de oraya gitmem için hazır olmam gerektiğini bildiren bir telgraf çekti.

* * *

Baron Hirsch'e 3. mektup, Paris.

Hamsin Yortusu'ndan sonraki Pazartesi, 3 Haziran 1895

Saygıdeğer Efendim,

Esprit de l'escalier olmasın diye sizinle görüşmeye gitmeden önce bazı notlar almıştım. Eve döndüğümde bu notlarda 6. sayfada kaldığımı fark ettim. Hâlbuki toplam 22 sayfam vardı. Siz sabırsızlığınız nedeniyle sadece baş taraflarını duydunuz. Fikirlerimin gelişip serpildiği yerleri ve bunların nasıl geliştiğini duyamadınız.

Önemli değil. Öncelikle acil bir görüşme beklemiyorum. Zaten programım da sadece size bağlı değil.

Doğrudur, ivedilik için sizi erişilebilir bir kuvvet ve nam salmış bir şahıs olarak kullanmak istedim. Ancak siz benim sadece başlangıç kuvvetim olacaksınız. Başkaları da var. En sonunda ve her şeyden önce Yahudi kitleleri var ve ben onlara nasıl ulaşacağımı biliyorum.

Bu kalem bir güçtür. Eğer sağ ve sağlıklı kalırsanız buna siz de ikna olacaksınız. Şahsî faaliyetleriniz açısından siz de bu temkine sahip olmalısınız.

Siz paranın büyük Yahudi efendisisiniz, ben ruhların Yahudi efendisiyim. Bizim araç ve yöntem farkımız da bundan kaynaklanmaktadır. Teşebbüslerimi henüz işitmemiş olduğunuzu unutmayınız. Zira ilki sizin evinizde ve sizin üzerinizde gerçekleşti. Ben yoluma devam etmekteyim.

Tabii olarak bana karşı tutumunuz nazik bir ironi içindeydi. Zaten beklediğim de buydu. Konuşmamın giriş kısmında size bunu anlatmıştım. Yeni fikirler ilk başta böyle karşılanır. Dahası siz beni sonuna kadar dinlemeye bile sabredemediniz. Yine de size zihnimdekileri söyleyeceğim. Umarım fikirlerimin ihtişamlı bir şekilde büyüyüp tahakkuk ettiğini görecek kadar yaşarsınız. O zaman Hamsin Yortusu olan pazar gününü hatırlayacaksınız. Çünkü bütün ironinize rağmen sizin açık fikirli ve büyük planları benimsemeye hazır olduğunuza inanıyorum ve -kendi usulünüzde- Yahudiler için pek çok şey yapmaya çalıştınız. Fakat insanlığın gelişimine dair bütün bir sürecin sizin metotlarınızı yalanladığını size anlatırsam beni anlayacaksınız. Çok sayıda insanı belirli bir seviyede tutmak istemekle aslında onları aşağı itmiş oluyorsunuz. *Allons donc*! (Hadi deneyelim!) İnsan ırkının ilkellikten şimdiki medeni duruma hangi aşamalardan geçerek ulaştığını biliyoruz değil mi? Süreç hep yukarı doğru oldu. Her şeye rağmen hep yükseldi, daha da ileri gitti. Doğrudur, planımın önünde engeller vardır ve bunu laf olsun diye söylemiyorum. Dedelerimiz yeniden hayata dönselerdi şaşkınlıktan dillerini yutarlardı. Fakat yapılamayacak olması bir yana, suni vesilelerle kim bir engel teşkil etmek ister ki? Eğer mümkün olsaydı sizce monarşi ve kilise bunu yapmaz mıydı? Bu kuvvetlerin insan ruhu ve bedeni üzerinde ne etkisi olabilir? Buna kıyasla sizin kaynaklarınız nelerdir? Hayır, en fazla bu süreci kısa bir süreliğine kesintiye uğratabilirsiniz fakat daha sonra bu büyük akıntı sizi de sürükleyecektir. Berbat derecede reaksiyoner bir politika takip ettiğinizin farkında mısınız? Hatta en mutlak otokrasiden de kötü! Neyse ki bunun için kaynaklarınız yeterli değil. Niyetleriniz iyi, *parbleu, je le sais bien* [tabii ki bunu biliyorum]. Bu yüzden niyetlerinizi kanalize etmek istiyorum. Benim genç bir adam olmam sizde öny argıya neden

olmasın. Fransa'da benim gibi otuz beş yaşında olanlar nâzırlık yapıyordu. Hatta Napolyon benim yaşımdayken bir imparatordu.

Nazik istihzanızla kısa kesmeme neden olmuştunuz. Her şeye rağmen konuşma esnasında beni sinirlendirmek mümkündür. Benimle beraber zaman içerisinde gelişecek olan soğukkanlılıktan hâlâ yoksunum. Hâlbuki bu; muhalefeti kırmak, umursamazları uyandırmak, memnuniyetsizleri rahatlatmak, korkak ve moralsiz bir halka ilham vermek ve dünyanın efendileriyle boy ölçüşmek isteyen birisi için gereklidir.

Ben size bir ordudan bahsettim. Siz de ben bu ordunun yürüyüşü için gerekli olan (ahlakî) eğitimden bahsettiğimde sözümü kestiniz. Sözümün kesilmesine izin versem de bütün planın detaylarını çoktan çıkarmışımdır. Planımın gerektirdiği her şeyi biliyorum: Para, para, daha çok para; ulaşım vasıtaları, çok sayıda insan için erzak (bunlar Mûsâ'nın dönemindeki gibi gıda ve içecek gibi basit şeylerden ibaret değildir), insanî disiplinin devamı, kurumların örgütlenmesi, bazı devlet başkanlarıyla göç anlaşmazlıkları, diğerleriyle geçiş anlaşmaları, hepsinden alınacak resmî garantiler, yeni ve muhteşem ikametgâhların inşası. Her şeyden önce gazetelerle, kitaplarla, broşürlerle, gezgin konuşmacıların konferanslarıyla, resimlerle ve şarkılarla muazzam bir propaganda. Her şey tek bir merkezden kesin bir amaç ve vizyonla yönlendirilecek. Fakat sonunda hangi bayrağı açacağımı ve bunu nasıl yapacağımı size anlatmam gerekirdi. Ardından siz de alaycı bir şekilde şunu sorardınız: bir bayrak mı? O da ne? Üzerinde çaput sallanan bir sopa mı? Hayır efendim, bir bayrak bundan daha fazlasıdır. İnsan bir bayrakla diğerlerini istediği yere sevk eder, hatta arz-ı mev'ûda bile.

İnsan bir bayrak için yaşar ve ölür. Aslında kitlelerin canlarını feda etmesi için gerekli olan tek şey bir bayraktır. Tabii eğer bunun için eğitilirlerse. İnanın bana, bütün bir halkın politikası -özellikle de dünyanın her yerine dağılmış bir halkın- ancak havada dalgalanan fakat ölçülemeyen şeylerle icra edilebilir. Alman İmparatorluğu'nun teşekkülünü neyin getirdiğini biliyor musunuz? Hayaller, şarkılar, fanteziler, siyah-kızıl-altın renkli şeritler

ve kısacası nizam. Bismarck'ın tek yaptığı, vizyonerlerin diktiği ağacı sallamaktı.

Ne? Ölçülemez şeyin ne olduğunu anlamadınız mı? Peki din nedir? Bir düşünün, Yahudiler iki bin yıllık bir süreç boyunca bu vizyon adına nelere dayandı? Evet vizyonlar, kendi başlarına insan ruhunu ele geçirirler. Bunlardan istifade etmeyen birisi harika, kıymetli, aklı başında ve hatta büyük çaplı bir hayırsever olsa da insanlara liderlik edemez ve geriye ondan bir iz kalmaz.

Yine de insanların vizyonlarının sağlam kökleri olmalıdır. Bireysel detaylar için çarpıcı derecede pratik fikirlerimin olmadığını nereden biliyorsunuz? Kuşkusuz, detayların muazzam boyutları vardır.

Arz-ı mev'ûda yapılacak bir göç, uygulama açısından modern dünyada emsali görülmemiş muazzam bir taşıma ameliyesi teşkil edecektir. "Taşıma" mı dedim? Mesele birbirine dişliler gibi bağlanmış bütün insanî girişimlerin bir bütünüdür. Bu teşebbüs ilk safhalarda bile çok sayıda gencimize istihdam sağlayacaktır; son otuz yılda gettodan çıkan, hayatlarını ve itibarlarını pazarlıkçı Yahudi ticaretinin dışında kazanacağını düşünen bütün mühendisler, mimarlar, teknoloji uzmanları, eczacılar, hekimler, avukatlar. Onlar şimdilerde ümitlerini yitiriyor ve korkunç bir entelektüel proletarya teşkil etmeye başlıyor olmalıdırlar. Ancak bütün muhabbetim onlarla beraberdir ve siz aksini isteseniz de ben onların sayısını arttırmayı istiyorum. Geleceği onlarda görüyorum ama Yahudilerin henüz uyanmamış gücü olarak. Tek kelimeyle benim türümden insanlar.

Bu entelektüel proletaryadansa arazi arayacak, keşfedecek ve ele geçirecek ordunun genel personelini ve kadrolarını teşkil edeceğim. Bunların harekete geçmeleri anti-Semitist ülkelerde orta sınıfa nefes aldıracak ve baskıyı azaltacak.

Yahudiler amacımızın ne olduğunu anlar anlamaz, coşkularıyla beraber hem Yahudi sermayesini hem de Yahudi iş gücünü tek vuruşta kendi amaçlarımıza boyun eğdireceğimi görmüyor musunuz?

Bunlar tabii ki kabaca çizilmiş ana hatlar. Peki, gerekli detaylar üzerinde çalışmadığımı nereden biliyorsunuz? Bitirmeme müsaade ettiniz mi?

Doğru, görüşmemiz geç saatteydi; belki de başka bir yerden bekleniyordunuz ya da yapacak işleriniz vardı, her ne ise. Ancak böylesine ağır bir meselenin gidişatı değersiz tesadüflere bina edilemez. Korkmayın, mesele böyle şeylere bağlı değildir.

Konuşmaya devam etmemizi isteyeceksiniz ve -sizi beklemeksizin- ben her zaman size daha fazla detay vermeye hazır olacağım.

Eğer size aktardığım motivasyon hâlâ sürüyorsa ve benimle konuşmak istiyorsanız bana yazınız. "*Venez me voir.*" [Beni görmeye gelin.] Bu yetecektir ve ben de bir gün Londra'ya geleceğim. Eğer o gün, sizi dün olduğundan daha fazla ikna edemezsem, ilkinde olduğu gibi vazgeçmemiş ve keyifli bir şekilde çıkıp gideceğim. Benimle bahse var mısınız? Ben bir Yahudi Millî Kredi Fonu oluşturacağım. Eğer ben ilk yüz milyon markı toplayabilirsem siz de elli milyon mark katkı sağlayacağınızı taahhüt ediyor musunuz?

Buna karşılık sizi lider yapacağım.

On milyon mark Yahudiler için nedir ki? Onlar kuşkusuz Fransızların 1871'de olduklarından daha zenginler. Üstelik bu Fransızlar arasında kaç tane Yahudi vardı? İşin doğrusu, ihtiyaç hâsıl olursa bir milyar bile toplayabiliriz. Bu bizim faaliyetlerimiz için sermaye olur. İlerideki demiryollarımızın, göç filomuzun ve donanmamızın temeli atılır. Bununla evler, saraylar, işçi lojmanları, okullar, tiyatrolar, müzeler, hükümet binaları, hapishaneler, hastaneler, akıl hastaneleri -kısaca şehirler- inşa edeceğiz ve yeni bir ülke kuracağız. Bu yeni ülke öyle semeredar olacak ki orayı arz-ı mev'ûda dönüştüreceğiz.

Bu kredi bizzat sermayenin göçü için de başlıca kanal olacak. Devlet maliyesi söz konusu olduğunda bu durum asıl meseleyi teşkil eder. Bu noktada bütün bunları bir siyaset adamı olarak

takdim ediyor olduğumu söylemek gereksiz olmayacaktır. Ben bir iş adamı değilim ve asla da olmayacağım.

Yahudi parası, Çin'e verilecek kredi, Afrika'daki zenci demiryolları için, en egzotik teşebbüsler için büyük miktarlarda erişilebilir hâldedir. Fakat bizzat Yahudilerin en derin, en acil ve an şiddetli ihtiyaçları için hiç bulunmayacak mı?

Temmuz'un ortalarına kadar Paris'te kalacağım. Ardından bir süreliğine ayrılacağım. Davayla ilgili. Ancak sizden bu konuda ve aynı şekilde temas ettiğim diğer meselelerde sessizliğinizi korumanızı istirham ediyorum. Şu anda benim faaliyetlerim size henüz önemliymiş gibi gelmeyebilir. İşte sırf bu yüzden dikkatinizi, gizliliğe verdiğim bu öneme çekmek istiyorum.

Bunun dışında tüm samimiyetimle sizi temin ederim ki müzakeremiz, parçalı da olsa, benim için ilginçti ve benim için bir inkisar olmadınız.

En derin selamlarımı sunuyorum.

Saygılarımla,

Dr. Herzl

Şimdi dağınık hâldeki düşüncelerim gelmektedir, bunların hepsi Yahudi Devleti'yle alakalıdır ve *The Jewish State* isimli siyasi risalemde kullanılmıştır.

5 Haziran 1895

Merkezî İstihdam Ofisi.

Bir bankanın kambiyo senetlerinin kaydını tuttuğu gibi orada da iş gücü piyasasının dalgalanmaları hakkında kayıtlar tutulacaktır.

[Örneğin] büyük çaplı bir çiftçiden bir telgraf geldi: Yarın için 1.000 rençber istiyor (askerî usulle trenle gönderilecek). Bir terzinin çıraklara ihtiyacı var. Bir ayakkabıcı çırağı talim istiyor. En büyüğünden en küçüğüne her teşebbüs bu bölümde birleşiyor.

Bir iş gücü havuzu. Sendikalar, millîleştirilecek istihdam teşkilatları; demiryolları, sigorta vs. gibi.

Sekreter Goldschmidt.

Benzer bir şekilde başkent için de bir danışma merkezi [olacak]. Böylesi yerler için para gerekiyor. Bir yerde şeker fabrikası yok; bir başkasında petrol var. Bu ofis müstakbel yatırımcıların ve kredi taliplerinin başvuruları için bir takas merkezi olacak. Bu, resmî bir yayın formu alabilir. Her yerde vurgunculuğun önünü almak lâzım.

* * *

İlke: bankacılık, demiryolları, sigorta, nakliye vs. gibi iyi tecrübe edilmiş girişimler devletin sorumluluğunda olacak; bunlar kuşkusuz devlet elinde daha da gelişecek (Bunun karşılığı ise vergilerin hafîfletilmesi!).

Büyük kârların teşvik edilmesiyle risk, şahsî sermayede kalacak. Başarılı girişimler daha sonra gelirlerinin büyümesiyle doğru orantılı bir şekilde kademeli olarak vergi ödeyecekler. Şahsî teşebbüsün engellenmeyeceği sınırı açıkça çizmek lazım!

Orada her şey yolundayken genel direktörün görevi ciddi bir şekilde başlayacak. Göç, saygın bir şekilde icra edilmeli. Yahudi şirketi göçten önce her türlü hileli işleri telafî edecek. Bu sayede oraya [yeni ülkemize] varınca her türlü dolandırıcılıktan kendini kurtarmış olacak. Bu şekilde göçün daha sonraki safhalarında mukadder olan büyük çaplı krizlerden ve sürgünlerden kaçınmış ve dünyanın gözünde itibarımızın temelini atmış olacağız. Ayrıca vergilerden kaçabilmemizin mümkün olduğu yerlerde büyük vergiler ödeyerek (yani yabancı ülkelerin yasal egemenlikleri nedeniyle her yerde) ve geniş bir vergi çeşitliliği sunarak cömert hükümetlere minnettarlığımızı göstereceğiz.

Bu şekilde ve bizden alınan gayrimenkullerin devalüasyonu nedeniyle kaybettiğimiz şeyi oradaki [yeni ülkemizdeki] ucuz arazinin planlı geliştirilmesi neticesinde elde edeceğimiz muazzam kazanımlarla telafî edeceğiz.

* * *

İnşa için geçici ilke: Önce hafif malzemelerle dekoratif olacak (10-20 yıllığına tasarlanmış, abidevi eserlerin istisnasıyla beraber) *cela attire l'oeil* [göze hitap eden] fuar tarzında olması. Daha sonra da kalıcı ve şık olanlar...

* * *

Society of Jews (Yahudi cemiyeti)[7] varlıklı, mali açıdan sağlam ve güvenilir bir şekilde devam edecek. Bu cemiyet başka özelliklerinin yanı sıra aynı zamanda büyük bir nakliye şirketi (örneğin Leinkauf) ve demiryollarından hususi yolcu ve nakliye fiyatlarını ayarlayacak. Bu aynı zamanda büyük göçümüz için bir tür tâviz olacak. Zira insanlar daha sonra üzülecek ve bizi takip etmek isteyecek, tıpkı Firavun'un yaptığı gibi. Fakat biz geride kirli anlaşmalar bırakmayacağız. Yahudi itibarı yeniden doğacak.

* * *

Yahudi davası üzerinden zenginleşmeye çalışan dolandırıcılara yazıklar olsun. Onlar için en ağır cezaları belirleyeceğiz, vatandaşlık haklarının ve emlak edinme hakkının kaybedilmesi de dâhil.

* * *

Zira *Society* (cemiyet) bir Panama olmamalı.

* * *

Bütün siyonistleri birleştireceğiz.

* * *

Ayrılmadan önce sıhhi tedbirler [alınmalı]. Bu noktada bulaşıcı hastalıklar tedavi edilecek. Ayrılmadan önce gemiye biniş için karantina hastanelerimiz, hamamlarımız, kıyafet merkezlerimiz olacak.

* * *

7 *Günlükler*'in orijinalinde İngilizce olarak geçmektedir.

Eski günlerdeki gibi köylü sınıfını beslemek, modern bir orduyu ok ve yaylarla teçhiz etmek mesabesinde olacaktır.

Bu fikir beni öylesine ele geçiriyor ki tıpkı âşıkın her şeyi maşukuna bağladığı gibi ben de her şeyi bu fikirle ilişkilendiriyorum.

Bugün Yabancı Lejyonu[8] mensubu olan ve sahte kimlikle silahaltına alınan Nemec hakkında Floquet'nin sekreterini görmeye gittim. Sekreter bana Harbiye nâzırının resmî raporunu okurken -hiyerarşi söz konusu olduğunda bariz bir şekilde standart dışı bir prosedür- tek düşünebildiğim kendi birliklerimizdi. Disiplini nasıl sağlayabilirdim ve bu tür gayriinsanî faaliyetlerin önüne nasıl geçebilirdim?

Akşam operada *Tannhäuser* var. Bizim de böyle görkemli oditoryumlarımız olacak. Baylar frak giyerken bayanlar mümkün olduğunca şık giyinecek. Evet, diğer kaynaklara ilaveten Yahudilerin lükse olan düşkünlüklerinden faydalanmak istiyorum.

Bu yine bana kalabalık olgusunu düşündürdü. Orada insanlar saatler boyunca balık istifi, hareketsizce ve fiziksel bir rahatsızlık içinde oturuyorlar. Ne için? Hirsch'in anlamadığı tarzda, ölçülemez bir şey için; sesler için! Müzik ve resimler için!

Ayrıca büyük şenlikler için görkemli âyin marşları besteleteceğim.

6 Haziran 1895

Çetin mücadelelerden geçmek zorunda kalacağız. Bizi istemeyen bir Firavun'la düşmanlarla ve özellikle de kendimizle. Altın Buzağı![9]

* * *

Fakat halk gayemizin ulviliğini hissettiği ve anladığı sürece bunun da üstesinden ciddi ve ileri görüşlü bir şekilde geleceğiz.

---

8 Yabancı Lejyonu, Fransa ordusu içinde Fransız kökenli olmayanlardan oluşan birim.

9 Hz. Mûsâ Tur Dağı'na çıktığında Samiri tarafından yapılan altın buzağı şeklindeki puttan bahsediyor.

* * *

Orduyu el altında tut[mak lazım]!

* * *

Bütün memurlar üniforma giyecek, tıraşlı olacak, orduya yakışır hareket edecek fakat bunu yaparken gülünç duruma düşmeyecek.

* * *

Bayındırlık işlerine (*par le travail*) dev destek [verilmeli].

* * *

Ulaşımdan fakirlerin istifade etmesini sağlayacağız ama bu karşılıksız olmayacak. Eğitimin bir parçası olarak bunun bedelini çalışarak ödeyecekler.

* * *

Erdemli davranışlar için her türden ödüller [verilecek].

* * *

Tütün ekimi, ipek fabrikaları...

* * *

Sadagora'nın Harika Haham'ı getirilecek ve bir vilayetin piskoposu olarak bu görevde olacak. Aslında bütün ruhban sınıfını kazanmak lazım.

Cebirsel ifadeleri sayısal ifadelere dönüştürmelisiniz. (a+-b)2=a2+2ab+b2 olduğunu anlamayan insanlar var. Onlar için bunu tanıdık terimlerle hesaplamalısınız.

* * *

Çizdiğim ana hatlardaki en acil meselenin en uzaktaki kadar esaslı olduğunun tamamen farkındayım. Fakat tam anlamıyla en acil olanda (herkesin görebildiği) bir hata olmamalıdır. Aksi takdirde insanlar bütün meseleyi bir fanteziden ibaret görür.

* * *

Prosedür sırası

1- Para toplama (sendikalaşma).

2- Propagandanın başlaması (bunun bir bedeli olmayacak, zira anti-Semitistler bayram edecek ve ben de rekabet tehditleriyle liberal muhalefeti kıracağım).

3- Toprak arayanların kaydedilmesi.

4- En büyük ölçekte daha fazla propaganda. Bırak Avrupa buna gülsün, sövsün; yeter ki bunun hakkında konuşsun.

5- Zion ile müzakereler.

6- Toprak satın almaya dair mutabakatlar.

7- Arazi imtiyazları yayımlamak (bir milyar).

8- Gemi satın alınması ve inşa edilmesi.

9- Öne çıkan herkesin daima listelenmesi; silahaltına alma, görevlendirme, eğitme.

10- Büyük bağışı halka duyurmaya başlama.

11- Bütün basın için bir haber servisiyle beraber arazinin mülkiyetini ele geçirmek için sefer düzenleme.

12- Başlıca şehirler için araziyi seçme ve sınırları belirleme.

13- Rusya'dan gelen işçiler gemi hastaneleri inşa ediyor olacaklar (İtalya ya da Hollanda sahillerinde önce kendileri için ardından gerçekleşecek beklenmedik durumlar için).

14- Demiryollarıyla sefer ve nakliye sözleşmeleri. Ulaşımdan büyük bir kâr elde etmeliyiz.

15- Eski emtianın yenileriyle değişimi başlayacak.

16- Zaten hareket etmiş çarklar dönmeye devam edecek. Bütün makine çalışır hâle gelinceye kadar programımdaki diğer unsurlar da zamanla ilave edilecek!

17- Alman kayzerine (ondan "imtiyazlar" iste).

* * *

Kendi adımıza iyi bir nizamı garanti ediyor ve vergi için bir taban temin ediyoruz (muhtemelen halkın bir piyango çekilişine iştiraki için alınacak iznin bedeli olarak).

7 Haziran 1895

Hirsch, kendisi bir hafta öncesine kadar hâlâ planlarımın köşe taşıydı. Bugün kendisi tamamen vazgeçilebilir bir hâle düştü (*quantité absolument négligeable*), hatta ona karşı acımaya başladım düşüncelerimde.

* * *

Daniel Deronda'yı oku[mam lazım]. Teweles ondan bahsediyor. Ben henüz bilmiyorum.

* * *

Aile Konseyi'ne. Sizinle başlıyorum, zira en başta, kadrolarımı teşekkül edene kadar büyük bir kavgaya (*grand fracas*) giremem ve daha güvenli bir şekilde kitlelerin hayatını ve mülkiyetini yönlendirebilirim. Öte yandan eğer evvela kitleleri galeyana getirirsem, zenginleri tehlikeye atarım.

* * *

Bu yüzden daha temkinli ilerlemeliyim.

* * *

Ben, itirazlardan *anilin* boyası yapan adamım. Farklı türlerden kıyaslar kullanmalıyım, zira bu, eşi benzeri olmayan bir şey.

* * *

Birisi bunu basitçe ele alabilir ve benim bir çift çizme yaptırdığımı söyleyebilir.

* * *

Hirsch'e gittim. Rothschild'e gideceğim, tıpkı Moltke'nin Danimarka'dan Prusya'ya gittiği gibi.

* * *

Bırakalım korkak, asimile olmuş ve vaftiz edilmiş Yahudiler kalsın. Onlardan bile istifade edebiliriz. Bizimle olan akrabalıklarından şimdi utansalar da ileride bununla övünecekler. Bununla beraber biz sadık Yahudiler bir kez daha büyük olacağız. Aynı zamanda, eğer R'leri[10] kazanırsam, zavallı Baron Hirsch'i gözden çıkarmak istemem. Ona bir nevi başkan yardımcılığı vereceğim (geçmişteki hizmetlerinin karşılığı olarak ve planımı bildiği için). Bunun dışında onun benim üç mektubumu ifşa etmesinden korkmuyorum. Fakat eğer yaparsa onu ezerim. Ona karşı popüler fanatizmi kışkırtırım ve matbuatla onu yok ederim (zamanı gelince kendisini bu konuda bilgilendireceğim). Fakat onu ve diğer bütün büyük Yahudileri tek bir sancak altında birleştirmeyi yeğlerim. Öncelikle, cemiyetin idari konseyi *les plus "upper"* yani (otorite adına) en üst birim olacak. Ardından alt birimlerin başına Camondoları ve Mendelssohnları[11] getireceğim. R'lere ve büyük Yahudilere tarihî misyonlarını yeniden yükleyeceğim. *J'accueillerai toutes les bonnes volontés* [iyi niyetli herkesi bir araya getireceğim] -birleşmemiz lazım- *et écraserai les mauvaises* [ve kötü niyetlileri ezeceğiz] (bunu aile konseyine tehditkâr bir şekilde söyleyeceğim).

Teweles'in mektubu (cesaret kâfi değil). Beer'e *Beerite*'ini[12] kullanabileceğimi yazmalıyım.

* * *

Viyana'dan Paris'e göç etmem ve geri gelmem tarihî bir gereklilikti. Böylece göçün ne olduğunu öğrenebilirdim.

Güdemann: Seni başkentin ilk piskoposu yapacağım. Doğada nelere kadir olduğumuzun görülür bir kanıtını sunmak için seni Glion'a çağırdım.

---

10 Rothschild ailesi mensupları (ç.n.).

11 Önde gelen banker Yahudi aileleri.

12 Daha önce bahsi geçen ve Herzl'in büstünü yapan heykeltıraş Beer'in kendi geliştirdiği sentetik bir modelleme malzemesi.

Eğer R'ler gönüllü değilse, meseleyi bütün bir Yahudi topluluğu önünde ele alacağım. Gecikmenin dışında bunun diğer dezavantajı beni, hassasiyetle koruduğum planlarımı açıklamak ve bunu kamuoyu tartışmalarına sunmak zorunda bırakması olurdu, anti-Semitistlerinki de dâhil.

R'ler açısından dezavantaj, davanın halka mal olması ve öfke fırtınaları koparması olacak (Yahudiler uzaklaşmak istiyor); bu ise sokaklarda ciddi huzursuzluğa ve baskıcı kanunlara neden olabilir.

Ya onların mülkiyetini muhafaza ederim ya da tehlikeye atarım. Bunu da kalemim temiz kaldığı ve satılmayacağı için başarabilirim.

Bois'dan İkinci Haber

Yahudi meselesinin çözümünü R. mülkiyetinin korunması ya da tam tersi üzerinden sunuyorum. Fakat ben R.lere bağlı değilim –sadece onları bir odak noktası olarak kullanmam lazım, zira tek bir *simple passage d'écriture* [kalem darbesi] ile bir öğlen bütün parayı toplayabilirim.

Meseleyi Aile Konseyi'ne sunması konusunda Albert R.yi ikna etmeliler ve beni de Konsey'e hitap etmek üzere davet etmeliler (fakat Paris'te değil çünkü mekân beni büyüleyebilir.)

7 Haziran, Palais Royal bahçelerinde

Palais Royal ya da St. Mark Meydanı kabilinden bir şeyler inşa et[mek lazım].

* * *

Hiçbir Yahudi kovulmayacak. Herkes yeteneğine ya da yeteneksizliğine göre kullanılacak. Yani at yetiştirilmeyi öğrenecek.

Glion'da din adamları ve diğerleri huzurunda [davayı] takdim [edeceğim].

Tarih. İşler düzelmez, daha da kötüleşmeye mahkûm, katliam derecesinde.

Hükûmetler bunu isteseler bile daha fazla önleyemez. Ayrıca arkasında sosyalizm de var.

[Kuracağımız devletin] "Bilinmesinden" yirmi yıl önce erkek çocuklarını askerler olarak eğitmeliyim. Fakat sadece profesyonel bir ordu. Güç: Erkek nüfusunun onda biri, daha azı dâhilî olarak kifayet etmez.

Aslında birini de hepsini de özgür, güçlü adamlar olarak eğiteceğim, ihtiyaç hâlinde gönüllü olarak hizmet etmeye hazır. Vatansever şarkılar, Makkabiler, din, kahramanlık temalı tiyatro oyunları, onur vs. aracılığıyla eğitim.

7 Haziran

Hans Sachs'ın *Shrovetide Play*'i ile bir Wagner operası arasındaki ilişki neyse Mûsâ liderliğindeki Göç de bu projeyle aynı ilişkiye sahip.

* * *

7 Haziran

Her şeye hazırım; Mısır'ın bohemliği için ağıt yakmak, Altın Buzağı etrafında dans etmek, ayrıca bize en fazla borçlu olanların nankörlüğü.

Goldmark'tan, Brüll'den ve diğer Yahudi bestecilerden (Mandl da dâhil) popüler ilahiler (Yahudilerin *Marsilya*'sı) istenecek. Ödüllü bir yarışma gereksiz ve gülünç olur. En iyi olan evrensel olacak.

Muhtemelen Venedik Anayasası'nı model alacağız fakat olumsuz deneyimlerinden de kaçınacağız. Eğer Rothschildler bize katılırsa ilk Doç[13] Rothschild olacak. Ben asla bir doç olmayacağım, zira devleti kendi hayatımın ötesinde güvenceye almak istiyorum.

Glion için; insanın doğadan bağımsız olarak nasıl var olduğunu göstermek için seninle burada buluşmayı istedim.

13 Eskiden Venedik'te devlet başkanı.

1. ana nokta: meseleyi ya R. servetini koruyarak çözeceğim ya da tam tersini yaparak.

2. ana nokta: eğer bunu R.lerle yapamazsam onların rağmına yaparım.

Gençler (fakirler de dâhil) İngiliz oyunları oynayacak; kriket, tenis, vs... Okullar dağlarda olacak.

Ödüller koyarak grubumuzun ahlakî düzeyini arttıracağım, geride kalanların değil! (Yani kıymetli fakat bizim için maliyeti olmayan ödüller, örneğin topraklı mülkiyet, nişan, vs.)

İlke: Yanımıza gelen eski tanıdıkların her biri –ister uzak olsun ister yakın– iş bulacak.

İlk önce onlarla samimi bir şekilde konuşup onları inceleyeceğim. Fakat istihdamları başladığı anda bu ilke, bu samimiyet bir prensip meselesi olarak rafa kaldırılacak. Disiplin sebepleri yüzünden onlara bunu en baştan söyleyeceğim.

* * *

Tuileries'de, Gambetta'nın heykelinin önündeyim. Umarım Yahudiler benimkini daha sanatsal bir şekilde yaparlar.

* * *

Yüz yıl sonra evrensel askerî hizmet gelecek. Fakat o zamana kadar medeniyetin ne kadar ilerleyeceğini kim bilir?

Yahudi Almancası şeklindeki Yahudi jargonunu bırakacağız. Bu dil ancak mahkûmların gizli lisanı olarak anlamlı ve mâzur olabilir.

Evrensel bir tanıtım planı olarak başlangıç için yedi saat mesaisi olan bir iş günü düşünüyorum. Belki de bu kalıcı olur. Olmazsa, *jeu naturel* [olayların tabii akışı] işleri yoluna koyacaktır.

İster aşağı ister yukarı sınıftan olsun herkese şunu diyeceğim: "Dar görüşlülük yok!" Yeni bir dünyada herkese yer var...

Eğer kişi, önemli insanlardan bir şey istiyorsa onlara karşı katı olmalı. Çok fazla tebessüm görüyorlar. Bu basit fikri kabul ettirmem en az on üç yılımı aldı. Bunun önünden ne kadar sık geçtiğimi ancak şimdi fark ediyorum.

"Bayındırlık" sistemi benim için ziyadesiyle önemli olmuştur.

* * *

Mümkün olan en kısa sürede *circenses* (eğlenceler):

Alman tiyatrosu, uluslararası tiyatro, operalar, operetler, sirkler, kafe konserleri, *Café Champs Elysées.*

* * *

1900 Fuarı için muhteşem sergi malzemeleri gönder.

* * *

Başhahamlar etkileyici cübbeler giyecek. Zırhlı süvarilerimiz sarı pantolonlar ve beyaz tunikler giyecek. Subaylarımız gümüş göğüs zırhları takacak.

* * *

Araziye karar verir vermez ve mevcut hükümdarla bir ön anlaşmaya varır varmaz, garanti için Düvel-i Muazzama'yla diplomatik görüşmelere başlayacağız.

Ardından Yahudi kredisinin verilmesi.

* * *

Rousseau, *contrat social* (toplum sözleşmesi) diye bir şeyin varlığına inanıyordu. Öyle bir şey yok. Devlette sadece *negotiorum gestio* (uzun vadeli ilişkiler) vardır. Bu yüzden Yahudilerin meselelerini onların zorlaması olmadan icra ediyorum fakat yaptığım şeyler nedeniyle onlara karşı sorumlu oluyorum.

Aile Konseyi'ne; sizin için iş, *un simple passage d'écriture* [bir kalem darbesi] kadar basit. Fakat mülkiyetinizin bu şekilde muhafaza edilmesi şimdiye kadar elde ettiğiniz en büyük kâr olacak. Bu yüzden büyük Yahudi kitlelerinin bunun birazından istifade

etmesini istiyorum. İster sadece orijinal katılımcıların hak sahibi olacağı ikinci bir emirle olsun ister ilk arazi sahipleri için hisseler şeklinde olsun (ikinci seçenek daha iyi ve içtimai olacaktır). Doğru biçimi kolaylıkla bulacağız. Bu sizin de menfaatinize; aksi takdirde Yahudiler ileride size karşı çok büyük kötü niyet besleyecek.

8 Haziran 1895

Her yere merkezler aç. Yahudilerin kendilerini rahat hissedecekleri külliye hâlinde mekânlar kur.

* * *

Herhangi bir zamanda bana zarar vermiş ve bu yüzden yanıma yaklaşmakta tereddüt eden herkesi bul ve işe al. Zira en yüce âlicenaplığın ilk örneği ben olmalıyım.

Yahudi meselesinin çözümü uzlaşma zincirinin güçlü halkası olmalıdır. Düşmanlarımızdan dostça ayrılmalıyız. Yahudi itibarı burada başlayacak.

Glion'daki ve daha sonra Aile Konseyi'ndeki adamlara: Unutmayın ki hayal gücümün isyan etmesine izin veriyorum. Fakat sadece sizin bizzat inceleyebileceğiniz hakikatlerle çalışıyorum; hayal gücü sadece bunların kombinasyonunda içkindir.

* * *

Kesin bir şekilde inanıyorum ki insanların kalbini kazanacağım. Ancak küçük insanlar intikam alır.

* * *

Şirket, göçmenlerimizin geride bıraktığı hileli anlaşmaları tazmin edecek; tabii ki şüphe götürmeyecek derecede kanıtlananları. Bunun telafisini orada yapacağız. Bu insanî bir disiplindir.

* * *

Bırakalım kayzer bana şöyle desin: "Eğer bu asimile edilemeyen insanları götürürseniz size minnettar olurum." (Bu bana otorite kazandıracak ve Yahudiler üzerinde büyük bir intiba bırakacağım.)

Yahudilerin hepsini tek bir şapka altında toplamak zor bir iş olacak. Hâlbuki ya da bundan ziyade "zira", her birinin [kendi şapkasını takacağı] kendi başı var.

İlk senatör babam olacak. Senato bizimle gelen bütün önemli Yahudileri içerecek.

Bugün kâğıt desteleri içinde Paris'ten ayrılmadan hemen önce San Sebastian'da yazdığım bir kâğıt parçası buldum. Şöyle yazıyordu: "Bir iş adamınınki gibi [ayakkabımın üzerinde] galoşlarım olacak."

O dönem de her zaman olduğu gibi bütün gelişmeyi süresi ve sonu hariç önceden görüyordum. Bugün diyorum ki: Bu dünyanın muktedirleriyle onların dengi olarak boy ölçüşeceğim.

* * *

Glion'daki adamlara.

Size şimdilik sadece ahlakî-siyasi ve mali boyutları açıklıyorum. Yani çıkış noktası kadar kesin gördüğüm hedefi. Projenin diğer pek çok boyutu var; teknik, askerî, diplomatik, idari, ekonomik, sanatsal vs. Şu an için inanmalısınız ki bu yönlerde nasıl ilerleyeceğimi biliyorum ve bunlara yönelik planlar yaptım.

Paris'te, Londra'da, Berlin'de vs. muhabirleri olan bir icat birimi... Muhabirler, kullanılabilirlikleri o dönemde test edilen her yenilik hakkında derhâl rapor verecek. Birimin başı sık sık değişecek, ta ki bu iş rutin bir resmiyete dönüşmesin.

* * *

Ülkenin her yerinde sanatsal doğası olan popüler şenlikler düzenlenecek. Halk bu şenliklerde daima tek bir noktada toplanmayacak. Çünkü böyle olursa kalabalıklar festivallerde mutsuz hisseder.

* * *

Tabii ki devletin kurulduğu gün büyük gösterileriyle, renkli etkinlikleriyle vs. millî bayramlar olacak. Belki Glion'un yıldönümünde de.

Baron Hirsch'e (ben Rothschild'lerle anlaşır anlaşmaz kendisi büyük bir asi olacak) bir hükümdarın dostluğuyla yaklaşmalıyım. Onu pohpohlamalıyım (artık bunu yapabilirim çünkü artık ona ihtiyacım yok): "Sen zeki ve iyi bir adamsın. En başından beri senin iyiliğini istedim, bir uzlaşıya varmamız lazım. Seninle Rothschild arasında bunu tesis edeceğim. Şimdi birbirimize sarılma zamanı."

Ardından *sursum corda* [kalpleriniz Tanrı'nın katına yükselsin]; hak ve tarih önünde sorumluluk.

Son olarak Hirsch'e kendisini kınadığımı bildireceğim, fanatiklerle tehdit edeceğim.

Öncekine göre bu göçün hâli, Bret Harte'ın Kaliforniyalılarının maceralı keşif gezilerine karşın Witwatersrand'ın günümüzde bilimsel altın madenleri keşiflerinin durumu gibidir.

Eğer proje başarılı olursa kendimi büyük görme, kibir ve akılsızlığa karşı teyakkuzda olmalıyım. Başarılı olmazsa, yazmak bu badireyi atlatmaya yardım edecek.

Size henüz anlatamayacağım detaylar var. Çünkü şu anda arkadaşlarım olup olmayacağınızı bilemiyorum. Gördüğünüz gibi ya arkadaşlarım olabilirsiniz ya da düşmanlarım. Artık bunun ortası yok.

* * *

1. aşama: Rothschildler

2. aşama: Ufak milyonerler

3. aşama: Küçük insanlar (yani, avam halk). Eğer bu aşamaya gelirse, ilk ikisi buna pişman olacak.

* * *

Bütün dilencileri, işportacıları yanımda götüreceğim. Şeytan, geride kalmak isteyenleri, yani çalışmayı reddedenleri ele geçirsin. Fakirleri çıkarır çıkarmaz bir rahatlama olacak. Artık Avrupa'da Yahudi ihtişamı sıkıntı olmayacak. Zira aklını kullananlar

orada kendi saraylarını inşa edecek. Çok geçmeden kayıp hissinin yerini rahatlama alacak fakat o vakte kadar oraya yerleşmiş olacağız, ordumuz ve diplomatik kadrolarımız olacak.

Diplomat yetiştirmek çok zor olacak, zira tutsakken üslubumuzu kaybettik.

Glionlu adamlara:

Rothschildler mülkiyetlerinin ne kadar tehlike altında olduğunun farkında değiller. Maiyetlerinden, hizmetçilerden, çalışanlardan, yoksullardan ve aristokratik tufeylilerden müteşekkil sahte bir dairede yaşamlarını sürdürmektedirler. Bu bir çözüm, zira herkesi memnun ediyorum; fakirler, zenginler, işçiler, entelektüeller, hükümetler ve anti-Semitist halklar.

* * *

Aile Konseyi'ne:

Fakir bir adama 100 frank veriyorsunuz. Ben ona iş veriyorum, işim olmasa bile; en kötü ihtimalle bu konuda 100 frank kaybederim. Fakat faydalı bir mevcudiyet yaratmış olacağım, siz ise bir yoksul. *Avec ça* [böylelikle], işin yanı sıra bir de piyasa yaratabilirim ve bu yüzden girişimcilerin yaptığını yapmalıyım, *je gagne tout ce que je vieux* [istediğim her şeyi kazanabilirim].

* * *

Sizin mülkiyetiniz gittikçe büyüyen bir felaket. Eski taşınmazların yerine yenileri için bizi kandırmalarına izin vereceğiz fakat geride bırakılan kirli anlaşmalar için ayrıcalıklı, yasal bir ipotek yaratacağız.

Leinkauf ile nakliye fiyatlarını inceleyiniz. İnsanları paket fiyatına taşıyabilmemiz lazım. Cook ve Schrökl şirketleri gibi kendi trenlerimiz olacak. Hangi tâvizleri kopardığını anlamak için Cook'un sistemini de inceleyeceğim.

* * *

Yahudi sermayesi hiçbir yeni teşebbüse girişmemeli.

Yahudi iş gücü artık rekabete girmemeli.

Eşit haklar hâlâ hukuk kitaplarında bulunmaktadır fakat esasında ilga edilmişlerdir.

Çok fazla entelektüel faaliyetimiz var fakat bunun için artık bir piyasamız yok.

Aile Konseyi'ne: Bana göre sosyalizm tamamen teknolojik bir problem. Doğanın kuvvetlerinin elektrikle dağıtımı bunu ortadan kaldıracaktır. Bu arada bizim model devletimiz de vücuda gelecektir.

* * *

Şehir inşası: önce kanallar, su, gaz vs. ardından en üstte ahşap bloklar.

* * *

Sadece Paris'i, Floransa'yı vs. kopyalamamalıyız, bundan ziyade kurtuluş ve özgürlük hissi ifade eden Yahudi üslubunun peşinde olmalıyız.

Direklerle payandalanmış parlak, havadar salonlar.

Şehirler arasında nefes almak için alanlar yarat[malı]. Her şehir, bahçenin ortasındaki büyük bir ev gibi olsun.

Kasabalar arasındaki serbest alanlarda sadece ekili alanlar ve ormanlar vs. olsun. Bununla hipertrofik [aşırı gelişen] şehirlerin önünü alacağım ve kasabalar daha erken iskân edilmiş görünecek.

Akşamleyin Schiff ailesiyle yemek yedim. Viyana'dan dünürleri ziyarete gelmişler. Hâli vakti yerinde, eğitimli, depresyona girmiş kişiler. Anti-Semitizm'den hafifçe yakındılar. Ben de konuyu sürekli buna getirdim. Koca, yeni bir St. Bartholomew Gecesi istiyor. Karısı koşulların daha kötüye gitmeyeceğine inanıyor. Lueger'in Viyana belediye başkanlığının onaylanmamasının iyi mi kötü mü olduğunu tartışıyorlar. Korkaklıkları canımı sıktı. Böyle düşünmeseler de Getto tipleri, sessiz, ağır başlı, ürkek. Halkımı-

zın çoğu böyle. Özgürlüğe ve insan olmaya yapılan çağrıyı idrak edecekler mi?

Oradan ayrıldığımda keyfim kaçmıştı. Planım bir kez daha bana çılgınca göründü. Fakat bu *défaillance* (moral bozukluğu) ortasında kendime şunu dedim; buna başladım ve üstesinden geleceğim. Benim için asıl önemli olan azim göstermek. Glion'da ve sonraki durumlarda...

Böyle bir şey ancak bir faraziyedir. Şüphe ettiğim an *grotesk* [tuhaf, gülünç] hâle gelirim.

9 Haziran 1895

Hem Salo hem de Güdemann yanlarında bir layiha getirecek. Güdemann'ınki ilgisini çeken zulümlerin sayısı ve dağılımıyla, anti-Semitizm'in artıp artmadığına dair emarelerle, resmî ve işgüzar anti-Semitizm, okullardaki ve ofislerdeki anti-Semitizm'le ilgili olsa gerek. Tabii bilgisinin yettiği kadarıyla; kısaca, ahlakî ve siyasi vaziyet hakkında ne biliyorsa. Salo ise Yahudilerin maişetlerini temin ettikleri koşulları, faiz oranını, mülkiyetin dağılımını (büyük mülkiyetlerin sayısı, küçüklerin de tahminî miktarı), Yahudi girişimci ruhunun durumunu (büyüyor mu, büyüyorsa ne oranda, yoksa küçülüyor mu?) iş dünyasının mizacını ele alacaktır.

Sabahleyin: Bugün bir kez daha demir gibi katıyım. Dünkü insanların korkaklıkları harekete geçmek için bir başka sebep. Yahudi olmayanlar kendi çevrelerinde mutlu olup hayatın tadını çıkaracaklar. Yahudiler ise üzgün.

Halka erzak temini muhtemelen devletin sorumluluğunda olmayacak. İngiltere'de oldukça ticari bir çağrışımı olan "manager (müdür)"le çağrılmamak için belki de "şansölye" gibi bir unvan alacağım. Bunun altındaki unvanlar şu an için standart anonim şirketlerinki gibi kalacak. Bunların devlet unvanlarına dönüşmesi daha sonra ödül mahiyetinde gerçekleşecek.

Maaşlara dair ilke: Herkese şimdiki gelirinin dörtte biri ya da yarısı kadar bir artış yapılacak. Fakat maaşlarla beraber unvanlar için de ilerleme adına bir pay bırakmak lazım. Başlangıçta kurucu memurların standart unvanları olmayacak; hatta bu onlara gülünç bile gelebilir. Bu yüzden bırakalım da kendilerini zengin bir anonim şirket çalışanı olarak görsünler.

Bir gazete okuyucusu (Schiff ailesinden biri) yeni hayır kurumları, hastane vs. için her gün gözünü dört açacak ve bana notlar iletecek.

Aslında bütün birim başlarına talimat vereceğim; bana zamanın ruhunun kendi alanlarında sağlayacağı her önemli ilerleme hakkında tavsiyede bulunacaklar ve önemli gelişmeler hakkında rapor verecekler.

Ben şahsen hiçbir gazeteyi okumayacağım (Freycinet'in ilkesine uyarak –onun bana Casimir Périer hakkında söylediği sözler) ve benimle alakalı hiçbir şeyi benimle paylaşmamaları için talimat vereceğim. İster övgü olsun ister sansür. Bu şekilde her türlü şahsî saldırıyı yok sayma hakkım ve sorumluluğum olacak. Ancak bu teşebbüse karşı bir *courant d'opinion* [fikir akımı] teşekkül ederse, bundan derhâl haberdar edileceğim ki muhalefeti kırabileyim.

Bizi engellemek istemedikleri sürece (henüz böyle bir şey olmadı) anti-Semitistlerin saldırılarını tamamen göz ardı edeceğim.

Şahsî güvenliğim, iyi işleyen bir Gizli Polis teşkilatının uhdesinde olacak.

* * *

9 Haziran

Bu askerî bir sefer.

Arcueil Kervanı[14] ilkesinin derhâl benimsenmesi lazım (*La XIX. Caravane d'Arcueil, Lhermite*, bu kitap Paris'teki Ecole Lacordaire'de bulunan Dominikenlerden temin edilebilir).

14 Lhermite tarafından kaleme alınan romandan mülhem.

Lider (belki de Bachrach) Dominiken Rahibi Lhermite'in kitabını okuyup istifade edecek ve bana bunun hakkında bir rapor verecek. İlk yıl bir kervan göndereceğiz (Raoul de gidecek) ve ardından düzenli aralıklarla örnekleri olacak.

Borsa kurmak için başlangıçta bir yıllığına olmak üzere komisyonculuklar açık arttırmayla satılacak. Fakat birisi, serbest çalışırken, daha sonra yasaklanacak faaliyetlerde bulunursa diskalifiye edilecek (ve bu konuda önceden ihtar edilecek). Öte yandan faaliyetlerini düzgünce devam ettirenler bir sonraki yıl taahhütte bulunmaksızın ayrıcalık sahibi olacak. İlave bir yıl daha bu pozisyonunu teklif edilen en yüksek fiyat karşılığında koruyacak. Beşinci ya da onuncu yıla kadar gidişat bu şekilde olacak (buna şartlara göre karar vereceğiz). Ardından açık arttırma kesilecek ve komisyoncular sınırlı hisseli bir şirket konumuna gelecek.

Bu borsa tekeli şeklindeki görkemli kurumla aynı zamanda büyülenmiş Avrupa'nın bizi taklit etmesini sağlayacağım. Bu da Yahudilerin Avrupa borsalarından çıkarılmalarına neden olacak, zira mevcut hükümetler bu arpalıkları Yahudilere yedirmeyecek. Bu da bana taze göçmenler temin edecek.

Seyahat şikâyet komiserlerinin uyanıklığını ve adaletini garanti edeceğim. Bunlar haklı şikâyetleri göz ardı ettikleri ya da kötü veya önyargılı hükümler verdikleri takdirde maaş kesintisi, sürgün vs. gibi disiplin tedbirlerine tâbi olacaklar.

Gizli başmüfettişler olacak, yani bölgede herhangi bir şekilde seyahat edecek ve gözlemlerini kayda geçirmek zorunda olacak sefirler. Yerel ölçekli teftişler dolandırıcılığa yol açabilir. Bu yüzden geride bırakılan şey fark edilene kadar göçmenler kolektif olarak sorumlu kalacak. Bu sorumluluk onların yeni mülkiyetlerinde ayrıcalıklı bir ipoteğe bağlı kalacak.

Devletin tekelinde bir borsa, şimdilerde bana parlak bir çözüm gibi görünmekte. Komisyonculuk önceki bilgileri gerektirmiyor, bu *vasıfsız* bir iş.[15]

15 *Günlükler*'in orijinalinde İngilizce *unskilled labour* olarak geçmektedir.

Lisanslı komisyoncuları tamamen kontrolüm altına alacağım ve onları devletin amaçları için kullanacağım. Onları politikamın gereksinimlerine göre yönlendireceğim ve suistimallerin önüne geçebileceğim. Borsa hisselerinde vurgun yapan aracı kurumlara asla tolerans göstermeyeceğim. Bana sağlam bir para piyasası lazım. Spekülasyonu teşvik eden her komisyoncu uzaklaştırılacak. Bu uzaklaştırma sadece sağlam bir arpalığın kaybı şeklinde değil, aynı zamanda kademeli olarak vatandaşlık haklarının da kaybedilmesi şeklinde olacak.

Komisyoncu bir noter kadar güvenilir olacak. Komisyoncuları onur mahkemesine tâbi esnaf odaları içinde bir araya getireceğim. Suçlar hiyerarşisi düzenlenecek ve özel bir kod belirlenecek. Müşterilerini yakından incelemek komisyoncunun görevi olacak. O, benim yapamadığımı yapacak. Spekülatörü olası bir yatırımcıdan ayırt edecek.

Kanıtlanabilir bir *culpa* [suç] ile birilerini ekonomik olarak çökerten komisyoncular uzaklaştırılacak. Fakat ben aynı zamanda cezaları da derecelendirebilirim; örneğin geçici olarak askıya almak (buna siyasi hak mahrumiyeti dâhil değildir ve bir haftadan iki yıla kadar değişebilir; hepsinden de önemlisi bazen komisyoncunun suçunu tespit etmek zordur).

Askıya alma ve uzaklaştırma konusunda onur mahkemesinin yükünü hafifletebilirim. Devlet Borsa Komisyonu'nu bununla görevlendirebilirim. Belki de bu komisyonu bir temyiz mahkemesi yapacağım, zira profesyonel kıskançlıktan kaynaklanan entrikaların önüne geçmek istiyorum.

9 Haziran

Borsa için yapacağım örgütlenmenin aynısı spekülasyona tâbi her şeyin yanı sıra tahıl, hayvancılık ve ticaret için de geçerli olacak.

* * *

Bu tekelden elde edilecek gelir devletin ihtiyaçları için bana önemli bir katkı sağlayacak.

* * *

Komisyonculuklar ilk başta *redevance* (resmî vergiler) ekseninde geçici olarak verilecek ve zamanla hak eden memurların emekli maaşları için kullanılacak. Daha sonra bunlar dörtte birliklere ya da sekizde birliklere bölünebilecek (Paris'teki *acente* sistemi gibi).

* * *

Komisyonculuklar tevarüs edilmeyecek ya da satılamayacak. Böylece başkenti güvenli bir şekilde dünya para piyasasının merkezi hâline getireceğim. Belirli makamlar (askerî, diplomatik, hukukî, idari vs.) asla komisyonculuklardan gelen gelirle finanse edilmeyecek. Bundan ziyade maaşları doğrudan devlet tarafından ödenecek. Bu bizim için sadece bir muhasebecilik meselesi olacak. Fakat bu mesleklerin yüceltilmesi ve onurlandırılmasına da katkıda bulunacak.

Aile Konseyi'ne (6 Haziran): Eğer sizinle çalışabilirsem, ilk başta gizliliğin bütün avantajlarına sahip olacağım.

İlk kadrolar kurulur kurulmaz, arazi belirlenir belirlenmez, hükümetlere gidip onlara şunu anlatabilirim: R'ler sizdeki Yahudi fazlalığını gidermek için bu fedakârlıkta bulunuyor (bir tür dolaylı gönüllü vergi). "Fazlalık" kelimesini kullanmalıyız aksi takdirde propaganda yapmamıza izin vermezler ve bizden uzaklaşırlar. Başlangıçta hükümetlere hizmet vermek istiyormuş gibi görünmeliyiz. "Yahudi meselesinin çözümü" için bir milyar feda ediyoruz. Buna karşın ihtiyacımız olan iyilikleri yapacaklar. Bizi askerî yükümlülükten muaf tutacaklar ve benzeri şeyler. Her şeyden önce bu, propagandamıza gösterilecek tolerans demektir ve zaman zaman (biz talep ettiğimizde) nezaketsiz bir kelimedir fakat nizamın devamı içindir.

On yıl sonra kimse bu harekete direnemeyecek, Yahudiler sis ve karanlık içinde yalın ayak koşarak bize gelecekler. Onları hiçbir şey durduramayacak, en azından serbest hareket edebilecekleri ülkelerde.

Eğer o dönemde Yahudilerin serbest geçişini engellemeye yönelik teşebbüsler olursa Yahudilerin hapsedilmelerine karşı dünyadaki kamuoyunu nasıl harekete geçireceğimizi biliyoruz. O zaman da diplomatlarımız iş üzerinde olacaklar (krediler ve özel hediyeler şeklinde mali imtiyazlar vereceğiz). Dışarı çıkar çıkmaz ordumuza, satın aldığımız dostlarımıza ve militarizm ve sosyalizmin zayıflatıp parçaladığı bir Avrupa'ya güveneceğiz.

Yahudilerin hürriyeti buradan geçiyor.

Aile Konseyi'ne: Dünya çapında anlaşmalar yapmaya alışıksınız. Belki de beni anlayacaksınız. Başkentimizde Yahudi Millî Kredisi'ni faaliyete geçirebilirim. Rus Yahudilerinin ülkeden ayrılması için izin istemek amacıyla önce çarla görüşeceğim (hâmimiz olan Galler prensi beni kendisine takdim edecek). Kendisi bana imparator olarak söz verecek ve bu da resmî gazetede yayımlanacak (benim sadece birkaç yüz bin kişiyi götürebileceğime inanacak). Ardından Alman kayzeriyle görüşeceğim; daha sonra Avusturya'yla ve akabinde Cezayir Yahudileri için Fransa ile. Bundan sonrası ise ihtiyaca göre şekillenecek.

Avrupa saraylarında itibar görmek için en yüksek nişanları almalıyım. Önce İngiliz nişanları.

* * *

9 Haziran

Sık sık habersiz, nokta teftişler yapacağım. (*Gaspillage*'ın [israf] ve işlerini savsaklayan memurların önüne geçmek için çok önemli.) Ayrıca gizli bir idari polisten kötü uygulamalara dair raporlar alacağım.

9 Haziran

Yahudi gazetesinin başında:

Memurların kötü uygulamaları ve keyfî faaliyetleri hakkındaki şikâyetler üzerinde "Genel Direktöre Maruzat" yazan bir zarfta gelecek.

* * *

Böyle şikâyetler için gezici soruşturma komisyonları kuracağım (bunlar da resmî olarak ilan edilmeyecek).

Memurlara verilecek cezalar: İşten atma ancak aşırı durumlarda olacak. Küçük çaplı suçlar için uzak bölgelere, daha zor görevlere nakil olacak. Lâkin istikrarlı bir şekilde görevini layıkıyla yerine getirmekle bu tür resmî ithamlar silinecek ve terfiye engel teşkil etmeyecek. Tabii ki her memurun birimde kendi faaliyet kaydı olacak ve Londra'daki merkezde de bir dosyası olacak (*en attendant que cela soit dans notre capitale* [bizim kendi başkentimiz olana kadar]).

* * *

Hediye kabulü her hâlükârda işten atılmaya sebep olacak. Fakat işten atılan memurun ülkeye yerleşmesine ve özgür bir adam olarak yaşamasına izin verilecek. Ayrıca masum olan ailesi de mahrumiyete karşı muhafaza edilecek.

Devletlerin para karşılığında bizi âzat etmesini sağlamanın bir yolu da şimdiki sahiplerinin cemiyete ya da cemiyetin diğerlerine sattığı gayrimenkullerin transferi için çifte ücret ödemesidir. Emin olmak için bunu önceden kabul etmeyeceğiz. Önce cemiyetin bir acente olarak faaliyete geçmesini sağlayacağız. Ancak kamuoyu, mülkiyetin elden çıkması konusunda sakinleşmeye başladığında, "dikkatlice düşünüp taşındıktan sonra ve iyi niyetimizi göstermek için" bu çifte transferin çaresini bulacağız. Vergi dolandırıcılarını orada dürüst göçmenlerin faydalandıkları düşük nakliye ücreti gibi imkânlardan mahrum bırakmayı görev addedeceğiz. Ayrıca sadece önceki ikamet bölgelerinden "düzgün biçimde ayrıldı" şeklinde resmî bir teyit alabilenlere nakliye hizmeti sağlayacağız.

Tabii ki önceki ikamet yerleri tarafından öne sürülen her türlü hukukî iddianın geçerliliğini tanıyacağız (kendi kanunlarımız yürürlükte olsa bile). Böylesi davalar mümkün olan en hızlı şekilde, her türlü makul keşifle ve orijinal ikamet yerinin kanununa göre hükme bağlanacak.

Buna karşın eski ikamet yerleri, bu Yahudi firarileri götürmemize izin verecekler (bunu bize karşı saldırganlık taşımayan bir şekilde halledeceğim). Kendi vatanımız olacağı için artık eskiden bize ev sahipliği yapan milletlerin silahlı kuvvetlerinde askerlik yapma mecburiyetimiz olmayacak (bu noktada anti-Semitistlerin bakışını paylaşıyorum).

Gençlik Kervanları'nın başı, genç adamların ahlakî disiplininden, ciddiyetinden ve çalışmalarından sorumlu olacak. Bunlar keyif turlarından ziyade tahsil ve çalışma seyahatleri olacak. Karavan, günlük dersleri ve konferansları olan gezici bir okul olacak. Âdeta dünya genelinde botanik saha gezisi yapıyor olacak. Her defasında hususi raporlar alacağım. Çok önemli. Oraya varır varmaz altın buzağı etrafında dans edenler onlara borsayı yasakladığım için küplere binecek. Onları sokağa dağıtıp parlamentoya şöyle diyeceğim:

"Tutsaklığımız zamanında buna göz yumabilirdik. Artık hürriyetin getirdiği sorumluluklarımız var. Bizler mucitler, savaşçılar, sanatçılar, bilginler, dürüst tüccarlar ve gayretli işçilerden müteşekkil bir halk olmalıyız."

Eski günlerde borsa oynamanın mazereti vardı. Akıllarımıza pranga vurulmuştu ve sadece parayla iş yapabiliyorduk. Şimdi özgürüz. Artık her Yahudi devlette, "devletimizde" kendisine bir iş bulabilir. Herkes general, nâzır, baş yargıç, bilgin, kısaca her şey olabilir.

Şimdi sadece aylaklar borsa oynamak için özgürlük istiyor ve bu da aşmamız gereken bir mesele. Aksi takdirde, yeniden yıkılırız ve dünyanın her tarafına sefil bir şekilde dağılırız.

Eski dönem borsacılarının aleyhine konuşmak benden uzak olsun. Sevgili babacığım, kereste işi battıktan sonra açlıktan ölmemek ve bana adam akıllı bir eğitim sağlamak için ekmeğini bir borsa acentesi olarak kazanmak zorunda kalmıştı. Fakat o günler geride kaldı. O günlerde bir Yahudi'nin başka bir çıkış yolu yoktu. Artık buna lüzum bulunmamaktadır ve daha fazla tolere edilmeyecektir.

Bu geniş girişimi yöneterek ben de bir servet elde edebilirdim, tıpkı etrafımdaki insanlardan milyonerler yarattığım gibi. Şehirlerimizin lokasyonunu belirleyen bendim. Bu süreçte nasıl emlak anlaşmaları yapabileceğimi bir düşünün!

Hayır, benim sadece alnımın açık başımın dik olması için muhafaza etmek zorunda olduğum bir maaşım ve birikimlerimle yaptırdığım bir evim var. Biliyorum ki ulus, benim neslimden gelenlerin fakirlik çekmesine izin vermeyecek.

9 Haziran

Bu kitap neşredildiğinde, hükümetin örgütlenmesine yönelik talimatlar dışarıda bırakılacak. Halk, bilmediği ilkelere göre iyiye yönlendirilecek. Bu yüzden kitabın editörleri -eğer ben hayatta olmazsam- bu idari ilkeleri kitaptan çıkaracaklar ve gizli devlet arşivlerinde saklayacaklar. Bunları sadece doç ve şansölye okuyabilir. Ayrıca yabancı hükümetleri kızdıracak ifadeler de çıkarılacak. Ancak müzakerelerin takip ettiği yol muhafaza edilecek, dolayısıyla halkımız Yahudileri yurtlarına nasıl götürdüğümü görebilecek.

9 Haziran

Birisi iş istemek için geldiğinde: Seni işe alacak mıyım? Yeteneği olan ve çalışmak isteyen herkesi alıyorum; kardeşin, arkadaşların, akrabaların, tanıdıkların, onların hepsi, tamamı! Anladın mı? Şimdi, gidebilirsin.

9 Haziran

Bir şekilde profesyonel bir siyasetçi grubunun önüne geçilmelidir. Zamanı geldiğinde bu problem üzerinde âzami dikkatle çalışacağım.

* * *

Senatörler her hâlükârda maaş alacak. Bu maaş aynı zamanda büyük zihinlerimiz için bir şeref aylığı olacak.

* * *

9 Haziran

Benim cesur savaşçılarım, hırslı sanatkârlarını ve sadık, yetenekli memurlarım için ödenek olarak zengin kızlarımızın çeyizlerini kullanacağım.

Evlilik siyaseti gütmeliyim.

* * *

Bana tepeden bakan büyük bankerlere şunu diyeceğim: Kızlarınızı gayretli, şevkli gençlere verdiğinizi görmek isterim. Devlet için buna ihtiyacım var. Bu, ulus içinde neslin korunması demektir.

* * *

9 Haziran

Filistin'in gözden düşmesinde Rusya ve Avrupa'ya yakınlaşması, ikliminin yanı sıra beraber genişlemek için yeteri kadar alanının olmaması vardır ki biz artık buna alışık değiliz. Kudretli efsane onun lehinedir. Başlangıçta anti-Semitistler tarafından zulmün *recrudescence*si[16] [yeniden hortlaması] üzerinden destekleneceğiz (zira bunların başarı beklemediğine ve "fetihlerini" sömürmek isteyeceklerine kaniyim).

* * *

9 Haziran

Mülkiyetin yer değiştirmesi için muhtemelen daha fazla tâviz [verilecek]. Söz konusu devletler Yahudilerin gayrimenkullerini elde edecek. Ödediklerimizden bağımsız olarak bunun bedeli bizim de temsil edileceğimiz bir düzenleme komisyonu tarafından belirlenecek.

* * *

9 Haziran

Lisan, herhangi bir engel teşkil etmeyecek. İsviçre de muhtelif milletlerden müteşekkil federal bir devlet. Biz inancımız gereği

16 Orijinal metinde Fransızca olarak geçmektedir.

kendimizi bir ulus olarak tanıyoruz. Aslında *par la force des choses* [şartların zorlaması nedeniyle], Almanca muhtemelen resmî dil olacak. *Judendeutsch* [Yahudi Almancası]! Bizim mavi kurdelemiz sarı şerit mesabesinde olacak.

Fransızca ya da İngilizce aleyhine bir şey düşünmüyorum. *Jeunesse dorée*yi [altın gençliğimizi] İngiliz sporlarına yönlendireceğim ve onları ordu için hazırlayacağım.

* * *

9 Haziran

Grand Prix'e[17] giden yolda, hem dışarıda hem de dönüş yolunda, doçun taç giymesi ve yapılacak düello gözümde canlandı. Bir gün doç olarak Hans'a taç giydirdiğimi ve tapınakta, ülkenin büyük insanlarının önünde kendisine "Ekselansları, sevgili oğlum!" diye hitap ettiğimi düşündüğümde gözlerim doldu.

Doçun sarayında başlayacak geçit töreninin açılışını Herzl Zırhlı Süvarileri yapacak. Ardından topçu sınıf ve piyadeler gelecek. Bütün nâzırlıkların yetkilileri, şehirlerin temsilcileri, din adamları ve en son başkentin dinî lideri gelecek. Generallerden müteşekkil bir şeref kıtasının elinde bayrak. Doç! İşte bu noktada geçit töreni sembolik ihtişamına kavuşacak. Çünkü hepsi altın işlemeli tören kıyafetleriyle ve baş rahipler şemsiyeler altında ilerlerken doç da bir Orta Çağ Yahudisi'nin utanç duyduğu kıyafeti giyecek, yani sivri Yahudi şapkası ve sarı rozet. (Tören alayı, her hâlükârda bir hatırlatıcı ve anı olarak inşa edilecek Getto'dan geçebilir.)

Doçun arkasında şansölye, yabancı ülkeleri temsil eden yetkililer, nâzırlar, generaller vs. diplomatlar heyeti (hâlihazırda mevcut olanlar), Kadimler Konseyi (Senato), Parlamento, muhtelif mesleklerden özgürce seçilen temsilciler, ticaret odaları, avukatlar, hekimler vs. olacak. Topçu sınıfı ile piyade sınıfıysa alayın en arkasını teşkil edecek.

17 Paris yakınlarındaki Longchamp'de her yıl düzenlenen uluslararası at yarışları.

9 Haziran

İntihar için cezalarım: Başarısız intihar teşebbüslerinin fâilleri bir akıl hastanesinde müebbet hapis cezasına çarptırılacak. Başarılı olanlarınsa muteber bir defin merasimleri olmayacak.

9 Haziran

Gerçek subaylara sahip olmak ve topluma Fransız nezaheti kazandırmak için düelloya ihtiyacım var. Kılıçlarla yapılacak düello serbest ve cezası yok. Sonuç ne olursa olsun, yeter ki saygın bir netice konusunda düellonun şahitleri üzerine düşeni yapsın.

Her kılıç düellosu, bir düello mahkemesi tarafından ancak olaydan sonra soruşturmaya tâbi tutulabilir. Bir *matamore* [kabadayı], kolay puan almak isteyen ve daha zayıf rakipler seçen kibirli bir adam, suçlu olduğu kanıtlanırsa mahkeme tarafından sonraki düellolar için men cezasına çarptırabilir. Eğer ciddi bir yaralanmaya sebep olduysa, standart ceza mahkemelerine sevk edilebilir ve umumi ceza yasasına göre cezalandırılabilir.

* * *

Tabancayla düello (ya da Amerikan tarzı, eğer gerçekten varsa) her iki tarafın şahitlerince düellodan önce mahkemeye intikal ettirilmelidir. Aksi takdirde bu eyleme bulaşanlar cezalandırılacak ve bir daha düello mahkemesinin huzuruna çıkma hakkını kaybedecek.

Düello mahkemesi bir kılıç düellosuna da hükmedebilir ya da, eğer taraflardan biri fiziksel olarak aşağı durumdaysa, hiç düello yapılmamasına da hükmedebilir veya son olarak gizli bir karar da verebilir. Böyle bir kararı ancak iki düellocu işitebilir. Şahitler geri çekilmelidir. Gizli karar (bunun için gizli talimatlar hazırlayacağım) en az bu kadar tehlikeli fakat devletin menfaatine olan bir düelloya hükmeder. Sadece onurlu erkekler düelloya çıkabileceği için kaybeden her hâlükârda devlet olacaktır. Ayrıca devletin uzun bir süre boyunca her güçlü ve kuvvetli erkeğe ihtiyacı vardır. Dolayısıyla bu düellocular, devlet için gerekli olan tehlikeli mis-

yonlara gönderilecektir. Kolera aşılaması ya da başka zamanlarda millî bir düşmanla savaş olabilir. Bu şekilde düellodaki ölüm riski mahfuz olacaktır ve biz de bundan harika bir fayda elde edeceğiz.

9 Haziran

Şehir imarı.

Zorluk: Genişleme payı ve bununla beraber iskân edilmiş izlenimi. Bu, bahçe şehirlerin inşasıyla çözülebilir.

* * *

Bütün yerel gruplarda evlerin[18] planlarını ve resimlerini bizim genç mimarlarımız çizecek (ödüllü olacak).

Seçim, ödeme metotları, fiyat aralığı.

* * *

Doğurganlık ve çocukların iyi aile eğitimleri ödüllendirilecek.

* * *

Acil bir şekilde yüz binlerce vasıfsız iş gücüne[19] ihtiyacımız var; yani sokaklar ve ana yollar için.

Başkent yakınlarında A Bois de Boulogne ya da tam tersi.

Aile Konseyi'ne ve daha öncesinde Glion'da: R. serveti. Bundan bahsediyorum. Sizin iş sahanız ne olursa olsun R'ler burnunu sokacaktır. Hepsinden öte Herzl mülkiyetini dert etmeyin.

Bir dakika! Bu benim işim. Her siyasetçi bunun artışını kamusal bir tehdit olarak görmeli. Fakat bundan endişeleniyorum, zira Yahudiler için en korkunç tehdit bu. Üstelik kendimi Yahudilerin *gestor*u (yöneticisi) olarak konumlandırıyorum.

Aile Konseyi'nin önünde daha nazik bir şekilde: Müzakere esnasında sizin servetinizden bahsetmek zorunda kalacağım. Bana bu hakkı verecek misiniz yoksa önce bunu da izah edeyim mi?

---

18 Orijinal metinde İngilizce *home* olarak geçmektedir.

19 Orijinal metinde İngilizce *unskilled labor* olarak geçmektedir.

Kriptogram[20] Yahudilerin bitkisidir. Her iki cinsiyete de sahiptir: sermaye ve iş gücü (insan sadece sermayeyi görüyor).

9 Haziran

Bahçe şehirler tesis etmek istediğim için bir ikilemle karşı karşıyayım. Ya şehirleri ormanların içinde temizlenen alanlarda kuracağım (muhtemelen daha çabuk olacak fakat uzmanlar buna itiraz edecek) ya da evler arasına ağaçlar dikeceğim, böylelikle reklam mahiyetindeki cazibeyi, büyülü kaliteyi kaybedeceğim. Fakat bu durumda da şehirleri istediğim gibi geliştireceğim. Kuşkusuz halk fidanlığa girmiş gibi hissedecek.

* * *

Ben arazinin mülkiyetini elime alana kadar her hâlükârda bahçe mimarları, peyzaj uzmanları istihdam edilecek.

* * *

Teknede ve her yerde genelkurmaydaki beyefendilerin yapacağı işler olacak.

* * *

Schiff'in kayınbiraderi sadece iki hafta sonra Viyana'daki kafelere özlem duymaya başladı. Neticede ben de tüm samimiyetimle Viyana kafelerini diğer tarafa nakledeceğim. Böylesi küçük girişimlerle eski ortamın arzulanan illüzyonunu sağlayacağım. Böylesi küçük ihtiyaçlar için kulağınızı dört açın. Bunlar çok önemli.

* * *

Aile Konseyi'ne: Yahudiler iki kategoriye ayrılır; kendinden motorlu olanlar ve olmayanlar. Kendinden motorlu olmayanları bulup başka yerlere nakledeceğim. Ruhları bile duymayacak. Diğerleri, kendiliğinden harekete geçebilenler, siz ve ben gibi, hareketli olmaya devam edecekler ve saygı görecekler.

* * *

20 Çiçeksiz üreyen bitkiler.

Hepimiz birbirimize aitiz. Buna örnek vermemi ister misiniz?

Eh bien [pekâlâ]. Bugün, bir yabancı olarak size geldim ve itimat ederek en gizli sırlarımı anlattım. En sonunda birbirimizle kavgaya tutuşmamız da muhtemeldir, -fakat birbirine düşman kardeşler gibi- bu şekilde birbirimizi öldürme ihtimalimiz hayli yüksek.

* * *

9 Haziran

Sizin servetinizden bahsediyorum. Bunun tek sebebi isminizin parayla eş anlamlı hâle gelmesi değil, zira bu konuda bir fikrim yok. Benim parayla işim olmaz. Bu meselelere burnumu sokmam.

* * *

Çaydanlık kapağının buharla kalktığını gösterip "Bu şekilde insanları, hayvanları ve eşyaları taşıyacağım ve dünyaya yeni bir çehre kazandıracağım!" diyen adamla deli diye alay edildi.

* * *

Pekâlâ, size meseleyi bir çaydanlıkla göstermeyeceğim, bundan ziyade size lokomotifin tamamen bitmiş hâlini göstereceğim.

* * *

Benim kıyaslarım baş döndürücü, sizi rahatsız ediyor.

Şimdi sadece hayal edin. Eğer sizden hem bir milyar talep edip hem de başınızı döndürdüysem -her ne kadar kendi kendime olmasa da- zengin, özgür ve mutlu kılacağım diğerlerinin başını ne kadar çok döndüreceğim acaba?

9 Haziran

Glion için: R'ler âcil bir karar vermeli. Evet ya da hayır. Kaybedecek zamanım yok. On üç yılımı aldı.

Aile Konseyi: Ben bir aristokrasi seçiyorum çünkü gelecek için elastik bir yönetim biçimine ihtiyacım var. Monarşi devrime neden olur.

Cumhuriyet için de yeteri kadar erdemli değiliz, Montesquieu.

* * *

Aile Konseyi'ne:

Eğer sizinle olmazsa, size karşı olur! Bununla ne kastediyorum? Servetinizin haksız yolla elde edildiğini iddia etmeyeceğim. Bunu söylemek iftira olur.

Ben ne bir rüşvetçiyim ne de bir hiciv yazarı (sadece bir devlet adamıyım, Yahudi bir devlet adamı).

Diyeceğim tek şey: servetiniz çok büyük ve insanlara zarar veriyor. Çünkü şahsî mülkiyet millî refahtan daha hızlı artıyor. Önyargısız bir Yahudi'den gelen bu ikaz çalkantıya neden olacaktır.

10 Haziran

Alman kayzerine:

Eğer Yahudiler göç ederse bu, Amerika'ya yapılan göçte de bir azalmaya neden olmalı. Siz de böylelikle hakiki Alman vatandaşlarını kazanacak ya da bundan ziyade muhafaza edeceksiniz. Kontrol altına alınması güç bir devrimin önüne geçmiş olacaksınız. Diğer partilerce dışlanan mazlum Yahudilerin akın ettiği sosyalizmi zayıflatacaksınız ve sosyal problemlerin çözümü için zaman kazanacaksınız.

* * *

İlk sekreterim (E. Schiff) tabiat bilimlerine dair araştırmacıları istihdam edecek -coğrafyacılar, jeologlar, kimyagerler, teknoloji uzmanları, botanikçiler, zoologlar vs.

* * *

10 Haziran

Devletin yıkılmasına neden olabilecek siyasi galeyan sürgünle ya da bireyin orada da zarar verme ihtimali varsa ölümle cezalandırılabilir.

Fakat büyüleyici vatandan sürgün bile korkunç bir ceza olacaktır.

10 Haziran

En önemli meselem ekonominin sağlamlığı olmalı. Aşırılığa, israfa yer yok. Bu, açgözlüler ve aylaklar için bir *curée* [peşinde koşulacak şey] değildir. Bir Panama olmayacaktır, olsa olsa Süveyş olacaktır.

* * *

10 Haziran

Genel Af!

Tutsakken işlenen bütün suçlar, mülkiyet de dâhil, siyasi olarak affedilecek ve vatandaşlık haklarını engellemeyecek (tabii ki halkın sağduyusu meşhur sahtekârların muteber mevkilere gelmesine engel olacaktır, *et au besoin j'y veillerai* [ve gerekirse buna şahsen nezaret edeceğim]. Yahudiler için yeni bir hayat başlayacak. Fakat orada işlenecek yeni suçlar için sert cezalar olacak. Göçün arefesinde işlenen suçlarla (geride bırakılan kirli anlaşmalar) sadece medeni hukuk çerçevesinde (*civiliter*) ve yukarıda bahsi geçen ayrıcalıklı ipotek üzerinden ilgileneceğim.

10 Haziran

Mümkün olduğu sürece vergi alınmayacak ya da küçük insanların mülkiyetine dokunmayan en dolaylı vergiler alınacak.

* * *

Lüks vergisi de olmayacak, zira piyasa için lüks ürün kalemlerine ihtiyacım var.

Fransız subayları (Yahudi olanları) memnuniyetle alırım fakat bunlar Galya şovenleri olmayacak.

* * *

Napolyon ordusunda olduğu gibi *vasıfsız işçi*[21] ordusundan çalışkanlık, zekâ, verimlilik aracılığıyla yükselmek mümkün olacak.

Herkes iş gücü açısından mareşalliğe yükselebilir. Onlara sık sık bunu anlatacağım ya da halka hitap edildiğinde anlattıracağım.

* * *

Fark ettiğim özel başarılar için hemen işçiyi terfi ettirip maaşını arttıracağım. Bu ise kitleler üzerinde bir etki bırakacak.

Özel talimatlarım gereği takip edilecek *Actions d'éclat* [çarpıcı faaliyetler] bana rapor edilir edilmez hemen bunları ödüllendireceğim.

* * *

Askerî birimler arasında amele taburlarını mümkün olduğunca birbirine uzak örgütle[mek] lazım.

* * *

Amele taburlarındaki hizmetler de orduda olduğu gibi emekli maaşı kazandıracak.

* * *

Şeref nişanlarını sadece hayatını riske atanlara vereceğim.

Asalet beratları vererek insanların şahsî fedakârlıklarından daha fazla yararlanacağım.

Ne asalet beratları ne de şeref nişanları parayla elde edilebilecek. Devlet kurulmadan önce başka yerlerde alınanları da nasıl alındığına bakmaksızın geçerli sayacağım. Daha sonra, yabancılardan nişanlar da ancak hakiki erdemli bir hareketin ardından elde edilmişse bizim tarafımızdan da tanınacak. Bir Yahudi,

21 Orijinal metinde İngilizce *unskilled laborers* olarak geçmektedir.

Portekizli bir *Marquis* (Markilik)[22] unvanını satın alamayacak ve bizce tanınmayacak. Fakat bu Yahudi göz alıcı faaliyetleri nedeniyle Portekiz tarafından bir soylu yapılırsa (ki her şeyden önce bu bizim de göğsümüzü kabartacak) bu şahsı yurt içinde de tanıyacağım.

Bütün bunlar Asalet Dairesi tarafından bireysel ölçekte yakından incelenecek.

10 Haziran

Aile Konseyi'ne:

Bir kez daha halkımızın şirazesi kaymış geleneğinin dizginlerini elime alıyorum. Onları arz-ı mev'ûda götürüyorum. Bunun bir fantezi olduğunu düşünmeyin. Ben havadaki hayalî kalelerin mimarı değilim. Ben gerçek bir ev inşa ediyorum, göreceğiniz, dokunacağınız ve inceleyeceğiniz malzemeleri olan. İşte size planları.

* * *

Unutmayın ki bir sonraki Avrupa Savaşı bizim teşebbüsümüze zarardan ziyade fayda getirecek, zira bütün Yahudiler mülkiyetlerini güvenli bir şekilde taşımış olacaklar.

Eğer iş savaşa gelirse, korkaklar bizim devletimize sığınarak [Avrupa'daki] askerî görevden kaçınmak isteyecek. Fakat ben ancak barış zamanında bizim saflarımıza geçilmesini kabul edebilirim, Yahudi şerefi hasebiyle savaş zamanı bunu engelleyeceğim.

O vakte kadar bize bağlılıklarını bildirmeyenler bırakalım eski vazifelerini icra etsinler ve savaşsınlar, savaş bittikten sonra kendilerini saygıyla karşılarız, eski baba yurdunun kendisine gösterdiğinden çok daha büyük bir saygıyla. Bu şekilde muharip kuvvetlerimiz ölümle yüz yüze gelmiş deneyimli savaşçılar kazanır ve ordumuzun prestiji artar.

* * *

22 Orta Çağ'da bir soyluluk unvanı.

Bu arada barış tesis edildiğinde biz zaten para verenler olarak söz sahibi olacağız ve diplomatik kanallarca tanınmanın avantajlarını yakalayacağız.

10 Haziran

Basın özgürlüğünün sınırlarının akıllıca çizilmesi lazım. İftiracılar rezil edilecek ve önemli cezalara çarptırılacak.

* * *

Aristokrasi için bir Lordlar Kamarası olacak fakat tevarüs edilmeyecek. Öncelikle liyakat için bir imtihan olmalı.

Diğer ülkelerin absürt varislerine karşı savunma biçimleri üzerinde daha fazla düşünmeliyim.

* * *

Bugün Hansi'nin doğum günü. Dört yaşına geldi. Viyana'ya onun için bir telgraf gönderdim: "Kral-babama sevgilerimle, öpüyorum." Annem onu öyle çağırıyor. Ben de hayalimi düşünüyorum.

* * *

Lordlar Kamarası belki de üç gruptan teşekkül edecek. Birisini aristokrasi seçecek, birini hükümet (doç) belirleyecek, üçüncüsü de Fransa'da olduğu gibi dolaylı bir şekilde seçilecek. Peşt'teki Protestan Lisesi'nde kıdemli bir öğrenciyken hissettiğim şeylerin aynını hissediyorum. Kısa sürede okuldan ayrılmalıydım. O dönemde zavallı kardeşimin ölümü bunu daha da hızlandırmıştı!

Şimdi bana öyle geliyor ki gazetecilik okulunu da bırakacağım.

* * *

Genel afla kastettiğim sadece suçların kefareti ödendikten sonra iade-i itibar. Adaletten kaçanları (Yahudiler) karşılıklı anlaşmayla iade edeceğiz.

* * *

Suçlu iade anlaşmalarına barış zamanı askerî yükümlülüklerinden kaçanlar dâhil edilmeyecek.

* * *

Yazınsal telif anlaşmaları! Önce biz ödeme yapacağız, daha sonra karşılığını alacağız. Çünkü biz düşünürler ve sanatkârlardan müteşekkil bir ulus olacağız.

* * *

Aile Konseyi'ne: Kredi belki de halka açık bir şekilde tesis edilmek zorunda kalmayacak; bu da verecekleri izin karşılığında hükümetlere tâviz verme mecburiyetini ortadan kaldıracak.

Meseleyi ne kadar gizli tutarsak menkul mülkiyet bize o kadar çok taşınır. Biz sadece bir muhasebe defteri tutmaya başlayacağız ve limitsiz kredileri oraya işleyeceğiz; bununla arazi elde edip yabancılara kredi vereceğiz vs.

* * *

Ulaşıma, sanayiye ek olarak bu, aynı zamanda dev bir finansal işlemdir.

* * *

Bunu bir düşünün, bütün bunlarda ben hâlâ bir oyun yazarı mesabesindeyim. Sokaklardaki pejmürde insanları topluyorum, üzerlerine muhteşem kıyafetler giydiriyorum ve şahsî repertuvarıma ait muhteşem bir gösteriyi bütün dünya için sahnelemelerini sağlıyorum.

Artık bireylerle değil kitlelerle iş birliği yapacağım: din adamları, ordu, idare, akademi vs. bunların hepsi benim için kitlesel birimler.

* * *

Aile Konseyi'ne: Bir küreğe kürek demeliyim. Bu, size benim kaba bir insan olduğumu düşündürmemeli. Fakat şu anda sizinle mi yoksa size karşı mı ilerleyeceğimi bilmiyorum. Bu yüzden ne-

zaketli konuşmalar uzlaşma sağlayabilir ve benim daha sonraki eylemlerime intikam görüntüsü verebilir.

11 Haziran 1895

Amele taburları bir ordu gibi tören borusuyla uygun adım işe koyulacak ve aynı şekilde eve dönecek.

* * *

11 Haziran 1895

Fabrikalarımızda ne bir kadın ne de bir çocuk çalışacak. Güçlü bir ırka ihtiyacımız var. İhtiyaç sahibi kadınlara ve çocuklara devlet bakacak.

"Eski hizmetçiler" anaokullarında ve çalışan sınıfının yetimleri için bakıcı olarak istihdam edilecek. Barınmalarını devlet sağlayacak, itibar görecekler (tıpkı her centilmenin mürebbiyelere davrandığı gibi) ve nihayet maaşa bağlanacaklar. Fakat erkeklerin yaptığı gibi onların da terfii mümkün olacak.

Ahlakî davranış bir ön gerekliliktir. Bu da Personel Dairesi başkanını önemli bir insan yapıyor. Bu pozisyon için nazik, âdil, dünya işlerinden anlayan ve yaşlı birini seçeceğim ve onu sürekli denetleyeceğim, zira yapabileceği her hata büyük yıkıma neden olabilir ve memnuniyetsizlik ve öfke uyandırabilir.

Fakat ben mutlu bir ulus istiyorum.

Şerefime pek çok kadeh kaldırılacak. Önemli etkinliklerde bunları kabul edip şöyle diyeceğim: Ben bir liderin onurlandırılmasını görmek isterim. Bu, liderin çalışması için önemlidir ve halkın kendisine güven duyduğunu gösterir (tabii menfaat peşinde koşmadıkça). Fakat bunun aşırı olması bana zarar verebilir. Ben onurlandırılmak isterim fakat pohpohlanmak istemem, aksi takdirde mizacımdaki doğallığı ve sadeliği kaybederim.

Ebeveynimin, karımın ve çocuklarımın göç edeceği gemi aynı zamanda uzak ve yakın bütün akrabalarımızı da getirecek. Hiç kimse kökünden zorla koparılmayacak, zira bütün toprak bizim yanımızda.

Aktörlerden, şarkıcılardan ve müzisyenlerden oluşan bir grup bu yolculukta yardımcı olacak; aslında, her gemide eğitimin yanı sıra eğlence için de bütçe ayrılacak.

Ancak şans oyunlarına tolerans gösterilmeyecek.

Benim memurlarımın hiçbir şekilde kumar oynamasına izin verilmeyecek. Artık aklın bu şekilde dağılmasına gerek yok. Bütün entelektüel kaynaklarımızı kullanmamız gerekir ve kullanabilmeliyiz. Kumarda kendisine bir çıkış yolu bulan macera sevgisi artık yeni yurdumuzun toprağını bereketlendirecek.

Ben gençken bizzat kumarbazdım –her şeye rağmen daha sonra muteber kişiler hâline gelen Lessing, Laube ve diğer pek çoğu gibi– zira benim harekete geçme arzumun dışarı çıkacağı başka bir mecra yoktu. Bunu samimi bir uyarı olarak evvela kumarbazlara anlatacağım. Ancak buna uymayanları hizmetimden çıkaracağım. Sadece çocuklar ve yaşlıların oynamasına izin verilecek. Ancak çocuk oyunları onların fiziksel gelişimlerine hizmet etmeli: koşu ve top oyunları, erkekler için kriket, kızlar için tenis. Hareketsiz oyunlar da aklın müstakbel gelişimi için tasarlanmalı. Çizme, boyama, önemli masalları okuma, sentezdeki zevki arttıran inşa oyunları vb. şeyler. Yaşlılar kâğıt oynayabilir fakat parasına değil, zira bu izleyenleri kışkırtabilir ve aile reislerine yakışmaz. Ailelerde ataerkil bir ruh olmasını isterim. Ancak nezih kâğıt-oyunu kulüplerine izin verebilirim fakat buralara kırk yaşın altındakiler üye olamayacak ve kart oyunlarından devlet geliri için katı bir vergi alınacak.

11 Haziran

Şimdiye kadar çeşitli güçlerin müşavirliğinde bulunan Yahudiler bizim diplomatik hizmetlerimize girebilirler. Tabii ki her birey, vasıflarından test edilecektir.

Bunlar arasında diplomasinin ışıltısını ve biçimlerini kazanmış yetkin insanlar olabilir. Fakat hiç kimsenin atanmak için *a priori* (öncül) bir hakkı olamaz; belirleyici faktör adayın bize ne kadar faydalı olacağıdır.

Lâkin henüz bunlara bir koruma sağlayamayacağımız için onlara herhangi bir cafcaflı unvan vermeyeceğiz, onlara *acente* diyeceğiz, zaten bunu şimdiki müşavirlik görevleriyle birleştirebilirler. Böylelikle şimdi sahip oldukları saygınlıkla muhafaza olurlar.

Daha sonradan yüksek bir prestije dönüşecek diplomatik unvanlarımızın işin başında gülünç duruma düşmesine izin vermemeliyiz.

* * *

Yat sahipleri bizim profesyonel denizcilerimiz olabilir ve müstakbel ordumuzun komutasına geçmek üzere hazırlanabilir.

* * *

Militarize olmuş hırslı Avrupa'dan uzak olması hasebiyle avantajlı olabilecek Güney Amerika'ya gidecek olursak, ilk devlet anlaşmalarımız Güney Amerika cumhuriyetleriyle olacaktır.

* * *

Toprak ayrıcalığı ve garantiler karşısında bunlara kredi vereceğiz. Bize vermek zorunda oldukları en önemli imtiyazlardan birisi, müdafaa birliklerimizin olmasına izin vermeleri olacak.

Başlangıçta onların iznine ihtiyacımız olacak. Zamanla güçleneceğiz, ihtiyacımız olan her şeye sahip olacağız ve herkese meydan okuyabileceğiz. Şimdilik bizi kabul eden devletin birliklerinin korumasını alacağız. Daha sonra bu devletle bağımsız bir anlaşma yapacağız. Güney Amerika ve Avrupa için ayrı ayrı politikalarımız olmalı. Eğer Güney Amerika'daysak devletimizin kuruluşu uzun bir süre boyunca Avrupa tarafından fark edilmeyecektir.

Güney Amerika'da ilk başta bizi kabul eden devletin kanunlarına, iade anlaşmalarına vs. tâbi olarak yaşayacağız (Avrupa'ya karşı). Savunma birliklerimiz daima erkek göçmenlerin yüzde onundan müteşekkil olacak. Bu şekilde fark ettirmeden bir ordu toplayacağız fakat uzun bir süre boyunca temkinli hareket edeceğiz; cumhuriyetlerin husumetlerini kendi menfaatimize kullana-

cağız ve hediyelerle, rüşvetlerle, kredilerle vs. onların dostluklarını muhafaza edeceğiz.

Göç yerel gruplarla ve sosyal birimlerle gerçekleşecek. Birinci sınıf, ikinci sınıf ve üçüncü sınıf gemiler bulunacak; her birinin kendine uygun eğitimi ve eğlencesi olacak. Bu şekilde sınıf farklılıklarının kışkırtıcı örneğinden (günler sürecek yolculuk esnasında bu yakından gözlemlenecek) kaçınılacak.

Herkes yolculuğunun ücretini kendisi ödeyecek. Ben lüks istiyorum, faydasız kıskançlık değil.

* * *

Ben lüksü sanatın hâmisi, hedefi ve ödülü olarak istiyorum. Dünyanın zevkini görmek ve bunlara dürüstçe çalışarak ulaşılacağını bilmek, çok çalışmayı teşvik edecek.

R'leri ya da küçük çaplı milyonerleri kazanmada başarılı olamazsam bütün bu planı bir kitap formatında neşredeceğim: *Yahudi Meselesi'nin Çözümü.* Duncker & Humblot, *Palais Bourbon* adlı çalışmamı teslim ettiğim aynı şartlarla ilk beş baskıyı teslim edeceğim yayıncı olacak. Yayınevi ancak müteakip baskılarda opsiyona sahip olacak.

Yahudi Meselesi'nin Çözümü adlı kitabımda Hirsch'ten başlayan, Rothschild üzerinden küçük çaplı milyonerlere giden bütün adımlarımı anlatacağım.

Önsöz: Herkes elektrik ışığıyla Rothschild'e geldi fakat o bunun ne olduğunu anlamadı.

Kitaptan bütün Venedikli siyasi unsurları kaldırmalıyım.

* * *

R. servetinin tehlikesi tabii ki bir hiciv yazarının üslubuyla sunulmayacak. Bundan ziyade benim kendi geleneksel ciddiyetimle takdim edilecek.

Bütün polemikler çıkarılacak. Her şeyden önce ben, davayla ilgileniyorum. Bunu da her türlü kuşkunun ötesinde kalemiyle en

küçük bir anlaşma bile yapmayan bir Yahudi'nin söylemesi Yahudilere muazzam bir fayda sağlayacak.

11 Haziran

S. C.nin cevabı dün gelecekti fakat bugün bile gelmiş değil. Bu da düşüncelerimi kitaba yönlendiriyor. Bunun tahakkuk etmeyeceği fikrine alışıyorum.

11 Haziran

Palais Royal'de (ayaktayken):

Bizler kötü askerleriz, zira itibarımızı kaybettik, bizim için ölümden öte bir şey yok. Ve fakat bizim iyi ölmeyi bildiğimizi gösteren pek çok örnek var (Naquet'nin konuşması). Ancak biz lider olamayız ve bunda devletler haklı. Aksi takdirde her yerde iki nesil içinde tuğgeneral olurduk, özellikle savaşlar entelektüel bir meseleye dönüştüğü için. Kuşkusuz uluslar asimile olmamış ve olmayacak bir grubun mensuplarını, ordularının başına geçirerek mağlubiyeti kabul edemezler.

* * *

11 Haziran

Planımın kıymeti bariz bir şekilde benim sadece erişilebilir kaynakları kullanmamda, kullanılmamış ve kullanılamaz şeyleri birleştirerek onları faydalı hâle getirmemde, bütün dertleri dert edinmemde (şüphesiz Yahudilerin Yahudi olmayanlara verdiği zararlar da dâhil), edinilmiş bütün hakları korumamda, bütün insanî dürtüleri hesaba katmamda, dünyevi imkânlarla talepleri dengelememde, teknolojik ilerlemeden istifade etmemde ve geleneği takdis etmemde yatıyor.

Yukarıdakiler için bir tashih buyurunuz: akıllı insanlar adımlarını nereye güvenle atacaklarını anında bilirler.

* * *

Evet, bir zamanlar bize işkence yapan halklar için baş belası olmuştuk. Babalarımızın günahları şimdi onları buluyor. Avrupa şimdi gettoların ceremesini çekiyor. Kesinlikle sebep olduğumuz sıkıntılardan mustaribiz. Akreplerle cezalandırma bu; aslan, kaplan ya da koyun olmadıkları için itham edilemeyecek canlı akrepler. Hepsinden önemlisi bu cezada en büyük sıkıntıyı akrepler çekiyor.

Küçük Yahudilerden kendilerini götürmem için kitlesel bir teklif gelirse, ilgili bütün devletlerin de istemesi şartıyla, kabul edebilirim. Ayrıca bu devletler samimi iş birliği vadetmeli ve bana bu muazzam vazifenin barış içerisinde ikmal edilmesinde garanti vermelidirler; tıpkı benim onlara olumsuz ekonomik etkileri olmaksızın bir göç vadedeceğim gibi (Bunu Latin harfleriyle basmalı mıyım, bilmiyorum).

* * *

(Teweles'in mektubuna zeyl): Daniel Deronda'yı okumalıyım. Belki de benimkilere benzer fikirler içeriyordur. Benimkilerin aynısı olmaz, zira planımı tahakkuk ettirmek için pek çok spesifik koşulun birbirine bağlanması gerekti.

Bir sonraki savaşın patlak vermesiyle hâlâ göç etmediysek, nitelikli Yahudilerin hepsi, askerlik yaşına geldiklerinde "aktif hizmet" için uygun olup olmadıklarına, halen askerlik çağında olup olmadıklarına, sağlıklı ya da hasta olup olmadıklarına bakılmaksızın cepheye gitmeliler. Mevcut anayurtlarının ordusuna teslim olmalılar ve muhalif cephedelerse birbirlerine ateş etmeliler.

Bazıları buna onur bedeli diyebilir, diğerleri de müstakbel itibar için bir ön ödeme gözüyle bakabilir. Fakat herkes bunu yapmak zorundadır.

* * *

11 Haziran

Schiff bugün beni görmeye geldi. Ondan birkaç günlüğüne yerime geçmesini istedim. Birkaç belirsiz imada bulununca yeni bir gazete kurup kurmadığımı sordu.

Bir gazete! *Il y a belle lurette que je n'y pense plus* [uzun süredir bunu düşünmemiştim].

Yeteri kadar doğru, evvela zihnimden *Neue Zeitung*'un kuruluşuna dair pratik fikirler geçirdim.

Yoluna devam eden Saul gibi!

* * *

11 Haziran

Schiff'in kayınbiraderi bir sonraki gün şöyle dedi: Göç mü? Evet, bunu isterim, pekâlâ. Fakat nereye? İsviçre'ye mi? Yahudilere karşı ilk kanunları yapan ülke!

Nereye? Bu soru beni içten içe ziyadesiyle memnun etti.

* * *

11 Haziran

Assistance par le travail [bayındırlık işleri] hakkında iki yıl önce Chlumecky ile bazı yazışmalarım olmuştu. Fakat fikrimi anlamamıştı.

* * *

Bugün Châtelet yakınlarındaki bir *brasserie*de [küçük restoran] akşam yemeği yedim. Bütün tanıdıklarımdan uzak duruyorum. Damarıma basıp duruyorlar, hangi dünyadan geldiğim konusunda hiçbir fikirleri olmaksızın; bu da günlük yaşantımı korkunç derecede sinir bozucu yapıyor.

* * *

Tard au danger, tard aux honneurs [tehlike için de geç, itibar için de].

Varlığımızın ilk yirmi yılında bize katılmayan hiç kimse (hâlbuki bu süreçte otuz yaşını aşmış olacak) herhangi bir makama gelemeyecek ve aday olamayacak.

Lâkin vatandaşlığa kabul edilebilir.

* * *

Bir teknik ticaret müzesi [kurulmalı].

* * *

R'ler Jablochkow'un "mumlarını" anlamadılar fakat Guttmanların kömür tekliflerini anladılar. Dolayısıyla fikrimin aydınlık tarafını kavrayamayabilirler ancak meselenin kömür tarafını anlayacaklar.

Aile Konseyi'ne: Her gün asgari tolerans gösterenler için ya da sizin hiçbir şey yapmayan hükümetler için finansal iyiliklerde bulunuyorsunuz.

Eğer *bu* sizin kendi yönetiminizde kalırsa yirmi yıl içinde bütün dünya bizi tanıyacak!

* * *

11 Haziran

Macarlar Yahudiyye'nin hafif süvarileri olacak; onlardan muhteşem süvari generalleri çıkabilir.

* * *

11 Haziran

Şikâyette bulunan her işçi bir başka şirkete gönderilecek. Böylece ustabaşı intikam alamayacak. Aksi takdirde ustabaşı nakledilecek.

* * *

11 Haziran

Daudet bana Yahudi kampanyamı bir romanda yürütüp yürütmeyeceğimi sordu. Bana *Tom Amca'nın Kulübesi*'ni hatırlattı. Kampanyamı daha adam gibi duyurmak istediğimi kendisine o zaman ve orada anlattım. O dönemde hâlâ *Yahudilerin Durumu* başlıklı bir *Enquête* [araştırma] üzerinde düşünüyordum.

Bugün bunun üzerinde ne kadar fazla düşünürsem, Bellamy'nin ütopik romanında yaptığı gibi planımı aşk meşk işleriyle ve küçük jestlerle kitlelere hoş göstermek bana o kadar yakışmayacakmış gibi göründü. Benim için kolay olurdu bu, zira edebî eserlerde deneyimliydim. Lâkin kitabın okunmaz bir hâle gelmemesine ihtimam göstermem lazım. Her şeyden önce halk üzerinde, milletler üzerinde derin bir etki bırakacaktır.

Bırakalım da biraz edebî cazibeye sahip olsun o zaman. Bu eser, kusursuz bir bolluk içerisinde dünya hayalinin bu güneşli günlerinde fikirlerin zihnimden geçtiği gibi serbestçe aktığı bir diziden teşekkül eder; bütün kusurlarıyla beraber, heykeltıraşların dediği gibi ("kildeki parmak izleri").

Bu aynı zamanda bölüm başlıklarını bulmak için kitabın sayfalarına göz atmanın önüne geçecek. İçinde ne olduğunu öğrenmek isteyenler onu okumak zorunda kalacaklar.

* * *

Benim için çok önemli olan *assistance par le travail* meselesini bir yere iliştireceğim –yani *Neue Freie Presse*'deki makalemde.

Kitap "ebeveynime, Herr [Bay] Jacob ile Frau [Bayan] Jeanette Herzl'a ithaf olunacak."

* * *

Tabut gemileri! Ölülerimizi de yanımızda götüreceğiz.

* * *

Bu notlardaki pek çok şey gülünç, abartılı, çılgın görünecek. Fakat eğer edebî eserlerimde yaptığım gibi özeleştiri yapacak olsaydım, fikirlerim güdük kalırdı. Ancak devler, cüce amaçlara hizmet edemez, zira kırpmayı herkes kolaylıkla yapar.

Sanatçılar benim bu kadar bariz bir zekâya rağmen pratik, siyasi ve yasamayla ilgili fikirlerimin arasında abartıların ve hayallerin kaldırım taşları arasındaki çimlerin filizlenmesi gibi neşvünema bulmasına niçin izin verdiğimi anlayacaktır. Ciddi ha-

kikatlerin bana deli gömleği giydirmesine izin veremezdim. Bu hafif sarhoşluk gerekliydi.

Evet, sanatçılar bunu tamamen anlayacak. Fakat çok az sanatçı var.

11 Haziran

Fanteziyi farklı bir türde bastırmak suretiyle kitapta birbirine karışan iki hayalî dünya arasındaki farkı tipografik olarak ortaya koyabilirim. Bu şekilde müptediler, çimlerin nerede ve nasıl büyüdüğünü görecekler -diğerleri büyüdüğünü işitecek- ve geri kalanlar katı kaldırım taşlarını fark edecek.

* * *

Bronz hâlinde bir sanatçının cildindeki küçük paralel kırışıklıklar.

* * *

Güdemann'a gönderdiğim 11 Haziran 1895 tarihli mektup:

Bu mektup her açıdan sizin için sürpriz olacak; hem bahsettiği hem de bahsetmediği şeylerle.

Yahudiler adına bu harekete liderlik etmeye karar verdim ve size bana yardım etmek isteyip istemediğinizi soruyorum.

İlk göreviniz Yahudilerin -sadece Viyana ve Avusturya-Macaristan'daki değil, aynı zamanda Almanya, Rusya ve Romanya'dakilerin de vs.- mevcut ahlakî ve siyasi vaziyeti hakkında bildiğiniz her şeyin raporunu doğru bir şekilde bana sunmanız. Bence bunun teyit edilmiş istatistikleri olan bir rapor olmasına gerek yok çünkü bu çok zamanınızı alır ve raporun da iki ya da üç günde bitirilmesi gerekiyor. Sonraki bir tarihte tam sayıları ve belgeyi görebiliriz. Başlangıç olarak sizden sadece genel ve samimi bir sunum istiyorum. Bakış açınız ne kadar yukarıdan olursa ve ne kadar az detaya girerseniz o kadar uygun olacak. Tabii olarak görüşlerinizin illüstrasyonlarını seçmede kendi hükümlerinizi kullanacaksınız. Bu durumda ele alınması gereken meseleler: yu-

karıda bahsi geçen ülkelerdeki Yahudiler hakkında önemli istatistikler (doğumlar, evlilikler, ölümler, mesleğe göre listelenecek); ikametgâh değişikliğinde gözlemlenebilir eğilimler (örneğin Galiçya'dan aşağı Avusturya'ya); bu konum değişikliklerine anti-Semitizm'in neden ya da engel olup olmadığı, olduysa ne ölçüde olduğu; Yahudilere yönelik dikkatinizi çeken büyük ya da küçük zulümler hakkında kısa bir inceleme (parlamentolarda, gazetelerde, toplantılarda, sokakta zulüm); anti-Semitizm'in arttığına ya da azaldığına dair işaretler ve bunların ne ölçüde olduğu; resmî ve gayriresmî anti-Semitizm; okullarda, ofislerde, kapalı ve açık mesleklerde Yahudilere yönelik düşmanlık.

Bu, sanki sizden müşkil bir layiha istiyormuşum gibi görünüyor. Aksine, lütfen şu anda bu meseleler hakkında sadece bildiğiniz şeyleri not ediniz. Sizin gibi kelimelerde ve kalem kullanımında mahir birisi için bu zor olamaz. Siz ayrıca bu meseleyi birkaç saatte yazıya dökmek ya da yazdırmak için epey derin düşüncelere daldınız. Şayet yazdıracak olursanız sekreteriniz bunun hangi amaçla yapıldığını anlamamalı.

Tam da bu noktada müteakip adımların yanı sıra yazışmalarımızı tam bir gizlilik içinde tutmanızı sizden rica etmeme müsaade edin. Mesele son derece ciddi. Bunu, ebeveynime ve en yakın akrabalarıma bile anlatmamamdan fark edeceksiniz. Ketumluğunuza güveniyorum.

Lütfen yukarıda detayları verilen raporu Cenevre Gölü'ndeki Territet'e nazır Caux'a getiriniz. Eğer nazik yardımınız bana ulaşırsa, bir hafta içinde, 18 Haziran Salı günü burada buluşalım. Niçin burayı seçtiğimi gelince öğreneceksiniz. Eğer raporu tamamlayamayacak olursanız, dediğim tarihte burada sözlü olarak ikmal edersiniz. Ancak buraya kendi başınıza gelmek istemeyeceksiniz. Bundan ziyade yanınızda ifadelerinizi diğer yönlerden takviye edecek yetkin, ciddi kafalı birisi bulunsun. Gördüğünüz üzere Caux'ta Yahudiler için bir dünyevi, bir de ruhanî lidere ihtiyacım olacak. İlk tercihim sizin de pekâlâ tanıdığınıza inandığım Bay Salo Cohn idi. Kendisine geçen hafta, 6 Haziran Perşembe

günü yazmıştım. Cevabı dün gelecekti fakat bugün itibariyle henüz gelmiş değil. Daha fazla bekleyemem.

Öncelikle onun iş birliğinden emin olmam lazım fakat kendisine daha sonra size de aynı şekilde yaklaşmak istediğimi anlatmadım -zira (umarım yanılmıyorumdur) sizin yardımınız en baştan beri garanti görünmektedir. Siz muhtemelen beni şahsî tanışmışlıktan ziyade gazete çalışmalarımla daha iyi tanırsınız ve zannediyorum ki benim sizi ciddiye aldığım kadar siz de beni ciddiye alacaksınız.

Ben bu mektubu postaladıktan sonra ama size ulaşmadan önce S. C.den bir cevap alabilirim. Bu durumda size onunla irtibata geçmeniz için bir telgraf göndereceğim.

Buna karşın kararınızı verir vermez iki telgraftan birini bana göndermenizi rica edeceğim, mümkünse bu mektubu aldığınız gün. Bu telgraflar "Anlaştık" ya da "Üzgünüm, imkânsız" şeklinde olacak. Ayrıca mevcut adresinizi de ekleyiniz (muhtemelen Baden?) ki size telgraf çekebileyim.

Eğer S. C. kendisini onurlandırmak istediğim bu ciddi ve büyük görevi üstlenmezse, bir başkasına bakmamız iktiza edecek. Tercihi size bırakıyorum. Ben kendi akrabalarımdan hiçbirini istemiyorum, öyle olsaydı ilk önce babamdan isterdim. İkinci şahıs bir iş adamı olmalı. O da Caux'a şunları ele alan bir rapor getirmelidir:

Yukarıda bahsi geçen ülkelerde Yahudilerin maişetlerini nasıl temin ettiğine dair tahminî bir tasvir; mülkiyetin dağıtımı (büyük, orta ve küçük ölçekli servetlerin tahmini; biliyorum ki bu sadece kabaca bir tahminden ibaret fakat bu bile işime yarayabilir); Yahudiler hangi ülkelerde pek çok taşınmaza sahip; Yahudi girişimci ruhu ne durumda (artıyor mu -artıyorsa ne ölçüde- yoksa azalıyor mu); iş çevrelerindeki hâletiruhiye; küçük ölçekli Yahudi iş adamlarının ve imalatçılarının vaziyeti (Franz Joseph Rıhtımı'nda bulunanlar vs.).

Bu rapor ürkek bir şekilde istatistiksel olmamalıdır. Bundan ziyade mümkün olduğunca özgür, canlı, kısıtlanmamış ve deyimsel olmalı. Bu özellik dikte edilmekle kazanılacaktır.

Yukarıdakilerden ne tür bir adama ihtiyacımız olduğunu göreceksiniz. Sakin, üstün, etkilenmeyen bir adam, çok genç olmayacak; daha sonra yükleneceği görev nedeniyle her hâlükârda kendinden emin bir duruşa sahip saygın bir adam. Maalesef şunu da ilave etmeliyim ki hâli vakti yerinde bir adamı tercih ederim, zira bizim meteliksiz Yahudilerimiz oldukça mağdur ve duruştan yoksundur. Fakat Caux'ta öğreneceğiniz amaç, ikinci adamın da vakur, bağımsız bir tavrını gerekli kılmaktadır. Seçeceğiniz kişi muhtemelen beni ismen tanıyacaktır ve belki de bana bu güveni verecektir. Zira pekâlâ biliyorum ki gayesi yeteri kadar ifade edilmemiş büyük bir yolculuğa çıkmak için, cüretkâr bir talep karşısında belirli bir düzeyde güven gerekmektedir.

Benim kendimi bu yazıda olduğundan daha açık bir şekilde ifade etmem mutlak bir şekilde imkânsız olduğu için ancak kendime -gereken önemi gösteremezsem- ceza ödemeyi görev addedebilirim. Eğer siz iki beyefendi Caux'ta sizi boş yere sıkıntıya soktuğuma kanaat getirirseniz size dilediğiniz hayır işlerinde kullanmanız üzere bin frank teslim edeceğim.

Ve şimdi, sevgili doktor, gelmenizi istiyorum. Fakirlerimiz için harika bir proje bu, talihsiz kardeşlerimiz söz konusu. Şimdilik anlatabileceklerim bunlar.

En derin hürmetlerimi sunuyorum.

Saygılarımla,

Theodor Herzl

37, Cambon Sokağı

* * *

11 Haziran

Hirsch'e gönderdiğim mektupta şunu yazdım: "Fransa'da benim gibi otuz beş yaşında insanlar nâzırlık yapıyor, hatta Napolyon bu yaşta bir imparator."

Şimdi anlıyorum ki aceleyle niyetimi kötü bir şekilde formüle etmişim. Bu hâliyle megalomanca kokuyor. Ben sadece siyasi meseleler üzerinde kafa yormaya hakkım bulunduğunu ve benim yaşımda bir devlet adamına yaraşır olgunluğa erişmenin mümkün olduğunu kastetmiştim.

11 Haziran

Cenevre Gölü üzerindeki Caux'ta o iki Yahudi'yle buluşma fikri pek çok açıdan müspettir. Orada günlük, dar, mahdut mefhumlarından sıyrılacaklar. Zihnin madde üzerindeki zaferini görecekler. Ben de *negotiorum gestio* (uzun vadeli ilişki) keşfettiğim yerde toplumsal sözleşmeyi gören Rousseau'yu düşünüyor olacağım.

* * *

11 Haziran

Küçük Yahudiler belki de yerel gruplar şeklinde bir araya gelecekler ve R'lerin vermeyi reddettiği parayı biriktirecekler. Peki, ben bütün bu programımı dünyayla paylaştıktan sonra bu parayı alabilecek miyim?

Büyük Yahudiler itirazlarıyla projeyi sekteye uğratmış olacaklar; tabii ki, bundan ilk mustarip olanlar muhtemelen kendileri olacak.

* * *

Yine de basın Yahudiler için dolaylı bir fayda sağlayacak. Düello, intihar, mucitlerin desteklenmesi, borsa tekeli, seyahat şikâyet komisyonları hakkındakiler gibi pek çok fikrim bütün ulusların menfaatinedir. Bu yüzden insanlar Yahudilere daha nazik davranabilir çünkü bu öneriler kendi ıstıraplarından ve ruhlarından neşet etmiştir.

12 Haziran 1895

Benim için bir çalışma projesi yürütmek yeterli değil fakat bunun kalıcı bir komisyon tarafından yürütülmesini sağlamalıyım. Bu komisyonun başkanının sistematik bir zihni olmalı.

* * *

12 Haziran 1895

Dar görüşlü insanlar onlardan emekliyken işletecekleri kurumlarını başka bir yere nakletmelerini istediğimde reddedecekler. Bunun iyi bir örneği bu noktada muvaffak olmalıdır. Kafamda üç tür emekliler için üç tür kurum var:

1) Sadece Yahudilerin üye olabileceği kurumlar (Hevralar[23] ve benzerleri); bunların başka yerlerde kurulmaları en kolaydır, zira bütün kökleriyle beraber sökülebilir.

2) Üyelerinin çoğu Yahudi olanlar (örneğin Viyana *Concordia*'sı): Orada genel kurul, mülkiyetin bölünmesine karar alabilir ya da azınlığa nakdî mutabakat verilebilir ve geri kalanlar da yukarıdaki gibi nakledilebilir. Gayrimenkullerin azınlığa bırakılması da çok etkili bir hamle olurdu (bunun maliyeti göründüğünden az olurdu, zira iki katlı bir transfere ihtiyaç bırakmazdı).

3) Yahudi üyelerin sayıca az olduğu (örneğin bir memur derneği gibi) durumlarda ya hakkımız olan meblağlara dair iddialarımızdan vazgeçeceğiz (her şeyden önce tesanüt kaidesine göre her türlü kayba uğramış halkımıza telafi sağlamalıyız) ya da eğer kanunlar izin verirse, emeklilik için verilen imkân başka birine devredilebilir veya gelirin yurt dışına iletilmesini talep edebiliriz.

* * *

12 Haziran

Araziyi ele geçirmek üzere yelken açan gemi, şirketin subaylarına ilaveten yerel grupların temsilcilerini de taşıyabilir (muhtemelen ücret ödemeyen yolcular olarak). Bu temsilciler orada

23 Kutsal hayır dernekleri.

kendi tesisleri için yerler işgal edebilir. Bunlar bağlı oldukları yerel grupların güvencesiyle mutabakat yetkisine sahip olmalıdırlar. Şirketten ziyade bunlar yer seçimi vb. işler için gruplarına karşı sorumlu olacaklardır.

* * *

12 Haziran

Bu yeni dünyanın paylaşımı eşit bir şekilde gerçekleştirilmeli.

* * *

Yerel gruplar turumun zamanını daha sonra belirleyeceğim. Bu tur arazi edinme seyahatinden yaklaşık iki ay, en azından bir ay önce gerçekleşecek. Tabii ki sadece en büyük şehirleri ziyaret edebileceğim.

Bu merkezileştirme metodu hâlâ üzerinde durulması gereken bir şeydir. Misyonerlerimi bölgelere gönderecek miyim? Bunun için Schiff ailesinden iki kişi oldukça uygun olacaktır. Eğer Avrupa iki ya da dört bölgeye ayrılırsa bu iki ayda tamamlanırdı ya da bir grup gezgin bilgine konferanslar vereceğim ve ardından bu şahısları ülkelere göndereceğim. Belki de ilk planım en baştan benimsenmeli, her şeyin hâlâ temkinli ve gizli bir şekilde yapılmak zorunda olduğu vakitte, ikincisi ise daha sonra.

* * *

Bu turda beni ziyaret etmeleri için her yerden az sayıda en saygın kişileri davet edeceğim. Onlara gizlilik yemini ettireceğim ve Aile Konseyi'ne ilan edeceğim planı açıklayacağım. Ardından daha geniş ikinci bir toplantı olacak. Bu toplantıya kimlerin katılacağını bana ilk grup önerecek. Bu ikinci toplantıda sadece başkentimizin emniyetini ve iş gücümüz için yeni bir toprak aradığımızı anlatmak suretiyle "dışarıya akış" planımı ilan edeceğim. Henüz bunun içinde devlettenbahsedilmeyecek. Fakat hiçbir ülkede herhangi bir "gizli cemiyet" işine girmeme konusunda dikkatli olmalıyım. Belki de ilk toplantının katılımcılarını bire bir çağırır ve yeminlerini teker teker alırım.

Her yerde "gizli cemiyetler" tehlikesinden dikkatli bir şekilde kaçınmalıyım. Bu yüzden resmî propagandamız en temkinli insanlar tarafından yapılmalı. "Gizli talimatları" onay için hükümetlere teslim ederken kendimizi gizlemeliyiz. Hepsinden önemlisi, hükümetlerin rızasıyla yolumuza devam etmeliyiz fakat parlamento ya da basın güruhlarınca rahatsız edilmemeliyiz.

* * *

12 Haziran

Orman yangını gibi bir anda yayılacağım. Belirsizlik dönemindeki hayallerimden biri de Alois Lichtenstein'ı, Schönerer'i ya da Lueger'i düelloya zorlamak. Eğer vurulursam, geriye bırakacağım bir mektup dünyaya benim bu en adaletsiz harekete kurban gittiğimi anlatacak. Böylece ölümüm en azından insanların kalplerini ve kafalarını iyileştirecek. Fakat eğer ben rakibimi vurursam ağır ceza mahkemesi huzurunda bir konuşma yapmak isterdim. İlk önce Kaptan Mayer'i öldüren Morés gibi "onurlu bir adamın ölümünden" duyduğum pişmanlığı ifade ederdim. Ardından Yahudi meselesine geçer, Lassalle'ninkine benzer güçlü bir konuşma yapardım. Bu konuşmayla jüriyi sarsar ve etkilerdim. Mahkemenin saygısını kazanırdım ve beraat ederdim. Bunun üzerine Yahudiler bana parlamento üyeliği teklif ederdi. Fakat geri çevirmek zorunda kalırdım, zira ölü bir insanın bedeni üzerinden halkın temsilcisi olmayı istemezdim ve şimdi! Görüyorum ki anti-Semitistler hakları dâhilinde hareket ediyorlar.

* * *

Mülkiyetin nakde çevrilmesi konusunda saygın, akredite anti-Semitistleri çağırmak harika bir fikir olurdu. Ayrıldığımız ülkelerin fakirleşmesine neden olmak istemediğimizi halka teyit ederlerdi. Öncelikle bunun için onlara iyi bir ödeme yapılması lazım. Aksi takdirde vasıtalarımızı bozmuş ve onları "Yahudilerin yardakçıları" konumuna düşürmüş oluruz. Daha sonra ücretlerini arttıracağız ve en sonunda göç edip ayrıldığımız ülkelerde sadece Yahudi olmayan memurlarla işimiz olacak.

Anti-Semitistler bizim en güvenilir dostlarımız hâline gelecek. Anti-Semitist ülkeler müttefiklerimiz olacak. Bizler saygın insanlar olarak göç etmek istiyoruz.

12 Haziran

Hiçbir Yahudi gazetesi olmayacak! Yahudi gazeteleri! En büyük Yahudi gazetelerinin (*Neue Freie Presse, Berliner Tagblatt, Frankfurter Zeitung* vs.) yayıncılarını orada metinler neşretmeye ikna edeceğim, tıpkı *New York Herald*'ın Paris'te yaptığı gibi.

Alışkanlıkların transferine insanın kahvaltıdaki favori gazetesi de dâhildir. Gazeteler okuyucularını tutacak, geride kalanların ihtiyaçlarını tatmin edecek (bu ihtiyaçlar yakında çok büyüyecek) ve telgrafla haber aktarımı yapacak. İlk başta denizaşırı versiyonları daha küçük olacak. Ardından eski baskılar da küçülecek ve yeniler de büyüyecek.

Yahudi olmayan editörler burada kalacak, özgür ve rahat hissedecekler. Yahudi olanlar denizaşırı ülkelere gidip zengin ve saygın olacaklar, siyasette aktif bir rol oynayacaklar. Aslında günümüzde gazeteciler, siyaset hakkında bir şeyler bilen tek Yahudi zümresi. Bunun en iyi kanıtı benim. Basındaki ahlakî kusurlara yönelik de bir af olacak. Herkes yeni bir hayata başlayacak. Fakat bırakalım da herkes orada en baştan saygınlık sahibi olsun. Avukatlarınki gibi gazeteciler için de onur mahkemeleri olacak. Basın özgür olmalı fakat fikirleri açısından bir rahip itibarına sahip olup bunu korumalı. Bu şekilde dünyadaki en saygın basına sahip olacağız.

* * *

Sigorta sektörü!

Bu, büyük bir birim olacak ve muhtemelen müstakil bir bakanlık gerektirecek. Sigorta direktörüyle başlayacağız. Sermaye, devlette tutulacak (ilk başta *Society*'de[24] [cemiyette]). Özel sigorta şirketlerindeki bütün Yahudi yetkililerden istifade edeceğiz

24 Orijinal metinde İngilizce geçmektedir.

(cezalandırılan P. isimli bir Viyanalı iyi bir konuma getirilecek); bunlar tabii ki devlet yetkilileri olacak ve yüksek pozisyonlara gelebilecek.

Sigorta bütün branşlarıyla bankacılık, demiryolu, telefon vs. gibi meşhur bir girişimdir. Özel sermayenin artık burada kâr elde etme hakkı bulunmamaktadır, zira artık risk yoktur. Özel bir teşebbüsün terfii ya da engellenmesi için belirleyici faktör risk unsurudur. Risk olmayan bir yerde girişimcilik kârından da bahsedilemez. Öte yandan denenmemiş her türlü girişimi cömertçe tolere edeceğiz.

* * *

Hirsch kardeşler orada bir "Louvre" inşa etme konusunda ikna edilmeli.

* * *

12 Haziran

Vasıfsız işçi[25] havuzunun büyük bir kısmını teşkil eden benim Rus Yahudilerim amele taburlarına bölünecek. Bunlara orduda olduğu gibi iş rütbeleri verilecek, belki de bunları gösteren rozetler verilecek ve verimliliklerine ve kıdemlerine göre ilerleyecekler. Herkesin çantasında bir şef sopası olacak. Daimî sefalet içinde kalan bir köle sürüsü istemiyorum. İşçilerin emeklilikleri için tedrîcî olarak *Tabaktrafik*'e[26] benzeyen bütün kurumları kullanacağım. Bunlar, yerel farklılıklara göre derecelendirmeyi mümkün kılacak.

12 Haziran

Bir tütün tekeli olmalı mı?

Muhtemelen evet. Bu, dolaylı verginin en katlanılabilir olanıdır. Çoğu insan bunu şimdiki ülkelerinden bilmektedir. Küçük tüketicilerden ziyade büyük olanlar üzerine daha büyük yük bindirir. Tütün ekimine başlamak (*franchise* usulüyle, vergide sah-

25 Orijinal metinde İngilizce *unskilled labourer* olarak geçmektedir.
26 Avusturya'da tütün, gazete vs. satan büfeler.

tecilik olursa iznin iptali cezası olacak) ve tütün fabrikalarına iş vermek için bana fırsat verecektir. Ayrıca işçilere emekli maaşı olarak vermek üzere devlet lisanslı tütün dükkânlarını olacak.

* * *

12 Haziran

Yahudilerin sahip olduğu bütün büyük fabrikaları, işletmeleri vs. orada şube açmaya (gazetelerin denizaşırı baskılarına benzer bir şekilde) ikna etmek lazım. Bu şekilde bu kuruluşlar tesislerini ve donanımlarını iş tecrübeleriyle beraber diğer tarafa götürecektir. Bu, işletmelerin transferi demektir. Geride kalanlar zamanla Yahudi olmayanların eline geçecektir. Krizler önlenecektir. Pek çok insan ayrıldığımız ülkelerde zengin olacak. Bizim ayrılmamızla insanlar, iş konusundaki zekâlarıyla her şeyi bu denli ustalıkla ayarlayan Yahudilerle minnettar ve içten bir şekilde el sıkışacak. Burada da Yahudi itibarı başlayacak!

* * *

Genellikle ve mümkün olursa bütün emekli maaşlarını böylesi kolay mesleklerle ödemek isterim. Yaşlılar ve engellilere yönelik evler insan ruhuna işkence eden yerlerdir. Yaşlılar orada hayattan koparılmaktadır. Ölmeden mezara girmektedir. İnsanın yaşlılığı onun zindanı olmaktadır ve bu da iyi bir hayatın ödülü olarak kabul edilmektedir. Tütün dükkânı şeklindeki ödemelerimle yaşlıların hayata iştiraklerinin yanı sıra özgürlüklerini de korumuş olacağım. Onlara faydalı oldukları şeklinde rahatlatıcı bir his vereceğim. Bu kolay vazife onları düşünüp durmaktan alıkoyacak. Ayrıca böyle yaşlı bir insana böyle küçük ikramlar gelirse sağa sola çekinerek bakmak zorunda kalmaz.

Tütün dükkânları aynı zamanda gazeteler için de özel satış yerleri olacak. Bu da emeklilerin gelirlerini arttıracak. Dolayısıyla gazetelere karşı olumlu bir bakış olacak -eğer gazeteler devletin hâricî ya da dâhilî güvenliğini tehlikeye atacak olurlarsa bu merkezî noktalarda müsadere edilecek. Gazeteler için devlet pulu olmayacak. Fakat lakaytlığa, hainliğe, pespayeliğe, sorumsuzluğa

ve vurguncu manevralara karşı bir sözleşme olacak. Etik açıdan iyi bilinen gazete sahipleri bu sözleşmeden muaf tutulacak. Bir gazete temiz olduğunu kanıtladığında sözleşme esnasında alınan para iade edilecek. Lâkin söz konusu gazetenin basın gücünü suistimal ettiği anlaşılırsa bu miktar bir kez daha tahsil edilecek ve hatta arttırılacak. Fakat basın gücünün suistimal edilmesi (yeni bir suç şekli) meselesini mahkeme kararına bırakmak isterim. Hiçbir koşul altında bir gazete, menfur yöntemler kullanmadığı sürece, düşmanca bir tutum nedeniyle dava edilmemeli. Sağlıklı bir basın özgürlüğünün muhafaza edilmesi ve saygısızlığın önlenmesi meselesi, üzerinde ciddi bir şekilde durmayı hak etmektedir. Muhtemelen nâib jüri üyeleri üzerinden...

* * *

12 Haziran

Her hâlükârda sert içkiler üzerinde bir tekel olacak. Tütün, üretim ve devlet lisanslı dükkânlarınkine benzer bazı ayrıcalıkları olacak. Devlet lisanslı dükkânlar tıpkı komisyonculukların kumar müptelalığıyla mücadele edeceği gibi daha sonra sarhoşlukla mücadeleye hizmet edecek. Zira kademeli cezalar uygulanması mümkün olacak ve kredi vererek içki içmeyi teşvik ettiği için vs. lisansın iptaliyle sonuçlanacak.

* * *

12 Haziran

Cemiyetten (Society[27]) devlete geçiş, karmaşık bir problem.

Şirket sözleşesi ve yasaların hazırlanmasında bunun kesin bir şekilde tanınması lazım. Zira cemiyet, hissedarların vazgeçmek istemeyecekleri büyük kârlara ulaşacak. Devlet teşekkül ettiği andan itibaren cemiyet, kamunun mülkiyetine geçecek –bu muhtemelen öyle bir tarzda olacak ki devlet bütün hisseleri şart koşulmuş bir fiyattan alacak fakat cemiyeti mevcut yasal statüsünde –Britanya hukukuna tâbi olarak– bırakacak. Çünkü bizim vatan-

27 Orijinal metinde, burada ve diğer yerlerde İngilizce olarak geçmektedir.

daşlarımızın ya da devletimizin üzerinde hak iddia etmemiz için biraz zaman geçmesi gerekecek.

12 Haziran

Araziyi işgal ettiğimizde bizi kabul eden devlete derhâl fayda sağlayacağız. Bize tahsis edilen yerler üzerinde şahsî mülkiyeti nazik bir şekilde istimlak etmeliyiz. Sınır hattındaki yoksul halk için geçiş ülkelerinde istihdam sağlayarak onları canlandırmaya çalışacağız. Diğer yandan bunlara kendi ülkemizde istihdam kapısını açmayacağız. Mülkiyet sahipleri de bizim tarafımıza geçecek. Hem istimlak işlemi hem de yoksulların uzaklaştırılması gizlice ve temkinli bir şekilde icra edilmeli. Bırakalım gayrimenkul sahipleri eşyayı bize kıymetinden yüksek bedellere satarak bizi kandırdıklarını düşünsünler. Fakat biz onlara hiçbir şeyi geri satmayacağız.

* * *

12 Haziran

Diğer inanç mensuplarına saygı göstererek hoş görülü davranacağımızı ve mallarını, namuslarını ve özgürlüklerini en çetin zorlama araçlarıyla koruyacağımızı söylemeksizin bu süreç devam edecek. Bu, eski dünyaya bütünüyle yeni bir örnek sunacağımız bir başka alandır.

İlk başta hasbelkader insanlar bizden uzak duracak. Kötü kokuyoruz. Dünya kamuoyunu lehimize çevirene kadar ülkemizde sağlam bir şekilde tutunacağız, artık yabancı istilalarından korkmayacağız ve ziyaretçilerimizi aristokrat bir cömertlik ve mağrur bir dostlukla karşılayacağız.

* * *

12 Haziran

Gönüllü istimlak gizli acentelerimiz tarafından gerçekleştirilecek. Şirket, değerinin üzerinde fiyatlar verecek. Ardından sadece Yahudilere satış yapacağız ve emlak ticareti sadece Yahudiler

arasında icra edilecek. Kuşkusuz bunu diğer satışların geçersiz olduğunu ilan ederek yapmayacağız. Bu, modern dünyanın adalet anlayışına zıt olsa bile, gücümüz bunu zorlamaya yetmeyecektir.

Bu yüzden gayrimenkul satışlarımızın her birini şirket adına bir yeniden-satın alma opsiyonu üzerinden güvenceye almalıyız. Yani, eğer malik mülkünü satmak isterse bunu başlangıçtaki satış fiyatı üzerinden geri alma hakkına sahip olacağız. Ancak şimdiye değin gerçekleştirilmiş olan her türlü iyileştirme için, uzman bir kurulun miktarını belirlediği bir tazminat ekleyeceğiz. Mülk sahibi bir uzman belirleyecek, biz de kendi uzmanımızı belirleyeceğiz. Eğer bu ikisi mutabakata varamazsa, bunlar karar vermesi için tarafsız bir üçüncü şahıs seçecekler.

Bu yeniden satın alma opsiyonu ipotekle geçersiz kılınamayacak kadar özel bir ayrıcalık olacaktır.

* * *

Cemiyet ipotek kredisi vermek için bir birime sahip olacaktır. Bu, tabii ki "oradaki" diğer bütün alt kurumlar gibi millîleştirilmiş bir banka şubesi olacaktır. Bu tarafta özel bankaların çalışanları zamanla diğer tarafta daha büyük maaşı ve itibarı olan devlet çalışanları olacaktır. Gönüllü istimlak için yerel alt-acenteleri kullanacağız. Bunlar işverenlerinin bizzat "Mülkiyet Satışları Komisyonu"ndan talimat alan bir gizli acente olduğunu bilmemeliler. Bu gizli satın almalar eş zamanlı icra edilmelidir, âdeta bir elektrik düğmesine basılıp da faaliyete geçmiş gibi. Orada satın almacılar gibi görünecek olan gizli acentelerimiz şu işareti alacak: *Marchez* [Marş]!

Bir hafta içinde bütün satışlar tamamlanmış olmalı. Aksi takdirde fiyatlar fahiş derecede artacaktır. Tabii ki bunun öncesinde arazi kayıtlarında (mevcut olan yerlerde) sancılı bir ön araştırma olmalı. Bu da gizli tahkikat ve belirli kurumların incelenmesi vesaire ile gerçekleştirilecek. Yaşlılık, alışkanlık, vs. gibi nedenlerle topraklarına bağlı olan emlak sahiplerine tam bir intikal teklif edilecek –istedikleri her yere, tıpkı kendi halkımız gibi. Bu teklif ancak diğer teklifler reddedildiğinde yapılacaktır.

Eğer bu teklif de kabul edilmezse, herhangi bir zarar verilmeyecektir. Toprağa bu denli sıkı bir bağlılık ancak küçük ölçekli mülkiyette bulunur. Büyük olanlara sahip olmanın bir bedeli olmalıdır. Eğer bireysel arazilerde bu tür gayrimenkul sahiplerinden çok fazla olursa, onları sadece orada bırakacağız ve ticaretimizi bize ait diğer araziler istikametinde geliştireceğiz.

* * *

Gizli arazi alıcıları serbest acentelerden ziyade bizim çalışanlarımız olacak. Onlara önceden şu söylenecek; bu hususi durumda doğrudan ya da dolaylı olarak arazi spekülasyonuna girmeye yönelik herhangi bir teşebbüs bu acentelerin kalıcı itibar kaybıyla derhâl azledilmelerine neden olacaktır. Fakat bizim bütün çalışanlarımız gibi onların da evlerinin konumunu tercih etme ayrıcalıkları olacak. Bu evleri onlara ucuz bir şekilde amortisman ilkesince maaşlarından kesinti yaparak inşa edeceğiz.

* * *

12 Haziran

Özel Not: Eğer bunu kitap formunda yapmak zorunda kalırsam, broşür gibi görünen her şeyden kaçınılmalıdır.

Küçük Yahudilere ve hükümetlere bunu benden istemelerini önermeliyim. Fakat eğer bunu *d'un air abolument détaché* [mutlak bir tarafsızlık havası içinde] yapmazsam gülünç duruma düşerim ve büyük bir gaye için münasip olmayan araç hâline gelirim.

12 Haziran 1895

Öncü gemiden yeni sahilleri görür görmez cemiyetin bayrağı (ki bu daha sonra millî bayrağımız olacak) göndere çekilecek. Herkes şapkasını çıkaracak ve bayrağımızı selamlayacağız! Kıyıya çıkan ilk kişi elinde ucuz, pespaye bir bayrak taşıyacak. Bu bayrak daha sonra Milli Müze'de muhafaza edilecek.

12 Haziran

İstikbalin efsaneleri, Stanley[28] tarzında şapka giyilecek. Araziye el koyarken sarı rozet takılacak ve bütün öncülerin küçük, sarı bir kurdelesi olacak.

12 Haziran

Roman. Kahramanı, onun gemideki masa konuşmalarından biri Yahudi itibarı üzerine olacak. Daha sonra orada hazır bulunan herkese küçük sarı kurdeleler dağıtılacak. O anda [kahraman] bunun bir nişan olacağını henüz anlatamayabilir.

Bunu sadece bir hatıra olarak dağıtıyordur. Elinde önceden hazırlanmış bir liste vardır. Herkes sarı kurdele üzerindeki küçük gümüş simgeyi kabul eder.

Bu liste korunacaktır. Yahudi itibarının ilk şövalyelerini ihtiva etmektedir.

* * *

Oraya varıldığında kurdele en baştan takılacaktır. -[Kahraman] bunu açıklamaz – "Buna sadece bir iyilik gözüyle bakar." Yetkisiz kişilerin bunu takmasına izin verilmez.

* * *

Burada hukukî bir müşkil çıkar. Henüz var olmayan devlet, cemiyetin hisselerinin alımını kendisi için nasıl garanti edecektir? Bu arada değiş tokuş ancak ahlakî teminatlar altında gerçekleşebilir.

12 Haziran

Bahsi geçen Güney Amerika cumhuriyetleri para için hazır tutulmalı. Onlara yıllık ödenekler verebiliriz. Fakat sadece yirmi yıllığına; yani kendimizi koruyacak derecede güçlenene kadar. Aksi takdirde bu, bizim müstakbel itibarımızla uyuşmayacak bir vergi ve savaşa neden olabilecek bir kesinti hâline gelir.

28 Amerikalı gazeteci (1841-1904).

Bu ödeneklerin süresi, bizim askerî liderimizin bu cumhuriyetlerin hepsiyle boy ölçüşecek bir duruma gelmemiz açısından gerekli gördüğü bir zaman dilimiyle belirlenmelidir. Başlangıçta, hatta onlar bizim göçmen olarak geleceğimizi bilmeden önce, sadece onlara yüzde bir daha düşük kredi vereceğimiz beklentisi karşılığında büyük tâvizler koparabiliriz.

12 Haziran

Gizli, hassas soruşturmalar öncelikle mali ihtiyaçları, dâhilî siyasi vaziyeti ve bu Güney Amerika cumhuriyetlerindeki akımları göz önünde bulundurarak gerçekleştirilmeli.

Bütününe bakıldığında bu, ülkeden gönüllü bir ayrılış olacaktır.

* * *

Fakat özellikle bu şeyler için Rothschildlere ihtiyacım var. Peki ya reddederlerse?

Pekâlâ, o hâlde sonuçlarına katlanırlar.

* * *

Planım şimdilik Rothschildlere bağlı olduğu için doğal olarak onlar hakkında çok fazla düşünüyorum. Onların sadece az bir kısmını gördüm. Sadece ikisi hakkında bir şeyler biliyorum. Viyana'daki Albert çalışkan bir banker ve açık bir düşünür gibi görünüyor. Aynı zamanda bir saray züppesi. Bana, birisinin ona *Palais de Glace* [Buzdan Saray] fikriyle gittiği anlatıldı. "Viyana'nın böyle bir şeye himayesi yok!" demiş ve bunun için zekice sebepler sıralamış.

Sık sık sokakta Parisli Alphonse'u görüyorum. Onu ayrıca Burdeau-Drumont duruşmasında mahkemede de gördüm. Burada, mütevazı, titreyen bir görüntüsü vardı. Nezih bir şekilde yağcılık yapıyor. Onu en son Grand Prix'de gördüm ve o vakit tuhaf bir hisse kapıldım. Zira bu üzgün, titrek adam insanlık için muazzam bir saadet akışını başlatacak imkâna sahip. Tabii benim planıma uyarsa. Onu bir süre kalabalıklar içerisinde takip ettim ve kafamda bu düşünceler varken ona baktım.

* * *

12 Haziran

Bacher'e oldukça samimi bir veda mektubu yazacağım. O hep dostum oldu, ben böyle hissettim.

* * *

Ulusal Tiyatro Direktörü Julius Bauer de yolculuk esnasında ebeveynimi eğlendirmek için onları taşıyan gemiyle geçecek... (Aman Tanrım, roman için ne güzel bir bölüm olur bu! Fakat hakikate dönüşürse benim şimdi hayalini kurduğum yolculardan hangileri o vakit sağ olacak?).

12 Haziran

Benim için bu notlar iş değil, sadece bir rahatlama. Yazdığım şeyler bir imbikte neşet eden kabarcıklar gibi, eğer bir çıkış yolu bulamazlarsa infilak edecekler.

Tanrım, bu imtiyazdan sonra Lombroso beni deli sayabilir ve dostum Nordau, onda sebep olduğum kaygıyı benden gizleyebilir. Fakat yanılıyorlar. Biliyorum ki iki kere iki dört eder.

12 Haziran

Bu notlar beni daha eski şeyleri kitabıma koymaktan alıkoyuyor. Temize çektiğim nüshada hâlâ Hirsch'le konuşmam devam ediyor. Fakat yeni fikirlerin büyümesi daha önemli. Bunun ne kadar kısa sürede biteceğini kim bilir? Bütün bunlar bana Heyse'nin sanatçı hakkındaki muhteşem şiirinde betimlediği korkuyu yaşatıyor:

"*Bir gece ayrılacağım fikri beni tir tir titretiyor,*

Bu eseri bitirmeden önce ayrılmak..."

Ah, işleri yoluna koyar koymaz ve yazılarımı buradaki akademinin kilitli dolabına teslim eder etmez, kitabımın kopyaları basılmış hâldeyken telif hakkı güvenceye alınmış olacak ve insanlığın yok edilemez bir hazinesi hâline gelecek. Sadece Yahudilerin değil, bütün insanlığın.

* * *

Bu samimi notlar ekseninde bazıları benim bir *megaloman* olduğumu düşünecek. Diğerleri benim ticari bir iş ya da kendi reklamımı yapmak istediğime inanacak ya da bunları söyleyecek. Fakat akranlarım, sanatçılar ve filozoflar bütün bunların ne kadar hakiki olduğunu anlayacak ve benim yanımda duracaklar.

* * *

12 Haziran

Mimarlara:

Ayakkabıcılar, terziler, marangozlar vs. için tipik atölye tasarımları olacak; bu tasarımlar büyük sayılarda basılıp her yere dağıtılacak.

Bu da göç için bir propaganda olacak!

Çalışmak bir keyif olacak. Herkesin kendine ait küçük bir evi olacak, nerede mümkün olursa.

* * *

İşçilerin ikametgâhlarını müzakere etmek üzere bir mimarlar kongresi düzenlenecek. Jüri üyelerinin konferansına olduğu gibi buraya da ben başkanlık edeceğim.

Orta sınıfın "kendi evi" için "kulübe" sistemi olacak şekilde seri tasarımlar olacak. Bunu ayrıca reklam olarak dağıtacağız.

* * *

Bu evler için kira ya da amortisman sistemi olacak. İnşaat endüstrisine (ister ev için olsun ister demiryolları, ister karayolları vs.) sağlam inşa kredileri vererek (bunlar dikkatli bir incelemenin ardından verilmelidir) özel teşebbüsü büyük ölçüde desteklemeliyiz.

Cemiyet sadece arazi değerlerindeki artışla kâr edecek. İnşa ucuz olmalı, zira bina arazinin genel değerini arttırır.

* * *

12 Haziran

Rehincinin dükkânı:

Bir şey rehin olarak bırakıldığında isim ve adres verilmeli. Rehin alan kişiye bunun sebebi anlatılmayacak. Yatak, alet, levazımat vs. gibi şeyleri rehin bırakanların isimleri doğrudan Merkezi Refah Dairesi'ne teslim edilecek. Bu daire eşit derecede gizli tahkikat yürütecek ve ardından dilediği adımı atacak. Alfabetik listeler tutmak suretiyle daire, kısa zamanda müzmin rehincilerle dolandırıcıları ayırt edecek.

* * *

12 Haziran

Günümüzde bütün ülkelerin üvey çocuklarıyız. Ben bugün bile başarılı olacağımıza sarsılmaz bir inanç duyuyorum.

Eğer bu konuda kâr elde etme düşüncem olsaydı, bugün hiç çekinmeden bir kredi alırdım.

* * *

12 Haziran

Meseleyi hallediyor muyum? Hayır, mesele benim üzerimden kendini hallediyor. Başından sonuna kadar bu denli rasyonel bir formda olmasaydı bu bir takıntı olurdu.

Böylesi bir durum için daha eski bir terim var: "İlham."

12 Haziran

Bugün Yahudi meselesinden daha fazlasını çözdüğüme dair bir düşünce doğdu içime.

Yani, *tout bonnement* [oldukça düzgün bir şekilde] sosyal meseleyi! Bilmiyorum, şüphe ediyorum, zira bütün bu meselelerde kafamda yeni şartların yaratılması var; ayrıca her yerde insanın kadim suistimallerde, uzun hareketsizlik sürecinde bataklığa gömülüyor olması sosyal meseledeki asıl zorluğu teşkil etmektedir.

Bu bazen tevarüs ediliyor, bazen de hatalı bir şekilde elde ediliyor. Oysaki ben bakir bir toprak öngörüyorum. Lâkin eğer bu öngörüm gerçek olursa, Tanrı'nın Yahudilere ne büyük bir hediyesi olur ama!

* * *

"Tanrı" dediğim zaman serbest düşünenleri gücendirmek istemem. Bildiğim kadarıyla onlar bu eski, kıymetli, harika kısaltma için "Dünya'nın Ruhu" ya da bir başka terim kullanıyorlar. Ben bu kısaltma ile [yani "Tanrı" kelimesi ile] basit zekâlara hitap edebilirim. Kelimelerle yaptığımız akademik savaşta hâlâ tek ve aynı şeyi kastediyoruz. Aslında hem şüphede hem de inançta aynı şeyi kastediyoruz: bu, açıklanamaz!

* * *

12 Haziran

Öncü keşif gezisinden önce konutlandırma yetkilisi olarak basiretli bir adam gönderilmeli. Öncüler, özellikle de yerel grupların temsilcileri, her şeyi konforlu bulmalı.

Konutlandırma yetkilisinin daha sonra çok daha büyük görevleri olacak ve işçiler geldiğinde bir departmana başkanlık edecek.

12 Haziran

Fuhuş:

Buna âcil bir çözüm pek de olası görünmüyor. (Her hâlükârda bu konuda siyasiler bir konferansta bir araya gelmeli. Sürekli aşkla meşgul oldukları için şairler de buraya davet edilmeli.) Uzun vadeli çözümler aşağıda sıralanmıştır:

Ataerkil aileler; erken yaşta evliliğin teşvik edilmesi, ki bu da *par la force des choses* [kendi kendine] meydana gelecektir. Çünkü çok sayıda gence istihdam sağlayacağız. İyi maaş vereceğiz ve böylece kendi ailelerini kurmak için fırsatları olacak. Ardından da yerleşimimizin ilk safhalarında bunlar bir ev sahibi olmak isteyecek, zira henüz büyük şehir eğlenceleri, kolaylıkla

ulaşılacak cazibe merkezleri ve kadın ticareti için hiçbir pazar bulunmayacak.

* * *

Ayrıca evli erkekler için maaş ödeneklerimiz olacak ve farklı sınıflar için kitle imalatıyla ucuz düğün kıyafetleri üreteceğiz. Bunlar "çalışkanlığın, verimliliğin vs." ikramiyesi olacak. Bundaki amacımız da evliliğin teşvik edilmesidir.

* * *

Çocuklar için ödenecek olacak.

* * *

12 Haziran

Biz Yahudiler kendini beğenmiş bir halkız. "İyi" bir toplum için en büyük züppe kotasını biz sağlıyoruz. Aristokrat bir parazit, bankerlerin evinde başkalarının kendini göreceği şekilde yemek yerse bankerlerden dilediğini alabilir.

Fakat inanıyorum ki bizim kendimizi beğenmiş görünmemizin nedeni, itibara ulaşamamamız. İtibarımızı yeniden kazandığımızda kendimizi beğenmiş olmayacağız, hırslı olacağız. *Ressort*ları [yeterlilikleri] olan iyi kalpli ve zeki bir Montesquieu gibi...

* * *

Muhtemelen büyük Yahudiler bana düşman olacak. Pekâlâ, basının aşağılık kesiminin saldırılarından ya da sessizliğinden bunu göreceğiz.

* * *

12 Haziran

Yahudileri alışık olmadığı hayvanlar –büyük yılanlar vs.– bulunan bir bölgeye taşınırsak, bu havanların itlaf edilmesi için yerlilere geçiş ülkelerinde istihdam sağlamadan önce onları kullanacağım. Gerek yılan yumurtaları gerek yılan derileri için yüksek ödüller olacak.

* * *

12 Haziran

Rusya'dan gelen vasıfsız işçilerimi[29] terfi ettirilecekleri ve daha sonra en azından tütün dükkânları ya da benzerlerine sahip olacakları konusunda (eğer bunlar amele taburlarında subay olmaya uygun değillerse) bilgilendireceğim. Bu yüzden yedi saatlik mesai gününün geri kalanını kendilerini geliştirmek için işçi ve ticaret okullarında rantabl şekilde kullanacaklar. Yine bunun için bir eğitimci ordusuna ihtiyacım olacak: ticaret eğitimcilerine. Bir işçi de böyle bir ticaret eğitimcisi olabilecek.

* * *

Yedi saatlik mesaisi olan iş günü!

Tabii ki işler günün sadece yedi saatinde icra edilmeyecek, on dört saatte olacak. İki ya da dört vardiya? Bu, evlerin ya da okulların yakınlık durumuna göre olacak. Zira işçilere günde iki defa uzun mesafeler katettirirsem onlara büyük bir zarar vermiş olurum.

* * *

12 Haziran

Palais Royal'de askerî müzik melodileri içinde bana yaranmaya çalışan astlarıma:

Kimse beni övmemeli çünkü kimse beni eleştirmemeli de. Zira ben liderim. Bunu sadece disiplin açısından söylemiyorum. Aynı zamanda -eğer bu vazifeyi eda edeceksem- zihnim de sağlam ve sade kalmalı. Size ne kadar güvenebileceğimi, itaatinizin kalitesinden ve şevkinizin sıcaklığından anlayacağım.

* * *

Fakir ama hevesli Yahudilere iyi bir örnek olduğumu düşünüyorum, zamanında ben de onlar gibiydim. Eğer hedefim para olsaydı, dünyadaki en büyük finansal güç olan Rothschildlerle ileride yapacağım gibi asla karşı karşıya gelemezdim.

29 Orijinal metinde İngilizce *unskilled laborers* olarak geçmektedir.

* * *

Güdemann beni yanıltsa bile Baron Jacobs'u Filistinli Rothschild'e -sanırım Edmond- göndereceğim ve benim için bir röportaj ayarlamasını sağlayacağım.

* * *

Devlet sosyalizmi icra ediyorum diye beni kınayacaklar -Devlet doğru şeyleri hedeflediği takdirde bu gerçek olsa bile kınama olamaz. Yani devlet bir grup ya da sınıfın avantajına değil de herkesin beşeriyetin uzak, âlî hedeflerine tedrîcî olarak ulaşması için çalışmalı.

Fakat sadece dar görüşlü ve kötü niyetliler benim bireyi özgürleştirme, büyütme, zenginleştirme ve mutlu etme isteğimi görmezden gelebilir.

* * *

Ben sadece girişimcinin güvenli teşebbüslerindeki kârını ortadan kaldırıyorum.

* * *

Mefhumlarımın şimdiki hürriyetinin büyük bir kısmını Drumont'a borçluyum, zira o bir sanatçı.

* * *

Bir başka ütopik roman yazmak istemiyorum. Bu tamamen gerçek, mantıklı ve mümkün. Niçin bunu doğrudan anlatmayayım ki?

* * *

Zengin kızların çeyizlerinden vergi alınması gerekmez mi?

Buradan elde edilecek gelir, fakir "yaşlı hizmetçiler" için kullanılabilir. Aynı şekilde bazılarının coşkusu ile diğerlerinin kederi arasında vergilendirme aracılığıyla ahlakî bir uyum tesis edilmeli. (Fransa'daki güzel şeylerden biri de *assistance publique*ye [toplumun refahı] fayda sağlayan eğlence vergisidir. Bizim de olmalı.)

Aslında Yahudiler şimdiye kadar "hayırseverlik" şeklindeki gelişigüzel, budalaca tavırla bu ilkeye küçük bir ölçekte uymaktalar. Büyük düğünlerde fakirlere bir sürü para verilir. Fakat bunu katı, sağlam düzenlemelere tâbi kılmak lâkin ihtiyaç sahiplerini hatırlamayan katı kalpli insanlara başvurmak istiyorum. Kuşkusuz evlilik üzerinde servet avcılığı yapanları korumak zorunda değilim. (Bu bağlantıda verginin kayınbabaya da yüklenebileceği komik bir düşüncedir.)

Sahte kontratları geçersiz kılarak, muhbirlere büyük ödüller vererek, ağır müeyyideler koyarak ve sahtecilik yapanın kalıcı olarak bir makama seçilmesini, nişan kazanmasını ya da soylu sınıfına yükseltilmesini engelleyerek vergide sahteciliği önleyecek ya da cezalandıracağım.

* * *

14 Haziran 1895

Bugün ciddi bir baş ağrım var. Kanı başımdan uzaklaştırmak için bisiklet sürmeyi öğrenmeye başlayacağım. Aksi takdirde bu işin üstesinden gelemeyeceğim.

* * *

14 Haziran

Ahlakî nimetler ve çalışmanın fiziksel saadeti.

* * *

Dün zengin bir Viyanalı bekârla yemek yedim. Hiçbir işe yaramayan bir zampara. Anti-Semitistler ve kan iftirası hakkında sızlanıp durdu. Onu konuşturdum. Bu şekilde zenginlerin mizacı hakkındaki fikirlerimi teyit ettim. Hatta bir süreliğine bu adamı ciddiye aldım. Kendisine Yahudi davası için bir şeyler yapmaya hazır olup olmadığını sordum. Maddi bir fedakârlık konusunda şüphe eder gibi göründü ve "hayır" diye ağır ağır konuştu. Bu yanlış anlaşılmayı tashih etmek için acele ettim ve şöyle dedim: "Örneğin, İstanbul'a bir seyahat?" "Hayır," dedi, "Ben böyle şeylerde iyi değilim. Ben çok tembelim." Evet, gerçekten de öyle! Ben

Yahudileri bu zindan hayatlarının miskinliğinden uyandırana, silkeleyene kadar epey zaman geçecek.

14 Haziran

Bizim sivri burunlarımızın, kara ya da kızıl sakallarımızın ve çarpık bacaklarımızın sırf bu özelliklerinden dolayı tahkir edilmediği arz-ı mev'ûd... Burada en azından kendi topraklarımızda özgür insanlar olarak yaşayacağız ve kendi yurdumuzda huzur içinde öleceğiz. Burada biz de büyük işlerimiz için ödül olarak onurlandırılmayı bekleyebileceğiz. Burada biz de bütün dünyayla barış içinde yaşayacağız, kendi özgürlüğümüzle dünyayı özgürleştireceğiz, servetimizle zenginleştireceğiz ve büyüklüğümüzle daha da büyüteceğiz.

Böylece bir tahkir ifadesi olan "Yahudi!" kelimesi "Alman", "İngiliz", "Fransız" gibi -kısacası bütün medeni halklarınki gibi- muteber bir unvan olacak. Böylece, devletimiz aracılığıyla halkımızı hâlâ ufkumuzun yetişmediği görevler için eğitebileceğiz. Zira eğer insanlık tarihinde oynayacağımız bir başka rol olmasaydı, Tanrı halkımızı bu kadar uzun bir süre boyunca korumazdı.

* * *

Bayrak gözümde canlanıyor. Belki de üzerinde yedi altın sarısı yıldız olan beyaz bir bayrak. Ve beyaz zemin bizim yeni, temiz hayatımızı simgeleyecek. Yıldızlar ise yedi saatlik günlük mesaiyi. İş sancağı altında arz-ı mev'ûda gireceğiz.

* * *

Bu benim için harika derecede iyi bir talih ve ebeveynimin yaşlılığında onları gururlandıracak. Bu büyük projeyi tasarlamış olmak neslimden gelenler için de ebedî bir gurur vesilesi olacak.

* * *

14 Haziran

Güdemann bana bugün bir telgraf gönderdi:

"Seyahate çıkamadım. North Cape'teki Salo. Mektup sonradan gelecek. Pazar öğleden sonra Baden'e gidiyorum. Güdemann."

Ah, evet, Yahudilerin bu konuya ilgisini çekmek zor olacak. Fakat onları kazanacağım. İçimde bu görkemli görev için büyük bir gücün toplandığını hissediyorum. Daha büyük amaçlarla büyüyen bir adam![30]

* * *

Aile Konseyi'ne: Eğer arz-ı mev'ûda sadece fakirlerle ve sefil kimselerle taşınırsam, onları vakur ve saygın insanlar hâline getirirsem daha büyük bir zafer kazanırım. Fakat bu zaferi reddedeceğim, tıpkı tamamen geri plana çekilmeye hazır olduğum gibi. Asıl mesele şudur ki bir inşaat ustası, hayatta olduğu müddetçe endişe, zahmet ve sorumluluk ne kadar büyük olursa olsun binayı bizzat kendisi denetlemelidir.

* * *

Bizim bütün gençliğimiz, şimdilerde yirmi ilâ otuz yaşlarında olanlar, müphem sosyalist eğilimlerini terk edip bana dönecekler. Benim onları zorlamama gerek kalmaksızın kendi aileleri ve dünyanın geri kalanı için gezgin vaizleri olarak öne çıkacaklar.

Zira ülke onların!

15 Haziran 1895

Orada Yahudi olmayanların mallarının istimlak edilmesi esnasında, satın alma tamamlandıktan sonra, nakit ya da hisse şeklinde seçenek sunulacak (görünür kıymete göre). Bu, kurnazlıktan ziyade kendini korumak.

Her şeyden önce dünya bizimle 2000 yıldır mümkün görünmeyen bir şeyle tanışacak: Yahudi itibarı.

* * *

30 Zohn'un notu: Bu, Friedrich Schiller'in *Wallensteins Lager*'i için yazdığı *Önsöz*'den biraz yanlış iktibas edilen bir mısra.

Aile Konseyi'ne: Yaşlılarınız maliye, bankacılık, demiryolları ve siyaset alanlarında bize tavsiyeleriyle yardım edecekler, bizim için diplomatik hizmetlerde bulunacaklar.

Oğullarınız -size tavsiyem, mümkün olduğunca çok oğlunuz olsun- orduda, diplomatik kadrolarda vs. kabiliyetlerine göre liderlik pozisyonlarında olacaklar -katı bir şekilde kabiliyetlerine göre- ve vilayetleri yönetecekler!

Kızlarınızla en iyi subaylarımızı, en başarılı sanatçılarımızı ve en parlak memurlarımızı ödüllendireceksiniz ya da Amerikalıların yaptığı gibi onları Avrupa'daki yabancılarla evlendireceksiniz ki ben şahsen bunu oldukça faydalı buluyorum. Lâkin bu durumda paranız uzaklara dağılacak.

15 Haziran

Bugün tecrit hâlinde ve yalnız bir insanım, yarın belki de yüz binlerce insanın entelektüel lideri olacağım. Her hâlükârda muazzam bir fikrin kâşifi ve müddeisi olacağım.

* * *

Küçük çaplı milyonerlere temsilcilerimi göndereceğim: Schiff, Goldmann, Wolf Schulman... Kalplerinde hâlâ Yahudilik çarpan milyonerlerden benim kendilerine hitabımı okuyacak bir hahamla buluşmalarını isteyeceğim.

Buna yanaşmayan hahamlar bir kenara itilecek. Bu süreç inkıtaa uğramayacak.

* * *

Hahamlar benim örgütümün direkleri olacaklar ve bunun için onları onurlandıracağım. İnsanları uyandıracaklar, gemilerde onları eğitecekler ve onları diğer tarafta aydınlatacaklar. Ödül olarak onlar seçkin, vakur bir hiyerarşi hâline gelecekler. Kuşkusuz bu hiyerarşi daima devlete tâbi kalacak.

Yazarken ve özellikle de zihnimde gemilerdeki ve varış anındaki ciddi, coşkulu ruh hâlini ve öbür taraftaki gala resepsiyonunu

canlandırdığımda, halkımın talihsizlikleri için oturup ağladım. Fakat eğer halkıma liderlik edeceksem, gözyaşlarımı göstermemem lazım. Liderin ruhsuz bir siması olmalı.

15 Haziran

Halkımız arasında spekülasyon için bir düşkünlük (*mania*) olduğuna inanmıyorum. Bu insanlar iyi tedarikçilerdir. Üstelik tedirgin bir *pater familias* [aile babası] borsaya korkuyla yaklaşır.

Peki, kendisi bu mevcut koşullar altında başka nereye gidebilir?

* * *

16 Haziran 1895

Bu günlerde defalarca aklımı kaybettiğimi düşündüm. Düşünce dizileri bu şekilde ruhumda fırtınalar koparıyor. Bunu gerçekleştirmek için bir ömür yetmeyecek. Kime? Herkese. İnanıyorum ki insanlığa en büyük fayda sağlayanlar arasına gireceğim.

Yoksa bu inanç da zaten bir *megalomani* mi?

* * *

16 Haziran

Her şeyden önce kendimi kontrol altında tutmalıyım. Kant'ın da kendisi için not ettiği gibi: Artık Johann hakkında düşünmek yok.

Benim için Johann, Yahudi meselesi oldu. Onu çağırıp kovmalıyım.

* * *

16 Haziran

Hiç kimse arz-ı mev'ûdu gerçekte olduğu yerde aramadı fakat o çok yakında duruyor. O, olduğu yerde duruyor. Bizim içimizde!

Kimseyi yanlış yönlendirmiyorum. Gerçeği anlattığım konusunda herkesin içi rahat olsun. Zira herkes kendi içinde arz-ı mev'ûdun bir kısmını katedecek; birini zihninde, bir diğerini

ellerinde ve üçüncüsünü de birikimlerinde. Arz-ı mev'ûd bizim onu taşıdığımız yerde olacak!

* * *

İnanıyorum ki benim için hayat sona erdi ve dünya tarihi başladı.

* * *

16 Haziran

İlk başta gizlilik içinde sadece kendimiz için çalışmaya devam edeceğiz. Fakat Yahudi Devleti kayda değer bir şey olacak. Yedi saat mesai yapılan ülke sosyal denetler için bir model ülke ve sanat eserleri için bir hazine odası olmakla kalmayacak, aynı zamanda bütün bir medeniyet içinde mucize bir ülke olacak. Medenîleşmiş dünya için gidilecek bir yer hâline gelecek. Bu dünya şimdi nasıl Lourdes'i, Mekke'yi, Sadagora'yı ziyaret ediyorsa bizi de ziyarete gelecek. Sonunda beni anladınız mı? Fakat ben üçüncü aşamada gücümün zirvesinde olacağım. Orada bütün dünya benim yanımda olacak: Yahudiler, Hristiyanlar, avam halk, orta sınıf, aristokratlar, bütün inançların din adamları, krallar ve imparatorlar.

* * *

Sadagora.

Hiç kimsenin vicdanına baskı yapılmayacak. Medeniyetin inceden inceye halkı ikna etmesi, herkes üzerinde bir etki yaratacak.

* * *

Pieds crottés [ayaklarına kir bulaşmış] kişileri borsanın dışında tutacağım, bütün kayıp ve yozlaşmış varlıkları ve bunlara yeni bir hayat vereceğim! Bunlar bizim en iyi meslektaşlarımız olacak.

* * *

16 Haziran

Goethe, Goethe!

Yeni düşünce dizilerinin sancılarını defetmek için üç saat boyunca Bois'nın etrafında tepinip durdum. Daha da kötüleşti. Şim-

di Pousset's adlı yerde oturuyorum. Bunları yazıya döküp rahatladığımı hissediyorum. Ayrıca bira içtiğim de doğrudur.

Yahudi Devleti dünyanın bir gerekliliğidir.

* * *

Bunlar sinagoglarda benim için dua edecekler. Fakat kiliselerde de... Eğer beni size muhalefet etmek zorunda bırakırsanız, ikinci safhada -her ne kadar mümkün olması kesinse de buna pek de inanmıyorum- etrafıma bütün orta ve küçük ölçekli milyonerleri toplayacağım. İkinci bir dehşetli Yahudi malî kuvveti harekete geçecek. İlk dönemlerde, bir milyarlık mevduatı kullanacak bir yerim olmadığı vakit, bankacılık işlemleriyle ilgilenmek zorunda kalacağım.

Bankacılığa karşı menfi bakışım, ulaşıma ya da inşaata vs. duyduğumdan daha fazla değil, eğer dava bunu gerektiriyorsa. Fakat Avrupa hem size hem bize tahammül edecek mi?

Dünya zaten burada titriyor.

* * *

Gireceğim büyük savaşlardan biri, Yahudilerin kendi kendileriyle alay etmesine karşı verilecek.

Alay etmeye hazır olma, en aşağı tabakada mahpusların hür insanlar gibi görünmeye yönelik cılız teşebbüslerini temsil eder. Bu yüzden alay, esasında bana dokunmaktadır.

* * *

16 Haziran

Kendi devletimizi tesis eder etmez ve bütün diplomatik hamlelerle arazi satın alımları tamamlanır tamamlanmaz *Neue Freie Presse*'ye konuşmamı yapacağım (R'lerin arzuladığı değişikliklerle), zira bu şeyin onlarla yazışmak olduğunu fark ettim.

Neue Freie Presse'nin, konuşma metnini diğer gazetelere -anti-Semitist olanlar da dâhil- ulaştırmasını istiyorum. *Berliner Tageblatt*'a da.

* * *

16 Haziran

Daha güzel bir Sadagora!

Medeni uluslardan öğreneceğimiz şeylerden biri ise -belki de asıl şey- tolerans olacak. Bizi âzat etme konusunda iyi niyetlilerdi. Fakat eski muhitlerde bu artık işe yaramıyor.

* * *

Borsa tekeli Avrupa'nın muhtemelen bizden ilk taklit edeceği şey olacak. Bu da kararsız, ürkek Yahudileri benim yoluma itecek. Onlar bizi biraz daha geç takip edecek.

Bu meselede de tören alayı isteksizler üzerinden geçecek.

* * *

15 Haziran

Aile Konseyi'ne: Görüyorsunuz ki kimsenin gözünü boyamıyoruz. Kendimiz, alışkanlıklarımız, kötü eğilimlerimiz ve kendi hatalarımız hariç kimseye şiddet de uygulamıyoruz. Fakat büyük işler yapmak isteyenler önce kendilerini fethetmelidir.

* * *

15 Haziran

Kaftan giymek isteyenler rahatsız edilmeden bunu yapmaya devam edebilir. Sadece modern hijyen prensiplerini gözeteceğiz, herkesin refahı için.

Aile Konseyi'ne şu eklenecek: Dostane bir istimlâkle devlet, Maliye Nâzırlığı'nın asla düşünmeye cesaret edemeyeceği fabrikalar vs. edinecek.

* * *

Şu eklenecek: Mülkiyet, istimlâk edilmişler için hisseler olacak. Cemiyet tarafından yeniden satın alma hakkı olacak.

* * *

16 Haziran

Schiff bugün buradaydı ve kontrol edilebilir bir hava aracı icat etmiş gibi göründüğümü söyleyerek benimle dalga geçti.

–Hım, belki de icat ettim! Kendi kendime düşündüm ve sessiz kaldım.

16 Haziran 1895

Güdemann'a ikinci mektup.

Sevgili Doktor Güdemann

Mektubunuz, telgrafın bende uyandırdığı izlenimi tashih etti. Bana biraz da öfkeyle şunu düşündürdü: Sadece Yahudilere yardım etmeye çalış! Ki bu da beni kuşkusuz projenin kendisine hevesle devam etmekten alıkoymadı, tıpkı hiçbir şeyi umursamadan hedefime yürüyeceğim gibi. Bana yardım etmek isteyen herkesin başımın üstünde yeri var. Benim için hiçbir şey yapmayacak, yapacağı her şey kendisi için olacak. Dik kafalı ya da umursamaz kimselerle işim olmayacak.

Dolayısıyla telgrafınızın ilk izlenimi beni hayal kırıklığına uğratmaktan ziyade sinirlendirdi. Ardından kendime şunu söyledim: Muhtemelen işlerin ne kadar vahim olduğunu kendisine yeteri kazar izah edemedim. Benim planım aslında Yahudilerin vaziyeti kadar ciddi ve Yahudilerin kendi miskinlikleri içinde bu ciddiyeti yeteri kadar açık bir şekilde anlamadıklarını hissediyorum.

Daha sonra kendime şöyle dedim; adam beni tanımıyor, yani, beni çok az biliyor. Sadece birkaç önemsiz kelam edip şakalaştık ve gazetede kalemimden çıkan en hafif şeyleri okuyor. Fakat mektubunuz beni teskin etti. Hoşuma giden bir tonda yazılmış, amacım için ihtiyacım olan türden. Bana gerçekten yardımcı olabileceğinizi görüyorum, yardımcılarımdan biri, zira pek çoğuna ihtiyacım olacak.

"Davamıza" duyduğum sıcak ilgi sizi şaşırtmış. Şu anda bu ilginin ulaştığı hararet derecesine inanamazsınız. Tabii ki önceden böyle değildim. Kendi Yahudiliğimi umursamıyordum. Diyelim ki benim farkındalık düzeyimin altındaymış. Fakat anti-Semitizm gönülsüz, korkak ve bencil Yahudileri Hristiyanlığın kucağına nasıl ittiyse benim Yahudiliğimin de gün yüzüne çıkmasına neden oldu. Bunun yapmacık bir dindarlıkla alakası yok. Babalarımızın inancına karşı duyduğu bütün dindarlığa rağmen ben bir bağnaz değilim ve asla da olmayacağım.

Dinin aleyhine bir şey planlamıyor olmam, hatta bunun aksini yapmam, hahamlarla çalışmak istediğim için ortaya çıktı; bütün hahamlarla.

Sizi ve iş adamını Caux'a iki sebepten ötürü çağırdım. Birincisi, her ikinizi de alışık olduğunuz çevreden koparmak ve sizi günlük hayatın kaybolduğu dağların görkemli özgürlüğüne koymak istememdi. Burada bir buzul demiryolu size insanın icat fakültesinin doğayı ne ölçüde fethettiğinin bariz bir kanıtını sunacaktı. Ayrıca bu sizi benim sıra dışı mesajım için yeteri kadar ciddi ve fakat zorlanmamış bir ruh hâline sokacaktı.

İkinci sebepse haftalardır yazı işleriyle uğraşmam ve buna belirsiz bir süre daha devam etmek zorunda kalacak olmamdı. Dolayısıyla, vazgeçemeyeceğim bu muazzam işten iki-üç günlüğüne bir dinlenme arzuluyordum, zira artık bu işi bırakamazdım.

Size her şeyin sözlü bir izahını yapmalıydım. Bunun sizde bıraktığı izlenimi gözlemlemeliydim. Şüphelerinizi gidermeliydim ve sürekli bir kişiden diğerine müracaat etmeliydim. Zira beni anlamadığınız -spritüal ya da seküler- bu noktalarda ilgi gösteren diğer kişiler benim daima somut hakikatler ekseninde ilerlediğimi teyit ederlerdi.

Refikinizin zengin ya da hayırsever birisi olmasına lüzum yoktur. Çünkü benim projem ne zenginlere ne de hayırseverlere istinat etmektedir. Eğer öyle olsaydı durum vahim olurdu. Tek şart, söz konusu şahsın bağımsız bir Yahudi olmasıdır. Siz ikini-

zin ilk yardımcılarım olmanızı planladım. Sizi hemen yanıma getiremeyeceğim için diğer şahsa da ihtiyacım olmayacak.

Daha önce de dediğim gibi eğer mektubunuzun içeriğinden sizin doğru yardımcı olduğunuzu anlamamış olsaydım, hemen başkalarına yönelmem gerekirdi. Başkalarını da bulmam gerekirdi. Bulamazsam, yoluma kendim devam etmeliydim. Zira Yahudi meselesinin çözümü bende. Kulağa çılgınca geldiğini biliyorum. Fakat ilk başta insanlar genellikle benim deli olduğumu düşünecek, ta ki dediğim her şeyin hakikatini en derinlerinden fark edene kadar. Çözümü buldum ve artık bu benim şahsıma ait değildir; bütün dünyaya aittir.

Dediğim gibi siz ikiniz benim ilk asistanlarım olacaktınız ya da daha doğru bir ifadeyle şimdilik benim ulaklarım. İlk ortak göreviniz, mesajımı Albert Rothschild'e iletmek olacaktı ve bir kez daha ruhanî insanlar sorgulanabilir meselelerin tavzihinde dünyevi şahısların desteğini alırdı. Albert Rothschild meseleyi aile konseyine taşırdı ve onlar da benim huzurlarına çıkıp projem hakkında konuşmamı isterlerdi.

İzin verin aklınıza gelebilecek bir yanlış anlaşılmayı hemen tashih edeyim. Diğer zengin Yahudilere ne kadar az bağlıysam Rothschildlere de o kadar az bağlıyım. Fakat planımın özel karakteri, Rothschildleri haberdar etmeyi gerektiriyor.

Planı görünce sebebini anlayacaksınız.

Bugün planın nelerden müteşekkil olduğunu size anlatamam. Eğer bunları bir mektuba sıkıştırmak isteseydim, düşüncelerimi tahrip etmiş olurdum. Ana meseleleri kâğıda dökmek için haftalardır sabahtan gece yarılarına kadar kalem oynatıyorum. Eğer verdiği huzur olmasaydı tam bir işkenceye dönüşürdü. Bu çözümden mutluluk duyan ilk kişi benim. Bu benim ödülüm ve tek ödülüm de bu olacak.

Bunu nasıl keşfettim? Ben de bilmiyorum. Muhtemelen sürekli bunun üzerinde kafa yorduğum ve anti-Semitizm hakkında bu kadar mutsuz hissettiğim için. Bu fikrin zihnimde vücut bulması

için zannımca on üç yıl geçti. Zira ilk notlarım Dühring'in kitabını okuduğum yıl 1882'ye ait. Her şey zihnimde bu kadar açık olduğu için buna genellikle ne kadar yakın olduğuma ve çözüme ne kadar sık ulaştığıma hayret ediyorum. Bunu bulmuş olmamın büyük bir şans olduğunu düşünüyorum. Bu keşif, ebeveynimi bu ileri yaşlarında gururlandıracak ve neslimden gelenlerin ebediyyen iftihar vesilesi olacak.

Size itiraf ediyorum ki bunu kalemimden bu satırlar dökülürken gözlerimden de yaşlar dökülüyor. Lâkin bütün gayretimle bunu başaracağım. Belki hâlâ hayal gördüğüme inanıyorsunuz. Her şeyi öğrendiğinizde bu fikriniz de değişecek. Çünkü benimki, tâvizsiz derecede bilimsel bir çözüm ve siz de bunu akademik sosyalizm ya da kongre lakırdıları olarak görmemelisiniz.

Bu kadarı kâfi. Rothschild ailesi önünde yapacağım konuşmayı buraya yazacağım. Oldukça uzun bir konuşma olsa da ana meseleleri ihtiva edecek. Eldeki bu kırtasiyeyle ve bu sıkışık el yazısıyla şimdiye kadar altmış-sekiz sayfaya tekabül ediyor ve bitirmiş de sayılmam. Bunu okumanız birkaç saatinizi alacak. İlk misyonunuz olarak, sevgili Doktor Güdemann, bu konuşma metnini Albert Rothshild'e okuyacaksınız. Okuması için ona vermeyiniz, siz okuyunuz.

İnanıyorum ki tabii olarak kendisi, siz gerekli gördüğünüz müddetçe, size dinleyecek kadar şahsınıza saygı ve güven duymaktadır. Siz tabii ki konuşma metnini önceden okumuş olacaksınız ve kendisine önceden ailesinin hangi kararla karşı karşıya olduğunu anlatacaksınız.

Okuduğum bir gazete raporuna göre Albert Rothschild Gaming-Waidhofen'deki kır evinde. Oraya gitmek için hazır olduğunuzda beni telgrafla bilgilendiriniz.

Eğer meselenin neyle ilgili olduğuna dair size bir işaret vermiş olsaydım, Caux'a gelecektiniz. Madem öyle, bu kısa seyahati Gaming'e yapınız. Ardından sizden Albert Rothschild'e görüşmeniz inkıtaa uğramayacak şekilde sizi ne zaman kabul edebileceğini sormanızı rica edeceğim. Bir tam gününü boşaltmalı. O da sizin

kadar etkilenip mutlu olacak, zira bana onun ciddi, iyi bir Yahudi olduğu söylendi. Derhâl beni görmek için Paris'e gelecek. Görüyorsunuz, şu an için bütün Rothschildlerle olan tartışma nedeniyle burada kalmak mecburiyetindeyim.

Mektubumu aldıktan sonra bana bir telgraf gönderiniz ve kendisine derhâl yazınız. Konuşmamın metnini yarından sonraki gün tamamlamayı umuyorum. Ardından bunu temize çekmek en az üç günümü alacak.

Dolayısıyla bu konuşma buradan cumartesi günü gönderilecek ve pazartesi günü elinizde olacak. 25 Haziran Salı ya da 26 Haziran Çarşamba günü Gaming'de Rothschild'le görüşmenizi gerçekleştirebilirsiniz.

Geri kalan her şey konuşma metninde bulunmaktadır. Fakat şimdi bile Albert Rothschild'e ciddi bir tavır da gösterebilirsiniz; tıpkı bir İncil uzmanı olarak sizin benim mektubumda Yahudilerin hayatındaki en önemli meseleyi söz konusu ettiğimi yakinen bildiğiniz gibi. Bunu ivedilikle bitirmek için en büyük çabayı sarf edeceğim. Meselenin gereksiz bir nezaketle sürüncemede bırakılmasına tahammül edemem. Yahudiler bekliyor.

Her şey bir an evvel yapılmalı. Bu da programın bir parçası.

Burada Rothschild ailesinin herhangi bir üyesiyle tanışma fırsatım olsaydı -ki bu aslında kolay bir mesele- muhtemelen bu yazışma bu kadar gecikmezdi. Fakat prensipte mutabakatlarını dile getirmeden önce Rothschildlerle şahsî temasa geçmeme konusunda benim, ileride sizin de öğreneceğiniz geçerli sebeplerim var. Ayrıca onların da çok fazla düşünecek zamanları yok.

Şimdilik, ilk yardımcım olarak sizi en samimi takdirlerimle selamlıyorum.

Saygılarımla,

Th. Herzl.

Güdemann'a üçüncü mektup:

Bugün size taahhütlü bir mektup gönderdim. Siz Baden'de Soos'a doğru uzanan tarlalarda yürürken teslim edilmesi muhtemeldir. Orada ben de gençliğimde kendi kendime felsefî yürüyüşler yapardım ya da çimenlikten Kramerhütte'ye geçerdim. Şimdi yazın ilk günleri orada çok güzel olmalı. Eve döndüğünüzde birisinin size taahhütlü bir mektup teslim etmeye teşebbüs ettiğini öğrenebilirsiniz. Beklediğiniz mektup size telgrafta bahsettiğim mektup. Ayrıca henüz çok fazla olmasa da bunun için biraz sabırsızlanıyorsunuz. Çünkü her şeyden önce içeriğini bilmiyorsunuz. Belki de Weikersdorf postanesine gidersiniz ya da Baden'dekine. İlginizi çekebildim mi bilmiyorum. Üstelik orada taahhütlü mektupların hangi postaneden dağıtıldığını da bilmiyorum. Belki de oturup postacının dönmesini beklersiniz ya da hiç dışarı çıkmayıp ilk mektubu doğrudan teslim alırsınız. Bu durumda mektup size fuzuli, tuhaf, gereksiz ölçüde uzun gelebilir.

O hâlde neden size başka bir mektup daha yazıyorum?

Zira ana mektubumda, henüz daha fazla detay bulunmamakla beraber, şu cümle bulunmaktadır: "Yahudi meselesinin çözümü bende." Ayrıca kendi kendinize endişeyle sokranırken sakallarınızın titrediğini de görebiliyorum: "Tamamen deli saçması. Ailesine acıyorum!"

Hayır, ben ne tamamen ne de kısmen deliyim. Aklî dengem tamamen yerinde. Bu yüzden size o mektuba ek olarak bu satırları gönderiyorum. Asıl vaziyeti hiçbir zaman göz ardı etmediğimin ve en küçük meseleleri en büyükleri kadar doğru bir şekilde hesaba kattığımın bir nişanesidir bu.

Evet, sağda solda yaptığım en görkemli izahlarımda bile, her ne kadar şans eseri olsa da iki kere ikinin dört olduğunu, iki kere üçün altı olduğunu, 17x7'nin 119 olduğunu sıradan bir şekilde zikretmek zorunda kalacağım. Ayrıca şunu ifade edeceğim ki hayatımın daha önceki bir döneminde sizin ya da bir başkasının bana söylediği ya da benim hakkımda düşündüğü şeyi kelimesi kelimesine hatırlıyorum. Aynı şekilde insanlar benim hâlâ kendi hakkımda kafamın epey yerinde olduğunu görecekler.

Bu tür meselelerle karşı karşıya gelinecek bir görev rahat olmayacaktır. Fakat büyük meseleler konfor içinde icra edilmez.

Bir kez daha en samimi hürmetlerimi sunarım.

Saygılarımla,

Th. Herzl

37 rue Cambon.

* * *

17 Haziran 1895

Schiff şöyle diyor: Bu, bir insanın son asırda yapmaya çalıştığı bir şey. Sabbatail...

Pekâlâ, bir önceki asırda böyle bir şey imkânsızdı. Artık mümkün çünkü bizim makinelerimiz var.

* * *

Doktor Güdemann'a telgraf, Baden, Viyana yakınları.

"Dün gönderdiğim taahhütlü mektubumu açmaksızın geri göndermenizi rica ediyorum. Meseleye dâhil olan ve arkadaşlarımdan birinin rıza gösterdiğini farz etmiştim fakat kendisi mutlak itirazlar serdetti. Öncelikle razı olmalı."

18 Haziran 1895

Tuileries Bahçeleri:

Zihnimdeki düşünceler çok uzadı. Bu yüzden buraya geldim ve heykellere bakarak kendimi toparladım.

Açık hava sanatı büyük mutlulukların kaynağı. Coustou'nun kâse şeklindeki yeşil çimenlik üzerinde bulunan *La Seine et la Marne* heykeli (1712) vakit kaybedilmeksizin kopyalanmalı.

* * *

Schiff'le beraber aynı yere gittik. Kendisi beni "tedavi" etti. Zira onun gözlemlerinin menfi tarafını kabul ediyorum, yani bu teşebbüsle kendimi "ya gülünç ya da trajik bir duruma" düşüreceğimi söyledi. İşte Yahudi istihzası. Menfi kısmı kabul ediyorum ve böylelikle Don Kişot'tan ayrılıyorum. Müspet tarafı ise (sosyalizm, yüze tokat atma vs. hakkında konuşmak) reddediyorum ve bu bağlamda da Sancho Panza'dan ayrılıyorum.

* * *

Baron Hirsch'e dördüncü mektup.

18 Haziran

Saygıdeğer Efendim:

Son mektubumun bir zeyle ihtiyacı var. O da şudur; meseleyi bıraktım. Niçin? Planım zenginlerden ziyade fakir Yahudilerin muhalefeti nedeniyle suya düşecek. Hamsin Yortusu sabahı bana bundan epey bahsettiniz ve doğrusu da bu. Fakat size inanacağım bir pozisyonda değildim, zira söylemek zorunda olduğum şeyleri tamamlamama izin vermemiştiniz. Lâkin son zamanlarda planımın tamamını (finansçı olmayan) mantıklı bir arkadaşıma açtım. Onu tamamen yumuşattım, kendisi gözyaşlarına boğuldu. Hem aklını ikna ettim hem bam teline dokundum. Ardından yavaş yavaş kendini toparladı ve bana şöyle dedi: "Bu teşebbüsle kendinizi ya gülünç ya da trajik bir duruma sokacaksınız." Trajik bir figür olmak beni korkutmazdı. Gülünç duruma düşmeye gelince, bu beni değil de davayı yıkardı. Benim hakkımda insanların söyleyebileceği en kötü şey benim bir şair olmam. Bu yüzden meseleden vazgeçiyorum.

Şimdilik Yahudilere herhangi bir yardımdan söz edemeyiz. Eğer birisi onlara arzı- mev'ûdu gösterecek olsa, onunla alay ederler. Zira moralleri çökmüş durumdadır. Yine de o diyarın nerede olduğunu biliyorum; kendi içimizde! Başkentimizde, kendi iş gücümüzde ve benim tasarlamış olduğum ikilinin tuhaf kombinasyonunda. Fakat

bu fikir olgunlaşana kadar daha da aşağılara inmeliyiz. Daha fazla hakarete uğramalı, tükürüklere maruz kalmalı, alay konusu olmalı, kırbaçlanmalı, yağmalanmalı ve katledilmeliyiz.

İçinde bulunduğumuz zamanda, içerisinde yol bulmaya çalıştığımız yüksek sosyetedeki hakaretlere dayanmak zorunda kalacağız. Orta sınıf ekonomik bir sıkışıklığa maruz kalacak, en korkunç sefaleti ise alt tabakalar yaşayacak. Yine de yeteri kadar ümitsiz değiliz. Bu yüzden bir kurtarıcı, kahkahayla karşılanacaktır. Kahkaha? Hayır, sadece tebessümle; insanların artık kahkaha atacak gücü yok. Fakat bu duvarı aşamam, sadece kendi kafamla olmaz. Bu yüzden vazgeçiyorum.

Sadece bir kez daha tekrar ediyorum. Tek çıkış yolu bütün küçük Yahudi bankerleri ikinci bir müthiş mali güç şeklinde birleştirmek, Rothschildlerle mücadele etmek, onları ya kendi saflarımıza çekmek ya da defetmek ve ardından defalarca aynı işlemi tekrarlamak. Eğer eninde sonunda yeniden bir araya gelebilirsek ve bu projenin Avrupa'yı en korkunç borsa krizine sokmaksızın nasıl icra edileceğini ve anti-Semitizm'in bu amaca yönelik olarak nasıl her yerde acil bir sükûnete kavuşturulacağını soracak olursanız size gerekli açıklamayı yaparım.

Pratik bir mesele olarak bu, benim için bitmiştir. Fakat teorik olarak hâlâ buna bağlıyım ve bunu benimsiyorum. Belki de bu, benim sadece morali çökmüş bir Yahudi olduğumu gösterecek. Yahudi olmayan birisi iyi günde de kötü günde de böyle bir gücün peşine düşecektir.

Ne yapmamı isterdiniz? Don Kişot gibi görünmek umurumda değil.

Fakat cüzi çözümleri –sizin 20.000 Arjantinliniz, ya da Yahudilerin sosyalizme geçmesi– kabul etmeyeceğim. Zira ben, Sancho Panza da değilim, bundan ziyade...

En derin saygılarımla,

Dr. Th. Herzl

19 Haziran, 1895

Schiff bugün buradaydı, bana *reçus*u [alındı belgeleri] getirdi ve ardından biraz hesap yaptık. Toplama işlemini ona göre daha hızlı ve doğru yapıyor olduğumu fark etmek beni epey rahatlattı. Bu onun çok zamanını aldı ve hata yapıp durdu. Dün kendisi beni epey üzdü.

* * *

19 Haziran

Schiff'in kederli muhalefetinin beni içine soktuğu zihinsel işkenceden kurtulmanın bir yolunu buldum.

Bismarck'a dönüyorum.

Beni anlayacak ya da tedavi edecek kadar büyük.

* * *

19 Haziran 1895

Bismarck'a mektup.

Ekselansları: (Yüceliği her yerde)

Hasbelkader yazılarımdan bazıları, muhtemelen *Neue Freie Presse*'nin edebiyat sayfasında "Fransa'dan seçim taslakları" ve "Palais Bourbon" başlıkları altında neşredilen Fransız parlamenteryanizmi hakkındaki denemelerim ekselanslarının dikkatini çekecek kadar talihli olmuştur.

Bu sorgulanabilir ve mütevazı ayrıcalığa istinaden ekselanslarından siyasi bir müzakere için beni kabul etmelerini rica ediyorum.

Bu meselede kurnazlık ederek bir mülakat şansı yakalamaya çalışmıyorum. Ekselansları zaman zaman gazetecilere bu fırsatları tanımaktadır. Ayrıca gazetemin Viyana'daki bir editörü şahsınızca kabul edilme bahtiyarlığına ermiş kişiler arasında bulunuyor. Fakat benim aklımda böyle bir şey yok. Arzu edilirse, bu müzakere hakkında –her ne kadar gelecekte yâd edilmek için çok

kıymetli olsa da– gazetelerde hiçbir şey yayımlamayacağıma dair şeref sözü veririm.

Peki, yapacağım bu siyasi konuşma hangi konuda olacak? Yahudi meselesi hakkında. Ben bir Yahudiyim ve dolayısıyla *ad causam* [bu konuda] nitelikliyim.

Ekselanslarına hatırlatmak isterim ki bir defasında herhangi bir mecburiyet olmaksızın Lassalle adında bir başka Yahudi'yle Yahudilere has olmayan meseleler hakkında konuşmuştunuz.

Yahudi meselesi hakkında ne söylemem lazım? Aslında bunu kelimelere dökmek benim için çok zor. Zira eğer bunu yaparsam, her makul insanın yapması gereken ilk şey, beni bir müşahede odasına göndermek olacaktır, yani Kontrol Edilebilir Balon Mucitleri Dairesi'ne.

Peki, buna nasıl bir giriş yapayım? Belki de şu şekilde: iki kere iki dört eder, iki kere üç altı eder ve eğer yanılmıyorsam 17 çarpı 7 eşittir 119. Bir elimde beş parmak var. Ve mor renkli bir mürekkeple yazıyorum. Ve şimdi nihayet risk alabilirim:

Yahudi meselesinin çözümünü bulduğuma inanıyorum. Herhangi bir çözüm değil, tek çözüm.

Bu oldukça hacimli, çetrefil bir plan. Bunu zihnimde ikmâl ettikten sonra birisi çok zengin, diğeri fakir iki Yahudi'ye anlattım; fakir olanı kültürlü bir insandı.

Bütün samimiyetimle diyebilirim ki zengini benim deli olduğumu düşünmedi. Yoksa sadece nezaketi gereği mi akıl sağlığım yerindeymiş gibi davranmıştı? Her hâlükârda teorik imkâna yöneldi ve sonunda sadece şunu söyledi: "Bunun için zengin Yahudileri yanınıza çekemezsiniz; onlardan size fayda yok." (Bu aile sırrını ifşa etmemesini ekselanslarından istirham ediyorum.)

Fakat mesele, fakir Yahudi üzerinde farklı bir etki yaptı. İçin için ağlamaya başladı. İlk başta, bu ağlamadan etkilenmeksizin, onun aklını büyülediğimi ve bam teline dokunduğumu düşündüm. Hayır, bu gözyaşlarının sebebinin Yahudilikle alakası yoktu.

Bu ancak bir arkadaşın ağlamasıydı. Benim hakkımda endişeleniyordu. Onu neşelendirmek, iki kere ikinin hâlâ dört olduğuna sağlam bir şekilde inandığım ve iki paralel çizginin ne zaman birleşeceğinin önceden bilmediğim konusunda yemin etmek zorunda kaldım.

Şöyle demişti: "Bu teklifle kendini gülünç -ya da trajik- duruma düşüreceksin!"

Sonunda istediği her şeye söz verdim. Bu planı ancak trajik ya da komik kahramanın sadece kâğıt üzerinde kalacağı bir roman için kullanacaktım. Bu şekilde dağılmış arkadaşımı yeniden toparlamaya muvaffak oldum.

Trajik bir şahıs hâline gelmek beni korkutmazdı. Aynı şekilde en berbat istihza da beni ürkütmezdi. Fakat fikrim için şahsiyetimi ortaya koysam bile -ister deli olsun ister sağlam- yine de bu fedakârlığı şahsımla sınırlı tutmalıyım. Ayrıca delilikle şöhrete ulaşsaydım, durum artık bundan ibaret olmazdı. Derin bir kedere gark olacak ebeveynim ve karım var, ayrıca insanlar beni deli ve başarısız bir reformcu saydıkları takdirde bütün istikballeri tehlikeye girecek çocuklarım var.

Ahlakî yönünün bariz olduğuna inandığım bu ikilem içinde zatıâlilerinize müracaat ediyorum ekselansları. Planımı size takdim etmeme müsaade ediniz. En kötü ihtimalle bu, Thomas More'dan Bellamy'ye kadar pek çoklarının yazdığı türden ütopik bir roman olur. Ütopya, rasyonel dünyadan ne kadar uzaklaşırsa o kadar eğlenceli olur.

Her hâlükârda yanımda bir ütopya getireceğimi ve bunun da eğlenceli bir şey olacağını vadecek cesaretim var. Mektubun zarfına, iki yıl önce *Neue Freie Presse*'de "Bayındırlık İşleri" hakkında yayımladığım bir başmakaleyi de ekliyorum. Bunu size sadece edebî başarı açısından kayda değer olduğu için değil aynı zamanda bayındırlık işleri prensibinin benim şaheserimin istinat edeceği pek çok direkten biri olduğu için de gönderiyorum. Bütün bu kurumları iki yıl önce burada incelediğim ve bunlar hakkında yazı yazdığım zaman, bunların daha sonra Yahudi meselesinin

çözümü için bana fayda sağlayacağını bilmiyordum. Yine de konuşmama bu makaleyle başlamak durumundayım. Dolayısıyla şu an için bunu göz önünde bulundurmanızı rica ediyorum. Hepsinden önemlisi, bu benim bir sosyal demokrat olmadığımı gösterecektir.

Benim şimdiye kadar mantıklı bir insan olup olmadığımı ve beni bir odaya kabul etmenin makul olup olmadığını Hamburg'da, Berlin'de ya da Viyana'da araştırmak ekselansları için kolay olacaktır –*bien que ça n'engagerait pas l'avenir* [hâlbuki bu, geleceği etkilemeyecek]. Fakat benim hayalimdeki Prens Bismarck bu mektubu okuduktan sonra herhangi bir tahkikata ihtiyaç duymayacak. İnsanların simalarını ve niyetlerini sizin gibi okuyan birisi, yazılı bir şeyin de ruhunu pekâlâ anlar.

Daha aşağıda bir insana gerçekten müracaat edemem. Bir psikiyatriste gidip şöyle mi diyeyim: "Benimle açık konuşun, bu hâlâ aklı başında bir insanın muhakemesi midir?" Buna hükmetmek için psikiyatristin sosyolojik, hukukî ve ticari bir birikime sahip olması gerekir ki bir tıp adamı *sous-vétérinaires* [yardımcı veterinerler] ülkesinde bile bu birikime sahip olamaz.

Şahıslara, Hristiyanlara ya da Yahudilere mi sorayım? Böyle bir araştırma zamanla benim kaçınmak istediğim şeyi netice verecek.

Hayır, bu, vakit kaybetmeden son temyiz mahkemesi olmalı. Parçalanmış bir Almanya'yı, artık yamalıklı görünmeyecek kadar muhteşem bir şekilde, demirden bir iğneyle yeniden dikip bir araya getiren birisi... Ancak böyle birisi bana ilk ve son defa planımın gerçekten kurtarıcı mı yoksa ustalıkla kurgulanmış bir fantezi mi olduğunu söyleyecek kadar büyüktür.

Bu sadece bir roman, ekselansları için bir nebze eğlence sağlama ve aynı zamanda sizinle bir süre karşılıklı konuşma özlemimi giderme talihine erişmiş olacağım. Böylesine önemli bir fırsat olmasaydı bu özlemimi asla ifade edecek cesaretim olmazdı. Fakat eğer gerçekse, eğer haklıysam, o hâlde Friedrichsruh'a geldiğim gün tarihe geçecek. Yaşayan en büyük imparatorluğun bânisi

bunu tasdik ettikten sonra benim planıma kim şirin bir hayal demeye cesaret edecek? Ve siz ekselansları, sadece Yahudilere değil Avrupa'nın tamamına işkence eden bir meselenin çözümüne iştirak etmiş olacaksınız. Bu iştirak, görkemli hayatınızın bütün gurur verici başarılarıyla ahlakî, millî ve siyasi bir uyum içerisinde olacaktır.

Yahudi meselesi Orta Çağ'ın sürüncemede bırakılmış bir meselesidir. Öyle ki bununla medeni uluslar baş edememiştir. Hatta bir açıdan benimkinden farklı olan en iyi niyetle bile... Bunu hürriyet vermekle denemişler fakat geç kalmışlardır. Resmî Gazete'de birdenbire şunu deklare etmenin bir faydası yoktur: "Yarından başlamak üzere herkes eşit olacak."

Bu tür şeylere sadece birahane müdavimi siyasetçiler ve onların yüksek meslektaşları, sınıf teorisyenleri ve kulüplerde saçmalıklar üreten ahmaklar inanır. Hatta bu ahmaklar, daha az eğitimlilerin sahip olduğu en iyi şeyden de mahrumdur; bira!

Yahudilerin tedrîcî bir şekilde hürriyete ulaşmalarına izin vermek ve bu aşamada -şartlara bağlı olarak- onları nazikçe ya da şiddetli bir şekilde asimile etmek daha iyi olmaz mıydı? Belki! Nasıl? Yahudiler karma evlilik potasından geçirilebilir ve yeni bir Hristiyan nesli meydana getirilebilirdi. Fakat hürriyetin asimilasyondan gelmesi elzem olurdu. Diğer türlü olmazdı; bu, kötü bir düşünceydi. Fakat her hâlükârda bunun için de geç kalındı.

Yahudilerin yasal eşitliğini feshetmeyi bir deneyin. (Gerçi onların sadece *yasal* eşitliği mevcuttur. Birahane müdavimleri için ne yanlış anlaşılmış bir doktrin ama?) Bunun sonuçları ne olurdu? Bütün Yahudiler aniden -şimdiye kadar olduğu sadece fakir olanlar değil aynı zamanda zengin olanlar da- bütün kaynaklarıyla Sosyalist Parti'ye katılırdı. Bunlar bir Romalı'nın kılıcını kendisine sapladığı gibi para keselerini bağırlarına basardı.

Yahudileri ülkelerden kalabalıklar hâlinde zorla çıkarırsanız en ciddi ekonomik kargaşayı yaşarsınız. Aslında sadece Yahudiler aleyhine yapılan bir devrim bile -eğer böyle bir şey makul olsaydı- başarılı olsaydı dahi alt tabakaya herhangi bir rahatlama

getirmezdi. Menkul mülkiyet her zamankinden daha soyut bir hâle gelmiştir. Bir anda yerin dibine geçer, başka bir anda yabacı ülkelerin toprağına intikal eder.

Fakat ben imkânsız ya da geç kalınmış şeyler hakkında konuşmak istemiyorum. Bundan ziyade zamanı gelene meseleleri konuşmak istiyorum. En kötü ihtimalle erken denebilecek meseleleri çünkü sizin ağzınızdan duymadan önce fikirlerimin olağanüstü bir doğası olduğuna inanmayacağım.

Eğer planım sadece prematüre ise, bunu Alman Hükûmeti'nin uhdesine vereceğim. Sağlam görüldüğü takdirde kullanılacaktır.

Ben bir plancı olarak bütün olasılıkları hesaba katmalıyım, ekselanslarının mektubuma cevap vermemesi ya da ziyaretimi reddetmesi de dâhil.

Eğer bunlar olursa, planım bir fantezi hâline gelecek. Zira çözümümün fizibilitesini bu mektupta olduğundan daha açık bir şekilde gösteremem çünkü burada çözümü ekselanslarına sunma arzumun gerekçesini zaten gösterdim.

Bu durumda da kafam rahatlayacak. Hâl böyleyken Şansölye Thomas More'dan Bellamy'ye kadar uzanan ütopyacılar gibi sadece hayal kurmuş olacağım.

Ekselanslarının en derin saygı ve takdirlerimi kabul buyurmasını niyaz ederim.

Dr. Theodor Herzl

Neue Freie Presse Paris Muhabiri

20 Haziran 1985

Bir şapka kıssası ("Üç Yüzüğün Hikâyesi" türünden) ya da İnanç, Şüphe, Felsefe [meselesi] "açıklanamaz" içinde çözülebilir. Başlığımı kafamdan çıkarırım ve insanlara sorarım. Bu ne?

"Bir *chapeau* [şapka/Fr.]," der biri. "Hayır, bir *hat* [şapka (İng.)]," diye bağırır bir başkası.

"Yanlış, bu bir *cappello* [şapka (İt.)]," der bir üçüncüsü. "Sizi aptallar, bu bir *sombrero* [şapka/İsp.]," diye dördüncü bir kişi bağırır.

"Bir *kalap* [şapka/Mac.]," der beşincisi. "Sizi hergeleler! *Es ist ein Hut*! [Bu bir şapka (Alm.)]."

Bu şekilde herkes farklı bir kelime kullanır. Zaten bu anlamda sayısız kelime vardır ancak bunlar sadece genel kelimelerdir ve şapkanın alt türleri olan "kep," "kask," "bone," vs. gibi kelimelere ayrılır. Üstelik insanlar aynı şey için farklı kelimeler kullanmaları nedeniyle birbirlerine öfkelenirler.

Herkese katılıyorum ve aslında herkes haklı. Bu bir *hat*, *chapeau*, *cappello*. Herkese kendi dilinde konuşacağım, yoksa beni anlamazlar. Ben şimdi de gelecekte de anlaşılmak istiyorum ve en büyük tâvizi kullandığım kelimelerde vereceğim. Ben kelimeler üzerinden savaşmam. Bunun için zamanım yok.

"İnancınızla" neyi kastettiniz? Ya "şüphenizle"? Mesele sadece akılla açıklanamamaktan ibaret değil.

Nous sommes d'accord [hemfikiriz]. Kendi içinizde ağız dalaşı yapabilirsiniz fakat benimle değil. Diyorum ki rasyonel olarak açıklanamaz!

Bırakalım herkes bundan istediğini alsın. Kaçamak cevap veriyor gibi mi görünüyorum? Kesinlikle hayır. Zira herkesle kendi dilinde konuştuktan sonra genel, açık bir izah için söz alırım ve derim ki: "Bu, kafamı rüzgârdan, yağmurdan ve güneşten korumaya yarayan bir nesne mi?"

Hepsi birden "Evet!" diye bağırırlar.

"Bu benim arkadaşlarımı selamlama mı yarar? Üstelik bir bayrağın önünde bunu saygıyla çıkarır mıyım?"

"Evet, evet!" ve bir latifeyle konuşmamı sonlandırırım: "Peki ben bunu sosyal bir buluşmaya katıldığımda çıkarır mıyım?" Bir nezaket meselesi olarak, yani bunun nezaket olduğu üzerinde mutabakat sağladığımız için. Herkesin kendi spesifik şapka-

sı vardır ancak şekli farklı olduğu için diğerlerini kızdırmaması gerekir. Böylelikle bir şeyin manasını ve gayesini insanlara izah ederek onları uzlaştırabilirim.

20 Haziran

Bismarck Frankfurt'tayken kendini şunları söylemek zorunda hissederse ne olur? Küçük fedakârlıklardan âciz olan bu devletleri büyük fedakârlıklar yapmaya zorlayarak birleştireceğim. Birbirleriyle yapacakları kanlı kavgalar vesilesiyle onları kardeş yapacağım ve onları ülke içinde bir tek kayzer üzerinde birleştiremeyeceğim için ülkeden çıkaracağım.

Hiç kimsenin itiraz etmeden bir araya geleceği bir Alman şehri bulamayacağım için onları unutulup gitmiş Fransız krallarının kale diktikleri küçük bir Fransız taşra şehrine götüreceğim.

İnsanlar buna ne derdi? 1860'larda, 70'lerde, 80'lerde ve 90'larda! Yani, bunun üstesinden gelemeseydi!

20 Haziran

Taverna Royale'de *cassoulet* [güveç] başında.

İnanıyorum ki eğer bir tanıdığım kontrol edilebilir bir hava aracı icat edecek olsaydı, beşkardeşi yapıştırırdım. Bu benim için berbat bir hakaret olurdu. Neden ben değil de o? Eğer bir yabancı olsaydı umursamazdım.

Şahsî mülahazaları, bunların bir insanla olan bağlantılarını aşan şeylerle insan saldırganlaşır.

* * *

20 Haziran

Demokrasinin hataları:

İnsan kamusallık (*publicity*) üzerinde ısrar ederse sadece dezavantajlarını elde eder. Bu kamusallık, yönetim için gerekli olan o saygınlığın kaybına neden olur. Bütün dünya bizi yöneten insanların da sadece beşerden ibaret olduğunu fark eder. Ayrıca pek

çok vakada bunların gülünç, dar görüşlü insanlar olduğunu da görür. Ben Paris'te "saygınlığımı" bu şekilde kaybettim. Öte yandan sadece vasat tiplerin hükümeti yönetmesine izin verilmelidir. Dâhiler ve olağanüstü insanlar bir şeyleri yaratmak için elzemdir fakat mevcut şeyler için ister bu şeyleri daha büyükleriyle değiştirsinler ister bunları deliliğin eşiğine getirsinler zararlıdır. Dünyayı buldukları gibi bırakamazlar. İyi ya da kötü bir şeyleri yok edemezlerse kendilerini yok ederler.

* * *

Korunması gereken mevcut düzen sadece orta sınıf insanlarla yönetilmelidir. Dâhiler maziyi anlar, istikbali hisseder fakat şimdiyi yıkmak için acele içindedirler. Hâlbuki aralarında sağlıklı olanlar şimdiyi mükemmel derecede anlar. Bir şey onları izlerini bırakmaya zorlar. Birileri onları fark etmeden göçüp gidecekler diye akılları çıkar. Ancak hükümet için sıradan adamlara ihtiyacımız var, zira sadece onlar insanoğlunun sıradan ihtiyaçlarını idrak edebilir: yiyecek, içecek, uyku vs.

Olağanüstü bir insan bu ihtiyaçlara ne kendisi için ne de başkaları için ehemmiyet vermez.

Sağlıklı bir dâhi ile sağlıksız bir dâhi arasındaki fark budur. Sağlıksız bir dâhi sıradan ihtiyaçları ihmal eder, zira kendisi bunları anlamaz. Sağlıklı bir dâhi ise bunları idrak etmesine rağmen göz ardı eder!

* * *

Dahası, Demokrasinin sunduğu kamusallık ışığı ancak sahte ve uydurma bir şeydir. Işıltısının ardında daha sonra Panama hadisesi ve benzerleri gibi skandala dönüşecek şeyler gerçekleşir.

20 Haziran

Taverna Royale.

*Déjeuner*den [öğle yemeği] sonra iki Marmorek masama geldi. Hiç şüphelenmeden istediğim şeyi teyit ettiler. Mimar olan Marmorek, anti-Semitizm'in Viyana'daki öldürücü durumunu

tasvir etti. İşler gittikçe kötüleşiyordu. Belediye meclisinin askıya alınmasının bir nebze rahatlamaya neden olduğunu düşünüyordu. Ona bu askıya almanın ne demek olduğunu açıkladım: bu, anayasanın askıya alınması demekti. Peki sonra? Ya anayasanın bir kez daha normal bir şekilde işlemesine izin verilir. Bu durumda anti-Semitistlerden avam olanlar seslerini yükselteceklerdir ve hiç olmadığı kadar güçlü olacaktır ya da anayasa "maslahat için" askıya alınır. Bu ise anti-Semitistlere yönelik gizli, sevgi dolu bir nazarla yapılacaktır. Bu anti-Semitistler mesajı alacak ya da gerekirse kendilerine izah edilecektir. Anayasa ilga edilecek, Yahudiler için eşit haklar iptal olacak ve akabinde özel bir Anayasal Meclis cömertçe bahşedilecek.

Tıp bilimcisi olan Marmorek ise şunu söyledi: Bize kendi devletimizi kurmaktan başka çıkar yol kalmıyor! (Bu, streptokok basili için serum bulmaya yönelik araştırmalar yapan zeki adam.)

Ben, içten içe memnun oldum. Bu noktada böyle destekçilere ihtiyacım var. Schiff telaşı ve gözyaşlarıyla benim bu kadar çok moralimi bozmuştu.

Şimdi görüyorum ki bütün vakarına ve sadakatine rağmen onun anlayışı kıtmış. Yine de ona büyük bir minnet borçluyum. Öncelikle şaşmaz dostluğu için; ikinci olarak da beni kifayetsiz Güdemann'dan vazgeçirdiği ve böylelikle Bismarck fikrini edinmemi sağladığı için; hâlbuki kendisi bunun farkında değildi.

Bismarck artık projenin mihenk taşı ve köşe taşı.

* * *

21 Haziran 1895

Demokrasi ancak devrim heyecanı içindeki bir güruhça kararlaştırılan siyasi bir saçmalıktır.

* * *

22 Haziran 1895

Nüfus sayımına eğitimle ilgili hesapları da katmalıyım. Oy vermek hakkı şu şekilde nitelenebilir: Anayasal Meclis delegelerine oy verme için gerekli olan okur-yazarlık, daha yüksek temsilcilerin seçilmesi için gerekli olan ileri seviye eğitim vesaire. Böylelikle eğitim düzeylerine göre temsil seviyeleri belirleyebiliriz. Bir düzey tarafından seçilebilmek için adayın kendisinin bir üst seviye için oy verme hakkı olmalıdır.

* * *

Toplum doğrudan vergilerle (özerklik) masrafları karşılayabilir. Bireyleri topluma karşı korumak için bir şikâyet mahkemesi gerekli.

Toplum, arazi müzayedesinde ortaya çıkan yükümlülükler için vergiler üzerinden sorumludur.

* * *

Vilayetlerde Alman üniversiteleri örnek alınarak eğitim kurumları tesis edilecek. Bir öğrenci, bir yılda daha uzun bir süre boyunca üniformalı bir kurumun aktif üyesi olamayacak. Öğrencilerin başkentte ticari işletmeleri olamaz.

* * *

22 Haziran

İşten kaytarmak bir yargıcı diskalifiye edecektir. Bir yetkilinin müptela olduğu bir kabalık. (İnsanlarda *an accés de mauvaise humeur* [huysuz mizaç] hoşgörüyle karşılanmalı.)

22 Haziran

İntiharı nasıl onursuz bir eylem hâline getirebilirim? İntihar teşebbüsü olursa bu kolay olacaktır: bütün vatandaşlık ve kişisel hakların kaybını netice verecek bir akıl hastanesi. Bu teşebbüs ölümle sonuçlanırsa daha zor. Ceset bilimsel amaçlar için kullanıldıktan sonra farklı bir yere defin kâfi gelmeyecektir. Aynı za-

manda yasal sonuçları da olmalı. İntihar edenin son arzusu ve vasiyeti (tabii bunu aklında intihar düşüncesi varken yapmış olduğu tespit edilmeli), bir akıl hastası eylemi olması hasebiyle geçersiz kılınacak. Onun mektupları ve ölümünden sonraki yazıları yayımlanmamalı.

Cenaze işleri geceleyin gerçekleştirilmeli.

* * *

22 Haziran

Bazen insan şunu duyuyor; bu adam Yahudi meselesiyle kafayı bozmuş. Bir başkası Yahudi sömürüsüyle, bir üçüncüsü sosyalizmle ve dördüncüsü dinle, beşincisi şüpheyle ve böyle devam edip gidiyor.

Hayır, bu insanlar zaten deliydi. Asıl mesele onların şimdiye kadar fark edilmeyen deliliğinin ya da renk vermeyen zekâlarının moda bir eğilim rengini almış olmasıdır. Tıpkı bir sahne dekorasyonunda buhar fıskiyelerinin kırmızı, sarı, mavi vs. gibi renklerle boyanabildiği gibi.

* * *

İntihar için böyle bir *couleur á la mode* [moda renk] anarşizm demektir. Ben artık anarşist fikri durduramam. Bu yüzden intiharın boğazını kesmeliyim.

Hangisi daha büyüktü, Napolyon mu Bismarck mı? Napolyon. Ancak onun büyüklüğü uyumsuzdu. Napolyon hasta bir üstün insandı. Bismarck ise sağlıklı bir üstün insan.

22 Haziran

Bismarck'a hitaben kaleme aldığım mektubu tamamladıktan sonra röportaj teamülleri açısından kullanmış olabileceğim eğlenceli bir hikâyeyi düşündüm.

Bir gün Avusturyalı bir diplomattan benim için Casimir Périer ile bir röportaj ayarlamasını istemiştim –*en ces temps éloignés président de la République* [o şaşaalı günlerde Cumhuriyet'in dev-

let başkanıydı]. Diplomat homurdanarak cevap verdi: "Bu mümkün değil. Bunun bir örneği yok!"

Eğer birisi kendisinden barutu icat etmesini istemiş olsaydı, bu zat son derece mahcup olurdu. Zira bunun da bir örneği yoktu. Fakat ekselansları, bunu Avusturyalı bir diplomata asla anlatmamanızı istirham ediyorum. Hangisine söylerseniz söyleyin, bu dediklerimden gücenmeleri muhtemeldir.

* * *

22 Haziran

Fakat Bismarck beni anlayacak mı?

Napolyon istimbotu anlamamıştı. Ayrıca daha gençti ve dolayısıyla yeni fikirlere daha açıktı.

* * *

22 Haziran

Schiff gemiyi şapa oturttuğunda[31] kaybettiğim ruhsal dengemi bugün hasbelkader yeniden kazandım. Bu açıdan gerçekten piyangodan büyük ikramiye kazanıp da bir saat sonra soğukkanlılıkla "Peh! Yüz bin gulden nedir ki?" diyen bir ayakçı oğlan gibiyim.

Bir mucit kaçınılmaz bir şekilde delirmek zorunda değildir. Bir insan ancak araştırırken ya da keşfin muazzam şoku esnasında aklını yitirir; mesela altın ilk kez simyacının gözleri önünde parladığında, bir buhar motoru çalışmaya başladığında ya da bir balonun aniden kontrol edilebileceği ortaya çıktığındaki gibi.

Trouvailles [buluşlar] olan icatlar deliliğe sistematik keşiflerden daha fazla neden olur, zira özellikle nihai, belirleyici sıçrayış-

31 Zohn'un notu: Herzl orijinal metinde arkadaşının ismi (Schiff) üzerinden cinas yapıp *Schiffsstoss* [geminin çarpması] deyimini kullanmıştır. [Zohn ise kendi tercümesinde bu ifadeyi "rock the boat (mevcut durumu berbat etmek)" şeklinde aktararak Herzl'in söz sanatını İngilizceye taşımıştır. Türkçede "gemisi şapa oturmak" deyimi herhâlde bu cinası bir nebze okuyucuya hissettirecektir. (ç.n.)].

ta bunlar oldukça rastlantısaldır. Pasteur delirmez, ayrıca oldukça orijinal keşifler yapabilen halefleri de tam budalalar olabilir.

Tam da şu anda planımın hayata geçmesinin bana huzur getireceğine bile inanıyorum. Eskiden bundan korkardım.

Tabii Bismarck'ı ikna ettiğim takdirde. Eğer edemezsem, ya da beni görmeyi reddetse bile, bu durumda bütün mesele pekâlâ bir roman hâline gelecektir. Ah, önemli bir roman!

Bu da bir şey.

* * *

[Birinci Kitap'ın sonuç kısmını oluşturan müteakip notlar, Herzl'in babasının hazırladığı nüshada "Rothschildlere Hitap" başlığıyla gelmektedir.]

23 Haziran Aile Konseyi'ne.

Öncelikle sizi konuşmamızın özel karakteri hakkında aydınlatmak isterim. Bu, sizinle benim aramda kalıcı bir ilişki yaratacaktır. Dolayısıyla sonsuza kadar ya dostunuz olacağım ya düşmanınız. Bir fikrin gücü, kaçınılmaz olmasında yatar.

Şöyle düşüneceksiniz; kötü bir ziyaretçiyi davet etmişiz. Fakat bana birini göndermiş olmasaydınız bu, mevcut durumda hiçbir şeyi değiştirmezdi. Bu durumda ben sadece şimdi kendimi yükümlü hissettiğim şahsî *égards*a [mülahazalar] sahip olurdum.

Kuşkusuz evvela projemi sizin rağmınıza icra edebileceğimi düşündüm. Bu yüzden öncelikle Baron Hirsch'e gittim. Ah! Ona Rothschildlere düşman olduğumu söylememiştim. Aslında bu onu diğer her şeyden daha fazla teşvik ederdi. Fakat ben meseleleri şahsî olmayan bir düzlemde idare ederim. Ona bütün dediğim şuydu: *tous les juifs ont plus* [bütün Yahudiler daha fazlasına sahiptir]. Zira... yapmak istemiştim (buradan itibaren anlatı başlıyor). Hirsch bitirmeme izin vermemişti.

Aslında kendisi benim planımı bilmiyor. Sonunda sadece şunu söylemişti: "Biraz daha konuşacağız." "Hazırım," diye cevap

verdim. "Fakat sizi beklemeyeceğim." Belki de diğer pek çokları gibi planım yaşayan bir hakikat hâline geldiğinde, kendisi bana gelecek. Zira insanın ihtiyacı yokken pek çok dostu olur.

Devam edeceğim. Derken aklıma şöyle geldi. Bekle! Bunu Rothschildlerle yapamayacağını sana düşündüren şey nedir? Bu yüzden buradayım. Şu an için bu, *de bonne politique* [iyi siyaset] ve belki de *de bonne guerre* [iyi askerî strateji] olacak. Servetiniz hakkında konuşmak için sizden izin istiyorum. Eğer servetiniz benimki kadar küçük olsaydı, böyle yapmaya hakkım yoktu. Fakat servetinizin boyutu bunu kamusal bir mesele hâline getirmiştir.

Olduğundan küçük mü büyük mü gösterildiğini bilmiyorum. Bu boyutta bir servet artık altın, gümüş, değerli kâğıtlar, ev, emlak, fabrika ve her türden mülkiyet şeklinde görünür ya da somut olamaz. Mesele artık maddi kaynaklar meselesi değildir. Hatta sizin durumunuzda, bir devlet bankasınınki kadar bile değildir. Zira bir banka üçte iki, yarım ve hatta üçte bir teminatı bile garanti ederse, size belki onda biri bile yetecektir. Sizin krediniz milyarlara baliğ olacak kadar muazzam ve korkunçtur. On, yirmi, ya da elli milyardan bahsetmiyorum. İşin içinde hesaplanamayacak meblağlar var ve bunlar rakamlarla ifade edilemez.

İşte tehlike de burada yatıyor! Sizin için, tesislerinizin bulunduğu ülkeler için, dünya için tehlike... Bu kule büyümeye devam edecek. Siz inşa etmeye devam edeceksiniz. Devam etmelisiniz ve işin en kötü kısmı da bu. Tabiatın kanunlarını değiştiremeyeceğiniz için, bu kanunlara tâbi kalacağınız için, bir gün ya bu kule çökecek ve etrafındaki her şeyi harap edecek ya da bir kuvvetle yıkılacak. Bu her hâlükârda muazzam bir sarsıntı, bir dünya krizi demektir.

Size kurtuluşunuzu getiriyorum ama kuleyi yerle bir ederek değil de temelini genişleterek. Uyumlu bir neticenin yanı sıra uzun süre dayanacak şekilde tasarlanmış bir kule. Zira kulenin bir sınırı olmalı. En tepeye bir ışık yerleştireceğim ve bu ışık geniş bir alanı aydınlatacak. Bu kuleyi üzerinde muhteşem bir elektrik

feneri olan yüksek ve güvenli bir kuleye, bir Eiffel (Eyfel) Kulesi'ne dönüştüreceğim.

Sizin menfaatlerinize karışmak gibi bir amacımın olmadığını söylemeksizin devam etmektedir. Sizin şahsî meseleleriniz beni alakadar etmez. Ben sizinle iş anlaşması yapmak istemiyorum, sizin hizmetinizde de değilim ve asla olmayacağım. Fakat kendimi bütün Yahudilerin hizmetine vereceğim.

Her şeyden önce, herkes ve daha da önemlisi her Yahudi, bunu dürüst bir adam olarak en iyi niyetleriyle ve vicdanıyla yaptığı takdirde tehlike altındaki Yahudi davasına alaka gösterme hakkına sahiptir. İstikbal onu ya eylemlerinden dolayı tasdik edecek ya da yapmış olabileceği tahrip nedeniyle kınayacaktır.

Yukarıda bahsi geçen haklı sebepler nedeniyle gelişim, konumuzun dışındadır. Eğer birisi bana bunu nereden bildiğimi sorsaydı, ona ayrıca yokuş aşağı yuvarlanan bir taşın nihayet dibe ulaşacağını da söylerdim. Tabiatın kanunlarını yalnızca kara cahiller ve deliler hesaba katmaz.

Bu yüzden nihayet dibe ulaşacağız, en dibe. Bunun nasıl görüneceğini, nasıl bir şekle bürüneceğini tahayyül edemiyorum. Bu, aşağıdan yukarı doğru devrimsel bir istimlâk mı olacak yoksa yukarıdan aşağı tepkisel bir müsadere mi? Bizi kovalayacaklar mı? Öldürecekler mi?

Bu ve bunun gibi daha pek çok şekli alacağına dair makul bir fikrim var. Ülkelerin birinde, muhtemelen Fransa'da, ilk kurbanlarının büyük bankerler ve Yahudiler olacağı bir sosyal devrim gerçekleşecek.

Benim gibi birkaç yıldır bu ülkede tarafsız ve bağımsız bir gözlemci olarak yaşayanlar artık bundan şüphe etmemektedirler. Rusya'da sadece yukarıdan aşağı doğru bir müsadere olacaktır. Almanya'da kayzer, *Reichstag*'ı daha fazla yönetemeyecek hâle gelir gelmez âcil kanunlar yapılacaktır. Avusturya'da halk Viyanalı ayak takımından ürküp Yahudileri teslim edecektir. Gördüğünüz gibi orada, söz konusu güruh ayağa kalkar kalkmaz iste-

diğine ulaşacaktır. Kendisi henüz bunu bilmiyor fakat liderleri öğretecektir.

Dolayısıyla bizi bu ülkelerden kovacaklar ve iltica ettiğimiz ülkelerde de öldürecekler. Peki, hiç kurtuluş yok mu?

Evet beyler, bir kurtuluş var, hem de daha önce hiç gerçekleşmemiş türden. Her ne kadar farklı, modern ve daha nezih bir şekilde olsa da oldukça eski, oldukça meşhur, kendini defalarca kanıtlamış bir manevrayı yinelemek gerekecektir. Şimdinin bütün kaynakları bu basit, kolayca anlaşılan amaç için kullanılabilir.

Bu basit, eski manevra Mitzraim'den [Mısır] yapılan göçtür.

Ben kasıtlı olarak hitabıma bu kısa -sizi sıkma pahasına- eleştirel kısımla başladım. Hâlbuki içindeki her şeyi zaten biliyordunuz. Benim temel amacım sizinle aynı rasyonel çizgide düşündüğüm ve meseleleri sizin gibi serinkanlılıkla izlediğim konusunda sizi ikna etmekti. Sizin sık sık ya da isteyerek mesele etmediğiniz birkaç tehlikeyi ve karmaşayı oldukça sert bir şekilde betimlemiş olabilirim. Fakat her hâlükârda anlatacağım her şey doğrudur. Sadedir ve mantıklıdır.

Şu hâlde beni bir vizyoner olarak görmeyiniz. Bundan böyle, mantıklı mı mantıksız mı konuştuğumu size yakından gözlemleme şansı verecek bu meselenin ticari boyutlarını geliştirmeye devam edeceğim.

Yahudi meselesinin tek olası, nihai ve başarılı çözümü bir milyar frank gerektiriyor. Bu bir milyar, yirmi yıl içinde üç milyar olacak. İleride de göreceğiniz gibi tam tamına üç milyar. Fakat planımı size arz etmeden önce iki cümlede planımın üzerine bina edildiği ilkeyi anlatacağım. Bu, her şeyi daha kolay anlamanızı sağlayacak.

1. Yahudi meselesini ya zengin Yahudilerin servetini muhafaza ederek ya da nakde çevirerek çözeceğiz.

2. Bunu zengin Yahudilerin desteğiyle yapamazsak, onların rağmına yapacağız.

Bu bir tehdit değildir. Dilendiğimizden daha fazla tehdit etmiyoruz. Daha sonra bunu açıkça göreceksiniz.

Plan aşağıdaki gibidir:

Society of Jews (Yahudi cemiyeti) teşekkül eder etmez bir dizi Yahudi coğrafyacıyı bir konferansa çağıracağız. Yahudi olmaları itibariyle bize sadık bir şekilde bağlı olan bu bilginlerin yardımıyla göç edeceğimiz yeri belirleyeceğiz. Zira ben şimdi size konumu hariç arz-ı mev'ûd hakkında her şeyi anlatacağım. Bu tamamen bilimsel bir meseledir. Jeolojik, iklimsel, kısaca her türden doğal faktörü tam ihtiyatla ve en son araştırmaları göz önünde bulundurarak hesaba katmalıyız.

Kıtaya ve ülkeye karar verir vermez âzami hassasiyetle diplomatik adımlar atmaya başlayacağız. Tamamen müphem mefhumlarla faaliyet yürütmek yerine örnek olarak Arjantin'i alacağım. Bir süreliğine kafamda Filistin vardı. Filistin, halkımızın unutulmuş başkentiydi. Filistin ismi bile bir programın temelini teşkil edebilirdi. Filistin, aşağı kitleleri güçlü bir şekilde kendisine cezbedebilirdi. Bütün bunlar Filistin'in lehineydi. Fakat Yahudilerin çoğu artık Şarklı değildir ve oldukça farklı bölgelere alışmışlardır. Ayrıca daha sonra bahsi gelecek ulaşım sistemimi orada gerçekleştirmek zor olacaktır. Şu hâlde de Avrupa hâlâ buna [yeni yurdumuza] yakın olacaktır ve eğer refah istiyorsak mevcudiyetimizin ilk çeyrek asrında Avrupa'dan ve onun savaşla ilgili ya da sosyal karmaşıklıklarından huzur bulmalıyız.

Fakat ben ilke olarak ne Filistin'e karşıyım ne de Arjantin'in lehindeyim. Biz sadece daha soğuk ve daha sıcak bölgelere alışık Yahudiler için muhtelif bir iklime sahip olmalıyız. Müstakbel dünya ticaretimiz açısından denizde konumlanmalıyız ve büyük ölçekli mekanize tarımımız için de elimizin altında geniş araziler olmalı. Bilim insanlarına bize bilgi sağlamaları için bir şans verilecek. Kararı İdari Meclisi'miz alacak.

Tam da şu anda size söyleyebilirim ki teknik terakki nedeniyle bir ülkeyi işgal edebilir, şehirler inşa edebilir ve aslında yüz yıl öncesindekinden de kadim dönemdekinden de çok daha başarılı

bir şekilde bir medeniyet tesis edebiliriz. Demiryolları bizi akarsu yollarından âzâde etti ve elektrik sayesinde dağlara yerleşebilmekteyiz. Başlangıçta fabrikalar ucuz su gücünün erişilebilir, işçi kitlelerin toplanmasının mümkün olduğu ve çalışan nüfusun insana sıhhat veren bir havada daha mutlu bir hayat süreceği dağlarda bulunacak. Bu şekilde de doğanın kuvvetlerini küçük sanayi için bölecek ve birey için erişilebilir kılacak, gelişi bariz bir gelişme için hazırlanacağız.

İşgal edilecek ülkeye karar verir vermez güvenilir ve yetenekli müzakerecilerimizi mevcut otoritelerle ve komşu devletlerle anlaşmalar yapmak üzere göndereceğiz. Bu anlaşmalar bizim kabulümüzü, geçişimizi ve dâhilî - hâricî huzurumuzun garantisini kapsayacak. Arjantin'e gideceğimizi farz ediyorum. Bu durumda Güney Amerika cumhuriyetleriyle müzakereler yapacağız.

Şimdi size politikamızın ana özelliklerini anlatacağım. Hedefimiz, kendimizi bağımsız bir devlet olarak deklare ettikten hemen sonra işgal ettiğimiz ülkeyi bağımsız bir ülke olarak elde etmek olmalı. Bu nedenle bizi kabul eden ülkeye muhtemelen mali avantajlar sağlayacağız. Lâkin bunlar bir devletin başka bir devlete ödediği haraç şeklinde olmamalı. Ödemelerdeki müteakip inkıta, bizi gereksiz bir savaşa sokabilir. Her hâlükârda dünyanın gözündeki müspet şöhretimizi tahrip edebilir. Yolumuza meşru bir şekilde devam etmek ve huzurumuz bozulmadığı takdirde herkesle iyi komşular olmak istiyoruz.

Güney Amerikalılara verdiğimiz mali destek tabii ki nakdî olmak zorunda değildir. Makul şartlarda kredi tahsis etmek bile onları bize minnettar kılacak ve büyük tâvizler vermeye hazır hâle getirecektir. Zenginlik kanallarını Güney Amerika'ya yönlendireceğimiz için bu, iyi bir yatırım olacaktır. Zira komşu devletler, doğrudan avantajların yanı sıra inanılmaz dolaylı avantajlar da elde edecektir. Güney Amerika'ya bizim vesilemizle ve bizimle beraber emsali görülmemiş bir refah gelecek. Bizimkine komşu olan ülkeler ister istemez zenginleşecektir. Bu da tabii ki müzakereler sırasında onlara münasip bir şekilde izah edilecektir.

Orada bu diplomatik bağlantıları kurarken Avrupa'da da başka işlerimiz olacak. Burada arka arkaya sunduğum şeylerin büyük kısmı eş zamanlı olarak gerçekleşecek.

Society of Jews (Yahudi cemiyeti) hükümetlerle nakil anlaşmaları yaparak operasyonlara başlayacak. Sadece Rusya'yla bu türden spesifik bir anlaşma olacak. Müdâhil diğer ülkelerde serbest hareketi hukuk garanti edecek. Fakat biz her yerde hükümetlerle el ele çalışmak istiyoruz. Şimdiye kadar yaşadığımız ülkelerden iyi dostlar olarak ayrılmak istiyoruz ve öyle de ayrılacağız. Büyük meseleler nefret ve intikamla değil ancak ilahi bir dostlukla halledilebilir.

Rusya kuşkusuz halkımızın göç etmesine izin verecek. Baron Hirsch'in askerî hizmete tâbi kişileri istihdam etmesine izin verilecek. Geri döndüklerinde bunlara şüphesiz hain gözüyle bakılacak. Bizim için sorun değil. Bize en azından aynı tâvizler verilecektir. Her şeyden önce sadece genç ve zinde kişileri değil yaşlı, hasta, kadın ve çocukları da alacağız (bu kategorilerle ne yapacağımı size daha sonra anlatacağım).

Rus Hükûmeti'nin bu kadar çok insanın ayrılığını memnuniyetsizlikle karşılayacağı vaktin gelmesi de makuldür. Bu noktada sizin kredi politikanız kurtarıcı rolü üstlenecek. Geçmiş dönemlerde kaç defa mali gücünüzü Rusya'nın emrine verdiniz? Ve size soruyorum: ne için? Sizin kredi vermenizin altında nasıl bir siyasi gücün âtıl vaziyette beklediğini bir düşününüz. Kısacası eğer gayemiz doğrultusunda ilerlersek son adamımız ayrılana kadar Rus Hükûmeti'nin gönlünü hoş tutmak kolay olacaktır.

Nakil anlaşmaları diğer ülkelerde daha farklı bir şekilde olacak. Bireylerin hareket etme özgürlüğü bizim işimize yaramaz. Burada da doğal olarak askerî hizmete uygun kişilerin serbest ve muaf tutulmasını sağlamak için çabalamak zorundayız; ayrıca Rusya'da da aynı zor koşullar altında bulunan kişilerin de. Bu arada Almanya'da Yahudileri orduda istemiyorlar. Üstelik Yahudileri ordudan uzak tutmak isteyen kişiler kuşkusuz kendi açılarından haklılar. Fakat ya mülkiyetin özgürce nakledilmesi? Mevcut hâ-

liyle menkul mülkiyetin dışarı çıkarılması her zamankinden kolay. Fakat ya gayrimenkuller?

Başlangıçta hareketimiz evrensel bir boyuta ulaşmadan önce bizimle gelen ilk Yahudiler gayrimenkullerini kolaylıkla satacaklar. Zamanla muhtelif uyuşmazlıklar çıkacak. İlk başta bu göçmenler birbirlerini fiyatları indirmeye zorlayacak. Bizim yardımımız olmadan Yahudilerin ayrılmasından etkilenen ülkelerde her türden işletme krizleri ortaya çıkar. Bu krizlerin biçimi ve kapsamı hesap bile edilemez. Nihayet halkın düzeni bozulacak, öfkeye kapılacak ve geride kalan Yahudileri bundan sorumlu tutacak. Halk idarî olarak hukukî hileye tevessül edecek.

Bizimle gelmeyen Yahudiler için bu kötü olacak. Kaçınılmaz olarak onları kaderleriyle baş başa bırakabiliriz, zira bize katılmayacak kadar korkak ya da cimriydiler. Fakat aklımızdaki şey bir adalet ve hayır projesi. Aşağılık kişilere bile merhamet duymak istiyoruz. Zaten çözümü sunmuyor muyuz? Ve bir çözüm ancak herkesi tatmin eden bir şey olabilir.

Şimdi beyler, planın ticari olarak kilit noktasına geliyoruz.

Zaten cemiyetin bizi kendi devletimize yönlendirdiğinden şüpheleniyordunuz. Fakat biz hâlâ o noktadan epey uzağız.

(Burası iç değerlendirme yapacağımız bir noktadır. Çünkü daha önce de dediğim gibi benim arka arkaya açıkladığım icraatlar hakikatte eş zamanlı olarak gerçekleşecek.)

Diplomatik müzakerecilerimizi, oradaki devletlerle işgal anlaşmaları yaptıkları Güney Amerika'da bıraktık. Bu anlaşmalar artık tamamlandı ve işgal edeceğimiz devlet kesin olarak belirlendi.

Bu operasyonun meşru olacağı konusunda herhangi bir şüphe bulunmamaktadır. Fakat mesele vicdana uygun da değildir. Satıcının şüphelenmeyeceği bir kıymet artışını biliyoruz. Bu nedenle biz, işlem tamamlandıktan sonra ona nakdî ödemeyle nominal değerdeki hisselerde telafi arasında bir seçim hakkı vereceğiz. Eğer satıcı bütün bu sürecin bir sahtekârlık olduğunu düşünürse

tant pis pour lui [bu onun için daha da kötü olur]. Her hâlükârda kendimizi kınayacağımız bir şeyimiz bulunmamaktadır.

İnşaat malzemeleri, şehirlerimize uygun konumlar ararken bizim jeologlarımızın denetiminde olacak. Bizim inşa ilkemiz, işçilerin ikametgâhlarının yapımını bizim üstlenmemiz şeklinde olacak (bununla bütün beden işçilerinin ikametgâhlarını kastediyorum). Avrupa şehirlerindeki işçilerin sefil görünümlü barakalarını kesinlikle düşünmüyorum; aynı şekilde fabrikalar etrafında sıralanan küçük kulübeleri de. Bizim işçilerimizin evlerinin de kuşkusuz yegâne bir görünüşü olacak. Çünkü ancak tek tip inşaat malzemelerini seri üretimle imal edersek bunları ucuza inşa edebiliriz. Lâkin küçük bahçeleri olan bu bireysel evler her yerde güzel kolektif birimlerle kombine edilecek.

Normal bir çalışma günü yedi saatten oluşacak. Bu, gün içinde ağaçların sadece yedi saat kesileceği, toprağın sadece yedi saat boyunca kazılacağı, kayaların sadece yedi saat boyunca taşınacağı, kısacası yüz tane işin sadece yedi saat boyunca yapılacağı anlamına gelmiyor. Hayır, işler on dört saat boyunca devam edecek. Fakat işçiler üç buçuk saatlik vardiyalarla birbirlerini dinlendirecek. Organizasyon rütbelerle, terfilerle ve emeklilikle oldukça askerî bir tarzda olacak. Emekli maaşlarını nasıl sağlayacağımı daha sonra öğreneceksiniz.

Sağlıklı bir adam yoğunlaştığı takdirde üç buçuk saatte çok fazla iş çıkarabilir. Buna denk bir sürede dinlendikten sonra –ki bu süreyi dinlenmeye, ailesine, kişisel gelişimine ayıracak– yeniden zinde olacak. Böyle işçiler harikalar yaratabilir.

Yedi saatlik mesai! Yedi sayısını seçmemin sebebi, bunun Yahudi halkının kadim öğretileriyle bağlantılı olması ve on dört saatlik genel çalışma saatini mümkün kılmasıdır. Bir gün içerisine daha fazlasını sığdıramazsınız. Dahası inanıyorum ki günde yedi saatlik mesai tamamen mümkün bir şeydir (Jules Gues'de beş saatten bahsediyor). Bu meselede cemiyet yeryüzündeki diğer halkların da faydalanabileceği yeni deneyimlerden müteşekkil bir bilgi havuzu oluşturacak (Benim bu karmaşık refah sistemimde dullara da bakılacak).

Çocukları en başından itibaren ihtiyacımız olan şekilde yetiştireceğiz. Bu konuya şimdi girmeyeceğim.

Assistance par le travail [bayındırlık işleri] meselesine gelince:

Bu *assistance*, ihtiyaç sahibi insanlara istinat edecek. Vasıfsız iş gücüne sahip[32] bu insanlara odun kesme, Paris evlerinde olduğu gibi mutfak ocaklarında ateş yakmaya yarayan *magotin* [çıra] imal etme gibi ihtisas gerektirmeyen hafif işler verilecek. Bu, suçtan *önce* bir nevi hapishane çalışması olacak fakat onur kırıcı bir özelliği olmayacak.

Artık kimse mecburiyetten suç işlemeyecek. Kimse açlık yüzünden intihar etmeyecek. Bu hâliyle intiharlar, en lezzetli lokmaların zenginlerin masalarından köpeklere atıldığı bir medeniyetin en kötü göstergelerinden biridir. Dolayısıyla bayındırlık sistemi herkese istihdam sağlayacak. Ürünleri için bir pazara ihtiyacı var mı? Hayır, en azından geleneksel anlamda. Bu, mevcut yapıdaki bir kusurdur.

Bu *assistance* daima zararına işleyecek. Tabii olarak daima tek bir şey için hazır olacak. Her şeyden önce bu bir hayır kurumu olacak. Sadakalar üretimin maliyeti ile satış fiyatı arasındaki farkı teşkil ediyor. Bir dilenciye iki *sou*[33] vermek yerine *assistance* o dilenciye iş verecek ve iki *sou* kaybedecek. Fakat yetenekli bir işçi hâline gelen bir dilenci 1 frank 50 *centime*[34] kazanacak. Yani 10 *centime* yerine 150. Bunun ne anlama geldiğini biliyor musunuz? Faydanın on beşe katlanması demek, 1 milyardan 15 milyar elde etmek demek. Kuşkusuz *assistance*, 10 *centime* kaybedecek. Fakat siz bir milyar kaybetmeyeceksiniz, bunu üçe katlayacaksınız.

Bütün bunlar en başta belirlenen büyük bir plana göre olacak. Ben bu sunumun işçilerin ikametgâhlarına dair ana temasını devletin himayesine bıraktım.

---

32 Orijinal metinde İngilizce *unskilled labour* olarak geçmektedir.

33 Fransızcada bir frankın yirmide biri için kullanılan, bazen "sol" şeklinde gelen bir tabir (ç.n.).

34 Bir frankın yüzde biri (ç.n.).

Şimdi diğer evlerin kategorilerine geçiyorum. Cemiyetin mimarlarına ikinci plandaki burjuva için evler yaptıracağız. Bunlar ya takas yoluyla ya da para karşılığında olacak. Mimarlar yaklaşık yüz adet ev taslağı yapacaklar ve bunları çoğaltacaklar. Bu şirin tasarımlar aynı zamanda kamusallığımızın bir parçası olacak. Her evin sabit bir fiyatı olacak. Satış işleminin niteliğini cemiyet belirleyecek, kendisi bu evlerin inşasından kâr elde etmeyi düşünmeyecek. Peki bu evler nereye inşa edilecek? Yerel gruplardan ve öncü keşiften bahsederken size bunu anlatacağım. Bu inşaat işinden değil de sadece arazi üzerinden kâr elde edeceğimiz için, eğer bir sürü serbest mimar, şahsî taleplere göre ev yapacak olursa bunu seve seve kabul ederiz. Bu da bizim diğer arazi sahipliklerimizin kıymetini arttıracak ve ülkeye lüksü getirecektir. Ayrıca çeşitli amaçlar için özellikle de sanat, sanayi ve nihayet büyük servetlerin tükenişini telafi etmek için lükse ihtiyacımız var.

Evet, şimdilerde hazinelerini korkakça gizleyen ve kapalı perdeler ardında tedirgin bir şekilde partiler veren zengin Yahudiler orada özgürce eğlenebilecekler. Diğer taraftan eğer göçümüz sizin katılımınızla gerçekleşirse, sermaye kendi içimizde rehabilite edilecektir, zira faydasını emsali görülmemiş bir projede göstermiş olacaktır. Planımın bu kısmında da kredinizle bize büyük hizmetlerde bulunabilirsiniz.

Bu durumda, konuk odalarınızda insanları plana inandırmaya başlarsınız. Eğer Avrupa'daki insanların hâlihazırda işkillenerek baktıkları kalelerinizi orada inşa etmeye başlarsanız ve kartelinizdeki bireyleri de aynını yapmaya teşvik ederseniz, kısa sürede zengin Yahudiler arasında o tarafta gösterişli evlere yerleşmek moda hâline gelir. *Il y a lá un mouvement à créer* [başlatılması gereken bir hareket var] ve bu oldukça kolay bir meseledir. Sadece şu sözü kulaktan kulağa aktaracak iyi arkadaşlara şunu söyleyeceksiniz: "İyi bir tavsiye ister misiniz? Oraya inşaat yapın." Görüyorsunuz, bu gerçekten iyi bir tavsiyedir.

Bu şekilde Yahudilerin sanat hazineleri zamanla yollarını bulup [yeni ülkeye] gelecektir. Bu hazinelerin zaten ne kadar harika

olduğunu en iyi siz bilirsiniz. Eğer bu projede sizin yardımınızı almazsak, yani sizin diplomatik yardımınızdan faydalanmazsak belki de hükümetlerin ilk karışacağı mesele bu olacak. Üstelik tanıtımlar üzerinden Yahudi halkıyla temasa geçmeliyiz. Hükümetlerin ne tür bir faaliyete geçmesi gerektiği İtalya'da zaten gösterildi. Müsaadenizle size sanat eserlerinin ihracatının yasak olmasını hatırlatacağım. Ancak hükümetler bu zekice yasağı diğer somut mülkiyete de teşmil etme fikrine kapılırsa bu harekete büyük bir zarar verir. Bundan en az küçük Yahudiler etkilenecektir *et pour cause* [ve bunun da haklı nedenleri var]. Yahudilerin konumu büyüdükçe gördükleri zarar da büyüyecektir ve siz beyler, en büyük darbeyi en son yiyen kesim olacaksınız. Bu ihracat yasağının hukukî doğasını görmezden gelmeyiniz. Bu, bir nesneyi elden çıkarma hakkından kısmen mahrumiyettir. Nesnenin bir vasfı, yani ihraç edilebilirliği müsadere edilmiştir.

Bana bu bile kötü bir şey gibi gelmektedir. Peki, müsadere bir başladı mı nerede duracak?

Bunu kışkırtmayalım. Fakat hareket sürecinde ortaya çıkarsa önleyebilir miyiz? Bütün teklifimizden göreceksiniz ki size zarar verme niyetinde değiliz. Bunun aksini istiyoruz! Bu devasa hareketin karışıklığa neden olmaksızın nasıl nazikçe yönetilebileceği hakkında size tavsiyelerde bulunarak yol gösteriyoruz. Muhtemelen bu kadarını siz de öngörüyorsunuz beyler ve bizimle hareket etmek sizin de avantajınıza olacak. Etmezseniz, sizin Avrupa'daki işletmelerinizin kıymetini nakde çevirme zahmetine giremeyebiliriz. Biz sadece sabit varlıkları ve belirli bir tarihe kadar –diyelim ki ilk on yıl içinde– bizimle gelen insanların işletmelerini nakde çevirirriz. Burada daha fazla kalamayız. Ancak kesin kararlı olduğumuz takdirde taciz edilmeden ayrılmamıza izin verilecektir.

Nakde çevirme taleplerinin hepsini mümkün olduğunca hızlı bir şekilde gerçekleştirebiliriz ve gerçekleştireceğiz. Lâkin siz hariç. Çünkü bu bütünüyle imkânsız. Zira Yahudiler göç ettikten sonra Avrupa sizin servetinizin nakde çevrilmesi şeklindeki ilave şoku kaldıramaz.

Aile'ye Hitap:

Fikrimi dünyaya açtığım anda hareket doğmuş olacak. Beyler, siz bu planı ileri taşıyacak kadar zenginsiniz. Önleyecek kadar zengin değilsiniz. Sebep çarpıcı derecede basit. Kimse beni satın alamaz.

Evet, yanımda olmazsanız gerçekten üzülürüm ve bu da bana zarar verir. Zira sizin beni reddetmeniz zayıflıktan ya da dar görüşlülükten kaynaklanmayacaktır. Sizlerin hakir görülmüş Museviliğin sadık taraftarları olduğunuz bilinir. Bunu reddetmenizin sebebi benim iddialarımın doğruluğunu görememeniz olabilir ya da benim planımı izah ederken başarısız olmam. Bu durumda ısrarımla derinlere ineceğim. Eğer *Society of Jews* (Yahudi cemiyeti) paranın aristokratlarıyla teşekkül edemezse, paranın demokratlarıyla teşekkül edecektir. Size başta söylediğim gibi bunlar arasında endişe daha büyüktür. Neticede taze bir nefes alma arzuları daha büyük olacaktır. Eğer bu durumda birkaç Yahudi ve mülkiyeti hareketin içinde yok edilirse, ben daha fazla sorumluluk almayacağım. Yeteri kadar açık bir ikazda bulundum. Süreç ilerliyor. Fakat bu benim daha önceki "Bütün Yahudilerin barış ve huzur içinde göç etmesi temin edilmelidir," şeklindeki ifademle çelişmiyor mu? Çelişmiyor, zira biz ancak bizimle gelen Yahudileri koruyabiliriz, kendilerini bize emanet edenleri. Bu sürece katılanların yolu kesilmeyecek. Onlar açısından hükümetlere ve uluslara karşı emniyetlerini üstlenebiliriz ve buna karşın devletler ve kamuoyu tarafından himayelerini elde edebiliriz.

Siz, beyler, daha sonra himaye edemeyeceğimiz kadar büyüksünüz. Sizi himaye etmeyecek olmamızın nedeni *rancune* [kin] değildir. Ayrıca bizim bu arada sizden zıt uçlara ulaşmış olmamız ve bunu pek çok alana teşmil etmemiz de buna neden olmayacak; aksine, eğer bir gün himaye ve barış için gelirseniz size kardeş gibi karşılayacağız. Kuşkusuz sizin tehlikeli servetinize karşı bazı güvenlik önlemleri almalıyız.

Eğer bana desteğinizi vermezseniz, planıma büyük bir zarar vermiş olacaksınız. Zira en dakik, en gizli diplomatik boyutlar, ben işleri halka açık bir şekilde yönetirsem, imkânsız hâle gelecektir. Bu durumda Güney Amerika devletleriyle planladığım gibi ilgilenemem. Bazı şeyleri bu kadar ucuza istimlâk edemem, halkın üzerine binlerce müşkil yüklenir.

Sizin yardımınızla bu, muhteşem bir işletme olacak (ah ama bana ait olmayacak); orta sınıf milyonerlerle şüpheli bir işletme, küçük Yahudilerle ise netice vermeyecek ve sonu skandal olacak (Panama gibi) bir işletme olacak.

"Sizi bundan sorumlu tutacağım." Bu ifadeye gülebilirsiniz.

Hayır. Diyeceğim ki; eğer bu, bir halk projesi olarak başarısız olursa, siz de mağdur olacaksınız. Ve başarılı olursa Rothschildler hariç bütün Yahudileri dâhil edeceğiz. Ve bu, size bugün göründüğü gibi duyarsız kalınacak bir mesele değildir. Zira biz ayrıldıktan sonra bile sizin servetiniz tehlike çanları çalacak kadar büyümeye devam edecek ve şimdiye kadar sayısız Yahudi'ye yayılan nefret bu durumda sadece birkaç Yahudi üzerinde odaklanacak, yani sizin üzerinizde.

Bu derece az bir sayıdayken birbirinize bağınız da azalacak. Zincirin en zayıf halkasıysa Fransa'da olacak. Beyler! Rothschild servetinin tek makul gönüllü nakdileştirme biçimi, size uzun süredir anlattığım şekliyle olur: Yahudilerin göçüyle.

Pekâlâ, *Society of Jews* (Yahudi cemiyeti) ayrıldığımız ülkelerde fakirlik ya da ekonomik kriz olmayacağına dair hangi şekilde garantiler verecek?

Saygın anti-Semitistlerin projemize dâhil olmalarına izin vermek istediğimizi size zaten anlattım. Onların bağımsızlığına saygı göstermek halkın kontrol otoritesinin bir çeşidi olarak bizim için kıymetli. Fakat devletin de zarar görebilecek mali çıkarları var. Sınırlı medeni saygı gören bir vergi mükellefi sınıfını kaybedecek. Devlete bunun için bir telafi önermeliyiz.

Yahudi dirayeti ve dikkatinin şekillendirdiği işletmelerimizi geride bırakmak suretiyle, ayrıca terk ettiğimiz pozisyonlara Yahudi olmayan vatandaşlarımızın geçmesine imkân sağlamak ve böylece kitlelerin bu ölçekte emsali görülmemiş bir şekilde ve barış içerisinde refaha yükselmesini mümkün kılmak suretiyle dolaylı bir telafi öneriyoruz. Fransız Devrimi daha küçük bir ölçekte benzer bir şey ortaya koymuştu. Fakat orada giyotin altında ülkenin bütün vilayetlerinde ve Avrupa'nın savaş meydanlarında kandan nehirler akmıştı. Mütevâris ve kazanılmış haklar pazarlık konusu hâline getirilmişti. Bu da sadece millî servetin kurnaz taliplerinin keselerini doldurmalarına yaramıştı.

Devletlerin elde edeceği bir diğer dolaylı avantaj ihracat ticaretlerinin muazzam derecede büyümesi olacak. Orada uzun bir süre boyunca Avrupa ürünlerine bağımlı kalacağımız için bunları ithal etmemiz gerekecek. Bunun içerisinde de benim yerel gruplar sistemim (yakında hakkında daha fazla bilgi vereceğim) âdil bir ayarlama yapacak. Alışılagelmiş ihtiyaçlar uzun bir süre boyunca alışılagelmiş yerlerce karşılanacak. Fakat en büyük dolaylı avantaj -ki bütün ehemmiyetiyle ilk başta takdir edilmeyebilir- sosyal teskin olacak. Bir süreliğine sosyal huzursuzluklar rafa kaldırılacak, belki yirmi yıllığına belki daha fazla. Beyler, ben sosyal meseleyi teknolojik bir mesele olarak görüyorum. Buhar gücü fabrikalardaki makinelerin etrafında insanları bir araya getirdi. Bu kişiler buralarda tıkış tıkış olup birbirlerini rahatsız etmeye başladılar. Üretim çok büyük, rastgele, plansız ve daima yönetimle beraber işçileri de çürüten ciddi krizler patlak veriyor. Dolayısıyla buhar insanları kalabalıklar hâlinde bir araya getirdi. İnanıyorum ki elektrikten istifadeyle bu kişiler yeniden daha mutlu çalışma alanlarına dağılacaktır. Fakat her hâlükârda teknik mucitler, insanlığın hakiki velinimetleri, bu yirmi yıl boyunca çalışmaya devam edecekler ve umarım daha önce olduğu gibi böyle muhteşem şeyler icat edecekler. Hayır, belki de daha harika şeyler.

Bize gelince, orada bütün yeniliklerden istifade edeceğiz. Bunları daha da ileri taşıyacağız ve tıpkı bütün insanlığa faydalı bir tecrübe olarak günde yedi saatlik mesaiyi ihdas ettiğimiz gibi

bütün hayır işlerinde de öncü olup yeni bir tecrübe ülkesi olacağız; model bir ülke. Fakat devletlerin dolaylı faydalardan memnun olması nadirdir. Bunlar, doğrudan ödemeler isteyecektir. Bu durumda hükümetlere ve parlamentolara kredi vermek suretiyle yardım elini uzatmalıyız.

Bu planın belki de en asil amaçlarından birisi, modern medeni milletlerin zaten talihsiz bir kavim aleyhine özel kanunlar yapma utancından uzak tutulmasıdır. Hükümetleri Yahudilere göç vergisi yüklemekten âzâde kılmak için cemiyet bütün sorumluluğu üstlenecektir. Karargâhlardan biri Londra'da olacaktır, zira medeni hukuk açısından hâlihazırda anti-Semitist olmayan büyük bir milletin himayesi altında olmalıyız. Fakat resmî ve yarı resmî destek alırsak her yerde vergilendirme için geniş bir tabanımız olur ki Fransa'da buna *surface* [alan] derler. Her yerde vergilendirilebilir bayiler ve şubeler kuracağız. Dahası, sabit mülkiyetin çifte transferinin avantajını temin edeceğiz. Bu da çifte ücret demektir. Bunun gayrimenkuller için bir acente olduğu yerlerde bile cemiyet geçici olarak müşteri rolüne bürünecektir. Dolayısıyla, mal sahibi olmak istemediğimizde bile bir süreliğine arazi kaydına müşteri olarak ekleneceğiz.

Bu da doğal olarak saf bir muhasebecilik meselesidir. Bireysel olan her yerde bu mesele araştırılmalıdır ve girişimimizin mevcudiyetini tehlikeye atmadan buna nereye kadar devam edebileceğimiz belirlenmelidir. Bunun hakkında Maliye nâzırıyla açık tartışmalar yapmak zorunda kalacağız. Bizim iyi niyetimizi açık bir şekilde görecekler ve her yerde, bizim bu tarihî projemizi başarıyla gerçekleştirmek için açıkça ihtiyaç duyduğumuz özel hususları dikkate alacaklardır.

Yapacağımız doğrudan katkıların bir diğeri, nakliye sahasında ve yolcu taşımasındadır. Devlet demiryolları açısından bu durum barizdir. Özel demiryollarındaysa belli başlı her büyük nakliye acentesi gibi biz de özel fiyatlar vereceğiz. Tabii ki halkımızı ve eşyalarını mümkün olduğunca ucuz taşıyacağız, zira herkes ücretini kendi yolculuğu esnasında ödeyecek. Orta sınıf için Cook

Sistemi[35] olacak, fakir sınıflar için özel indirimli tarifeler olacak. Nakliye için kendi deneyimli acentelerimiz olacak. Yolcu ve nakliye indirimlerinden büyük bir kâr elde edeceğiz. Fakat bu alanda da ilkemiz eşit paylaşım olmalıdır. Avrupa'da daha fazla kâr elde etmemeliyiz. Dolayısıyla indirimi göçmenlerimiz (yol ücreti indirimi) ile devletler arasında paylaştırmalıyız (nakliye acenteleri ve nakliye sigorta şirketleri tesisiyle *surface* [alan] temin ederek).

Her yerde yeni taşıma acenteleri kurmanın lüzumu olmayacaktır. Pek çok yerde taşıma işi Yahudilerin elindedir. İlk ihtiyaç duyacağımız ve ilk nakde çevireceğimiz şeyler bu şirketlerdir. Şimdiki sahipleri ya bizim hizmetimize girecekler ya da özgürce fakat başka bir yerde işlerini kuracaklardır. Her şeyden önemlisi, gemiden karaya çıkarken alıcı acentelere ihtiyaç duyulacaktır. Ayrıca bu harika bir iş olduğu için ve diğer tarafta [yeni ülkemizde] insanlar hızlı bir şekilde para kazanamayacağı için –aslında kazanmalıdır– bu sahada girişimci ruh kıtlığı çekilmeyeceği barizdir.

Biz kendimiz gemilerin yönetimini üstleneceğiz ve aynı zamanda Yahudi gemi sahiplerini teşvik etmeliyiz. İlk önce gemileri satın alacağız (ve daha önce geliştirilmiş olan merkezi arazi satın alma sistemine benzer bir şekilde gizli ve eş zamanlı satın alımlarla fiyat artışlarının önüne geçeceğiz), daha sonra mümkün olan en kısa sürede kendi gemilerimizi orada inşa edeceğiz. Muhtelif teşviklerle serbest girişimcilerin gemi imalatını teşvik edeceğiz (ormanlarımızdan ve maden eritme ocaklarımızdan ucuz malzeme tedarik edeceğiz). İş gücü tedarikini Merkezî İstihdam Ofisi'miz ele alacak.

Başlangıçta gemilerimizin dönüş yolculuklarında çok az ya da getirisiz yükümüz olacak (belki de Şili'den, Arjantin'den ve Brezilya'dan dönen gemiler bunun istisnası olacak). Öncü gemiyle ilk yola çıkacak ekip olan bilim asistanlarımız bu noktaya derhâl ihtimam göstereceklerdir. Hammadde arayıp bunları Avrupa'ya göndereceğiz. Bu da bizim ihracatımızın başlangıcı olacak. Za-

35 1841'de İngiltere'de kurulan meşhur uluslararası seyahat acentesi.

manla endüstriyel ürünler de imal edeceğiz. İlk başta da göçmenlerimiz arasındaki fakirler için. Kıyafet, iç çamaşırı, ayakkabı vs. seri üretimle imal edilecek, zira Avrupa'da karaya çıkacağımız limanlarda halkımıza yeni kıyafetler verilecektir. Bu onlara hediye kabilinden olmayacaktır. Çünkü onları küçümseme gibi bir niyetimiz yok. Sadece eski eşyaları yenileriyle değiştirilecektir. Bu konuda bir şey kaybedip kaybetmeyeceğimizle ilgilenmiyoruz. Bunu ticari bir kayıp olarak düşüneceğiz. Muhtaç kimseler bu yeni kıyafetleri bizden borçlanarak alacaklar ve oraya vardığımızda bunları mesaiye kalarak ödeyecekler. Müspet davranışlarıyla da bundan muaf olabilecekler.

Bu kıyafetler konusunda sembolik bir şeyler de olacak! Ayrıca gemilerde dualarla, halka açık vaazlarla ve verdiğimiz bilgilerle ciddi fakat coşkulu bir hâletiruhiyenin mevcut olmasına nezaret edeceğiz. Vereceğimiz bilgiler bu teşebbüsün amacı, yeni ikamet yerleri için hijyen tavsiyeleri ve yolcuların müstakbel işleri için direktifler hakkında olacak. Çünkü arz-ı mev'ûd, iş gücü diyarıdır. Öte yandan her gemide hükümet liderlerimiz tarafından bir kutlama resepsiyonu verilecek. Ancak ahmakça eğlencelere düşmeyeceğiz, zira arz-ı mev'ûd henüz kazanılmadı. Fakat en başından itibaren fakir halk orada kendilerini yurtlarında hissedecek.

Tahmin edeceğiniz gibi göçmenlere yönelik kıyafet endüstrimiz beyhude bir üretim faaliyeti içerisinde olmayacak. Merkezî acenteler ağı –bunlar özerk yerel gruplara karşın bizim siyasi idaremizi teşkil edecekler– üzerinden zamanla göçmenlerin sayısından, varış günlerinden ve onların ihtiyaçlarından her zaman haberdar olacağız ve onlar için gerekli tedariki sağlayacağız. Bir endüstrinin bu şekilde sistematik yönetiminde üretim krizinden kaçınmaya yönelik bir teşebbüsün cılız başlangıcı vardır. Cemiyetin sanayici gibi göründüğü bütün alanlarda bu şekilde ilerleyeceğiz. Fakat hiçbir şekilde üstün gücümüzle şahsî teşebbüsü ezmek istemiyoruz. Sadece bu görevin muazzam güçlüklerinin gerektirdiği durumlarda kolektivist olacağız. Genel anlamda bireyi ve haklarını benimsemek ve himaye etmek istiyoruz. Bağımsızlığın ekonomik temeli olarak şahsî mülkiyet nezdimizde hür ve mute-

ber bir gelişim gösterecektir. Her şeyden önce bizzat kendi vasıfsız, işçilerimizin şahsî mülkiyet edinmesine izin vereceğiz. Dahası, girişimci ruhu nasıl teşvik etmek istediğimizi bazı örneklerde zaten gördünüz (serbest müteahhit, serbest gemi sahibi, serbest nakliye acentesi). Sanayide girişimciyi muhtelif biçimlerde destekleyeceğiz. Koruyucu gümrük vergisi ya da serbest ticaret temel ilkeler değil, istifade meselesidir. İlk başta biz, her hâlükârda serbest tüccarlar olacağız. Daha sonra siyasetimizin muktezaları belirlenecektir. Fakat bizim sanayiye yardım etmemizin başka yolları da vardır ve biz bunları kullanacağız. Kontrolümüz altında hammaddenin ucuz bir şekilde tahsisi olacak ve suyun akışı gibi, bunların tedarikini de kanallar üzerinden düzenleyeceğiz. Daha sonra bu sistem, krizlerin önlenmesi için önemli olacaktır. Biz de kalıcı ve gittikçe kıymeti artan bir kurum tesis edeceğiz ve halka duyuracağız: Sanayi/Endüstriyel İstatistik Dairesi.

Bu şekilde girişimci ruh herkesin hoşuna gidecek şekilde teşvik edilecektir. Maymun iştahlılık suretiyle riske girmenin de önüne geçilecektir. Yeni endüstrilerin tesisi anında duyurulacak. Böylece altı ay sonra belirli bir sanayiye girme düşüncesinde olan hiçbir müteşebbis krize, perişanlığa düşmeyecektir. Yeni bir tesis niyeti bizim sanayi polisimize bildirilmek mecburiyetinde olduğu için, tıpkı arazi kayıtlarının, mülkiyetin vaziyeti hakkındaki bilgileri erişilebilir kılması gibi yeni girişim imkânları her zaman herkese açık olacak.

Son olarak girişimcilere merkezî iş gücü havuzu sunuyoruz. Bir işveren, cüzi bir ücret karşılığında Merkezî İstihdam Ofisi'ne müracaat edebilecek. Bu ücret, ofisin işletme masrafları için talep edilecek (ofis kirası, maaşlar, posta ve telgraf ücretleri). İşveren bir telgraf gönderecek: "Yarın için üç günlüğüne (veya üç haftalığına ya da üç aylığına) 500 vasıfsız işçi talep ediyorum," diye. Ertesi gün talep edilen 500 kişi işverenin zirai ya da sınai tesisine intikal edecek. Merkezî İstihdam Ofisimiz bunları mümkün olan yerlerden toplayacak. İş arayan[36] işçilerin göçü askerî hatlar bo-

36 Zohn'un notu: Herzl burada Sakson ülkelerinde iş bulmaya çalışan Doğu Prusyalı işçilerden bahsederken *Sachsengängerei* terimini kullanmaktadır.

yunca iyileştirilecek ve kaba taslak bir prosedür olmaktan ziyade anlamlı bir kurum olacak. Biz tabii ki kölelik uygulamayacağız, bundan ziyade yedi saatlik mesai olacak. Bu sistemde işçiler çalıştıkları kurumları -yani kurumlarımızı- muhafaza edecek ve rütbe, terfi ve emekli maaşı açısından kıdemlerini koruyacaklar. Serbest bir girişimci isterse işçilerini başka yerden de temin edebilecek. Fakat bunu yapabileceğinden emin değilim.

Yahudi olmayan kölelerin iş gücü üzerinden yapılan ithalatı, iş birliğine yanaşmayan sanayicileri bir nevi boykot ederek, onların ticari faaliyetlerini zorlaştırarak, onlara ham madde vermeyi reddederek vb. şekilde bozacağız. Dolayısıyla insanlar bizim yedi saat mesaisi olan işçilerimizi istihdam etmek zorunda kalacaklar. Görüyorsunuz beyler, yedi saat mesaisi olan iş gününe nasıl zahmetsizce yaklaşıyorsunuz.

Görünen o ki vasıfsız işçiler için geçerli olan şeyi vasıflı işçilerde de hayata geçirmek daha kolay olacaktır. Fabrikalardaki yarı zamanlı işçiler aynı düzenlemelere tâbi tutulabilir. Bu konuda detaya girmeme ihtiyaç bulunmamaktadır.

Asıl küçük zanaatkârlar olan bağımsız ustalara gelince, onları teknolojinin müstakbel terakkisini göz önünde bulundurarak desteklemek, artık gençlikleri kalmamış olsa da onlara teknolojik bilgiler vermek ve su gücünü ve elektriği onlar için erişilebilir kılmak istiyoruz. Bu bağımsız işçileri de Merkezî İstihdam Ofisimiz bulacaktır. Yerel bir grup bu ofise müracaat edecek ve diyecek ki: "Bizim şu kadar marangoza, çilingire, camcıya vs. ihtiyacımız var." Merkezî İstihdam Ofisi de bunu halka duyuracak ve insanlar müracaat etmeye gelecek. Bu kişiler ve aileleri kendilerine ihtiyaç duyulan yerlere taşınacaklar ve orada kalacaklar. Rastgele bir rekabetin kurbanı olmayacaklar. Onların kalıcı, güzel evleri olacak.

Bu beni yerel gruplar meselesine getiriyor. Şimdiye kadar göçün ekonomik bir çalkantı olmadan nasıl gerçekleştirileceğini gösterdim. Fakat böylesine kitlesel bir göçte pek çok güçlü duygu da söz konusu olacak. Bizi belirli yerlere bağlayan eski gelenekler ve hatıralar vardır. Beşiklerimiz ve mezarlarımız vardır. Bu me-

zarların Yahudilerin gönüllerinde ne anlama geldiğini biliyorsunuz. Beşiklerimizi yanımızda götüreceğiz. Bu beşiklerde bizim pembe yanaklı, mütebessim istikbalimiz uyumaktadır. Gönlümüzde yeri olan mezarlarımızı geride bırakmalıyız. Zannımca bizim gibi açgözlü insanların ayrılmakta zorlandığı şey budur. Fakat bunu yapmak zorundayız.

Şimdi bile ekonomik sıkıntı, siyasi baskı ve sosyal nefret sık sık bizi ikamet ettiğimiz yerlerden ve mezarlarımızdan ayırmaktadır. Şimdi bile Yahudiler daima bir ülkeden diğerine göç etmektedirler. Hatta sevilmediğimiz ABD'ye bile yoğun bir denizaşırı taşınma söz konusudur. Kendi yurdumuz olmadığı sürece insanlar bizi nerede ister ki? Fakat biz Yahudilere, sadece onları kendi topraklarından zorla uzaklaştırarak değil fakat aynı zamanda kökleriyle beraber yerlerinden söküp daha iyi bir toprağa dikerek bir vatan vereceğiz. Tıpkı yeni ekonomik ve siyasi koşullar yaratmak istediğimiz gibi geçmişle olan bütün duygusal bağları mutebar tutmaya niyetliyiz.

Bu meseleye sadece kısaca değindim. Bu noktada şöyle bir tehlike var. Bu meseleyi planımın diğer her aşamasından daha fazla romantik bulabilirsiniz. Bu bile zihnimdeki her şey kadar açık.

Halkımız aile ve arkadaş gruplarıyla göç edecekler. Fakat kimse mevcut konumundan ayrılan bir gruba katılmaya zorlanmayacak. Herkes istediği şekilde gidebilir. Her şeyden önemlisi, herkes seçtiği demiryolu ya da gemi sınıfına göre ödemeyi kendince yapacak. Fakat ben daima tek bir sınıfı olan trenleri ve gemileri kullanmak isterim. Böyle uzun gezilerde fakirler zenginlikten neşet eden farklılıklardan rahatsız olurlar. Hatta halkımızı eğlence için taşımıyor olsak da seyahat esnasında onların neşesini söndürmek istemiyoruz. Kimse zorlu koşullar altında seyahat etmeyecek. Seçkin bir konfor şeklinde her şey mümkün olacak. İnsanlar çok önceden ayarlamalar yapacaklar. Her şeyden önce, homojen mülkiyet sınıflarının başlattığı hareketin faaliyete geçmesi yılları alacak. Hâli vakti yerinde olanlar seyahat partileri düzenleyecek.

Herkes bütün şahsî bağlantılarını da yanında getirecek. Bildiğiniz üzere, en zenginleri hariç Yahudiler, Yahudi olmayanlarla neredeyse hiç sosyal ilişkilere sahip değillerdir. Birkaç yemek masası parazitini, asalağını ve Yahudi olmayan dalkavuğu desteklemeyen bir Yahudi'nin, Yahudi olmayanları bildiği söylenemez.

Bu yüzden vasat vesilelere sahip olanlar yola çıkmadan önce uzun ve ihtimamlı hazırlıklar yapacaklardır. Her bölge bir grup oluşturacaktır. Büyük şehirlerde müstakil mevki grupları olacaktır ve bunlar seçilmiş temsilcilerle iletişim kuracaklardır. Bu şekilde mevkilere ayrılmak mecburi değildir. Bu, diğerleri kadar refah sahibi olmayanlara yardım için planlanmıştır. Böylece, seyahat esnasında hiçbir rahatsızlık ve hastalık ortaya çıkmayacaktır. Herkes yalnız seyahat etmekte ya da istediği yerel gruba dâhil olmakta serbesttir. Koşullar her bir sınıfın mensupları için aynı olacaktır. Eğer yolculuğa çıkan bir grup yeteri kadar büyükse, cemiyet onlara özel bir tren verecek ve ardından özel bir gemi tahsis edecektir. İntikal esnasında ve karşı tarafta, konutlandırma direktörüne bağlı Merkezî Konutlandırma Dairesi uygun ev edindirme imkânı sağlayacaktır (Cook Sistemi). Gemilerde, eğlence ve eğitim verilecek, bu defa mülkiyet sınıflarına göre değil de eğitim seviyelerine göre olacak. Yahudi profesörleri ve öğretmenlerinin yanı sıra Yahudi aktörler, şarkıcılar ve müzisyenler de bizimle gelecek. Onlara görevler verilecek ve çok geçmeden kendileri bu görevleri tahmin eder hâle gelecek. Din adamlarımızın iştiraki için özel bir çağrı yapacağız. Her grubun kendi cemaatiyle yolculuk yapacak özel hahamı olacak. Bu grupların ne kadar doğal bir şekilde teşekkül edeceğini göreceksiniz. Bir yerel grubun çekirdeğinde hahamı olacak. Haham sayısı kadar bu tür gruplardan olacak. Bizi ilk anlayacak zümre hahamlar olacak ve davamız için heyecan duyacaklar. Ayrıca bu heyecanı vaaz kürsülerinden cemaatlerine de aşılayacaklar. "Gelecek yıl arz-ı mev'ûdda" şeklindeki eski sözümüzün bu vakitten sonra nasıl bir coşkuyla söyleneceğini bir hayal edin! Bir sürü zırvalıkla her türlü özel meclisi toplanmaya çağırmaya ihtiyaç bulunamamaktadır. Bu propaganda dinî ibadetlerde de hakkıyla yapılacak. Tarihi kimliğimizi an-

cak babalarımızın inancıyla tanıyabiliriz çünkü uzun zamandan beri muhtelif milletlerin dillerini onulmaz bir şekilde benimsedik. Daha sonra devletimizin anayasasından bahsederken bu konuya döneceğim.

Hahamlar daha sonra cemiyetten düzenli bir şekilde tavsiye alacaklar ve bunları cemaatlerine ilan ve şerh edecekler. İsrail bizim için de kendisi için de dua edecek.

Yerel gruplar, hahamlar başkanlığında küçük temsilci komiteleri atayacak. Bu komiteler yerel ihtiyaçlarla uyumlu olarak bütün pratik meseleleri müzakere edip bu konularda kararlar alacak. Hayır kurumlarıyla alakalı yapılacakları daha sonra izah edeceğim.

Yerel gruplar, imar edilecek şehirlerin mevkilerini belirlemek için öncü gemiyle gidecek temsilcilerini seçecekler. Bütün faaliyetlerimizde yumuşak bir intikal ve meşru iddialarımızın korunmasını hedefliyoruz. Daha sonra yerel gruplar kendi şehirlerini planlayacaklar. Halkımız nereye gideceğini, hangi şehirlerde ve hangi evlerde yaşayacaklarını önceden bilecek. Yerel gruplara dağıtılacak bina planlarından ve açık çizimlerden daha önce zaten bahsetmiştim. Nasıl ki katı bir merkezileştirme idaremizin temel ilkesi olacak. Yerel gruplar için de özerklik verilecek. Ancak bu şekilde intikal, pürüzsüz bir şekilde gerçekleştirilebilir. Bütün bunların olduklarından daha kolay olacağını hayal etmiyorum. Öte yandan siz de olduklarından daha zor olacaklarını düşünmemelisiniz.

Orta sınıf otomatik olarak hareketimizin yanında olacaktır. Bazılarının diğer tarafta hâkim, avukat, hekim, mimar, demiryolu mühendisi, köprü ustası vs. gibi işlerde cemiyetin memurları olarak görev yapan oğulları olacak. Diğerlerinin kızları bizim işçilerimizle evlenecek. Bunların hepsinde karşılıklı denklik olacak, zira bizimle gelecek olanlar yükselecekler. Özellikle de öncüler adanmışlıkları için ödüllendirilecekler. Ayrıca çarpıcı sonuçları (*actions d'éclat*) olmayan faaliyetlerle alakalı pozisyonlar, ödün vermeksizin nüfuzdan ziyade kıdeme göre idare edilecek. Ardından halkımızdan bekâr olanlar nişanlısı için, bir diğeri an-

ne-babası ve kardeşleri için gönderilecek. Yeni bir medeniyette insanlar genç evlenecek. Bu ise ancak genel ahlak düzeyine fayda sağlayacak ve biz de geç evlenen, enerjilerini hayatın mücadeleleri içinde çoktan tüketen babaların zayıf çocukları değil, sağlam bir nesle sahip olacağız. Hâlihazırda muhtelif şehirlerde mevcut olan göçmen komiteleri bizim liderliğimizi kabul edecek. Bunlar fakir kardeşlerini düşünen müreffeh kişiler tarafından kurulduğu için kuşkusuz bizim daha yüksek davamıza, daha yüksek kurumlarımıza kolaylıkla teslim olacaklardır. Eğer olmazlarsa, haset edenleri unutacağız. Fakat ben bu türden kişiler çıkacağını düşünmüyorum. Bu çok acı olurdu; ayrıca kuvvetlerini bizimle birleştirdikleri takdirde onları ne kadar onurlandıracaksak, aksi durumda da bir o kadar gözden düşecekler.

25 Haziran

Aile üyelerine hitap:

İyiyi kötüden ayırt eden herkes gelişmeyi şimdi bile ayan beyan görmelidir. Fakat göç hareketini başlatmak için büyük bir zahmete ihtiyaç bulunmamaktadır. Anti-Semitistler zaten bizim için bu zahmete girmektedirler. Kurumumuz bilinir bilinmez anti-Semitistler, cemiyet konusunda hükümeti, parlamentoyu, toplantılara katılanları ve gazeteleri galeyana getireceklerdir. Bizimle giden Yahudilere ne mutlu! Sadece kaba argümanlarla göçe zorlananlara yazıklar olsun. Fakat bizimki gönüllü bir göç olmalı ve olacak da. Kazanç ve eğlence olgularını –*panem et circenses* [ekmek ve sirk][37]– takdir eden bir kimse benim ne kadar haklı olduğumu fark edecektir. Ancak Paris'te kendi kendime anlayabildiğim bu olguları müsaadenizle size açıklayayım.

Bir topluluğu, onlara emir vermeksizin belirli bir noktaya nasıl yönlendirebilirim? Yahudiliğe önem veren birisi olan fakat teşebbüslerini başarısız addettiğim Baron Hirsch şöyle der: "Bu insanlara oraya gitmeleri için para öderim." Bu tamamen hatalı

37 Roma İmparatorluğu'nda halkı siyasetten uzak tutmak için güdülen siyaset, buna göre devlet halkın hem ekmeğini hem de eğlencesini temin etmekle yükümlüdür. Böylelikle halk siyasetten uzak durur ve kargaşa çıkmaz.

bir yaklaşım ve dünyadaki bütün para harcansa bunun için yetmeyecektir. Bunun aksine ben şöyle derim: "Onlara ödeme yapmayacağım; hatta onlara ödeme yaptıracağım. Ben sadece onlara bir şey sunacağım."

Diyelim ki Hirsch ve ben sıcak bir pazar günü öğleden sonra kalabalık bir insan grubunu Longchamps düzlüğünde toplamak istiyoruz. Hirsch her birine 10 frank teklif ederek toplamda 200.000 frank karşılığında 20.000 terli, perişan kişiyi getirebilir. Üstelik bu kişiler kendilerine bu angaryayı yükleyen Hirsch'e belalar okuyacaktır. Ben ise en hızlı yarış atı için 200.000 franklık bir ödül koyarım. Ardından insanları Longchamp parkurundan uzak tutmak için bariyerler kurarım. İçeri girmek isteyenler, 1 frank, 5 frank ve 20 frank ödeyeceklerdir.

Neticede ben oraya yarım milyon insan toplarım. Cumhurbaşkanı da görkemli bir at arabasıyla arzı endam eder ve halk da eğlenerek güzelce vakit geçirir. Halkın çoğu sıcağa ve toza rağmen açık havadaki bu faaliyetten keyif alır. Ben de giriş ücretleri ve iddia vergilerinden elde ettiğim bir milyonluk gelirin 200.000 frankını ödül için ayırırım. Daha sonra bu insanları istediğim zaman orada yine toplarım fakat Hirsch kaç para verirse versin bunu yapamaz.

Aynı olguyu size mali vaziyet açısından da göstereyim. Bir şehrin sokaklarında şöyle bağıracak birini tutun: "Bütün gün boyunca kışın keskin soğuğunda ya da yazın kavurucu güneşi altında, her tarafı açık demirden bir binanın ortasında kim bekler? Eğer bu şekilde yoldan geçenlere ıvır zıvır, balık ya da meyve satabilirse kendisine iki florin veya dört frank ya da istediğiniz bir şey verilecek. Peki, siz o hole kaç kişinin gitmesini sağlayabilirdiniz? Eğer onları oraya açlık getirmişse, kaç gün dayanabilirler? Eğer dayanabilirlerse yoldan geçenleri meyve, balık ya da ıvır zıvır almaya ikna etme konusunda ne kadar isteklilik gösterebilirler?

Farklı bir şekilde devam edeceğim. Ticaretin aktif olduğu yerlerde –ve ben bu yerleri çok daha kolay keşfedeceğim, zira ticareti bizzat istediğim yöne kanalize edeceğim– büyük salonlar inşa

edeceğim ve onlara "market" diyeceğim. Bu salonları daha önce bahsettiklerimden çok daha sağlıksız yapabilirim ve fakat insanlar yine de buralara akın edecektir. Lâkin bu yerleri daha iyi ve güzel bir hâle getireceğim. Bütün iyi niyetimi buralara yansıtacağım. Hiçbir taahhütte bulunmadığım –çünkü onları aldatmadan hiçbir taahhütte bulunamazdım– bu iyi kalpli, girişimci insanlar bir eğlence atmosferi yaratacaklar ve gittikçe gelişen bir iş yapacaklar. Hiç yorulmadan alıcılara nutuklar çekecekler. Sürekli ayakta duracaklar ve yorgunluklarını neredeyse hiç fark etmeyecekler. Her işlerinde birinci olmak için koşmakla kalmayacaklar, aynı zamanda sendikalar, kombineler ve her türden oluşumları kuracaklar. Böylece bu kârlı istihdamın sıkıntıya uğramadan devam etmesini sağlayacaklar. Eğer günün sonunda bu dürüst işleri onlara sadece bir buçuk gulden ya da üç frank kazandırsa bile ertesi gün için hâlâ umutlarını koruyabileceklerdir, zira ertesi gün onlar için daha iyi olabilir. Onlara umut vermiş olacağım.

Marketler için ihtiyacım olan talebi nereden sağlayacağımı bilmek istersiniz. Size bunu gerçekten anlatmam gerekir mi? *Assistance par le travail* (bayındırlık) işlerinin on beş kat getirisinin olacağını göstermemiş miydim? Bir milyon bize on beş milyon getirecek, bir milyar ise bize on beş milyar getirecek.

Pekâlâ, bu oran küçük ölçekte geçerli olduğu gibi büyük ölçekte de geçerli mi diye merak edebilirsiniz. Her şeyden önce sermayenin, büyümesiyle ters orantılı şekilde azalan bir getirisi olur. Pasif sermaye için, yani yastık altında saklanan sermaye için bu geçerlidir. Fakat aktif sermaye için aynını söyleyemeyiz. Aslında, sermayenin bu türü, muazzam ölçüde artan yüksek meblağlarda bir getiri sağlar. Buna sosyal mesele de dâhildir. Söylediklerim doğru mu? Beyler, kendi kendinizin şahitleri olunuz. Niçin bu kadar çok işletme yönetiyorsunuz? Niçin insanları yer altında çalışmaya ve korkunç tehlikeler ortasında ve cüzî ücretler karşılığında kömür çıkarmaya gönderiyorsunuz? Bunun maden sahipleri için bile hoş bir şey olduğunu düşünemiyorum. Zira kapitalistlerin kalpsiz olduğuna inanmıyorum. İnanmış gibi de davranmıyorum. Ben provokatör değil barışçıyım.

Kitleler olgusunu ve dini kutsal yolculukları tartışmak suretiyle onları istenen her noktaya cezbetmenin yollarını betimlemem gerekir mi?

Bu konuşma yayımlanmak zorunda kalabilir ve ben kimsenin dinî hassasiyetlerini yanlış yorumlanabilecek kelimelerle incitmek istemem.

Bu arada Mekke'ye hacca gitmenin Muhammedî dünya için ne demek olduğunu, Treves'teki Lourdes ve Kutsal Kefen'e yapılacak yolculukların Katolikler nezdindeki anlamını ve insanların inançları bağlamında rahatlayıp evlerine döndükleri diğer pek çok yeri anlatmama izin veriniz. Dolayısıyla orada *Harika Haham* için daha güzel bir *Sadagora* inşa edeceğiz. Her şeyden önce bizi ilk önce din adamlarımız anlayacak ve bizimle gelecek. Orada herkesin kendi usulüyle felah bulmasına imkân vereceğiz. Buna özellikle bizim sevgili hür düşünürlerimiz de dâhildir. Onlar insanlık için daima daha çok toprak kazanan ölümsüz bir ordu mesabesindedir.

Devlet ve kamu düzenini muhafaza için gerekli olandan daha fazla kuvvet kullanılmayacaktır. Gerekli kuvvet belirli bir zamanda hasbelkader otorite sahibi olmuş kişiler tarafından keyfî olarak belirlenmeyecek. Bu kuvvet sağlam kanunlarda mevcut olacak.

Ticaretten ve marketlerden bahsettim. Çok fazla tüccarımız olmayacak mı? Hayır. Şu anda büyük ya da küçük ölçekli ticaret maişetini temin etmek isteyen halkımızın çoğunu cezbetmektedir. Fakat sizce sırtında ağır bir çantayla yol alan bir seyyar satıcı hayatından memnun mudur? Sanırım yedi saatlik mesaisi olan iş günü vesilesiyle bütün bu kişilerden işçiler çıkarabileceğiz; bunlar son derece aklı başında, yanlış anlaşılmış, mutsuz insanlardır ve belki de şu anda herkesten daha çok mustariptir. Bu durumda vasıfsız işçilerin terakkisi ve nihai olarak emekli olmaları yardımımıza koşacaktır. Zira emeklilik, yani bir tütün ya da alkollü içecek dükkânı bugünki seyyar satıcılar için köyden köye yaptıkları umarsız yolculuklarla kıyaslandığında cennet gibi görünecektir.

Bence küçük işletmeleri sadece kadınlar yönetecek. Bunun kadın haklarına yönelik baskıyı ne kadar azaltabileceğini görebilirsiniz. Kadınlar hamile olsalar bile ev işlerine ilaveten bu tür işletmeleri kolaylıkla yürütebilir, aynı zamanda kızlarına ve oğullarına göz kulak olabilirler. Daha büyük oğlanları biz alacağız, zira hepsini kullanabiliriz.

Peki ya para işleri? Her şeyden önemlisi bu, asıl problemlerden biri gibi durmaktadır. Şu anda maalesef borsa spekülatörlerinden müteşekkil bir kavimiz. Peki, herkes doğrudan borsaya koşacak mı? Ah, peki ya biz bir şekilde bu faydalı, vazgeçilmez kuruma bütünüyle sahip olacak mıyız? Bana gülmeye başlayabilirsiniz. Sabırlı olunuz beyler!

Evvelemirde halkımızın borsaya bayıldığına inanmıyorum. Ben sık sık küçük borsacıların vaziyetini yakından ve onları anlamaya çalışarak inceledim. Zannımca borsadan başka bir işle uğraşmayı tercih ederlerdi. Özellikle sınırlı imkânları olan bir Yahudi harika bir *pater-familia* [aile babası] olur, zira ticari olarak gözden düşebilir, yani büyük biraderlerin bazı manevralarıyla ya da aniden patlak veren siyasi gelişmelerle göz açıp kapayıncaya kadar maişetini temin edemeyecek duruma düşürülebilir. Ardından yıllarını ve hayatının geri kalanını borsanın dışında geçirir ki bu komik olmaktan ziyade trajiktir. Fakat yine de onun için gidecek başka bir yer, geçimini sağlayacağı başka bir yol yoktur. Bizim eğitimli insanlarımız bile hiçbir yere giremez. Bu zavallı insanlardan nasıl istifade edilebilir ki? Ancak biz bunları herhangi bir önyargı olmaksızın yeteneklerine göre kullanacağız. Her şeyden önce onlar bizimdir. Onlardan yeni insanlar inşa edeceğiz. Evet, herkes için mazideki günahların mesuliyeti olmaksızın geçmişin deneyimiyle beraber yeni bir hayat başlayacak. İnsan cemiyetinin artıklarından saygın, mesut insanlar ortaya çıkaracağız; tıpkı bir zamanlar çöpe giden fabrika atıklarından şimdilerde güzel anilin boyalarının elde edildiği gibi.

İnanın bana, bu küçük borsacılar, her türden serbest sözleşmeli işler yapmadıkları takdirde, onları nereye yerleştirirsek yer-

leştirelim bize minnettar ve sadık bir şekilde hizmet edecekler. Eğer küçük çaplı tarım endüstrileri kurmak isterlerse makineler üzerinden kredi alacaklar ve arazilerimizi kiralayarak buraları ekilebilir hâle getirecekler.

Daha büyük ölçekte aynı şey standart hissedarlar için de geçerlidir. Onlar imalatçı, müteahhit vs. olacaklar, zira sermayeleri ya da kredileri var. Bizim gibi tarafsız gözlemciler bilir ki gerçek bir borsa anlaşması çocuk oyuncağı değildir çünkü pek çok faktörün hesaplanmasını, gözlem güçlerini, hızlı karar vermeyi -kısaca çok daha iyi kullanılabilecek pek çok şeyi- gerektirir. Tek mesele Yahudilerin borsadan uzaklaşamamasıdır. Aslında mevcut siyasi durum gittikçe daha fazla Yahudiyi buna zorlamaktadır. Ortalama bir eğitime sahip işsiz halkımızın tamamı ya açlıktan ölecek ya da borsaya gidecektir. Öte yandan maddi durumu iyi olan Yahudiler, sosyalistlerin ve anti-Semitistlerin sermayeye zulmetmesi nedeniyle sadece borsa spekülasyonuna itilmişlerdir. Bunlar mülkiyetlerini borsada yönetmektedirler. Büyük serveti olanların da -sizinki gibi en büyük servete sahip olanlar da dâhil- aynını yapması beklenmektedir. Bu ise büyük servetlerin korkutucu bir şekilde büyümesine neden olur. En azından herkes böyle düşünmektedir ve muhtemelen de doğrudur.

Pekâlâ, biz bütün bu kuvvetleri serbest bırakacağız. Onları kendi yolumuza kanalize edeceğiz ve ülkemizde altın madenlerimiz olacak. Orada yeni topraklarda keşfedilebilecek madenlerden bahsetmiyorum. Bu ahmakça bir illüzyon olurdu. Ben tam boyutu iyi bilinen ve bizim beraberimizde iş gücü, sermaye ve her ikisinin mesut bir ittihadı olarak götürebileceğimiz asıl "altın madenlerinden" bahsediyorum.

Şimdiye kadar ne demek istediğimi görmüş olacaksınız; arz-ı mev'ûd bizim içimizde. Kimse onu orada aramadı.

Beyler! Meseleleri çok fazla kışkırtıcı bir tavırda takdim etmemek için epey gayret gösteriyorum. Eğer sözlerimin güzel bir tınısı varsa bu, ele aldığım konudan kaynaklanmaktadır. Fakat siz kuşkusuz köylü sınıfına mensup değilsiniz ve bunu kendi başı-

na bir güvensizlik nedeni olarak görmeyeceksiniz. İnsanlarımızın niçin orada borsacılar olamayacağına dair benim psikolojik açıklamalarım ve öngörülerim sizi ya da daha sonra dünya genelindeki dinleyicilerimi tatmin etmeyebilir. Amacım meselenin ilk güzel ve serbest yönlerini göstermek olmuştur. Bunlar binanın ön cepheleridir. Fakat binanın geri kalanları da benim bu abidemin içeride çelik kirişlere sahip olduğunun garantisidir.

Gördüğünüz gibi borsaları kurar kurmaz kapatacağız! Daha doğrusu bir borsa tekeli tesis edeceğiz. Evet, parayla ilgili bütün anlaşmalar millîleştirilecektir. İlk başta kafamda sadece halkımızın yeniden eğitimi vardı. Fakat kendi içimde bu plan gelişip olgunlaştıkça, borsa tekelini haklı gördüğüm yönler de çoğalmaktadır. Bu aynı zamanda bize, esaslı spekülasyonları ortadan kaldırmaksızın kumar bağımlılığını kontrol altına alma imkânı da verecektir. Her şeyden önce devlet kredilerimizi özel finansçılardan bağımsız olarak yönetmeliyiz. Dahası, yüksek memurlarımızın emekliliği ve dullar ile yetimlerin bakımı için kaynaklarımız olacak. Peki, meselenin bu kısmı nasıl işleyecek? Çok basit. Büyük, bölünebilir tütün dükkânları (*un quart d'agent de change* [çeyrek borsacı]), miras yoluyla intikal etmeyen bu acenteleri, disipliner bir derneğin üyeleri olan yeminli kiracılar idare edecek. Bu lisanslı acenteler bize müşterilerinin profesyonel kumarbaz olmadıklarına dair garanti verecekler. Bunu tesis etmek zor olacaktır. Bu daha çok ahlakî bir meseledir ve biz belirsiz standartlarla örneğin Avusturya Tefecilik Kanunu'ndaki "ekonomik yıkım" terimi gibi faaliyet göstereceğiz...

Buna benzer bir şekilde vasıfsız[38] işçilerimiz arasında mal ile ödeme sistemi aracılığıyla alkolikliği kontrol altına alacağız. Burada aynı zamanda bir alkollü içecek tekeli kuracağımızdan da bahsetmeme müsaade ediniz. Üretimin kârlarına ek olarak bu bize emekliler ve dullar için çok sayıda küçük perakende satış noktaları kazandıracak. Küçük satış noktaları diyorum çünkü bir kural olarak halkımız içki müptelası değildir. Şu anda öyle olmasalar da fiziksel iş gücü onların içmesine neden olabilir; bir

38 Orijinal metinde İngilizce *unskilled* olarak geçmektedir.

devlet önleyici tedbirler almalıdır. Günümüz için dolaylı vergilendirmenin son şekli olan tütün tekelinden bahsedilecek yer tam da burasıdır. Eğer sonraki bir dönemde daha fazla ve büyük gelir kaynaklarına ihtiyacımız olursa, buna ihtiyaçlarımız, yani yaşam standardımız neden olacaktır. Fakat devletimiz kurulur kurulmaz gerekli kuvvetleri bulabiliriz.

Tütün tekelinin lehinde olan bazı hususlar vardır: Yahudilerin çoğu şimdiki konumlarından bununla zaten âşinadırlar. Bizim daha büyük tüketicilerden daha büyük miktarda vergiler almamızı mümkün kılar. Tütün dükkânları şeklinde istediğimiz sayıda küçük emeklilikler vermemizi mümkün kılacaktır. Bu tütün dükkânları aynı zamanda seçkin gazete satış noktaları olacaktır; orada gazeteler halk için ve gerekirse hükümet için erişilebilir olacaktır.

Tütün tekeli konusunda söylemem gerekenler bu kadar. Orada tesis edeceğimiz verimli kurumlar içerisinde Avrupalıların ilk taklit edecekleri bu olacaktır.

Tabii ki şu anda borsalardan engellenirsek bu muazzam derecede güç bir iş olacaktır. Talihsiz Yahudi komisyoncuları neye yönelsin? Fakat biz göçe başlar başlamaz bu, Yahudiler için büyük bir nimet olacaktır ve aynı zamanda devletler kendileri için büyük kaynaklar yaratıp hükümet kredileriyle spekülasyonu kontrol altına alacaklardır, tıpkı bizim kendi devletimizde yapacağımız gibi. Orada çalışkan tüccarlara ve girişimci sermaye sahiplerine zengin alanlar sunacağız. Bırakalım kumarbazlar, ahlaksız kişiler Monte Carlo'da kalsınlar. Eğer davet edilmedikleri hâlde peşimizden gelirlerse onları eğitiriz, örneğin vasıfsız işçilerimiz arasındaki asi unsurları koruma birliklerimizle kontrol altında tuttuğumuz gibi.

Tedbirlerimizle insanları mutsuz ettiğimiz söylenecektir. Bunu kesin bir şekilde reddediyorum. Bu öyle bir yaradır ki yaşlılar inlemeyle ve homurdanmayla tedavi olamaz. Bu yaranın *koterize* edilmesi (dağlanması) gerekir. İş gücünün ahlakî kudretini inkâr etmeye kim cesaret edebilir? Bununla kuşkusuz sadece bedenle

yapılan işleri değil beyinle yapılanları da kastediyorum. Beyinle yapılan işler, kumar olmadığı sürece spekülasyonu da içerir.

Çalışmanın ahlakî yönleri uzun zamandır ceza yasalarında tanınmaktadır. Bu ahlakî yönleri emsalsiz ölçüde daha asil bir şekilde, suçtan önce, *assistance par le travail*de [bayındırlık işleri] gördük.

Müsaadenizle Witwatersrand'ın altın madenlerine dair bir anlatısında rastladığım dokunaklı bir hikâyeyi nakledeyim: Bir gün adamın biri Rand'e gelir, yerleşir, altıncılık hariç birkaç denemede bulunur ve sonunda büyüyecek bir buz fabrikası açar. Adam ağırbaşlılığı sayesinde çok geçmeden genel bir saygınlık kazanır. Yıllar sonra bir gün ansızın derdest edilir. Görünüşe göre Frankfurt'ta bir bankerken sahtekârlığa bulaşmıştır, ardından oradan kaçmış ve burada [Rand'de] sahte bir isimle yeni bir hayata başlamıştır. Kendisi bir tutsak olarak götürülürken Johannesburg'un en muteber insanları istasyona gelip ona samimi bir şekilde şöyle veda ederler: "Güle güle, bir daha görüşene kadar." Çünkü o, geri dönecekti.

Bu hikâyede çok şey var. Öncelikle benim haklı olduğumu söylüyor. Her şeyden önce bizim talihsiz borsa operatörlerimiz suçlu değildir. Onlar vicdan sahibi, mücadele eden, ağır başlı aile reisleridir. Tabii ki aralarında madrabazlar da vardır. Zaten nerede yok ki? Onların olmadığı seçkin bir pozisyon ya da meslek var mı? Kulüplerde kaç tane kumarbaz var?

Fakat onlar suçlu olsalardı bile –ki öyle değiller– yine de yanımızda götürürdük. Gerçek suçluları da yanımızda götüreceğiz – anlayacağınız gibi, görevlerini yerine getirdikten sonra [cezalarını çektikten sonra]. Zira Avrupa'ya borcumuzu saygın bir şekilde ödemeliyiz. Ardından yeni bir hayat.

Aynı şekilde yaşlıları ve hastaları da yanımıza alacağız. Bundan bahsetmeye lüzum var mı? Yahudilerin hayır kurumları yerel gruplarla serbestçe nakledilecek. Bağışla tesis edilmiş kurumlar orada orijinal yerel grubunda kalacak. Bence binalar satılmamalı. Bundan ziyade söz konusu şehirlerde ihtiyacı olanlara verilme-

li. Orada arazi paylaştırılırken yerel grupları siteler inşa etmekle yükümlü tutmayarak ve inşa etmedeki özel durumlarını dikkate alarak onlara bunun için kredi vereceğiz. Üstelik yerli toplumun açık arttırma satışlarında da kredi verilecek. Arazinin dağıtılmasına ve açık arttırmasıyla satılmasına da değineceğim. Her şeyi mümkün olduğunca mücmel bir şekilde sunmaya çalışıyorum. Orada en başından itibaren hayır kurumlarını merkezî bir sisteme bağlayacağız ve bunun planını zaten yaptım. Eğer bana kesin bir şekilde inanırsanız, hemen şimdi sizin için bunu ayrıntılandırırım.

Şahsî hayırseverlik sona ermeli çünkü gelişigüzel. Çalışamayacak durumda olanların geçimlerini devlet ve hayır kurumları merkezi sağlayacak. Dilencilere tolerans gösterilmeyecek. Kendi mesleğini seçmek isteyenler çalışma dairesine müracaat edecek. Bazılarını yanımıza çekerken bazılarını nasıl peşimizden koşturduğumuzu, üçüncü grupta kalanları sürüklenip giderken dördüncü grubun nasıl arkamızdan itildiğini göreceksiniz. Eğer borsa tekeli biz ayrıldıktan sonra kurulursa, tereddüt eden herkesin peşimizden aceleyle denizaşırı bir yolculuğa çıkmasına neden olur ve artık gemilerde en iyi mevkileri bulamayabilirler.

Beyler, gördüğünüz gibi dişli çarkları birbirleriyle birleşir. Ellerinizle dokunabildiğiniz tanıdık parçalardan yavaş yavaş büyük, demir bir makine vücuda getirdiğimi görüyorsunuz. Ayrıca size ateş yakacağım kömürü ve buhara dönüştüreceğim suyu göstereceğim. Ardından "Ya gemiye binin ya da yoldan çekilin!" anlamına gelecek bir düdük sesi duyacaksınız.

Yahudi Devleti'nin gelir biçimlerinin bir kısmından zaten bahsettim. Tabii başkaları da olacaktır. Şimdiye kadar bilinen demiryolları ve her türden sigorta gibi bütünüyle incelenmiş olan her türlü teşebbüs millîleştirilecektir. Avrupa'da bu tür kurumlarda memurluk yapan bütün Yahudiler özgür bir şekilde devletimizin hizmetine girecektir ve en az eski pozisyonları kadar iyi yerlere geleceklerdir. Buna ilaveten, özel bir kurumda bir Yahudi'nin sahip olamayacağı terfi şansına da ulaşacaklardır. Özellikle ma-

denleri devlet işletecektir, zira yedi saatlik bir mesaide bile maden işçileri bir girişimcinin cimriliğine kurban edilmemelidir. Devlet, güvenlik önlemlerinde tasarrufa gitmeyecektir. Fakat buna karşı bir hamle de bulunmamaktadır. Bu sistemde şahsî menfaatlere yer yoktur. Öte yandan iş türlerinin muhtelif zorlukları, emekli maaşlarındaki çeşitlilikle telafi edilecektir. Daha fazla çalışan, tütün dükkânını daha erken kazanacaktır.

Devlet belirli vergileri kendi faydası için değil zenginlik ile fakirlik arasındaki gayriresmî dengeleme için toplayacaktır. Ekonomik farklılıkları ortadan kaldıramayız. Buna teşebbüs edecek kadar vizyoner olsaydık bile yenileri ortaya çıkardı. Lâkin birilerinin coşkusu ile diğerlerinin kederleri arasında ahlakî bir bağ kurabiliriz. Eğlence vergisi (Fransa'da olduğu gibi) hastanelere fayda sağlayacaktır. Çeyiz vergisi ise, paraları olmaması nedeniyle erkeklerin evlenmeyi tercih etmediği muhtaç kızlara bakmak için kullanılacaktır. Pek çok zengin Yahudi bu türde şeyleri bugünlerde yapmaktadır fakat her şey gibi gelişigüzel bir şekilde. Bu mesele, talih dilenciliğine yem edilemez. Bizim dilencilerimiz olmayacak. Çeyiz vergilerinde hileye gelince, bunun için de çözümüm hazır.

Parayla ilgili bütün işleri millîleştirileceğimizi zaten belirtmiştik. Bunun istisnası akreditif açan bankalardır. Zannımca Fransa Bankası modeli iyidir. Dövizdeki istikrar, akreditif açan özel bir banka tarafından daha iyi garanti edilebilir. Fakat bu bankanın çalışanları yine de devlet çalışanlarını temsil etmektedir. Akreditif açan özel bankayı devlet bankasıyla uyumlu hâle getirmeye gelince; bütün standart önlemler ve politikalarla beraber bizim finans dâhilerimiz –bunların sürüsüne bereket– bunu benden daha iyi bilecektir.

Ben sadece temel meselelerle ilgileniyorum. Para değiş tokuşunun millîleştirilmesi devletimizdeki insanların eğitimine yöneliktir; bu, ilk aşamalarda gerekli olacak bir meseledir. Bırakalım küçük olanlar, gizli kapaklı tefeciler ve spekülasyon acenteleri devlet hizmetine girsinler. Orada sıkı bir disiplin kanununa tâbi

olacaklardır ve bunların bir nezârete yerleştirilmeleri de gerekmez. Lâkin Posta Tasarrufu Müdürlüğü gibi şubelere yerleştirilebilirler.

Beyler, para değiş-tokuşunun devlet tarafından merkezîleştirilmesi hakkında saçma sapan şeylerden bahsetmediğimin pekâlâ farkındasınız. Devletlerin şimdi bile akreditif açan bankayla gizli partnerliğe girmek suretiyle birbirleriyle nerede ve nasıl finansal anlaşmalar –ister açık bir şekilde (mevduat bankaları) ister üstü kapalı– yapacağı herkesin bildiği bir gerçektir.

Fakat durum bu şekilde olmasaydı, sizin dünya hanedanınız ne olurdu? Devletimizin ya da herhangi bir başka devletin daha büyük bir para değiş-tokuşuna sahip olacağına inanmıyorum. O hâlde biliyorsunuz ki büyük ölçekli para değiş-tokuşu merkezîleştirmeye uyum sağlamakla kalmaz, aynı zamanda onun üzerinde yükselir. Sizin veznelerinizden birinden diğerine gitmekle Londra'da alacağımı tahsil edebilirim ve Napoli'de borcumu ödeyebilirim. Hatta bu küçük işi bile size havale edebilirim. Merkezîleşme, nerede yoksa orada talep edilir. Daha büyük finansal işlemler için bankalar gruplar hâlinde dururlar ve zararları tam olarak keşfedilmemiş kötü niyetli finans kartellerini oluştururlar. Siz de her şeyin ortasındasınız! *On vous voit trop, messieurs* [her yerde siz varsınız beyler]! Tabii ki davet edilmediğiniz bir yere gelmeyeceğinizi, insanların sizin peşinizden koştuğunu, sizin sadece talep beklediğinizi biliyorum.

Sizin başınızdaki musibet de bu. İnsanlar artık siz olmadan yapamıyor. İsteseniz de istemeseniz de daha da zenginleşmeye mecbur bırakılıyorsunuz. Servetinizin kontrolünü kaybettiniz. Bu altın denizinde sürükleniyorsunuz ve artık nereye gittiğinizi bilmiyorsunuz!

Bütün hükümetler zaten sizin dünya hanedanınızın nasıl bir uluslararası tehdit teşkil ettiğinin farkında mı, bilmiyorum. Siz olmadan hiçbir savaş başlatılamaz ve eğer sulh sağlanacaksa bu size daha çok bağlı. 1895 yılı için Düvel-i Muazzama'yı oluşturan beş büyük gücün askerî masraflarının dört milyar frank olduğu

tahmin edilmektedir ve bunların sulh dönemindeki gerçek askerî kuvveti de 2.800.000 kişidir. Siz de milletlerin çatışmalı arzularına bakmaksızın, tarihte örneği olmayan bu askerî kuvvetleri finansal olarak komuta etmektesiniz!

Size bu hakkı kim vermiştir? Hangi evrensel insanî ideale hizmet ediyorsunuz? Bu arada siz kimsiniz? Bir avuç banker, hiç olmadığı kadar saraylara davet edilen "*Schutzjuden*" [himayeci Yahudiler] hâline geldiniz. Eğer size antipati gösterilmezse, siz bunu nasıl tahayyül edebilirsiniz? Zira hiçbir yerde size tam haklar verilmiyor ya da normal vatandaşlar olarak kabul edilmiyorsunuz. Üç milyon askerin kemerlerini sıkacak bir pozisyonda olan sizler ve nakit kasalarınız her yerde, her şeyi bilmeyen insanlardan endişe içinde muhafaza edilmek zorundasınız. Üstelik sizin belalı servetiniz hâlâ büyüyor. Her yerde, bulunduğunuz ülkenin millî servetinden daha hızlı bir şekilde sizin servetiniz büyüyor. Dolayısıyla bu artış, siz dünyadaki en akıllı başında insanlar olsanız bile ancak millî refah pahasına gerçekleşebilir.

Bu yüzden Yahudi Devleti en başından beri sizin alarm veren servetinizi tolere etmeyecek. Zira servetiniz bizim mali ve siyasi özgürlüğümüze ket vuracaktır. Bunu anlıyorsunuz değil mi beyler? Biz herkesi zengin yapmak isterken orada sizin daha da zenginleşmenizi nasıl önlemek isteyebiliriz ki? Hasbelkader zihnimizde sizin aleyhinize hususi bir yasal düzenleme mi var? Bize yardım ederseniz ne büyük nankörlük olur ya da ne saçmalık? Beyler, eğer bizimle gelmezseniz, muhtemelen sizi suçlu ilan etmek zorunda kalacağız. Sizi ülkemize almayacağız; tıpkı Fransa'da hepsi ünlü Fransız ailelerine mensup taht taliplerinin ülkeye girişinin yasaklanması gibi. Fakat bizimle gelirseniz sizi son bir kez daha zengin edeceğiz. Hatta sizi hanedanınızın mütevazı kurucusunun, hatta onun en gururlu torunlarının hayallerinin ötesinde bir büyüklüğe taşıyacağız.

Katkınızı üçe katlayarak sizi daha zengin kılacağız, yani başlangıçta ortaya koyduğunuz bir milyarı. Yahudi Devleti'ne cemiyetin hisselerini yirmi yıl içinde görünür değerlerinin üç katına

yükseltme hakkı verilecek. Bu da tam olarak daha önce bahsettiğim üç milyar demektir.

Sizi büyük yapacağız. Çünkü ilk seçilmiş yöneticimiz sizin hanedanınızdan olacak. Servetiniz, âdeta inşası tamamlanmış Eyfel Kulesi gibi. Yapacağınız katkıysa bu kulenin tepesine yerleştirilmiş bir deniz feneri mesabesinde olacak. Tarihi süreç içerisinde bu fener, bu abidenin tek hedefiymiş gibi görünecek.

Anayasa hakkında birkaç kelam edelim. Seçilmiş bir lideri olan bir prenslik. Kendisini bizim efendimiz olarak görmeyecek sessiz, mütevazı, mantıklı bir insanı seçeceğiz. Anayasamızda onun üzerinde yeteri kadar tahdit uygulayacağız. Zira biz özgür insanlar olacağız ve üzerimizde sadece her şeye gücü yeten Tanrı olacak.

Heyhat, kardeşlerimizin çoğu özgür bir insanın ne demek olduğunu rüyalarında bile göremezler. Atalarımızdan tevarüs edeceğimiz bir prenslik olmayacak. Dünyanın gözünde kendimizi komik duruma düşüremeyiz. Yoksa satın alınan bir şey gibi görünür, sanki sahte bir markilik[39] unvanı gibi. İktidardakilerden gelecek ince baskının her zaman önüne geçmek için ikinci bir prens Rothschild mensubu olmayacak ve asla bir babanın yerine oğlunun geçmesine izin verilmeyecek. Her Yahudi bizim prensimiz olabilir. Bunun tek istisnası bu planın yazarıdır. Aksi takdirde Yahudiler onun her şeyi kendi menfaati için yaptığını söylerdi. Siz bunu yakinen incelerseniz, göreceksiniz ki ilk Prens Rothschild bile bu konuma parasından dolayı ulaşmış olmayacaktır.

Yakında göreceğiniz gibi sizin paranıza istinat etmiyoruz. Fakat bize katkıda bulunmakla siz ahlakî bir davranış göstermiş olacaksınız. Bu muazzam teşebbüsü savaşmaksızın yerine getirmemize yardım ederek kendinizi 'Millî İdeal'e teslim edeceksiniz medeni dünyayı oldukça şiddetli kargaşalardan asude kılacaksınız. Bunun için ödüllendirileceksiniz ve dünya bununla alay edemeyecek.

39 Orta Çağ Fransa'sında soylu sınıfına ait bir unvan.

Bu türden fikirleri insanların anlamasını sağlamak için bunlar, basit ve dokunaklı semboller formunda sunulmalıdır. Bu yüzden prense taç giydirmek için tapınağa doğru yürürken parlak tören kıyafetlerimizi giyeceğiz. İçimizden sadece biri Orta Çağ Yahudisinin pejmürde utanç kisvesini -sivri uçlu Yahudi şapkası ve 'Sarı Rozet' de dâhil- giyecek ve bu da bizim prensimiz olacak. Sadece tapınakta onun omuzlarına bir prens kıyafeti ve başına da bir taç koyacağız. Bunun anlamı şu olacak: Bizim için siz sadece fakir bir Yahudisiniz, yaşadığımız şeyleri asla unutmayacaksınız ve bizi yeni tehlikelere atmamaya dikkat edeceksiniz. Fakat dünyanın gözünde siz bizim prensimizsiniz. Aynı şekilde ihtişamlı olacaksınız ve bizi layıkıyla temsil edeceksiniz.

Ah, şimdi size yine bir hikâye anlatıyor olduğumu düşüneceksiniz. Dediklerim size dokundu ve sarstı. Fakat yine de alay eder gibisiniz. İmkânsızdan mı bahsediyorum acaba? Planım hangi açılardan gerçek dışı? Tapınak mı? Onu istediğim yere inşa edebilirim. Tören kıyafetlerimiz mi? Bunları giyecek kadar zengin ve özgür olacağız. Kalabalıklar? Onları istediğim yere çekeceğim. Prensin görkemli kisvesi mi? Bu kıyafeti tasvir ettiğimde duygulanmış olmalısınız. Eğer duygulanmasaydınız, *tant pis pour vous* [kötülük olarak bu size yeter]! Diğer milletler de böylesine coşkulu geçit törenlerindeki eski kostümleri görürler ve buna maskeli balo muamelesinden ziyade mazinin anlamlı hatıraları gözüyle bakarlar.

Ben niçin, hâlâ konuşarak ve konuşmaya devam ederek, böyle bir tasvir üzerinde bu kadar duruyorum? Çünkü kaynayan sudan buharın çıkması gibi neşet eden popüler coşku şeklindeki soyut unsur, benim bu büyük makineyi çalıştıracağım enerji mesabesindedir. Pekâlâ, şimdi henüz çözümü olmayan bir meseleye geçelim: eğer bizimle gelirseniz servetiniz ne olacak? Çok basit. Zenginliğinizin iki kısmı var. Bizim iki milyar daha arttıracağımız asıl fonunuz (yirmi yıl içinde Yahudi Devleti hisseleri görünür değerinin üç katı kabul edecek) ve krediniz.

Elinizde tuttuğunuz fonlar. Bu zenginlik büyük olsa da artık ondan korkmayacağız. Bunun büyük bir kısmı Avrupa'da kalacak fakat artık aktif olmayacak. Kaleleriniz, saraylarınız, bütün lüks tesisleriniz sizde kalabilir. Aile bireyleriniz dinlenmek için Avrupa'ya döndüklerinde ya da bizi diplomatlar olarak temsil ettiklerinde, onları müstakbel Avrupa seyahatleriniz için kullanabilirsiniz. Büyük servetlerin doğal çözülmesi kaçınılmazdır; evliliklerle, soy ağacının çatallaşmasıyla ve israfla. Hâl böyleyken de siz orada güzel sanat koleksiyonları derleyerek, güzel binalar dikerek ve muhteşem bahçeler kurarak zenginlere iyi bir örnek teşkil edebilirsiniz. Entelektüel olarak geri kalmış olanları dakik bir şekilde kültüre ikna edeceğiz. Servetinizin ana kısmı olan kredinizin tehlikeli uluslararası gücüne gelince *Yahudi cemiyeti*nin menfaati için ona el koyacağız.

En küçük nakliye acentesini ya da tezgâhtarı tasfiye ettiğimiz gibi Rothschildleri de tasfiye edeceğiz. Bu da cemiyetin Rothschild hanedanını asimile edeceği anlamına gelmektedir.

Ayrıca bu, dünyadaki en doğal yolla gerçekleşecektir. İçinde bulunduğumuz dönemde çalışanlarımız bulundukları yerlerde kalacaklar ve siz de her yerde liderliğinizi koruyacaksınız. Böyle bir zaman gelene kadar günümüzün Rothschildleri olan sizler devletimizde finans siteminin yöneticileri ya da diğer hükümet yetkilileri olarak, valiler ya da bizim yabancı güçlere karşı diplomatik temsilcilerimiz olarak istihdam edileceksiniz. Avrupa aristokrasisiyle bağlantılarınız, sizi diplomatik hizmete uygun kılmaktadır. Bu şekilde kendinizi alışık olduğunuz muhitten de koparmak zorunda kalmayacaksınız.

İlk başta komik görünecek hiçbir unvanı size vermeyeceğiz. Siz sadece Yahudilerin herhangi bir yerdeki temsilcileri olacaksınız. Şimdi bile, kredi karşılığında yerli Yahudiler için bir nebze himaye dilenirken, zaman zaman kendinizi Yahudilerin temsilcileri olarak tanımlamaktasınız. Diğer milletlerin bize büyükelçi göndermeyi uygun ve bizi buna layık gördükleri zaman gelir gelmez bu iltifata memnuniyetle karşılık vereceğiz.

Orta düzey bir zenginliğe sahip ve şu anda başkonsolos vb. diğer Yahudiler bize katıldıklarında, onları yanımıza çağıracağımız zaman gelene kadar mevcut konumlarında temsilcilerimiz olarak tutacağız.

Yahudiler arasındaki mevcut soyluları, bizim 'Asalet Dairesi'ne belirli bir tarihe kadar delil getirirlerse, soyu olarak kabul edeceğiz. Bu daire aşırı derecede garip hiçbir soyluluğun kaçak bir şekilde ülkeye girmemesine nezâret edecek. Siyasetimizin yüceltilmiş belirli amaçları için devlet soyluluğuna ihtiyacımız var, tıpkı tek bir nişanımızın olacağı gibi (*légion d'honneur* [şeref nişanı] benzeri). Bu nişana "Yahudi Şerefi" denecek! Sarı bir rozetten oluşacak ve böylece yeni itibarımızı eski hakirliğimizden elde edeceğiz. Sadece ve sadece en iyi adamlarımızın bunu takmasına izin verilecek ki bu da bütün dünyanın bu nişana saygı göstermesini sağlayacak. Bu nişan parayla elde edilemeyecek. Aksi takdirde bu, bazen hayatlarını vermelerini isteyeceğimiz ya da hayatlarını bize sunacak halkımız için bir ödül olmazdı. Mütevaris soylulukta ödülü ölümden sonra vereceğiz, yani, bunu ölen kişinin soyundan gelenlere vereceğiz. Nişanımızla ödülü hayatın ortasına koyuyoruz ve millet kendi içinde öne çıkan insanları derhâl fark edecek.

Oğullarımız! Tıpkı şimdi dört yaşında olan küçük oğlum hakkında sık sık ve müşfik bir şekilde düşündüğüm gibi, bu planı tasarlarken siz de kendi oğullarınızı düşüneceksiniz. Tam da şu anda oğullarınızın istikbali en büyük endişelerinizden biri. Bunu itiraf edecek misiniz? Onlardan yine bankerler mi yoksa aylak insanlar, basit kafalı sporcular mı çıkaracaksınız? Hiçbir yerde, ne hükümette ne de orduda emir vermelerine izin verilmeyecek. Bunun farkındasınız değil mi? Kimse finansal komuta dışında size gerçek bir söz hakkı vermeyecek.

Fakat bizim devletimizde işler farklı olacak. Eğer oğullarınızın yeteneği varsa, diğer Yahudiler gibi istedikleri her şey olabilirler. Ancak yetenekleri varsa. Soyluluk ve şahsî mülkiyet devletimizde tevarüs edilebilecek fakat makamlar asla. Aksi takdirde yıkılırız. Her ne pahasına olursa olsun bunun önlenmesi lazım.

Anayasamız nasıl olacak? Ne monarşik ne de demokratik olacak. Ben monarşik kurumların sarsılmaz bir savunucusu olacağım çünkü bu kurumlar istikrarlı bir politikayı ve tarihî olarak şöhret kazanmış bir ailenin çıkarlarını gözetir. Yönetmek için doğmuş ve eğitilmiş bir aile –bu durumda menfaatler devletin muhafazasına bağlıdır. Fakat bizim tarihimiz bizim bu kurumu devam ettirmeye teşebbüs edemeyeceğimiz kadar inkıtaa uğradı.

Ben demokrasiye karşıyım, zira demokrasi onayladığı ve onaylamadığı şeylerde aşırıya kaçar. Parlamenter gevezeliklerle oyalanma eğilimindedir ve insanlığın avam sınıfını, yani profesyonel siyasetçileri üretir. Günümüz ulusları demokratik yönetim biçimine gerçekten uygun değildir ve inanıyorum ki bu uygunsuzluk gittikçe azalacak. Çünkü demokrasi oldukça basit bir ahlak düzeyi öngörür ve bizim ahlak anlayışımız, ticaretin ve medeniyetin terakkisiyle gittikçe daha karmaşık bir hâl almaktadır. *Le ressort d'une démocratie est la vertu* [demokrasinin asıl meselesi erdemdir] demiş bilge Montesquieu. Peki, siz bu erdemi nerede bulacaksınız? Siyasi erdemi kastediyorum. Halkımızın siyasi erdemine inanmıyorum çünkü modern insanların geri kalanlarından hiç farkımız yok ve özgürlük ilk başta kafamızı şişirecek. Referandumla yönetmek kanaatimce mantıklı değildir çünkü siyasette sadece evet ya da hayır ile cevaplanabilecek kadar kolay meseleler yoktur. Kitleler sapıklığın her türüyle yanlış yönlendirilmeye parlamentolardan bile daha yatkındır ve yüksek perdeden atıp tutan demagojilere kulaklarını dört açarlar. Bildiğiniz gibi özgürlük aşkıyla meşhur olan ve şimdilerde turist ticaretiyle geçinen İsviçre halkı Yahudiler aleyhinde özel yasa geçiren ilk halk oldu. Ne dâhilî ne de hâricî siyaset halk meclislerinde formüle edilemez. Bırakın bazı döviz problemlerini ya da uluslararası anlaşmaları, halka serbest ticarete yönelik himayeci gümrük vergisini bile izah edemem. Bu, halkın eğitimine dair o mantıklı ilkelerin en basitidir ve bizim de başlıca meselemiz olmalıdır.

Siyasiler yukarıdan aşağıya çalışmalıdır. Bu ise kimseyi olduğu yere bağlamamız anlamına gelmiyor, zira her yetenekli Yahudi'nin yükselmesine izin vereceğiz ve herkes yükselmek isteyecek.

Halkımız içinde yukarı doğru ne kadar güçlü bir akımın kaçınılmaz olduğunu hayal edebiliyor musunuz? Her bir birey sadece kendisini yükselttiğini zannedecek fakat bütün bir toplum yükselecek. Bu yükselişi devlet için ve daha sonra da 'Millî İdeal' için faydalı olacak ahlakî biçimlere bağlayacağız.

Bu yüzden Montesquieu'nun tabiriyle "aristokratik cumhuriyet" üzerinde duruyorum. Bu da aynı zamanda halkımızın şimdilerde ahmakça bir kibirle dejenere olmuş hırslı ruhuna uyum sağlayacak. Venedik'in kurumlarından pek çoğu akla gelmektedir fakat biz o şehrin yıkılmasına neden olmuş bütün hususiyetlerden kaçınacağız. Tıpkı kendi hatalarımızdan çıkardığımız gibi diğerlerinin ticari hatalarından ders çıkaracağız. Yeni ülkeyi sunduğumuz halkımız, verdiğimiz yeni anayasayı da minnetle kabul edecektir. Fakat her nerede muhalefet olursa, bunu kıracağız. Her yerde bunu dostane bir iknayla deneyeceğiz. Fakat gerekirse bunu kaba kuvvetle de dayatacağız.

Kamu kurumları üzerinde detaya girmiyorum. Sözüme itimat ediniz. Devleti anlıyorum. Devlet hukukçularından müteşekkil bir büyük konseyimiz olacak. Özellikle ilk başta kamuoyu üzerinde kapsamlı fakat katı bir tahdit uygulayacağız. Bir gazeteci olarak benim mesleğimin özgürlüğünü ve itibarını düşündüğümü zannedebilirsiniz. Fakat biz kuşkusuz icraatımızın kalın kafalı ya da kötü niyetli bireyler tarafından akamete uğratılmasına izin veremeyiz.

(Burada yeri gelmişken [*incidemment*] geleneklerimizden pek çoğunu nasıl kolaylıkla taşıyabileceğimizi gösterecek bir şeyler eklemek istiyorum. Şimdilerde Yahudi gazeteleri -haklı olarak böyle yapıldığına inanıyorum- olarak seyyar bir şekilde satılan gazetelerin *New York Herald*'ın Paris baskısı gibi oraya özel baskıları olacak. İki taraf arasında haberler telgrafla iletilecek. Her şeyden önce eski vatanlarımızla temas hâlinde olacağız. Zamanla gazetelere olan ihtiyaç artacak. Sömürge edisyonları çoğalacak. Yahudi editörler denizaşırı ülkelere taşınacak ve Yahudi olmayanları kendi hâllerine bırakacak. Azar azar ve sezdirmeden Yahudi

gazeteleri Yahudi olmayan gazetelere dönüşecektir, ta ki denizaşırı baskılar Avrupa baskıları kadar özgür olana kadar. Sadece bu nedenle pek çok hükümetin bize gönüllü bir şekilde yardım edecek olması, bu ciddi planda komik bir düşüncedir.)

Diğer kamu kurumları hakkında da birkaç söz etmeme müsaade ediniz. Bazılarına göre ortak bir dilimizin olmaması müşkil çıkaracaktır. Her şeyden önce, İbranice muhabbet edemiyoruz. Hangimiz İbranice bir tren bileti sorabilir? Böyle insanlarımız yok. Fakat bu gerçekten basit bir mesele. Herkes kendi dilini muhafaza edecek. Ben Almanca konuşan Macar bir Yahudiyim ve benden olsa olsa bir Alman olur. Şu anda bir Alman olarak tanınmıyorum. Fakat biz oraya gider gitmez bu da olacak. Bu yüzden herkesin edinilmiş millî kimliklerini muhafaza etmesine ve düşüncelerinin vatanı olan lisanı konuşmalarına izin veriniz. İsviçre, farklı milletlerden müteşekkil federe bir devletin var olabileceğine dair gözle görülür bir kanıt sunmaktadır.

İnanıyorum ki temel dilimiz Almanca olacak. Bu sonuca en yaygın jargonumuz olan "Judeo-German (Yahudi Almancası)" teriminden ulaşıyorum. Fakat orada kendimizi bu getto dilinden âzâde etmemiz lazım çünkü bu mahkûmların gizli diliydi. Öğretmenlerimiz buna nezaret edecektir.

Aslında akrabalığımızı fark edeceğimiz tek şey babalarımızın inancı. O hâlde en sonunda teokrasiye mi geçeceğiz? Hayır, inanç bizi birleştirir. Bilim bizi özgürleştirir. Bu yüzden din adamlarımız cephesinde hiçbir teokratik hevesin ortaya çıkmasına izin vermeyeceğiz. Bunları tapınakları içinde tahdit altına almayı öğreneceğiz, tıpkı profesyonel askerlerimizi kışlalarında tuttuğumuz gibi. Ordu ve ruhban sınıfı, asil işlevlerinin gerektirdiği ve hak ettiği kadar itibar görecek. Fakat bunlar devlette, kendilerini imtiyazlı kılacak ve getirisi olacak. Ayrıcalıklı bir söz sahibi olmayacak. Aksi takdirde bu zümreler hâricî ve dâhilî olarak problem çıkaracaklardır. Her bir insan, millî kimliğinde olduğu gibi inancında ya da inançsızlığında da özgür olacak. Eğer olur da bir gün diğer inanç mensuplarından ve uluslardan birileri bizim ara-

mızda yaşayacak olursa, onlara muteber bir himaye sağlayacağız. Avrupa'da hoşgörüyü öğrendik. Bunu alay etmek için söylemiyorum. Günümüzdeki anti-Semitizm sadece birkaç yerde eski dinî hoşgörüsüzlük olarak algılanabilir. Anti-Semitizm büyük ölçüde medeni milletler nezdinde, bu milletlerin kendi geçmişlerine ait bir hayaleti defetmeye çalıştıkları bir harekettir.

İnanıyorum ki şimdiye kadar şu mesele her açıdan vuzuha kavuşmuş olmalıdır: Yahudi Devleti dünya için bir gerekliliktir! İşte bu yüzden vücuda gelecektir. Beyler, sizinle ya da sizin rağmınıza! Eninde sonunda bu devlet, teklif edilmese dahi *par la force des choses* [bir gereksinim olarak] doğacaktır. Bizi denize dökemezler -en azından hepimizi birden- ya da diri diri yakamazlar. Her şeyden önce, hayvanlara zulmedilmesini önlemek için kurulan cemiyetler her yerde mevcuttur. Peki ya sonra? Eninde sonunda bize yeryüzü üzerinde bir toprak parçası bulmak zorunda kalacaklar; bir dünya gettosu, eğer hoşunuza gidecekse.

Dolayısıyla planım bir ihtiyaç doğurmuyor. Sadece bir ihtiyacı gösteriyor ve aynı zamanda kargaşa, mücadele ya da ıstırap olmadan işlerin herkesi memnun edecek şekilde nasıl halledilebileceğini ortaya koyuyor. İşte bu yüzden çözüm bu plandır. Yeni Yahudi Devleti'ni saygın bir tavırla kuracağız. Her şeyden önce zihnimizde, dünyanın gözünde kazanacağımız müstakbel itibar var.

Bu nedenle eski ikamet yerlerimizdeki bütün zorunluluklar titizlikle yerine getirilmelidir. Sadece yanlarında "Geride bıraktığı işler sıkıntısızdır" şeklinde resmî bir belge getirenlere ucuz geçiş ve yerleşim imkânları sunacağız. Ayrıldığımız ülkelerde ortaya çıkan her şahsî iddia, Yahudi Devleti'nde diğer her yerden daha fazla ele alınacak. Mütekabiliyet için bile beklemeyeceğiz, bundan ziyade kendi itibarımız için derhâl harekete geçeceğiz. Dolayısıyla iddialarımız daha sonra mahkemeler tarafından şimdi bazı yerlerde olduğundan daha fazla incelenecektir.

Önceki ifadelerimden açıkça görüleceği üzere, kendi ceza kanunumuzu diğer bütün medeni milletlerle aynı ilkelere istinaden

tatbik edebileceğimiz zaman gelene kadar suça bulaşmış Yahudileri iade etmeye diğer devletlerden daha hazır olacağız. Şu an için suça bulaşmış Yahudileri ancak bütün cezalarını ödedikten sonra kabul edeceğiz. Fakat bunu yaptıklarında da herhangi bir kısıtlama olmaksızın onları kabul edeceğiz. Halkımız arasındaki suçlular da yeni bir hayata başlayacak. Tek istisna, savaş zamanı saf değiştirenler olacak. Bunların gelmesine izin vermeyeceğiz. Eğer devletimize iltica etmeye çalışırlarsa onları hemen derdest edip iade edeceğiz. Savaş patlak verene kadar eski vatanında bekleyen birisi savaş bitene kadar orada beklemelidir ve tabii ki tüfek taşıyabilen herkes gibi savaşmalıdır. Fakat savaştan sonra onları memnuniyetle ve büyük bir saygıyla karşılayacağız. Çünkü onlar Yahudi itibarı için savaşmış olacaklar. Ancak diğer devletler, barış zamanı saf değiştirenleri alıp himaye etmemize izin vermek zorunda kalacaklar. Aksi takdirde projemize başlayamayız.

Çalışabilecek her ele muhtacız. Bu nedenle fiziksel iş gücü söz konusu olduğunda neslin yarısını kaybetmeyi göze almalıyız. Zannediyorum sadece on beş yıl içinde erkek çocuklarımız tamamen büyüyecek ve yapılması gereken bütün fiziksel işler için kifayet edecektir. O zamana kadar pek çok ürünü ithal etmek zorunda kalacağız. Zaten kurumakta olan bir neslin zayıflamış kolları şimdilerde işimize pek de yaramaz. Bu insanları istihdam edeceğiz fakat vereceğimiz iş onlara müşkil gelmemeli. Onları denetmen, postacı, perakendeci vb. gibi pozisyonlara getireceğiz. Onları yaşlı bakım evlerine koymayacağız. Bu evler, bizim ahmaklık derecesindeki iyi tabiatımızın tasarladığı en acımasız hayırseverlik biçimlerinden biridir. Yaşlılar evinde bir insan utanç ve kederinden ölür. Aslında kendisi orada diri diri toprağa gömülmüştür. Fakat biz en aşağı zekâ düzeyinde olanlara bile, hayatlarının sonuna kadar işe yarayacaklarını hissettirerek rahatlatıcı bir konfor sunacağız.

Bu şekilde her yaştan insan için, her kesimden insan için çalışmanın vereceği fiziksel mutluluk ve ahlakî saadeti temin etmeye çalışacağız. Dolayısıyla halkımız, yedi saat mesaisi olan iş günü ülkesinde becerilerini yeniden kazanacak.

Beyler! Bu planın taslağını eş merkezli daireler ve düz çizgiler içinde çıkaramam. Bunu dağların ve nehirlerin zikzaklar çizdiği bir harita gibi çizmeliyim. Bu yüzden şu anda sadece ilk gerçekleşecek olan olayı konuşmaya geldim; taşınacağımız ülkenin gerçekten elde edilmesi.

İnsanlar tarihî devirlerde göç ettiklerinde, dünyanın tesadüfi akışına göre binek kullanıyorlar, bir yere yöneliyorlar ya da bir yerden ayrılıyorlardı. Çekirge sürüleri gibi amaçsızca dolaşırken bir yerlere yerleşirlerdi. İnsanlar her şeyden önce tarihî zamanlarda yeryüzünü henüz bilmiyorlardı. Yahudilerin yeni göçü, bilimsel ilkelere göre gerçekleşmelidir.

Kırk yıl kadar yakın bir zaman önce altın madenciliği ilginç derecede toy bir tutumla icra edilirdi. Kaliforniya'da işler nasıl da maceralı bir şekilde işliyordu! Orada tek bir söylenti, haydutların dünyanın her yerinden üşüşmesine yeterdi. Toprağı yağmalarlardı, birbirlerinden altın çalarlardı ve ardından aynı çapulculukla bunları kumarda kaybederlerdi. Fakat bugün günümüz Transvaal'indeki altın madenciliğine bakınız. Artık altın madenciliği romantik serserilerle yapılmıyor. Bundan ziyade ağırbaşlı jeologlar ve mühendisler tarafından icra ediliyor. Maharetli makineler altını kayadan ayırıyor. Şansa bırakılan şey çok az ve bu yüzden yeni Yahudi ülkesi bütün modern vasıtalarla araştırılmalı ve imkânlarından istifade edilmelidir.

Coğrafyacılarımız konuma karar verir vermez, uluslararası ve özel satın alma anlaşmaları yapılır yapılmaz bir gemi gidip ülkenin mülkiyetini ele geçirecek. Bu gemi idari yetkilileri, her türden teknisyeni ve yerel grupların delegelerini taşıyacak. Bu öncülerin üç vazifesi olacak. Birincisi, ülkedeki bütün tabii kaynakların tamamen bilimsel bir araştırması; ikincisi, katı bir şekilde merkezî bir yönetimin tesisi; üçüncüsü, toprakların dağıtılması. Bu üç görev birbiriyle örtüşmektedir ve zaten yeteri kadar bilinen amaca hizmet etmek için rasyonel olarak genişletilmelidir.

Henüz açığa kavuşturulmamış tek bir şey kaldı; bir başka deyişle ülkenin yerel gruplara göre nasıl işgal edileceği. İklim çe-

şitliliği vazgeçilmez bir koşul olacaktır. Halkımıza daha önceki ikametgâhlarında alışık oldukları iklimin aşağı yukarı aynısını sağlamalıyız. Bu genel paylaşımdan sonra spesifik paylaşım gelecektir. Amerika'da yeni açılan toprakların işgali hâlâ toy bir tutumla icra edilmektedir. Yerleşimciler sınırda toplanır ve belirlenen vakitte eş zamanlı olarak ve zorla ileri atılırlar.

Biz bu şekilde yapmayacağız. Vilayetlerimizdeki konumlar açık arttırmayla satılacak; para için değil başarılar için. Sistem ülkenin genel konfigürasyonuna göre kurulmuş olacak. Bu bağlamda yollar, su-düzenleme sistemleri, köprüler vs. ticaret için gereklidir. Bunu vilayetler organize edecek. Her bir vilayette, ilçe alanları benzer bir şekilde açık arttırmayla satılacak. Yerel gruplar bunu düzen içinde gerçekleştirmek için sorumluluk alacaklar ve masrafları yerel değerlendirmelerle karşılayacaklar. Her şeyden önce, bunların gereğinden fazla bir fedakârlıkta bulunup bulunmadıklarını önceden bilebileceğiz. Daha büyük topluluklar faaliyetleri için daha büyük hareket alanlarına sahip olacaklar. Daha büyük fedakârlıklar belirli imtiyazlarla ödüllendirilecektir. Üniversiteler ya da muhtelif teknolojik araştırma enstitüleri ile başkentte bulunmak zorunda olmayan enstitüler sistematik bir şekilde ülkenin her tarafına yayılacak. Hipertrofik bir başkente sahip olmak istemiyoruz.

Ele geçirilen şeyin standart bir şekilde geliştirilmesini bize bizzat satın alanın çıkarları garanti edecek ve ihtiyaç hâsıl olursa, kanunî olarak toplayabileceğimiz yerel vergiler bunu garanti edecek. Nasıl ki bireyler arasındaki farklılıkları ortadan kaldıramayız ve kaldırmak da istemeyiz, aynı şekilde yerel gruplar arasındaki farklılıklar da mevcudiyetini sürdürecektir. Her şey doğal bir şekilde yerini bulacak; bütün kazanılmış haklar himaye edilecek. Bütün yeni gelişmeler yeteri kadar hareket alanı bulacak. Bunların hepsi halkımıza açık bir şekilde izah edilecek. Başkalarını nasıl ki şaşırtarak ya da kandırarak elde etmeyeceksek, kendimizi de aldatmayacağız. Her şey sistematik olarak önceden ayarlanacak. Göç edeceğimiz ülkeyi işgal etmek için denize açılan gemide bile herkes -bilginler, teknisyenler, subaylar, memurlar ve nihayet

esas olarak yerel grupların temsilcileri- görevinin ne olduğunu açık bir şekilde bilecek. Fakat yeni ülke ufukta belirir belirmez, yeni bayrağımız da göndere çekilecektir. Şu anda bir bayrağımız yok. Yedi tane altın yıldızı olan beyaz bir bayrak düşünüyorum. Beyaz zemin yeni, temiz hayatımızı simgeleyecek ve yedi yıldız da bizim bu yeni hayatı iş gücü bayrağı altında başlatma arzumuzu simgeleyecek.

Eğer bizimle gelirseniz durum bundan ibaret olacak beyler. Peki ya istemezseniz, eğer mevcut durumunuzdan memnun kalırsanız; bu, bütün projenin sizin reddeden tebessümünüzle iptal olacağı anlamına mı geliyor? Hayır. Eğer bir milyar dilenmek için size gelseydik gerçekten zavallı insanlar olurduk. Eğer istemiyorsanız, mesele ikinci düzeye geçecek, orta seviyedeki zengin Yahudilere. Yahudi servetinin ana merkezlerine planın birkaç kopyasını göndereceğiz. Ayrıca bunu orta seviyeli milyonerlerin dikkatine sunacağız. Bu durumda para toplama farklı bir hâl alacak. Orta ölçekli Yahudi bankalarının hepsi yeni, en üst düzey bankalara karşı 'Millî İdeal' adına korkutucu bir mali güç teşkil edecek şekilde organize olacaklar. Görevimiz, ya sizi rüzgârı arkasına alan bir yelkenli gibi götürmek ya da önce yıkıp sonra yeni ülkemize getirmek. Kuşkusuz ikincisinde benim bu infazla alakam olmayacak. Ben para meselelerine müdâhil olmayacağım. Ancak şu an için, iş sadece para meselesinden ibaret kalacak, zira söz konusu bir milyar tamamen yatırılacaktır ve bu para tedrîcî olarak kullanılacağı için her türlü bankacılık ile kredi işlemleri ilk yıllarda yapılacaktır. Aynı zamanda bu şekilde orijinal amacın zamanla unutulması da muhtemeldir. Bu durumda orta derecede zengin Yahudiler yeni, büyük bir iş kurarlardı ve Yahudilerin göçü de akamete uğrardı.

Sizin de bildiğiniz üzere bu şekilde para toplama fikri tabii ki sıra dışı değildir. Size karşı Katolik parasını kullanmak için pek çok teşebbüs yapılmıştır. Kimse sizin de Yahudi parasıyla savaşabileceğinizi düşünmemiştir ve sizin mağlup edilme şekliniz bu olabilir. Fakat bütün bunlar hangi ticari krizlere neden olacaktır?

Bu mali savaşların gerçekleştiği ülkeler ne kadar sıkıntıya düşecek? Anti-Semitistler bu süreçte nasıl bir zemin kazanacak?

Şu hâlde bu, benim için kabul edilebilir bir şey değildir. Bundan bahsetmemin en önemli sebepleri düşüncelerimin mantıkî gelişiminde yatmaktadır. Şöyle ki, bu tehlike sizi bizimle hareket etmeye ikna edebilir ve her şeyden önemlisi orta derecede zengin Yahudiler kayda değer ölçüde dikkate alınmayı hak etmektedirler. Orta-ölçekli bankaların meseleyi üstlenip üstlenmeyeceğini bilmiyorum. Belki de üstelenecekler.

Her hâlükârda hatta o orta dereceli zenginler reddetse dahi, bu durum meseleyi sonlandırmayacaktır. Hayır! Bu durumda mesele ciddi bir şekilde başlayacaktır, zira ben bunu Yahudi halkının tamamına ve bütün dünyaya arz edeceğim. Bu nutku, attığım bütün adımlar ve gördüğüm bütün tepkilerle beraber neşredeceğim. Bunu yaptığımda nelere maruz kalacağımı pekâlâ biliyorum. İnsanlar benimle dalga geçip Yahudilerin kralı olmak istediğimi söyleyecek. Beni tahkir konusu etmeye çalışacaklar ve benim sadece bir iş anlaşması yapmakla ilgilendiğimi söyleyecekler. Tabii ki böyle bir anlaşma yapmadım, en önemlisi kalemimi satmadım. Fakat her şeyden önce bu, istikbal için hiçbir şey kanıtlamıyor. Ardından akranlarım, filozoflar ve dünya genelindeki sanatçılar beni himayelerine alacaklar. Zira belirli kelimelerin sadece bunları samimi bir şekilde söyleyecek insanların aklına geleceğini bilirler. Üstelik fakir insanlar da bana inanacak. Sadece fakir Yahudiler arasında değil, bütün halklar arasında, dünyaya bu huzuru getirebileceği hâlde bunu reddeden size karşı bir öfke hissi kabaracak.

İnanıyorum ki kitabımın okuyucuları olacak. İnsanlar sözlerime inanacak ve hükümetler de bundan geri kalmayacak. Sinagoglarda bu planın başarısı için dualar edilecek ve aynı şekilde kiliselerde de! Küçük insanlar, orta sınıf, soylu sınıfı, din adamları sınıfı, krallar ve imparatorlar bu davaya ısınacaklar. Bu, herkesin mustarip olduğu eski bir baskıdan kurtuluştur. Hayır Mösyö Rothschildler, bütün bunların hepsi için size ihtiyaç bulunmamak-

tadır. Yahudi cemiyetinin hisse sermayesini kimin arttıracağını biliyor musunuz? Yahudi olmayanlar!

Hatta belki de fakir, küçük Yahudiler. Onlar için bir milyar küçük kısımlara bölünecek. Kuşkusuz böyle bir durumda planın icraata geçirilmesine iştirak edemeyebilirim. Bunun bir sebebi, meselenin sadece para meselesi olmamasıdır. Bir diğer sebep ise bu paranın, sizin dünya çapındaki kredinizi kullanabileceğimiz pek çok amaç için yeterli olmaması. Fakir halkı yoksulluğa itmek istemem. Bu durumda Yahudilerin göçü sadece ilgili hükümetlerin açık, belirli yardımıyla başarılabilirdi. İnsanlar her şeyde bize yardım elini uzatmalı, bizim için gerekli ve uygun araziyi tahsis etmeli, taşıma sırasında bize bütün mümkün imtiyazları, kısacası, bu projeyi gerçekleştirmek için vazgeçilmez olan her şeyi vermelidirler.

Hükümetler -şu an itibariyle artık size değil de pencereden dışarıya konuşuyorum beyler- kısa sürede Yahudi meselesinin çözümünün tam kapsamıyla onlara ne getireceğini fark edecekler. Daha önce göçümüzün doğrudan ve dolaylı avantajları hakkında konuştum. Bunlar en küçükleriydi. Evet, başka yere taşınarak kayda değer finansal gelir elde edeceğiz. Evet, demiryollarını himaye edeceğiz, taşınanlara iş vereceğiz, çifte ücret ödeyeceğiz. Bütün borçlarla ilgileneceğiz. Uygun sayıda insanın bizim bıraktığımız kârlı pozisyonlara gelmesine imkân sağlayacağız ve devlet nerede endüstrileri ve kurumları devralmak isterse ilk ret hakkını vereceğiz.

Bu bireysel gönüllü istimlâk ve millileştirme faaliyetleri önemli olabilir ve olmalı da. Ancak bunlar, devletlerin ve vatandaşlarının Yahudilerin göçünden istifade edecekleri en önemli fayda değildir. En önemli fayda başka bir şeydir. O hâlde nedir? Her zaman şunu düşünmüyor muydunuz? Devletler kesinlikle bizlerin bütün paramızı alıp göç etmemize izin vermezler. Her şeyden önce onlar şu sıralarda bizim üzerimizde bir nebze güç sahibidir ve zaman zaman dizginleri sıkabilirler. O hâlde benim sistemimdeki zayıf nokta bu mudur? Bence tam tersi, en güçlü nokta budur.

Evvelemirde en önemli döviz formu olan menkul mülkiyet, sahibine ödenebilecek hisseler, asla ülkede mevcutmuş gibi kabul edilmezler. Bu hisseler artık alınamazlar. Paris komünü bunu aşağıdan yukarıya doğru denedi ve biliyoruz ki sonuç alamadı. Kimse bunu tepeden aşağıya denemiyor. İkinci olarak -ve bu herkesin görmesi gereken muazzam noktadır- dünyanın kredi sistemini bizden kurtaracağız. Çünkü biz harekete geçtiğimiz anda devletler kredilerini millîleştireceklerdir. Bizden hızla kopyalamak isteyecekleri borsa tekeli sayesinde bu devletler, devletin kredisiyle yapılacak muzır hokkabazlığın kontrolünü eline geçirecek. Belki de bu devletler para piyasasını tamamen millîleştirecek. Aksi takdirde insan, medeni halkların biz gittikten sonra kendilerini Musevileştirmelerinden korkardı.

Bu millîleştirmenin nasıl gerçekleştirilebileceğini gösterecek bir pozisyonda olacağız. Geçiş biçimlerini bulmak kolaydır. Devletler, Yahudi cemiyetinden, cemiyetin bireylerden devraldığı fakat tamamlanmamış işlemleri devralabilecekleri bankacılık örgütleri kurabilir. Devletler için bu organizasyonu bizzat cemiyet yapabilir ve tamamlanmış işlemleri onlara devredebilir. Aslında bütün cemiyet nihayetinde iki parçaya ayrılabilir. Bizim devletimize gidecek Neo-Yahudi kısım ve eski Yahudi kısım, yani Avrupalı olanlar ki bunlar da diğer devletlere aittir. Yerleşimin şekli ve kapsamı, hükümetlerle tek tek yapılacak müzakerelerin konusu olacaktır.

Böylece görüyorsunuz ki hiçbir şekilde biz dünya kredi piyasasını yanımızda götürmeyeceğiz -ah, bundan bir kurtulsak millî ruhumuz ne kadar mutlu ve güçlü olacak!- bundan ziyade, ayrılığımızla devletlerin millî kredilerini organize edeceğiz. Bu bizim en büyük hediyemiz olacak. Buna bir göç vergisi olarak bakılamaz, zira bunu gönüllü olarak yapacağız. İşin doğrusu, biz bu planda ve itibarımızı korumada her şeyi gönüllü olarak yapıyoruz.

Pekâlâ, finansal olarak daha az istikrarlı olan uluslara ne olacak? Bunlar uzaktaki Yahudi mali gücüyle kontrol edilemeyecek mi?

Diğerlerinden daha fazla değil. İstedikleri takdirde onlar için kredimiz her zaman hazır olacak. Fakat onlar artık sadece bize bağımlı olmayacaklar. Hükümetlerin kendi dış finans politikaları belirlenecek. İttifaklarla bir arada olacaklar. Bütün politik kaynaklardan müteşekkil bir uyum tesis edilecek. Hükümetlerin birbirleriyle finans elçileri üzerinden ya da daha gayriresmî bir şekilde, hatta oldukça gayriresmî bir tutum içerisinde iletişim kurup kurmayacakları gerçekten küçük bir detaydır. Önemli olan şey, devletin mali durumun kontrolünü dâhilî ya da hâricî olarak eline alması ve artık uluslararası gruplara ve borsa kartellerine bağımlı kalmamasıdır. Her şeye devletin gözüyle bakıyorum hem bizim için hem diğerleri için.

Devlet var olmalı! Bütün bunları söylediğim için beni Yahudi davasına ihanetle suçlayacak Yahudiler olacak mı? Onları hemen aydınlatıp teskin edeceğim. Kötü Yahudi davasını temsil edip savunmuyorum fakat inanıyorum ki bu düşünceleri halka açmak suretiyle iyi Yahudi davasına hizmet ediyorum. Lâkin bu düşüncelerin kamuoyuyla paylaşılması, Yahudiler arasındaki bencil ve talancı üçkâğıtçılara bile zarar vermeyecektir. Çünkü bütün bunlar ancak Yahudilerin ekseriyetinin rızasıyla icra edilebilir. Proje, bireylerin arzuları hilafına gerçekleştirilebilir. Hatta şimdinin en güçlülerinin rağmına fakat kuşkusuz devlet tarafından bütün Yahudilerin aleyhine tahakkuk ettirilemez.

Yahudilerin özgürleştirilmeleri –ki bunu siyasi açıdan ne kadar büyük bir başarısızlık olarak addediyorsam insanî sebeplerden de bir o kadar coşkuyla onaylıyorum– çok geç geldi. Artık bizi yasalarla ve eski ikamet yerlerimizde özgürleştirmek mümkün değildir. Yine de Yahudilerin hukukî eşitliği her nerede geçerliyse orada bu eşitlik bundan sonra ilga edilemez. Bunun sebebi sadece modern hassasiyetlere karşı olması değil –Aman Tanrım, ihtiyaç kanun tanımıyor– fakat aynı zamanda bunun zengin fakir bütün Yahudileri devrimci partilerin kucağına atacak olmasıdır. Bu yüzden bize karşı hiçbir etkili tedbir hakikatte alınamaz. Ancak anti-Semitizm her gün, her saat, büyümeye devam edecektir, zira bunun nedenleri ortadan kaldırılmış değildir, kaldırılamaz

da. Bunun dolaylı sebebi [*causa remota*] bizim Orta Çağ'dan beri süregelen asimile olamama özelliğimizdir. Doğrudan sebep ise [*causa proxima*] vasat zihinleri çok fazla üretmemizdir. Bunlar ne batar ne de çıkar. Yani başarıya da başarısızlığa da olağan bir şekilde ulaşamazlar. En altta, bütün devrimci partilerin önemsiz temsilcileri olmak suretiyle proleter devrimciler olmaya zorlanıyoruz. Aynı zamanda korkunç finans gücümüz zirvede gittikçe büyüyor.

Durum bundan ibaret. İşlerin hâli bu. Hiçbir şeyi abartmıyorum ve inkâr etmiyorum. Söylediğim şeyler yalın hakikattir. İşte bu yüzden benim ana hatlarını çizdiğim plan, çözümü içermektedir. Birilerinin şöyle dediğini mi işitiyorum? "Pekâlâ, eğer böyle bir şey mümkün olsaydı, daha önce yapılmaz mıydı? Daha önce mümkün değildi. Şimdi mümkün. Yaklaşık elli ilâ yüz yıl kadar yakın bir zaman önce bu bir fantezi addedilirdi. Bugün ise tam bir hakikat.

Siz, beyler, parayla neler yapılabileceğini en iyi siz bilirsiniz. Daha önce haritası çıkarılmamış denizlerde şimdi dev buharlılarda hızla geçebiliyoruz. Daha önce yürüyerek ve korku içinde tırmandığımız dağların dünyasına güvenli demiryolları inşa ettik. Yüz bin beyin daima tabiatın bütün gizemlerini onun elinden almanın yollarını düşünüyor. Bir adamın keşfettiği şey, bir saat sonra bütün dünyaya mal olmaktadır. Bu mümkün! İşte bu, muhteşem bir şekilde gerçekleşecek. Beyler, bana en çok bu hakikatleri sizin kadar bilmeyen düz insanlar, özellikle avam ruhlar inanacaktır. Onların içinde kadim arz-ı mev'ûd umudu vardır. Hatta bu bir hakikattir, bir peri masalı ya da aldatmaca değil. Bunu herkes kendisi öğrenebilir, zira herkes arz-ı mev'ûdun bir kısmını kendisiyle beraber taşımaktadır; bir tane beyninde, bir tane kaslarında, bir üçüncüsünü de sahip olduğu eşyada.

Kimse bundan kuşku duymayacak. Bizim sivri burunlarımız, siyah ya da kara sakallarımız ve çarpık bacaklarımız nedeniyle tahkir edilmeyeceğimiz yer arz-ı mev'ûddur. Burada sonunda kendi toprağımızda özgür insanlar olarak yaşayabileceğiz ve

kendi vatanımızda huzur içinde bu dünyadan ayrılacağız. Ayrıca burada büyük işler için itibar umabiliriz. Burada kendi özgürlüğümüzle özgürleştirmiş olacağımız, kendi servetimizle zenginleştireceğimiz ve büyüklüğümüzle büyüteceğimiz bütün dünyayla barış içinde yaşayacağız. Böylece tahkir edici "Yahudi!" çığlığı, "Alman," "İngiliz," "Fransız," –kısacası herhangi bir medeni ulusun ismi– gibi saygın bir adlandırma olacak. Bu sayede devletimiz vasıtasıyla halkımızı ufkumuzun ötesindeki görevler için eğitebileceğiz.

27 Haziran

Şimdi bu, uzun vadede planlanmış bir proje gibi görünebilir. Ben aylardır, yıllardır konuşuyorum. Bu ara Yahudilerle bin tane yerde alay edildi, hakarete uğradılar, azarlandılar, kırbaçlandılar, yağmalandılar ve katledildiler. Hayır beyler, bu, Yahudi meselesinin doğrudan ve hızlı çözümüdür. Anti-Semitizm'i bütün dünyada anında bitireceğim. Barışı tesis etmenin yolu budur. Çünkü en büyük insan sevkiyle ve gizlilik içinde ilk adımları attıktan sonra, kamu hukuku altındaki anlaşmalarla devlet olarak bağımsızlığımızı garanti altına aldıktan sonra, telgraf hatları ve gemileri edinip gümrük ve özel fiyat sözleşmeleri yaptıktan sonra –kısacası, planımızı pahalıya kaçmadan icra edebilmek için gerekli olan her şeyi hallettikten sonra– programımızın tamamını kamuoyuyla paylaşacağız.

Bu da *Neue Freie Presse*'nin sayfalarında yapılacak. Zira bu gazeteye ödemem gereken bir minnet borcum var. Söz konusu gazete beni Paris'e gönderdi ve şimdi davanın hizmetinde olan pek çok bilgiyi elde etmem için vesile ve fırsat sağladı. Bu yüzden duyurumun her türlü edebî yönü bu gazetenin mülkiyetinde olacak.

Ertesi sabah bütün dünyaya bir mesaj gidecek: Barış! Yahudiler için barış, Yahudi olmayanlar için zafer. Barış yapmalıyız çünkü daha fazla savaşamayız. Çünkü daha sonra daha kötü koşullar altında teslim olmak zorunda kalacağız.

Anti-Semitistler kazanmış olacak. Bırakalım bu tatmini yaşasınlar, zira biz de mutlu olacağız. Haklı oldukları ortaya çıkacak çünkü *haklılar*. Bizi gettodan cömertçe çıkarıp bir de üzerine orduda, hükümette, ticaretin her alanında bizim boyunduruğumuza giremezlerdi. Medeni milletlerin bu âlicenap icraatını asla unutmayalım. Onları bizden âzâde ederek aynı zamanda Orta Çağ'ın ataerkil baskısından da kurtaracağız. Nitekim onlar farkında olmasalar da Yahudi meselesinde bu baskının altındalardı. Babalarının günahlarından dolayı onları itham edemeyiz.

Bütün dünya için affedicilik, barış, uzlaşma. Aşırı derecede ürettiğimiz vasat zihinler arasındaki orta sınıflar derhâl ilk kurumlarımıza intikal edecekler ve bizim ilk subaylarımızı, memurlarımızı, hukukçularımızı, hekimlerimizi ve her türden teknisyenimizi teşkil edecekler. Böylece mesele büyük bir insan sevkiyle fakat kargaşa olmadan ilerleyecek. Bu muhteşem projemizin muvaffakiyeti için sinagoglarda dualar edilecek. Fakat aynı zamanda kiliselerde de!

Hükümetler bize dostane bir şekilde yardım elini uzatacaklar, zira onları Yahudilerin başlatacağı –ve nerede sona ereceği belli olmayan– bir devrim tehlikesinden kurtaracağız. Uluslar rahat bir nefes alacak. Fakat biz de özellikle biz de... Saygın dostlar olarak ayrılacağız.

İşte böylece arz-ı mev'ûda "yedi saatlik çalışma" diyarına, Tanrı'nın bize gizemli ihsanıyla vadettiği ülkeye, kendi tasarladığımız parlak sancağın altında intikal edeceğiz.

İKİNCİ DEFTER
23 HAZİRAN 1895'TEN İTİBAREN

23 Haziran

Bismarck'a yazdığım mektupla beraber zihnimde büyüyen fikriyatımın gelişimi mantıkî olarak yeni bir safhaya girdi. Yeni bir deftere başlıyorum. Önceki notlarımın ne kadar yer kaplayacağını bilemiyorum; şimdi onları temize çekecek bir hâletiruhiyeye sahip değilim.

24 Haziran

Bugün Bismarck mektubu alıyor. Acaba beni nazik mi yoksa hırslı bir aptal olarak mı görecek? Cevap verecek mi acaba?

25 Haziran

Fürth'le akşam yemeği yedim. Ona Hirsch'le yaptığım görüşmeden bahsettim. Bunu her hâlükârda duyacağını düşündüm ve bu yüzden, göndermeye niyetlendiğim mektuplarıma dair hakiki bilgiler vermek istedim. Özellikle üçüncü mektup konusunda pişmanlık yaşıyorum. İhtiyatsız mektuplar yazma alışkanlığımdan kendimi ne zaman kurtaracağım?

Bu arada Fürth bana Hirsch hakkında doğru bir kanaate varıp ona doğru muamelede bulunduğumu söyledi. Kendisi ayrıca benim ziyaretimin gerçekten tahakkuk ettiğine şahitlik etmeleri için Hirsch'in iki tane sekreterini orada görevlendirdiğini teyit etti. Daha sonra sirke gittik.

Ona dedim ki: "Benim planımı anlayacak bir kişi var (planımı Fürth'e açmadım lâkin planımın mahiyetini üç aşağı beş yukarı anladı). O da Alman kayzeridir."

Fürth: "Onun için bir layiha hazırla. Ardından bunu iletecek güvenilir birini bul. Belki de kuzenim olan Sömürge Dairesi Direktörü *von Kaiser*."

Ben: "O sizin kuzeniniz mi? Vaftiz oldu mu?"

Fürth:" Evet. Bismarck imtihana tâbi tutulmadan önce ona eğitim verdi ve bu şekilde kendisine vaftiz olduğu takdirde istihdam edilebileceğini söyleyen yaşlı adamla tanıştı. Bunu yapan kayzerdi. Kuzenim belki de kısmen Katolik olan şimdiki eşiyle evlenmek istediği için bunu yapmıştı. Kendisi öncelikle Strassburg'da eyalet savcısı oldu, ardından terfi aldı ve nihayet Sömürge Dairesi'nin direktörü olarak atandı. Bismarck, kayzerle ihtilafa düştüğünde *von Kaiser*, kayzerin tarafını tuttu. Ona her zaman ulaşabilir."

Ben: "O hâlde kuzeniniz doğru kişi olabilir. Fakat kendisi bir dönmeyse, Yahudi davası için bir şeyler yapmak isteyecek mi?"

Fürth omuz silkerek: "Belki. (Her şeyden önce F. de bir dönme.)"

26 Haziran

Bugün Bismarck'ın cevabının gelmesi gerekiyordu ama gelmedi. Hatta mektubumu alıp almadığını merak ediyorum. Eğer sınırın her iki tarafında "kara gişeler" varsa mektup en azından bir kere açılmış olacaktır. Mektupları kontrol eden sansür görevlileri belki de cevap almamaya hazır olduğuma dair nihai ifademden cesaret aldılar ve mektubumu yırtıp bir kenara attılar.

İşte size tuhaf bir fikir; eğer hükümetin eline bir mesajınızın ulaştığından emin olmak istiyorsanız, tek yapmanız gereken bu mesajı gösterişli adresi olan böyle bir mektubun içine koymaktır.

27 Haziran

Bismarck'tan cevap yok. Zaten hiçbir cevap almayacağıma kani olmuştum. Bismarck'ın mektubu alıp almadığına dair Feldmann'a *Hamburger Nachrichten*'de bir araştırma yaptırmayı düşünüyorum. Fakat Feldmann daha sonraki bir tarihte bunu hakkımda bir anekdot olarak anlatacaktır. Artık Bismarck'ın mektubumu alıp almadığıyla ilgilenmiyorum. Eğer aldıysa *tant pis* [çok kötü].

Artık Schoen'i düşünüyorum. Benim layihamı kayzere gönderebilir. Fakat şu aklıma geldi, Schoen tatilde değil mi?

27 Haziran

Temsilciler Meclisi'nde hasbelkader Wolff'a Schoen'in burada olup olmadığını sordum. Hayır, kendisi 15 Ağustos'a kadar Bavaria'da tatildeymiş.

Wolff üzerinden Schoen'e beni trenler arasında görmek isteyip istemeyeceğini sormayı düşündüm. Daha sonra Schoen'e doğrudan yazmaya karar verdim. Ne kadar az kişi bilirse o kadar iyi.

Bu arada Schoen beni tanıyacak ve ilgiyle dinleyecektir. Bunu yapmak için muhtemelen Alman bir diplomat arayacağım. Zor olmayacak.

27 Haziran

Plana zeyl.

İntikal esnasında ölenler denize atılmayacak. Bu göçmenleri caydırır ve halkın nazarında korkunç bir imaj olur. Cesetler güvenli bir şekilde mumyalanacak ve öbür tarafa vardığımızda defnedilecek.

28 Haziran

Schoen'e yaklaşmadan önce Albert Rothschild'i haberdar etmek yerinde olacaktır. Bu şekilde inanıyorum ki ilk baştaki fikrime daha iyi bir şekilde döneceğim. Yahudiler olmaksızın –yani Yahudilere karşı– harekete geçtiğim için yapılacak kınamalara karşı korunmuş olacağım.

* * *

Albert Rothschild'e mektup:

Saygıdeğer Efendim,

Mukaddimeleri atlayıp doğrudan meseleye geçeceğim.

Alman kayzeri için Yahudi meselesi hakkında bir layiha hazırladım. Güvenilir bir zat (bir diplomat) bunu kedisine teslim edecek. Bu, aptalca ve mızmız bir şikâyet değildir. Hareketten anladığım kadarıyla kayzer istese bile anti-Semitizm'e karşı bir şey yapamaz. Bundan ziyade benim layiham bütün ülkelerdeki Yahudiler için kapsamlı bir öz yardım ihtiva etmektedir. Eğer kayzer layihamı okuduktan sonra birini gönderip beni çağırtırsa ona meseleyi bağımsız biri olarak aktarabilirim, zira onun siyasi yetkisi altında değilim. En başından itibaren kendisinden ya da bir başkasından herhangi bir kayırma ya da özel muamele istemediğim konusunda kimsenin zihninde şüphe kalmaz. Bu yüzden umuyorum ki bu müteyakkız ve zinde hükümdar beni anlayacaktır. Layihada sadece benim imzam olacak ve bütün sorumluluğu ben üstleneceğim. Fakat Yahudi davasını ben üstlendiğim için iyi niyetimi onlara kanıtlamam gerekir. Bu amaçla referans olarak birkaç meşhur ve bağımsız kişiye ihtiyacım var. Not: Referans gösterebileceğim kişiler, garantör ya da yönetici değil. Haddizatında bireyler, ihtiyacım olmayan bir görevlendirmeyi bana verecek yetkiye sahip bile değildirler.

Referanslarımdan biri olmayı düşünür müsünüz? Aslında işe yarar kişiler bulmakta zorlanıyorum. Davayla ilgilendiğim için zaten oldukça kötü tecrübeler yaşadım. Bazen bu işten gerçekten usandığımı hissediyorum. Öyle çarpık, ezik, paraya tapan insanlarımız var ki, bu vaziyetleri yüzünden tekmelenmeyi her zamankinden çok hak etmektedirler. Fakat bu sefil vasıflar son tahlilde bana vicdan azabı çektiriyor; bunlar uzun vadeli bir baskının mahsulü.

Zihninize oluşabilecek bir şüpheyi gidermeme müsaade ediniz. Layihamda hükümdarımıza karşı en ufak bir sorumluluk ya

da hürmet ihlali çağrışımı olmayacak. Ben sadece anti-Semitizm'i neşet ettiği yerde tenkit etmek istiyorum: Almanya'da. Yahudi meselesinin oldukça ciddi bir sorun olduğunu düşünüyorum. Yahudilere karşı gösterilen galeyanın geçici bir heves olduğunu düşünenler fena hâlde yanılmaktadırlar. Derin nedenlerden dolayı mesele daha da kötüye gitmeye mahkûmdur, ta ki kaçınılmaz devrim patlak verene kadar.

Tabii ki bazı Yahudiler gözlerini kapattıklarında orada artık tehlike bulunmadığını düşüneceklerdir. Tekrar söylüyorum. Layiham kayzere temmuz sonu ya da ağustos başında iletilecektir. Temmuzun son döneminde Avusturya'ya geleceğim. Eğer bu dokümanda ne olduğunu bilmek isterseniz, bunu size okuyacağım. Bu amaçla bir buluşma ayarlayabiliriz. Ancak rahatsız edilmeyeceğimizi garanti etmelisiniz. Eğer o tarihte seyahat ediyor olacaksanız. Bu durumda seyahatlerinizin birinde sizinle bulunduğunuz yerde görüşmek daha iyi bile olabilir, her nerede olursa.

Eğer layihama göz atmayı istemezseniz, bu mektubu bana iade etmeniz yeterlidir. Bunu bir hakaret addetmeyeceğim, zira sizden bunu açık bir şekilde ben talep ediyorum. Her hâlükârda bir centilmenle muhatap olduğumu biliyorum. Şimdi sizden mektubumu gizli tutmanızı ve kimseyle paylaşmamanızı rica ettiğimde, sanki bunu size şifahen söylemiş ve derhâl gizlilik yemini etmiş gibi oluyorum.

Gazetemde hiç kimsenin bu meseleden haberdar olmadığını söylemek yersiz olmayacaktır. Bunu yalnız başıma ve bağımsız olarak yapıyorum.

Saygılarımla,

Dr. Theodor Herzl,

36 rue Cambon

* * *

28 Haziran

Meclis'te komün üyesi Leo Franckel'le konuştum. Yakışıklı, orta karar bir kafaya sahip, mezhepçi bir gururu var. "Çürüdüğü" hapishanelerle böbürlendi.

Ona niçin demokratlara karşı olduğumu açıkladım.

"O hâlde Nietzsche'nin bir tilmizi misiniz?" dedi.

Ben: "Kesinlikle hayır. Nietzsche bir deli. İnsan ancak aristokratça yönetebilir. Ben toplumda en geniş özerklikten yanayım. Kilise destekli politika kilise bölgesinde yeteri kadar -aslında en iyi derecede- anlaşılır. Ancak devlet ve ihtiyaçları halk tarafından idrak edilemez."

Franckel: "Bu aristokratik yönetimi nasıl tesis edeceksiniz?"

Ben: "Bunun bir sürü yolu var. İşte size genelleştirmenizi gerektirmeyen bir örnek. Fransız Akademisi seçkin bir aristokrasi teşkil etmektedir."

Ardından sosyal teoriler hakkında konuştuk. Ben ona girişimci kârları meşrulaştıracak hiçbir riskin olmadığı yerlerde bankacılığın, sigortanın, demiryollarının ve daha önce tecrübe edilmiş her şeyin millîleştirilmesine taraftar olduğumu söyledim.

Franckel: "Yani her şey kolektivist bir şekilde ayarlanabilir."

Ben: "Asla. Birey tasfiye edilmelidir."

Burada bariz bir şekilde sosyalistlerin düşüncesindeki kusur söz konusudur: "her şey" demektedirler.

Diyorum ki, adamakıllı halledilen ne var!

28 Haziran

Champs Elysées'de.

Moritz Wahrmann'ın oğlu önümden arabayla geçti. Zinde fakat canı sıkkın görünüyordu. Böyle adamlar, kullanılmayan zindelikleriyle bizim için muhteşem materyaller olurdu. Olanları

davanın coşkusuyla doldurmak kolay olurdu. Leo Franckels'in ve genç Wahrmann'ın gelişimleri için bir alan bulabilecekleri benim bu planım ne kadar da güzel.

28 Haziran

Champs Elysées.

Fakirlik: yazın kışlık kıyafetler giydiğinizde.

4 Temmuz

Albert R'nin bugün gelmesi gereken cevabı gelmedi. Neyse ki mektubumda aşırı nezaketle kendimi aşağılamamıştım.

Kayzere gönderilecek layihaya nihai şekli verilmektedir. Bu meselede de itibarımı sürdürmeye özen göstereceğim.

4 Temmuz

Şimdilerde roman bir kez daha düşüncelerimde dolaşıyor. Çünkü planım bir kurgu olarak muhtemelen herkese çarpıcı gelecek.

Aussee'deyken iki ay ücretsiz izin alacağım ve romanı orada eylül ve ekimde yazacağım.

4 Temmuz

Romana Hirsch'e yazdığıma pişman olduğum ve onun sağda solda güldüğü her şeyi dâhil edeceğim. İntikamım cömert olacak. Onu andıran bir karakter üreteceğim. (Her şeyden önce onu seviyorum.) Onun borsa darbelerini yücelteceğim. Bunları, henüz hakkında fikir sahibi olmadığı davaya fayda sağlayacağını düşünmeden yapmıştı. Dolayısıyla onu betimleyen karakterin muğlak bir ihtişamı olacak. Ardından işler tersine dönecek. Baron "hükümdarlık" makamını yanlış anladı. Sadece şirketin başkanı değil devletin de reisi olacağını düşündü. Bu mümkün değil. Davaya katkıları ne kadar büyük olursa olsun devlet reisi olamaz. O noktada bir kahraman gerçek bir çözümle ortaya çıkar. Uluslararası hukukça tanınacakları anda o kahraman Baron'a şöyle der:

"Pekâlâ, şimdi ikimiz de emekli olacağız. Eğer tarihin bir parçası olmak istiyorsak bütün bunları diğerkâm bir şekilde yapmalıyız. Dolayısıyla sadece gözlemciler olacağız. Bunu öyle bir ayarlayacağım ki size hükümdarlık teklif edilecek fakat bunu anında reddetmek zorunda kalacaksınız." Baron buna duyulan ihtiyacı göremiyor fakat kahraman, herkesin malumu olan şartlar nedeniyle bunun böyle olması gerektiğini ima ediyor. Eğer kendisi bu onuru reddetmeyi görev addetmezse, bu ona teklif bile edilmeyecek. Aslında o kahraman, uyum sağlamadığı takdirde Baron'u yok edecektir.

Baron ilk başta belli bir menzile kadar uçacak, ardından kahramanın haklı olduğunu görecek. Onun boynuna sarılacak ve gözyaşları içinde onu öpecek. Daha sonra, taç giyme töreninde bu ikisi, sembolik bir bencillik gösterisinde bulunacak ve gerçekten bencil olmayan, tevazu göstergelerinde diğerinin önüne geçecek.

5 Temmuz

Tuhaf: Yukarıdakileri yazarken, Hirsch'in ümidimi kesmiş olduğum mektubu da yoldaymış. Dün gece ulaştı.

82 Piccadilly, W.

3 Temmuz 1895

Dr. Herzl, Paris.[40]

Mektubunuz aldım ve maalesef bu denli geç bir cevap gönderebiliyorum. Lâkin ivedi bir cevap gerekmiyordu. Paris'e döndüğüm zaman -ki antrparantez bunun birkaç ay sonra gerçekleşeceğini ekleyebilirim- sizinle görüşmekten memnuniyet duyacağım. Ancak daha önce serdettiğim görüşlerimde herhangi bir değişiklik bulunmamaktadır.

Saygılarımla,

M. de Hirch.

40 Orijinal metinde Fransızcadır.

Benim Hirsch'e cevabım:

Paris, 5 Temmuz 1895

Saygıdeğer Efendim,

Konuşmamızdan sonra size yazdığım mektuba hemen cevap vermemeniz beni ziyadesiyle rahatsız etti. Bu yüzden size iki hafta sonra meseleden vazgeçtiğimi bildirdim. Fakat dün mektubunuzu aldıktan sonra kararımın nasıl anlaşılması gerektiğini size anlatmak isterim. Ben hâlâ Yahudiler için bir şeyler yapmak istiyorum fakat onlarla değil. Eğer birisinin kararlı fikirlerimi anlayacağına inanacak olsaydım, bu siz olurdunuz. Diğer Yahudilerden bu kadarını bekleyemem. Bir zamanlar zinde olan ulusumuzun gerilemesi en çok siyasi rehavette zahir oluyor. İnsanlar, "ticari işletmelerin davayla alakasını Tanrı bilir" dediğimde benimle alay edecekler ya da benden şüphe duyacaklardır. İğrenç bir bataklıktan geçmek zorundayım ve Yahudiler için böyle bir fedakârlığa hazır değilim. Onlar insanın paradan başka saiklerle de harekete geçebileceğini, bir insanın devrimci olmadan da paraya teslim olmayı reddedebileceğini anlamaktan âcizler. Atacağım son ve belki de en etkili adım, meseleyi size bahsettiğim o yüce şahsiyetin huzuruna taşımak. Kendisinin bir anti-Semitist olduğu söyleniyor fakat bu beni rahatsız etmiyor. Ona yaklaşmanın bir yolunu buldum. Birisi layihamı kendisine teslim edecek. Eğer bunun ardından beni çağırtırsa, diyaloğumuz ilgi çekici olabilir. Kendisi açık bir şekilde gizliliği kabul etmezse ve konuşmadaki herhangi bir şey dışarıya sızarsa, talih bizi yeniden bir araya getirir getirmez bunu size anlatacağım. Muhtemelen bu görüşme Paris'te olmayacak, zira bu şehirde miadım doldu ve gazete yayıncılarından beni Viyana'ya transfer etmelerini istedim. Görüşmemiz fikir teatisinin keyfi dışında herhangi bir kıymeti haiz olmayacak. Siz kendi fikirlerinize bağlısınız, ben de eşit bir inatla benimkilere. Fakir Yahudileri, şimdi yaptığınız şekliyle ihraç edeceğinize inanıyorsunuz. Ben de size sadece anti-Semitizm için yeni pazarlar yarattığınızı söylüyorum. *Nous ne nous comprendrons jumais* [birbirimizi asla anlamayacağız]. Bunun dışın-

daki şeyler için sizinle temasa geçtiğime pişman değilim. Sizinle tanışmak benim için oldukça ilginçti.

Bir şey daha; size çarpıcı gelmiş bir şeyi tavzih etmek isterim. Her mektupta bu meselenin benim için ticari bir iş olmadığını vurguladım. *C'est qu'il est horriblement compromettant d'écrire aux gens riches* [asıl mesele şu ki, zengin insanlarla yazışmak benim için korkunç tâvizler vermek demek]. Bir centilmenin kendisine yazılan gizli mektupları dikkatli bir şekilde koruduğunun ya da imha ettiğinin farkındayım. Fakat böyle bir kâğıt parçası başkalarının eline düşerse olaylar çok vahim boyutlara ulaşır ve beni endişelendirecek bir şey varsa o da çaba gösterirken şöhretimin menfi etkileneceği düşüncesidir.

Bu yüzden hatıramın lekelenmemesini temin ediniz.

Saygılarımla,

Dr. Herzl.

* * *

5 Temmuz

Dün Wolffların küçüğüyle akşam yemeği yedim. Kendisi askerî bir eğitim için çağrılmıştı. Bir kez daha ondan Dragoon Muhafızları'nın hikâyelerini dinledim. Anti-Semitizm'i çok da kötü karşılamıyor. Üst sınıf Prusyalılar, dediğine göre, tamamen anti-Semitist değillermiş. Onlar sadece kendilerini hem Yahudilerden hem de Yahudi olmayan orta sınıftan üstün görüyorlarmış. Dolayısıyla Wolff takdir ettiği üst sınıf insanların bir tahkir yerine başka bir tahkiri tercih ettiğini fark etmiyor. Yahudi olmayan orta sınıfla aynı kefeye konmaktan ve onlarla beraber tahkir edilmekten memnun. Sınavlardan en yüksek notları aldığı hâlde memurluğa getirilmemesini oldukça tabii karşılıyor.

Bu arada gelmek istediğim bir makam olsaydı, kuşkusuz eski Prusya soylu sınıfına mensubiyet olurdu.

Dün, Nordau'yla beraber bir bardak bira içtik. Tabii Yahudi meselesini de konuştuk. Daha önce Nordau'yla hiç bu kadar anlaşmamıştık. İkimizde lafları birbirimizin ağzından aldık. Birbirimize ait olduğumuzu daha önce hiç bu kadar güçlü hissetmemiştim. Bunun dinle alakası yok. Hatta kendisi Yahudi dogması diye bir şeyin olmadığını söyledi. Lâkin biz tek bir ırkız. Fürth de oradaydı ve onun tavırlarında belirli bir *géne* [utangaçlık] fark ettim. Sanırım bizim Museviliğe ne kadar güçlü bir şekilde bağlı olduğumuzu gördüğü için vaftiz olmuş olması onu utandırdı. Nordau'yla mutabık olduğumuz bir diğer nokta, bizi sadece anti-Semitizm'in Yahudi yapmasıydı.

Nordau şöyle dedi: "Yahudiliğin trajedisi nedir böyle? Halklarının en muhafazakâr olanları iki bin yıldır vatansız. Bunlar artık bir yere kök salmayı arzuluyor."

Her noktada mutabık kaldık, öyle ki aynı fikirlerin onu da aynı plana sevk ettiğini düşündüm. Fakat o farklı bir sonuca vardı. "Yahudiler," dedi, "anti-Semitistler tarafından bütün halklar arasında vatan fikrini yıkmaya zorlanacaklar." Ya da kendi vatanlarını yaratmaya zorlanacaklar diye kendi kendime gizlice düşündüm.

Fürth dedi ki: "Yahudiler içinde böyle güçlü milliyetçi bir hissi geliştirmek iyi değil. Bu ancak işkenceleri yoğunlaştıracaktır."

7 Temmuz 1895

Hirsch neden aniden bana bir kez daha yazdı? Bunun için iki izahım var.

Ya Fürth hasbelkader bir mektubunda ona benim kayzer için bir layiha hazırladığımdan bahsetti ya da -bu ihtimal bana daha güçlü görünüyor- "Ya Rothschild'i yanımızda götürürüz ya da önce batırır sonra yanımızda götürürüz" ifadelerini yazdığım son mektubum onu can evinden vurdu.

Tam iki hafta sonra sekreterine bana yazması için emir verdi. Böylece mesele acilmiş gibi görünmeyecekti. Aslında kafasında hep ben vardım. Eğer bu tür gelişmelerin kokusunu alabiliyorsa, ona getirdiğim şeyleri de kuşkusuz hissedecektir. Her şeyden önce biz ikimiz, yeni çağın başlangıcında neşet eden iki farklı tabiatı temsil ediyoruz; o, paranın neferi; ben ise aklın.

Eğer bu adam benimle gelirse, gerçekten yeni bir çağ başlatabiliriz.

8 Temmuz

Dün Ville d'Avray'da Schiff'le öğle yemeği yedim. Gambetta'nın[41] evini ziyaret ettik. En çarpıcı mesele ölüm maskesiydi. Ben Gambetta'yı gerçekten sevmiyorum; benim akrabammış gibi görünüyor. Daha sonra göletin kenarındaki Au bord l'Etang adlı restorana gittik. Dokuz masa doluydu ve tespit edebildiğim kadarıyla bunlardan üç tanesinde Viyanalı Yahudiler oturuyordu. Bu hiçbir şeyi kanıtlamıyor.

Schiff bana kayın biraderinin, Kitzbühel'de trenden inerken bir anti-Semitist'in hakaretine uğradığını anlattı. Bu olay neticesinde, kaynanasının yazdığına göre kayını üzülmüş ve yaralanmış. Böyle bir şey her gün bin tane yerde cereyan ediyor. Fakat insanlar yine de bundan bir ders çıkarmıyor.

Schiff'le meseleyi daha derinlemesine ele almak istemedim, zira beni anlamıyor.

Ne Hirsch'ten bir cevap geldi ne de Rothschild'den. Hirsch yine ağırdan alıyor olabilir. Fakat Rothschild cephesinde bu küstah, adi bir kibirdir. İlk fırsatta misliyle karşılığı verilmeli.

9 Temmuz

"Eğer bir prens ya da yasa yapıcı olsaydım, zamanımı neler yapılması gerektiğini anlatmakla heba etmezdim. Ya gerekeni yapardım ya da sessiz kalırdım."[42]

---

41 Leon Gambetta, Fransız hukukçu ve devlet adamı.

42 Orijinal metinde Fransızca olarak geçmektedir.

(Rousseau, *Toplum Sözleşmesi*, 1. Kitap)

9 Temmuz

Ludwig Storch'un Sabatay Sevi hakkında kaleme aldığı *The Star of Jacob* isimli bir romanı var.

10 Temmuz

Siyasi işleri deruhte etmeye en münasip kişiler iş adamlarıdır. Fakat bir insanın lekelenmeden zengin olması nadirattandır ve zenginlik iş adamlarının hürriyetidir. Ancak onları siyasi görevlere koşabilmek için, servetlerini elde etme biçimlerine dair gönüllülük esasına dayalı bir tür soruşturma yapılmalıdır. Bu, kıskanç akranlar tarafından değil sivil hayatın her kademesinden gelen bağımsız kişilerden müteşekkil bir siyasi onur mahkemesi tarafından yapılmalıdır. İnsan kamusal hayatta kayıtlarının ileride incelenmesine izin vermek için genellikle böyle bir mahkemeyi mevcut hâliyle gerekli bulur.

Eğer bir iş adamı siyasi faaliyetlerinin başında bunu yaparsa, onun iş anlayışına ilaveten ağırbaşlı karakterinden kesinliğe yakın derecede emin olmalıyız. Aynı zamanda onun bu kamu hizmetinden önceki kıymeti de tespit edilecek. Eğer akabinde demagoglar ya da entrikacılar ondan şüphe duyarsa, kendinden emin bir şekilde mali statüsüne işaret edebilir.

Tabii ki bunu hukuk açısından değil kademeli bir ahlakî kurum olarak düşünüyorum. İlk başta bu fikir birkaç meşhur iş adamıyla tahakkuk ettirilecek, ardından gittikçe daha sağlam bir şekilde tesis edilmiş bir kullanım hâline gelecek ve sonunda, genç tüccarların bunu kendilerine bir hedef addetmesi için gereken zaman geçince, yasalarda temsil edilecektir.

Yaklaşık yirmi yıl sonra bu, kanun hâline gelebilir.

10 Temmuz

Parayı ticari değerlendirmenin harika bir vesilesi olarak addediyorum, tabii para kazanmanın ahlakîliği tesis edildiği takdirde.

Ancak o zaman; zira aksi takdirde finansal bir standart, absürt ve mide bulandırıcı olurdu.

Dürüst bir şekilde çok para kazanan kimse oldukça yetenekli biri, zeki bir spekülatör, pratik bir mucit, çalışkan, idareli bir insan olmalıdır. Bütün bu nitelikler devlete rehberlik etmek için oldukça faydalıdır.

Borsaya dair olağan spekülasyonlar, diskalifiye için zemin teşkil edecektir. Öte yandan, zaman zaman yapılan borsa anlaşmaları onur kırıcı bir şey değildir. Tabii olarak sınırları çizmek zor olacaktır -dolayısıyla her bir vaka için bir onur mahkemesi gerekecektir. Soruşturma geçiren kişi her hâlükârda yeminli mal beyanında bulunmalıdır (yalan yere yemin cezası altında). Her şeyden önce kimse siyasi bir figür olmaya zorlanmayacaktır. Bu şekilde üçkâğıtçı *siyasiler*[43] yakamızdan düşecek ve siyaset, en temiz ve yetkin insanlarımızın hedefi olacak.

10 Temmuz

Hakiki insanları ihtiva edecek romanım için türler:

"Yemlikteki Köpek" (sahte estetik görüşü olan bir köy serserisi)

Gamel Moishe (aşırı derecede beğeniliyor)

"The Forgotten Girl" (Unutulmuş Kız) (tek bir kız vardır fakat okuyuculara bu kız üzerinden hepsini anlamalarını öğretir. Muhtemelen kızın cenazesinden dönerken çeyiz vergisini akıl eden biri var. Zira bu muhteşem kız "doğadan gelen çağrı"yı unutmuş ve bu yüzden ölmüştür. Ancak ne harika bir anne olurdu! Ona Pauline derdim!)

Ve roman onun anısına ithaf edilecek.

12 Temmuz

Heinrich'in müzisyen olan yağcı kardeşi, romanda hükümdar olmak üzere "eğitilecek." Bu, roman kahramanının Heinrich'in

43 Orijinal metinde İngilizce *politicians* olarak geçmektedir.

ailesine karşı hatasını telafi etmek için yaptığı uzun soluklu bir plan. Adamın aklı bir karış havada, âdeta güzel ama faydasız bir bitki. Kahramanımız bu vizyoner ve hayalperestle ilgilenirken içten içe kıkırdamaktadır.

12 Temmuz

Roman için bir karakter

Zeki bir dolandırıcı (banknot öğütücü Schapira[44] tarzında), Avrupa'daki bir hapishaneden döndükten sonra dürüst ve idealist bir vatandaş olacak.

Bu karakter, yedi saat mesainin olduğu ülkeye kaçar. Fakat arkasından iadesi istenir ve geri gönderilir. Polis nezaretinde sınır dışı edilmeden önce kahramanımız liman hapishanesinde onu görmeye gelir ve onu hizaya getirir. "Bizim yüzümüzden cezanı çekmek zorunda kalacaksın. Fakat orada zindandayken daha sonra buraya geldiğince yapacağın dürüst işler hakkında biraz düşün."

Bu katı kalpli sahtekâr ise bundan çok etkilenir. Sınır dışı edilmeden önce kahraman yeniden bu kelepçeli adamın yanına gelir ve herkesin gözü önünde onunla el sıkışır. Vücudunu bir heyecan dalgası kaplar. Bu sahtekâr hemen eğilip kahramanımızın elini öper.

Diğer taraftaki zindanda hareketleri mükemmeldir, böylece iyi hâl indirimi alır. Ardından geri döner ve etkili, dürüst, mahir bir iş adamı olur.

12 Temmuz

Roman için.

Çalışma saatlerinden sonra işçiler için boş zaman faaliyetleri [olacak]. Müzik yapacaklar (İşçi Orkestrası). Fakat asıl mesele: Kadim zamanlardan (Makkabilerden) ve Orta Çağ'dan gelen Yahudi Millî Heyecanı'nı işleyecek oyunlar [oynanacak]. Eğlen-

44 Prof. Hermann Schapira, Yahudi Millî Fonu'nun fikir babası.

ce adı altında korku, acıma, gurur ve yetişkinlerin eğitimi [işlenecek].

Yüksek sosyetenin amatör oyuncuları popüler hâle gelecek.

Bu da roman için güzel bölümler doğuracak. Küçük, masum *cabotinage* [gezici oyuncular] tarafından her mahallede komik skeçler oynanacak.

Kendileri için *circenses* [eğlence].

Öğretmen-yönetmenler başkentte modelleri görmüş olacak.

13 Temmuz

Tutarlılık biçimleri:

(Randevuda)

- Fikrimi değiştirdim ve geldim.
- Fakat siz gelecektiniz.
- Evet, ilk fikir değişikliğim buydu.

* * *

Güdemann'a mektup:

15 Temmuz

Sevgili Doktor Güdemann,

Görünen o ki son mektubum bana bir nebze kızmanıza neden olmuş, zira cevap yazmadınız.

Fakat umuyorum ki bizi bu kadar yakından ilgilendiren bu mesele hakkında doğrudan fikir teatisinde bulunmak için bir fırsatımız olacak. İşte o vakit size her şeyi doğru düzgün anlatacağım.

Size bugün yazmamın nedeni, yakın zamanda Viyana'da patlak veren anti-Semitist gösteriler. Başka yerlerin yanı sıra Avusturya'daki hareketi de yakından takip etmekteyim. Bunlar ehemmiyetsiz şeyler. İşler daha da kötüye gidip çığırından çıkacak.

Maalesef şu anda kesin bir çözüm sağlanamıyor. Hâlbuki dikkatle tasarlanmış, mülayim, sağduyulu ve şiddetle alakası olmayan bu plan tamamıyla ölçülüp biçilmiştir. Bu planı şimdi yürürlüğe koymak, yani Yahudilerle, onu tehlikeye atacaktır. Gördüğünüz üzere bu plan daha kötü günlere saklanmaktadır; lütfen bana inanın, kendimi böyle müphem kelimelerle ifade etsem bile. Yaz sonunda Viyana'da buluştuğumuzda bunu göreceksiniz.

Şimdilik, saygı duyduğum bir insanı etki altına almak için bu asabi ruh hâlini istemiyorum ve Avusturya Yahudilerinin kendilerini içerisinde bulduğu bu nahoş vaziyetin ortasında, bizim gibi genç, kararlı insanların talihsiz kardeşleri için hazırladığı rahatlamaya yönelik umudu size de aşılamak istiyorum. Kuşkusuz cimri insanlar, korkaklar, paraları nedeniyle kibirlenenler insanın bu asil teşebbüse yüzünü ekşitmesi için yeterlidir. Fakat biz fakir ve ağır başlı Yahudileri düşünmeliyiz. Onlar çoğunluktadır. Biz seçilmiş insanlar değiliz fakat adi bir güruh da değiliz. Bu yüzden vazgeçmiyorum.

Saygılarımla,

Herzl.

* * *

15 Temmuz

Schiff buradaydı. Ona Viyana'daki Lanner Hall dışında patlak veren Yahudi karşıtı olaylar hakkında ne düşündüğünü sordum.

İnatla "Yahudiler sosyalist olmalı!" diyor.

Beyhude yere kendisine bunun Avusturya'da, Almanya'da olduğundan daha az fayda getireceğini izah ettim. Yahudilere karşı liberal bir politika güden Macaristan'ın Avusturya'da Yahudi karşıtı bir reaksiyonu önleyeceğine inanıyor. Ne kadar da yanılıyor. Macaristan'da Yahudiler, topraklı emlaki satın alarak en büyük hatayı işliyorlar. Topraktan kovulan "seçkinler" bir gecede kendilerini halkın lideri sayıyorlar ve Yahudilerin üzerine üşüşüyorlar. Yahudi seçim fonlarıyla liberal hükümet oldukça yapay bir şekil-

de iktidarda tutuluyor. Sırtını Viyana'ya ve orduya dayayan muhafazakâr Nasyonal Parti bir gecede her şeyi tersine çevirebilir.

16 Temmuz

Dün Nordau'nun partisinde akşam yemeği yedim. Burada hiçbir sosyal hayatımın olmaması benim için bir şans. Akşam yemeği partilerinde zekice konuşmalar yaparak kendimi tüketmiş olurdum. Bir süreliğine laf Baron Hirch'e geldi. Nordau şöyle dedi: "Ondaki para bende olsa, Güney Amerika'da kendime imparatorluk kurardım."

Ne kadar tuhaf! Ve o vakit Schiff benim bu "çılgın" planımı Nordau'ya teslim etmem gerektiğini söylemişti.

16 Temmuz

Roman.

Kahraman sarışın, mavi gözlü, delici bakışları var.

Sevgilisi ise İspanyol bir Yahudi; narin, koyu saçlı ve asil. Kahramanı ilk defa yeni ülkemizi işgal etmek üzere yelken açan geminin kaptanı olarak görüyor. Kahramanımız da çadırında onu hayal ediyor.

21 Temmuz

Bugün Güdemann'dan güzel bir mektup aldım. Ona derhâl aşağıdaki cevabı yazdım:

Sevgili Dostum,

Bana büyük bir keyif veren mektubunuzu aldıktan sonra size böyle hitap etmeme müsaade ediniz.

Sizde ihtiyacım olan insanlardan birini gördüğümde gözlerimin beni yanıltmadığını anladım. Şimdi size mektubu niçin geri çektiğim konusunda biraz daha bilgi vereyim. Bunun sebebi, buradaki bir arkadaşımın neden olduğu korkunç bir moral bozukluğuydu. Kendisi şimdiye kadar planımı paylaştığım ilk ve tek kişiydi. Ona önceki gün size göndermiş olduğum mektubumu

gösterdiğimde bana şöyle demişti: "Güdemann senin çılgın olduğunu düşünecek; derhâl babana gidecek ve anne-baban mutsuz olacak. Bununla kendini ya gülünç duruma düşürürsün ya da trajik..." Ancak siz zihnimdeki her şeyi bildiğiniz zaman -ki bunları öğreneceksiniz, zira ben şimdi sizin Yahudiliğinizi, insancıl kalbinizin benimkiyle beraber attığını hissediyorum- geçirdiğim krizin şiddetini anlayacaksınız. Bu planın neşet etmesini netice veren doğum sancılarından sonra sadık ve adanmış arkadaşım bana bunu dediğinde derin bir krizin içine girmiştim. Yahudi davası için hayatımı ortaya koymaya hazırım ve bunu yapabilirim fakat bu fedakârlığı şahsımla sınırlı tutmalıyım. Eğer insanlar beni "*meshugge* [çılgın]" görseydi durum böyle olmazdı. Ebeveynimin son yıllarını ve evladımın istikbalini mahvederdi.

Tabii olarak kendimi çılgın saymıyorum. Çünkü iyi bir insan olan fakat mahdut şartlar içerisinde hayatını sürdüren, ayrıca parlak bir zekâsı olmayan arkadaşım beni anlamadı. Fakat kendime şunu söylemeliyim: arkadaşım, ortalama eğitimli Yahudiyi temsil etmektedir. Beni bilir, bana güvenir, saygı duyar ve şahsımı sever. Eğer böyle hissediyorsa, diğerleri ne desin? Ne kadar güçlü bir akıntıya karşı kürek çektiğimi bana gösterdi... Bu yüzden iş, benim yapmayı planladığım gibi icra edilemez. İşte bu yüzden o mektubu geri çektim. Fakat meseleden vazgeçmiş değilim. Planımı tatbik etmenin diğer yollarını düşündüm.

İki yol var. Birincisi, kayzere gönderilecek bir layiha. Tanıdıklarımdan biri bu layihanın kendisine iletilmesinin bir yolunu teklif etti. Ancak bu tanıdığım bunu ağustos ayının ortalarına kadar yapamayacak. Bu ayın sonunda tatilimi geçirmek üzere Aussee'ye gideceğim. Belki de orada karşıma kayzere ulaşmanın daha iyi bir yolu çıkacak. Daha önce Avusturya Temsilciler Meclisi Başkanı Baron Chlumecky'yle sosyal yasama problemi üzerine yazışmıştım. Kendisi Aussee'de. Eğer planımı ona açıklayabilirsem belki de beni kayzere ulaştıracak İmparatorluk Şansölysi Hohenlohe ile tanıştırır.

Eğer ona ulaşamazsam, bana son bir çare kalıyor; kurgu. Zamanla, beş, on ya da yirmi yıl içerisinde anlayacakları didaktik Yahudi peri masallarını anlatacağım. Toprağa tohum ekeceğim. Bu bir şaire yaraşır güzel, mahir bir eylemdir. Sadece tohumlar filizlenene kadar herkesin açlıktan ölmesinden korkuyorum.

Evet, bunu yapmak bana gerçekten acı veriyor, zira planım bir fantezi değildir. Şimdi elimde mektubunuz var. Ancak her şeyi öğrendiğinizde benim en derin düşüncelerimi nasıl tahmin ettiğinizi ve benim de sizinkileri tahmin ettiğimi fark edeceksiniz. Ancak hayır! Biz münferit vakalar değiliz. Bütün Yahudiler bizim gibi düşünmekte. Ben Yahudilere inanıyorum, eskiden dinî açıdan gevşek olan ve şimdi bile dindar biri olmayan ben! *Les coups que nous recevons nous font une conviction* [aldığımız darbeler daha fazla inanmamızı sağlıyor].

Bu kadar konuşma kâfi. Eğer bana bu şekilde daha önce yazmış olsaydınız, bir ay önde olurduk.

Dr. Heinrich Meyer-Cohn hakkında bana yazdığınız şey, bende bu adamla hemen tanışma arzusu uyandırıyor. Derhâl! Ben Reshoim'e[45] gitmeden önce sizinle ve Meyer-Cohn'la bir araya gelebilirsem çok faydalı olabilir. Kendisinin şimdi nerede olduğunu ve bu hafta sonu üçümüzün bir araya gelip gelemeyeceğini telgrafla öğrenebilir misiniz? Mektubunuzdan ve M. C. hakkında çizdiğiniz portreden sonra her ikinizle de konuşmayı çok isterim. İsviçre'de, Zürih gibi bir yer öneriyorum. Avusturya'da sizi ve beni iyi bilirler. Her yerde karşımıza tanıdık biri çıkar. Şu anda böyle bir şey istemiyorum.

Zürih, iyi konuma sahip merkezi bir nokta. Mektubunuzdan sonra bu seyahatin gerektireceği küçük ölçekli para ve zaman fedakârlığını yerine getireceğinizden artık kuşku duymuyorum. Cemaatinizin liderine –yani, bu kısa süre zarfında yokluğunuz için bir neden belirtmeniz gerekirse– Zürih'te Meyer-Cohn'a önemli bazı bilgiler vermek için kendisiyle buluşmak zorunda kalacağınızı söyleyebilirsiniz.

45 Kötü insanlar ve özellikle de Yahudilerden nefret edenler için kullanılan İbranice tabir.

Sizi Yahudi davasına hizmet için Caux'a çağırdığımda gelmek istemediğiniz zaman beni zaten bir kere şaşırttınız. Kuşkusuz bir komedi ve köşe yazısı yazarının ciddi meseleler hakkında konuşmak istemesi sizi ilk başta şaşırtmış olmalı. Peki, şimdi bana inanıyor musunuz? Ağzımdan çıkan her kelimeden, söyleyeceğim önemli, belirleyici meseleler olduğunu anlıyor musunuz?

Zengin Yahudilere ihtiyacım yok. Benim adamlara ihtiyacım var. *Donnerwetter* [kahretsin], böylelerini bulmak çok zor! İşte arkadaşımın bende neden olduğu kriz buydu. Bir süre Yahudiler arasında adam bulabileceğim konusunda ümitsizliğe düşmüştüm. Kriz şimdi sona erdi; sizin mektubunuz gelmeden onu çoktan aştım, zira her gün bütün ülkelerdeki kardeşlerimizin ıstıraplarını derinlemesine düşünüyorum. Bence böyle bir baskı, en bozuk serseri takımından bile adamlar çıkarmalı. Şimdiye kadar eksik olan şey bir plandı. Böyle bir plan ise artık bulunmuştur.

İnanın bunu bütün tevazuumla söylüyorum. Kendisini böyle bir meselenin içinde gören biri, onunla iştigal etmeyi hak etmemektedir.

Meyer-Cohn'un Zürih'e gelmesini sağlayın ve siz de oraya gelin. Ben de perşembe ya da cumartesi akşamı buradan ayrılacağım ve ertesi sabah orada olacağım. Eğer Meyer-Cohn tereddüt ederse size bu mektubu ona verme yetkisi veriyorum. Lâkin tereddüt ederse, tarif ettiğiniz gibi biri değil demektir.

Ben Bloch'un davasını üstleniyorum. Siz de kendisine böyle söyleyebilirsiniz. Fakat siz ve Meyer-Cohn hariç kimse bu mektubu görmemeli.

Bloch için para bulmak kolay bir iş. Hirsch'le tanışıyorum. Ona bir telgraf çekersem gerekli olan meblağı derhâl verecektir. Şimdilerde Hirsch'le aramızdaki ilişki kuşkusuz biraz gergin, zira son mektubumda, dilencilere, tufeylilere ve aristokrasi otlakçılarına alışık bu zatın tahammül edebileceğinden daha aleni bir dil kullandım. Fakat Bloch için istersem gerekli meblağı vermede hiç tereddüt etmeyeceğinden eminim, zira benim kendim için hiçbir şey istemeyeceğimin zaten farkında. Fakat Hirsch olmadan da

Bloch'un işi çözülebilir. Buna güvenebilirsiniz. Tabii ki ben sadece Bloch'un nahoş tarafını, zevksizliğinin delillerini biliyorum fakat sizin onu gerekli addetmeniz benim için yeterlidir.

Talebimi kabulünüzü telgrafla bildirmenizi bekleyeceğim.

En içten hürmetlerimle,

Th. Herzl.

* * *

21 Temuz

Güdemann'a telgraf:

Nazik mektubunuz için teşekkürler. Derhâl Meyer-Cohn'un nerede olduğunu öğrenmek için bir telgraf çekiniz. Biz üçümüz bu hafta sonu belki de Zürih'te muhakkak buluşmalıyız. Lütfen yola çıkmak için hazır olunuz. Detaylar mektupla. Saygılarımla,

Theodor.

* * *

22 Temmuz

Avusturya Bira Salonu'nda Herrschkowitz (Hercovici) masama geldi.

Benim için Romanya Yahudilerinin vaziyetini betimlemesini istedim. Korkunç. Ülkede 400.000 Yahudi var. Ailelerin çoğu asırlardır orada yaşamakta ve hâlâ vatandaşlık haklarına sahip değiller. Her insan bu haklar için asgari yükümlülüğünü yerine getirdikten sonra öncelikle Temsilciler Meclisi'ne başvurmalı. Fakat başvurusu gizli oylamayla reddedilebilir.

1867'den beri sadece iki büyük planlı katliam oldu. H., Galatz'da gerçekleşen katliama tanık olmuştu. Yüzlerce Yahudi, Avusturya gemilerine bindirilecekleri bahanesiyle askerler tarafından Tuna'ya atıldı. Gemiye çıkmalarına izin verilmedi ve bu yüzden boğuldular. Boğulanların sayısı bile bilinmiyor. Zaman

zaman köylüler yağma yapıyor. Ayrıca maişet endişesi olan yerlerde Yahudiler için vaziyet yine kötüydü. Bunların yüzde üçü zanaatkârdır, geri kalanlar dükkân sahipleridir. Ayrıca eğitimli adamlar neredeyse tamamen hekimdirler.

Tüccarlar iş yoksunluğundan mustarip. Eski firmalar yıkılıyor. İflas listeleri Yahudi isimleriyle dolu ve dahası, bütün Yahudi israflarının hile olduğuna inanılıyor. Üstelik perişan olmuş insanlar hapsediliyor. Hapisten çıktıkları zaman, bu yıkılmış insanlar dilenmek zorunda kalıyor. Bunların çoğu Arjantin'e vs. göç ediyor! Fakat genellikle geri dönüyorlar.

(Parbleu [Aha!] Demek ki orada henüz benim yurdum yok.)

Romanya'daki Yahudiler, H. Fine'ın dediğine göre, epey sağlamlar.

Pangloss: "Mümkün âlemlerin en iyisi!"[46]

"Bırakın da tartışmadan işimizi yapalım," diyor Martin. "Hayat ancak böyle çekilir."[47]

(Voltaire, *Candide*, 30. Bölüm'ün sonu)

"Pekâlâ," diyor Candide, "fakat her şeyden önce kendi bahçemizi ekip biçelim."[48]

(*Candide*)

* * *

22 Temmuz

Millî psikolojiye dair not.

Taverne Royale'de aslında şef garsonlar olan birkaç tane restoran müdürü var. Zekice bir düzenleme. Garson ceketi giymeyen bu şef garsonlardan biri konuklardan birine tabak uzattığı zaman, konuk pohpohlandığını ve onurlandırıldığını hisseder. Bunu ken-

46 Herzl bu ifadeyi Fransızca olarak vermektedir.
47 Herzl bu ifadeyi Fransızca olarak vermektedir.
48 Herzl bu ifadeyi Fransızca olarak vermektedir.

dimden biliyorum. Aynı şekilde göçmenlerimiz de böyle pohpohlanacak. Tahkir edilen bir kavim olan Yahudiler *koved* [onur] hasreti çekiyor; bu ihtiyacı kim karşılarsa onları yönetebilir.

23 Temmuz

Profilaktik (koruyucu) kinin!

Sırada beklerken resmî dağıtım ve yönetim. Kinin sağlık görevlilerinin huzurunda günlük alınmalı.

Yolculuk esnasında ve orada azami sıhhi tedbirler [alınacak].

Sıtma olan bölgelerden çok hızlı geç[memiz lazım]. Böyle yerlerde demiryollarında, karayollarında ve daha sonra bataklık drenaj alanlarında (*Maremma*) iklime alışık yerliler gerekli işleri yapsınlar. Aksi takdirde ölümler artar ve halkın morali bozulur. Malum olduğu üzere Yahudi halkı tabanını görmedikleri sudan ve bilinmeyenden korkarlar. Eski mahkûmlar zindandan çıkmayı istemez. Bunlar ikna edilmeli, kendi içlerindeki ve dışındaki engeller kaldırılmalıdır.

23 Temmuz

Kalın kafalılara hiçbir açıklama yapılmamalıdır!

Dedem Haschel Diamant bilge bir adamdı. Şöyle derdi: Bir *miesse maad*a [çirkin bir kıza] asla *kush* [öpücük] verme.

Böyle bir ikaz lüzumsuz olabilir. Çünkü bu zaten bir haz vermez. Fakat bunun anlamı şudur; çirkin bir kadını acıdığın için ya da güzelleşebilir umuduyla öpme. Zira böyle yaparsan haddini aşar ve bir daha ondan kurtulamazsın.

23 Temmuz

Yasal kısıtlamalarla ve polis baskısıyla seyyar satıcılığı önlemeyi düşündüm (oy hakkının iptali vs.). Sadece Avrupa devletlerinde bu acımasız kabul edilir, sanki Galatz katliamındaki gibi suya atarcasına... Ancak biz seyyar satıcıyı o şekilde suya atmayacağız, lâkin sert yere atacağız!

Peki, bu nasıl sağlanacak? Büyük mağazaların desteklenmesiyle (á la Louvre, Bon Marşe).

İlke; zararlı unsurları daima rakiplerini destekleyerek yok et!

Louvre mağazalarının desteklenmesi tabii ki koşulsuz olmayacak. En başta girişimci, çalışan çocuklarının eğitiminin yanı sıra çalışanlarıyla kâr paylaşımını ve onlara yaşlılık yardımı yapacağını da garanti edecek (Devletin bu konuda kaynak tahsis etmesine gerek bırakmayacak kadar). Seri ticaretle beraber seri üretim de *ataerkil* bir çizgide yönetilecek. Girişimci *ata* mesabesinde olacak.

Böyle bir koşulun kanunda spesifik olarak yer alması gerekir mi? Ya da muhtelif biçimlerde *ata* mesabesindeki girişimciyi onurlandırmak suretiyle bu meselede de dolaylı bir politika mı takip edilmeli? Bunların adamakıllı hesap edilmesi gerekir. Kanunları atlatmak, gelenekleri atlatmaktan daha kolaydır.

Muhtemelen ikisinin bir kombinasyonu lazım; *pour encourager les efforts* [gayretleri teşvik etmek için] meşru asgarilikte kamu refahı (fırsatçılar ve onur hissinden yoksun olanlar nedeniyle) ve dolaylı bir politika.

23 Temmuz

Dırdırcılara, fitnecilere ve homurdananlara:

Sonraki yirmi yılda birbirimizle kavga edecek zamanımız olmayacak. Ancak bunun gelmesi için daha zaman var. Şimdilik bırakalım da savaşmayı sevenler ve yeteri kadar cesareti olanlar düşmanlarımıza karşı savaşsınlar.

Kavgacılar halk düşmanı edilmeli. Bunları halkımızın nefretine teslim edeceğiz.

23 Temmuz

Başkentimiz, bizim hazine sandığımız, dağlarla korunan bir konumda olacak (zirvelerde kaleler). Yakınlarında orman olan güzel bir nehrin üzerinde olacak.

Buranın rüzgârdan korunduğuna emin olun. Fakat dağlarla korunan bir güneş çanağı olmasın, çok küçük de olmasın. Bunlara ek olarak eğitim kurumlarında ademimerkeziyet vs.

23 Temmuz

Transfer sürecinde bütün yerel gelenekleri dikkatli bir şekilde göz önünde bulundurun.

Salzstangel[49], kahve, bira, geleneklerimize uygun et vs. önemsiz meseleler değildir.

Mûsâ Mısır'ın bolluğunu yanında götürmeyi unuttu. Biz unutmayacağız.

23 Temmuz

Büyük mağazaların transferi bize hemen bütün gerekli ve gereksiz ürünleri tedarik edecek. Bu da kısa sürede şehirlerimizi yaşanır hâle getirecek.

23 Temmuz

Kilise siyasetinde cemaatler için tam özerklik. Bırakalım da boşboğazlar içleri rahatlasın diye parlamentoya oynasınlar. Fakat sadece hükümeti deviremeyen lâkin sadece belirli kaynakları kısıtlayan bir Temsilciler Meclisi. Kamu kontrolü için bu yeterlidir. Bu meclisin üçte biri, hükümetin tavsiyesi üzerine hükümdar tarafından belirlenecektir (yaşam boyu bir atama, zira sadece soyluluk ve mülkiyet tevarüs edilebilir. Diğer üçte biri seçkin akademiler, üniversiteler, sanat ve teknoloji okulları, ticaret odaları ve ticaret dernekleri tarafından seçilecek. Son üçte birlik kısım ise ihtiyat heyetleri tarafından (yetkilendirmeleri incelemek için bir seçim komisyonu) ya da belki de seçmen listelerinin incelenmesinden sonra vilayetler tarafından seçilecek.

Hükümeti hükümdar belirleyecek. Ancak hükümdarın keyfiliğinin nasıl kontrol edileceği üzerinde kafa yorulmalıdır. Zira meclisin hükümeti devirmesi gerekmiyor. Bir hükümdar etrafını

49 Zohn'un notu: Tuz ve kereviye ile yoğun bir şekilde çeşnilendirilmiş bir tür galeta.

korkuluklarla doldurabilir. Belki de meclisin bu üç katmanlı yapısı *Palais Bourbon*'un suistimallerini önlemek için kifayet edecektir ve meclise hükümeti devirme hakkı verilebilir.

Bu mesele dikkatli bir şekilde ele alınmalı ve devlet hukukçularıyla müzakere edilmeli.

23 Temmuz

Yahudiler önceden belirlenmiş bir anayasaya tâbi mi olacak?

Oldukça basit. Her kim yurttaşlığa kabul edilmek isterse, bu anayasayı desteklemek için bir yemin etmelidir ve kanunlara teslim olmalıdır. Yurttaşlığa kabul edilme konusunda hiçbir zorlama olmayacaktır.

24 Temmuz

Güdemann'dan tuhaf bir mektup geldi. "Mide rahatsızlığı" nedeniyle seyahat edemeyeceğini söylüyor.

Onun "iyi niyetli" mektubunu bir kez daha yanlış anlamış olmam mümkün mü? Onun beni tatmin eden bu savaşçı ruhunun nedeni sindirilmesi güç bir pfeflerkugel[50] olabilir mi?

Bu arada yarın kendisinden bir mektup alacağıma dair bana bir telgraf ekti. Onu bekleyeceğim.

24 Temmuz

Beer buradaydı.

"Beerite" maddesi hakkında onunla uzun bir müzakerede bulunduk. Bu madde hızlı inşayı mümkün kılıyor. Tuğlalar arasındaki sıvanın yerini alıyor ve hatta şimdi Amerika'da kullanılan cam tuğlaları birbirine yapıştırmak için bile kullanılabilir. Bu tür evler –demir yapı, cam tuğlalar– iki ayda bitirilmeli ve oturmaya hazır hâle getirilmeli. "Beerite" malzemesi iki günde kuruyor, üstelik bu malzemenin kullanıldığı evlerin cephesi etkileyici görünüyor. Yakında "Beerite" aynı zamanda halk bahçelerinin hey-

50 Baharatlı bir yemek.

kelleri için de kullanılacak. Hakiki, abidevi eserler daha sonra üretilecek.

Beer ayrıca sokakların kaldırım taşları hakkında da fikirlere sahip.

24 Temmuz

Şehirlerde ahşap bloklarla döşenmiş kaldırımlar istiyorum. Bizim şehirlerimiz eski olanlardan farklı olacak. Öncelikle şehirlerimizde çukurlar açıp boruları, kabloları vs. boşluklara yerleştireceğiz. Bu sayede daha sonra bunları parçalama zahmetine girmeyeceğiz.

24 Temmuz

Beer, ülkeyi ele geçirmek için yapılacak keşif gezisine katılacak. Gemide akşam yemeği için [hususi olarak] giyineceğiz, aynı şekilde öbür tarafta mümkün olan en kısa sürede belirli bir nezahet seviyesine ulaşmak istiyoruz.

Bunun amacı: Yahudiler çöle taşındıkları izlenimine kapılmamalıdır.

Hayır, bu göç kültür ana akımı içinde gerçekleşecektir. Göç ederken de medeniyetin bir parçası olmaya devam edeceğiz. Her şeyden önce biz bir Boer devleti[51] değil, Venedik devleti istiyoruz.

24 Temmuz

Sadece kol kalınlığındaki lastik bir hortumun elastikliğine sahip olacak anayasada aristokrasinin zulme girmemesi ve haddini aşmaması konusunda ihtimam gösterilmelidir. Mütevâris soyluluk bizim aristokrasi şeklimiz değildir. Bizim içimizde her büyük insan bir aristokrat olabilir. (Eğer dürüst bir şekilde kazanıldığı tespit edilirse para iyi bir kriterdir.)

Önlenmesi gereken bir başka şey müstakbel fetih politikasıdır. Yeni Yahudiyye'de [Eski Filistin'in güneyi] sadece ruh hüküm sürecek.

51 Sömürgecilerin Güney Afrika'da kurduğu kısa ömürlü şehir devleti.

Güdemann'dan ilgisizliğini gösteren bir başka mektup aldım. Buna şöyle cevap yazdım:

Sevgili Dostum,

Eğer sizin için sakıncası yoksa bu hitap şekline sadık kalalım. Keyif ve itibarından başka bu hitap şeklinin avantajı, size fikrimi gereken hürmetle daha açık bir şekilde söyleyebilecek olmamdır. Bu ayın 17'sinde ve 23'ünde gönderdiğiniz iki mektup arasındaki tenakuzun üzerinde durmayacağım. Bir mektubunuzda "William Tell kadar cesursunuz." Diğerinde abartılı derecede ürkek. Böyle olmaz.

Önce kur yapıp sonra geri çekilen bir kadın gibi benimle "flört" etmek istemezsiniz değil mi? Söz konusu Yahudi davasıysa, laubalilik yapamam. Aklımda neler olduğunu kesinlikle bilemezsiniz.

O hâlde neden size anlatmıyorum? Her şeyden önce eğer fikrim mantıklıysa, yani basit ve anlaşılırsa, bunu birkaç kelimede ifade edebilmeliyim. Ben de sevgili doktor; sadece bunu yapmak istemiyorum. Zira bu kendi başına bir fikir meselesi değildir, yani evrensel bir fikir olan ve olmak zorunda da olan mantıkî bir sonuç gözüyle bakılamaz. Belki bir delinin ya da dâhinin zamanının asırlarca ötesinde mücerret bir fikri olarak kabul edilebilir ama benim davam bu da değil. Ben muhtemelen deli bir adam değilim ve ne yazık ki bir dâhi de değilim. Ben ayakları yere basan sağlam bir insanım. Bu yüzden sizden -hatırlarsanız- Caux'a yanınızda bir iş adamını getirmenizi istemiştim. Dolayısıyla bu sadece bir sonuç çıkarma meselesidir ancak bu sonuç uzun bir akıl yürütme zincirinden sonra gerçekleşecektir. Bu etno-psikolojik, ekonomik, hukukî ve tarihî hakikatleri kâğıda dökmek haftalarımı aldı. Bunları sağını solunu kırpmadan bir mektuba sığdıramam. Her şeyden önce anlaşılmak istiyorum, aksini değil.

Buradaki arkadaşım beni anlamadı. Kabahat benim miydi? Kim bilir? Beni tenkit ettikten sonra ona "peki çözümün nedir?"

diye sorduğumda şöyle cevap verdi: "Yahudiler sosyalist harekete katılmalı." Zannımca bu sosyalizmin kendisi kadar saçma. Kendisi aynı zamanda anti-Semitistlerin öldürülmesi gerektiğini düşünüyor ki tatbiki mümkün olmadığı için şahsen bunu vicdansız buluyorum.

Hâlâ körü körüne arkadaşımın bana yönelik tavrının yerinde olduğunu mu düşünüyorsunuz? Kendisi hâlâ arkadaşımdır; tıpkı beni anlamasanız bile arkadaşım olmaya devam edeceğinizi umduğum gibi. Hatta tıpkı bütün aklı başında Yahudilerin benim arkadaşım olması gibi. Fakat parası olsun olmasın benim korkaklarla, beş para etmez adamlarla ve n.g.s. lerle [nesebi gayri sahih insanlarla] işim olmaz.

Kariyerim hakkındaki hakiki dostane endişenizi çok takdir ettiğimden emin olabilirsiniz. Kafanızı rahatlatabilirim. Kariyerim ve ailemi geçindirme yeteneğim tehlikede değil. Bence *Neue Freie Presse*'le olan ilişkimi doğru değerlendirmiyorsunuz. Ne zaman istersem, zarar görmeden bu gazeteden ayrılabilirim. Lâkin bu durumda bir başka gazetede oradaki gibi iyi bir pozisyon bulmakta zorlanacağım da doğrudur. Fakat işimi bırakırsam, bir gazetenin patronu olurum, yani kendi gazetemin. Durum bundan ibaret.

Yeri gelmişken, aklımda hiç böyle bir şey yok. Yayıncılarıma en az onların bana besledikleri dostane sadakat kadar bağlıyım. Öyle umuyorum. Özellikle Bacher için derin bir şefkat duyuyorum, hâlbuki çok fazla işimiz olmamıştı. O gerçek bir adam.

Küçük planımın beni *N. Fr. Pr.*le ne kadar az karşı karşıya getireceğini şöyle göstereyim. Planım icraata geçirilemezse, bunun peri masalı formatı, ki son mektubumda bundan size bahsettim. *N. Fr. Pr.*de neşredilecek.

Bu kafanızı rahatlatıyor mu? Fakat planım henüz bir peri masalı formatına bürünmedi ve ne siz ne de Meyer-Cohn planımı bir peri masalı hâline getiremezsiniz. Ancak yine de sizinle itirazlarınızı dinlemek ve daha sonra ne yapmam gerektiğini görmek için memnuniyetle görüşeceğim. Siz benim fikirlerimi değerlen-

direceksiniz ve ben de sizinkileri –görüşmemizin amacı bu. Nerede isterseniz orada bu görüşmeyi yapabiliriz –Viyana ve çevresi dışında. Burayı özellikle istemiyorum.

Linz benim için uygundur. Fakat oraya daha önce aynı anda üç yabancı hiç gelmedi. Anti-Semitizm'in bu başkentinde çok fazla dikkat çekeriz. Buluşacağımız yerin turist merkezi Salzburg olmasına ne dersiniz? Oraya ulaşmada harcanacak zaman ve para farkı gerçekten ehemmiyetsiz. Ayrıca bu Meyer-Cohn için de biraz teşvik demek.

Bu yüzden önce Zürih'i düşündüm. Kuşkusuz siz ikinizle yarından sonraki gün buluşmayı istememde bir başka neden var. Gördüğünüz gibi Berlin Yahudileri şu anda hoşuma gitmeyen şeyler yapıyorlar. Önce sizi ikna etmeyi, ardından Meyer-Cohn'un derhâl harekete geçirmeyi ümit etmiştim. Bu kadar bari bir hatanın çözümü için hiçbir şey yapamamak gerçekten azap verici. Fakat bir hata, bir parça aptallık, iyi kötü bir ihmal eylemi, halkımızın ıstıraplarının tarihinde önemli olmasa gerektir.

Linz'e ya da Salzburg'a gelmesi için daveti Meyer-Cohn'a iletecek kişi siz olmalısınız. Ben yapamam. Kendisiyle tanışmıyorum ve ismimi hiç duymamış olabilir. Bunun için uygun kişi kesinlikle sizsiniz ve gecikmeden harekete geçeceğinize inanıyorum. Bloch ne bahaneyle olursa olsun size adresini versin. Bloch üçümüzün yapacağı görüşmede başka herhangi birinden daha fazlasını bilmemeli. Bu görüşme oldukça sessiz bir ortamda gerçekleşmeli.

Cumartesi akşamı buradan ayrılacağım ve pazartesi günü Aussee, Styria'daki Villa Fuchs'ta olacağım. Tereddüt etmeyin sevgili doktor. En azından şimdiye kadar ne söyleyeceğimi merak etmiş olmalısınız. Meyer-Cohn'a derhâl yazınız. Onunla tanışmadığımı söylerken kastettiğim şey kendisi hakkında hiçbir şey bilmediğimdir. Nasıl göründüğünü bilmediğimdir vs. bunu tuhaf addetmeyiniz. Bir insanı tanımak doğru bir yazışma üslubu için yol gösterir. Mektup, belirli bir isteği gündeme getirir ve bu yüzden bu isteğin sahibinin nasıl biri olduğu hakkında yaklaşık bir fikir sahibi olmam gerekir. Aksi takdirde karanlıkta debelenir

dururum ve karmaşık bir mektup yazarım; yani, muhatabımın isteğini gündeme getirmek için uygun olmayan bir mektup.

Alman kayzerine takdim edeceğim layihamı hazırlarken onun muhtelif fotoğraflarını itinayla inceledim. Konuşmalarını tenkit nazarıyla okudum. İcraatlarını titizlikle inceledim. Hiçbir endişem yok. Layihayı kendisine okurken en başından itibaren onu öyle bir yakalayacağım ki bunu çöp sepetine atamayacak.

Zira ben bir boşboğaz değilim ve saçmalayanlardan nefret ederim. Edebiyat benim için sadece bir biçimdir, büyük karakterleri olan bir hiyerogliftir; kalemimden akan bu küçük ve sıradan kelimeler bana nasıl hizmet ediyorsa edebiyat da -fikirlerimi ifade etmeme- öyle hizmet eder. Edebî tür olarak hacimli yazılar yazmayı öğrendiğimde, bunun bana ne fayda sağlayacağını bilmiyordum. Tıpkı bir çocukken yazmayı öğrenmenin bana ne fayda sağlayacağını bilmediğim gibi. Şimdi biliyorum.

Bu durumda bir yazara güvenmemeyi zır cahillere ve kalın kafalılara bırakalım. Yaratıcı yazmada bir delilik yok. Önemli olan şey, hacimli yazıların kâğıda döktüğü fikirdir. Eğer sağlam ve açıksa, tek gülünç unsur bundan şüphe duyanlar olur. Bir insanın şüphesi onu trajik bir şahıs yapar. Çünkü kardeşlerinin kurtuluşunu geciktirirken ya da engellerken bu şahıs aynı zamanda kendi kurtuluşunu da geciktirir ya da engeller.

Bir evde yangın varken boş boş dikilmek ve izlemek, modern bir yangın söndürücüyle ateşe koşmaktan daha büyük bir deliliktir. İşte benim yapmak istediğim de bu ikincisidir. Bu yüzden Meyer-Cohn'a derhâl, ayın 23'ünde gönderdiğiniz gibi değil de ayın 17'sinde gönderdiğiniz gibi güzel bir mektup yazınız. Umarım isteksizliğiniz artık geçmiştir. Eğer şimdi Meyer-Cohn'a (daha önce de ifade ettiğim gibi) Linz'den ziyade Salzburg'a yapılacak bir seyahatin gerekliliğini belirten bir mektup yazmak sizin için zor olursa, ona benim mektuplarımı gönderiniz. Daha önce olduğu gibi şimdi de Meyer-Cohn'dan başka hiç kimse bu mektupları görmemeli. Kendisi bunları okuyabilir, zira size anlattığım gibi ona da her şeyi anlatmak isterim.

Bir kez daha loğusalık humması geçirip geçirmediğimi soruyorsunuz. Ne kadar hatalı bir tıbbi terminoloji! Bu humma, sadece bir defa, doğumdan sonra geçirilir. [Evet, benden orijinal bir fikir doğdu, ama] Benim bunu geçirmemin nedeni çok fazla çalışmam. Günlük vazifeme ilaveten haftalarca sabahın erken saatlerinden gecenin geç saatlerine kadar detayları yazıp durdum ve ardından, bir bezginlik hâlinde bütün bu detayları demir gibi sağlam mantıkî çıkarımlarla düzenli bir sıraya koydum.

Ardından beni anlamakta başarısız olan arkadaşım geldi. Şimdi hepsi geride kaldı. Kanama durdu. Rahim normal pozisyonuna ve standart ölçüsüne döndü. Tehlike kalmadı.

Şüphe taarruzunun üstesinden nasıl geldiğimi biliyor musunuz? Bir kez daha çalışarak yeniden bütün gün sıkı bir şekilde kendi işlerimin yanında gazete için çalıştım.

Elveda! Aussee'de yakında beni ağustosun beşi, altısı ya da yedisi için Salzburg'a (en kötü ihtimalle Linz'e) davet edecek bir davetiye bekliyor olacağım. Fabius düşmanları karşısında geç kaldı fakat insan arkadaşlarına karşı Cunctator'u oynamaz.

En içten saygılarımla,

Th. Herzl.

* * *

26 Temmuz, öğleden sonra

Sokakta Hirch'in önünden geçtim. İsteksiz de olsam ona mektup yazıyorum. Lâkin faydası olabilir.

Saygıdeğer Efendim,

Sokakta arabayla yan yana geçtik. Bundan sizin şehirde olduğunuzu anlıyorum. Ben yarın akşam Avusturya'ya gitmek üzere yola çıkıyorum. Tekrar aynı yerde bir araya gelmemiz için biraz daha zaman geçmesi gerekecek. Tekmil ettiğim planımla tanışmak ister miydiniz? Şöyle demeksizin devam ediyor; bir daha sözümü kesmeksizin.

Ağustosun 6'sında Salzburg'da iki cesur Yahudi'yle buluşacağım, biri Viyanalı, diğeri Berlinli. *Roshe*[52] için hazırladığım layihamı göndermeden önce onlara teslim etmek istiyorum. Yahudiler için zararlı olabilecek bazı şeylerin silinip silinmemesi gerektiği konusunda benden daha yaşlı bu insanlarla istişare edeceğim.

Eğer bu işe dâhil olmak isterseniz, bana telgraf çekiniz; ayrılmadan önce birkaç saatliğine size uğrarım.

Telgrafınızı almazsam, uğramam.

Saygılarımla,

Herzl.

* * *

27 Temmuz

Hirsch'ten cevap gelmedi.

Ben de aşağıdaki veda mektubunu yazıyorum, belki yarın Basel'den postalarım.

Saygıdeğer Efendim,

Aydınlanmayı reddetmeniz Yahudi talihsizliğinin bir parçası. Bu önemli dava için sizde faydalı bir vesile görmüştüm, *voilá porquoi j'ai insisté outre mes habitudes* [bu yüzden hiç alışık olmadığım hâlde ısrar ettim].

Hakkınızda dolaşan efsane demek ki sahteymiş. Siz Yahudi davasına bir spor gibi yaklaşıyorsunuz. At yarışı düzenlediğiniz gibi Yahudilere göç ettireceksiniz. Benim de en çok karşı çıktığım şey bu. Bir Yahudi, oyuncak değildir.

Hayır, hayır! Siz Yahudi davasıyla ilgilenmiyorsunuz. *Elle est bien bonne, et j'y ai cru un instant* [bu çok hoş olurdu, bir anlığına da olsa buna inanmıştım].

52 Daha önce geçen *reshoim* kelimesinin tekili (ç.n.).

Bu nedenle Paris'ten size bir kez daha yazmam ve sizin beni bir cevapla onurlandırmamanız fevkalade bir şeydi. Artık hata ihtimali kalmadı. Bazı budalalar size benim sadece bir hayalperest olduğumu anlatmış olmalı ve siz de buna inanmışsınız. İnsanlar ciddi meselelerden konuşurken nazik ifadeler kullanmakla uğraşmazlar. Kendimi bu denli sert bir şekilde ifade etmemin neden olduğu şoku bu şekilde izah etmiş olayım.

Ve böyle de kalmak isterim.

Saygılarımla,

Dr. Herzl.

* * *

27 Temmuz

Ve bugün Paris'ten ayrılıyorum.

Hayatımın bir safhası bitiyor.

Ve yeni bir safha başlıyor.

Ne türden?

29 Temmuz

Yolda fikrimi değiştirdim ve mektubu Hirsch'e göndermedim. Belki de bu zat ileride bir şekilde kombinasyona dâhil edilebilir. İtibarımı ve kendime olan sevgimi davanın emrine vermeliyim. Bunun yanı sıra Hirsch, ayrıldığı için mazeretlerini bildirdiği bir mektubu bu kişiler üzerinden bana gönderdi. Dediğine göre bu meseleyi güz sonlarında benimle müzakere etmek istiyormuş. Sonbaharda! Bitti!

29 Temmuz

Zell am See.[53]

Paranın üzerindeki lanet kaldırılmalıdır.

53 Avusturya'da yer adı.

29 Temmuz

Üretimin yarısı karşılığında bir çiftlik kiralayarak ve krediyle teçhizat vererek toprağın sürülmesi sağlanmalı. Kısa bir süre sonra (muhtemelen üç yıl) bu kiralama sahipliğe dönüşecek. Makinelerin borcu ödenecek. Daha sonra topraktan vergi alacağız. Devlet reisinin seçilmesi (ömürlük).

Reis öldükten hemen sonra (ya da delilik veya kifayetsizlik nedeniyle liyakatsiz kabul edilirse), yirmi dört saat içinde her cemaat bir seçim kurulu üyesi belirleyecek. Bu üyeler, ülkenin en uzak noktasından başkente ulaşmak ne kadar bir zaman alacaksa o süre zarfında seçim merkezinde bir araya gelecekler. Seçim, halk baskısından âzâde olsun diye, Versailles gibi bir yerde gerçekleşecek.

Yasama meclisinin toplantılarına, bütün hazırlıkları (askerî vs.) yönetecek olan Meclis başkanı tarafından başkanlık edecek.

Seçim kurulu üyeleri temsilciler olmayacak. Fakat onların oyları, devlet reisinin seçiminde temsilcilerin oylarıyla eşit sayılacak. Oy verme işlemi yirmi dört saat boyunca devam edecek, ta ki bir aday oyların üçte ikisini alana kadar.

Bu hükümdarsız dönemde Başbakan, Meclis başkanına karşı sorumlu olacak.

Askerler sadece en az bir yıl aktif görevden uzak kaldıktan sonra seçimlerde aday olabilecek.

29 Temmuz

Zell anı See.

Bir hamamda. Duvarlar anti-Semitist yazılarla dolu. Pek çoğuna üzgün Yahudi çocukları cevap yazmış ya da bazılarının üzerlerini çizmiş.

Birisi şöyleydi:

O Gott, schick doch den Moses wieder

Auf dass er seine Stmmesbrüder

Wegführe ins gelobte Land

Ist dann die ganze Judensippe

Erst drinnen in des Meeres Mitte,

Dann, Herr, o mach die Klappe zu

Und alle Christen haben Ruh.

[Ey Tanrım, Mûsâ'yı kavmini alıp arz-ı mev'ûda götürmesi için yeniden göndermeyecek misin? Ardından, bütün Yahudi kavmi denizin tam da ortasındayken, ey Tanrım, bütün kapağı kapatıver ve bütün Hristiyanlar huzur bulsun.]

2 Ağustos

Aussee.

Son birkaç günde Güdemann'la yoğun bir telgraf trafiğine girdik.

Meyer-Cohn Viyana'ya uğramış. Randevumuzun sonraki birkaç gün içinde Salzburg'da gerçekleşmesi gerekiyordu. Güdemann oldukça coşkulu ve istekli. Sanırım onunla doğru yardımcıyı bulmuş oldum.

Maalesef toplantımız için Meyer-Cohn'a ulaşamamış çünkü kendisi "hisselerin paylaşımı nedeniyle" Posen'e gitmek zorundaymış. Umarım bu Arjantin meselesi değildir.

Güdemann'a şöyle cevap verdim:

Sevgili Dostum,

Eğer her şeyin tam da istediğim gibi gitmesini bekleseydim gerçek hayatın stresi ve gerginliğine dair bu kadar sağlam bir kavrayışım olmazdı. Beni yıldıracak tek şey Yahudi kardeşlerimin aptallığı, korkaklığı ve cimriliği. Ben entelektüel ve ahlakî olarak kusurlu olanlara bile yardım etmek istiyorum. Fakat şimdi, eğer gözlerim beni yanıltmıyorsa, güçlü bir müttefik buldum. Hâlbuki benim ne istediğimi bilmiyorsunuz bile. Sevgili, muhterem dos-

tum, sadece bana güveniniz! Sizi davet ettiğim davanın ne kadar asil ve yüce olduğunu yakında göreceksiniz.

Dün Meyer-Cohn'un gelmeyeceğini ve bu yüzden sizin de gelmek istemediğinizi bildiren telgrafınızı aldığımda, kuşkusuz bir miktar gücendim ama çok değil. Benim öfkem, daha önce güvenmiş olduğum bir yardımcının elimden kayıp gitmesi şeklindeki vahim durumdan kaynaklanmaktadır. Ardından dışarı çıktım. Sokakta insanların küçük, gündelik bir olaydan bahsettiğini işittim. Promenade'de, birisinin "Pis Yahudi!" diye bağırdığı bir olay olmuş. Böyle bir sahne her gün dünyanın bin tane yerinde cereyan etmektedir. Siz de bunu benim kadar biliyorsunuz.

Ayrıca böyle bir şeyi ne kadar acı bir şekilde not ettiğimi hayal edebilirsiniz. Çünkü sır gibi koruduğum planım bunun çözümünü içeriyor. Ancak bu plan doğru vakit gelene kadar benden sâdır olmayacak, gerekli olan bütün sakinliğimle ve metanetimle bu vaktin gelmesini bekliyorum. Fakat bugün gelen mektubunuz Meyer-Cohn'dan vazgeçmememiz gerektiğini bana hissettirdi. Şimdi size M.C.ye iletmeniz için yeni bir teklifte bulunuyorum. Kendime duyduğum saygıdan dolayı önce o bana yazmadan ben ona yazamam. Her şeyden önce size yazdığım son mektuplar ona da hitap ediyordu.

Eğer Alman kayzerinden himaye talep etmek istediğimi düşünürseniz M.C. ile beraber siz de yanlış yoldasınız demektir. Bu türden bütün yanlış anlaşılmaların nedeni sizin benim sadece şifahen ve kapsamlı bir izahla anlatmak istediğim şeyleri tahmin etmek istemenizdir.

Sabır, muhterem dostum! Sabırlı olunuz fakat ahesterevlik etmeyiniz.

M.C. bizimle istişare etmeye hazır ama engellerle karşılaşıyor. Onunla uzlaşmalıyız. Önerim, kendisiyle bir başka randevu ayarlamak. Zürih'te olabilir ama şart değil. Münih'te, Frankfurt'ta, benim açımdan her zaman her yerde olabilir. Fakat iki hafta içerisinde olmalı. Eğer Yahudilerden kendime yardımcılar bulamaz-

sam burada Aussee'de neyi başlatmaya niyetli olduğumu zaten biliyorsunuz. Eğer insanlar benim kendi başıma yola çıkmama ve müşavereyle önlenebilecek hatalar yapmama neden olursa bu benim kabahatim olmaz. Planımın bir bütün olarak doğru yoldadır. Buna derinden inanıyorum.

Uzun zaman önce Salo hakkında düşünmeyi bıraktım.

Lütfen bana M.C.nin Wochenshrift'teki makalesini gönderiniz. Bu yazıdan kendisinin zihin yapısını tanımaya çalışmada benim için faydalı olacaktır.

Kısa sürede sizden haber almayı umuyorum.

En içten saygılarımla,

Th. H.

* * *

4 Ağustos

Viyanalı bir avukatla konuştum. Dedi ki: "Eğer herhangi bir seçim yarışına katılmazsanız hiçbir şey fark edemezseniz."

İnsanların özellikle liberallere karşı öfkeli olduklarını söyledi. Luger ve Friebeis'i bağırlarına basıyorlar (Friebeis, şimdilerde askıda olan belediye meclisinin yerini alacak kent konseyinin üyesidir.)

Bu avukata anayasanın geçici olarak askıya alınmasının kavga gürültü olmadan bir ya da iki defa tekrar ederse anayasanın tamamen ilga edileceğini, arkasından Yahudileri dışarıda tutacak yeni bir anayasa değişikliğinin, daha doğrusu tesisinin geleceğini izah ettim. Ardından Peşteli iki hekimle konuştum. Onlara göre Macaristan Yahudilere çok iyi davranıyordu.

Onlara Macaristan Yahudilerinin emlak edinmekle muazzam bir hata yaptıklarını açıkladım. Gayrimenkulün hâlihazırda yarıdan fazlasına sahipler. Uzun vadede insanlar *makk-hetes zsidó* [alt sınıf Yahudiler] tarafından bu kadar toprak alınmasına muh-

temelen katlanamayacak. Halka yabancı ve eski aristokrasi gibi tarihi açıdan meşhur olmayan tanımlanabilir bir azınlık ancak korkunç bir silah kuvvetiyle bütün imtiyazların mülkiyetini elinde tutabilir.

Ancak yakın bir zamanda Yahudilerin muteber aristokrasiye muhalefet ettiğini herkes bilir.

Bariz bir şekilde seçim vaatlerine ve koalisyonlara istinat eden liberal hükümet ancak bir darbeyle yıkılabilir ve ardından bir gecede Macaristan, anti-Semitizm'i en zehirli biçimiyle yaşayacaktır.

4 Ağustos

Aussee'de mobilyacı Kohn!

Geçen yıl caddenin karşısındaki evde bu Yahudi marangozu gördüğümde memnun oldum. Bunu "çözüm" olarak kabul ettim. Bu yıl geri döndüm. Kohn evini genişletmiş, ahşap bir veranda ilave etmiş, yazlık kiracılar bulmuş, artık bizzat çalışmıyor.

Zekâmızla ürettiğimiz nefret bu.

5 Ağustos

Güdemann'dan hafif istihza içeren bir mektup aldım. Kendisine şöyle cevap yazdım:

Sevgili Dostum,

Tabii ki beni bir opera şefine benzetmekte özgürsünüz. Bana göre ifadeniz sadece evvelemirde yazışmayı uygunsuz görmekte haklı olduğumu kanıtlıyor. Yeri gelmişken bugün tavsiyenize uyup doğrudan M.C.ye yazıyorum, kendisine Münih'te ya da başka bir yerde benimle buluşmak isteyip istemediğini soracağım. Eğer M.C.yle bir buluşma ayarlayabilirsek, telgrafla sizden bize katılmanızı isteyeceğim. Eğer o zaman kendinizi tecrit ederseniz. Buna üzüleceğim ve muhtemelen daha sonra siz de. M.C.nin makalesi güzel bir yazı. Fakat bütün bu felsefi faaliyet ne işe yarayacak? Bu meselede sloganımız *primum vivere* [önce yaşa]! *deinde*

[sonra], gerçekten gerekliyse, *philosophari* [felsefe yap!] ve bu benim için de uygundur.

En içten dileklerimi sunarım.

Saygılarımla,

Th. H.

Doktor Heinrich Meyer-Cohn'a gönderdiğim 5 Ağustos tarihli mektup:

Saygıdeğer Efendim,

Dr. Güdemann bana sizin hakkınızda yazıp bilgi verdi. Sizin de benim Dr. Güdemann'a yazdığım mektuplardan haberdar olduğunuza inanıyorum. Bu yüzden lafı uzatmama gerek yok. Önümüzdeki iki hafta içinde bir yerlerde buluşmak ister miydiniz? Yeri belirlemeyi size bırakıyorum. Dr. Güdemann'ın da görüşmemize iştirak etmesi benim için çok önemli. Kendisinin mektuplarına istinaden diyebilirim ki onu uzun bir seyahate çıkarmak hayli güç. Fakat Münih'e gitmeye belki ikna olabilir. Şu an için söyleyeceğim ciddi şeyler olduğuna inanmanızı istirham edeceğim. Yahudi davası için küçük bir seyahat fedakârlığında bulunmaya istekli olmanızdan anlıyorum ki düşüncelerimi ve planlarımı *avant la lettre* [yazıya dökmeden önce] güvenle paylaşacağım doğru kişi sizsiniz.

Niyetimin ne olduğunu size ancak şahsen söyleyebilirim ya da hiç anlatamam. Mektuplardaki fuzuli muhabbet artık nazarımda konuşmalardan daha fazlasını ifade etmiyor. Size önceden bir ipucu vermemi istemeniz beyhude olur. Ben sadece Güdemann'ın bana ima ettiği yanlış anlamanızı tashih edeceğim. Ben himaye talebinde bulunmuyorum. Çözümü kendi içimizde arıyorum ve buluyorum. Bunun için münasip Yahudilere ihtiyacım var. Eğer siz bunlardan biriyseniz ne âlâ! Değilseniz da yapacak bir şey yok!

Wochenschrift'teki makalenizi talep etmiştim. Peki, madem size doğrudan hitap ediyorum. Bir yargıda bulunabilir miyim? Makaleniz muhteşem ve mantıklı fakat felsefe yapmak yılanı de-

liğinden çıkarmaz. O hâlde zamanı ve mekânı siz belirleyiniz. Güdemann'a ihtiyacımız olduğunu nazarıdikkate alınız. Sizden haber alır almaz, Güdemann'a telgraf çekeceğim ve buraya gelmesi için uğraşacağım.

Selamlarımı sunarım,

Saygılarımla,

Dr. Th. H.

* * *

6 Ağustos

Tam da Bloch'un *Wochenschrift*'ini okuyorum.

Anti-Semitistlerle teolojik bir kapışma içinde, Orta Çağ'da bir hahamın Kapusen keşişleriyle yaptığına benzer türden.

"... her ikisi de batsın!"[54]

Tabii ki bütünüyle Yahudi bir gazeteye ihtiyaç var. Fakat modern bir gazete olmalı. Bloch her hâlükârda Galiçya için kullanılabilir. Yerel ortama âşina ve halkla nasıl konuşulacağını biliyor.

Gazetesindeki karma haberler sütunu berbat: Bunun gibi zulümler her hafta, her gün çıkıyor!

6 Ağustos

Viyana Yahudi cemaatinin başkanı yaşlı Simon'la konuştum. Sözlerim ona görünür şekilde ilham verdi. Tabii ki ona sadece menfi şeyleri ve eğer zengin Yahudiler, fakir olanlar işkence görürken para hırsına, lüks düşkünlüğüne ve kibre kapılırlarsa, onların yok edilmelerinin gerektiğini anlattım.

7 Ağustos

Meyer-Cohn'dan bir mektup aldım. İyi bir mektup. Ona şöyle bir telgraf çektim:

---

54 Zohn'un notu: Bu ifade, Heinrich Heine'nin "Disputation" (Tartışma) şiirinin son satırıdır.

Mektup için teşekkür ederim. Size dünden önceki gün yazdım. Lütfen yakında bir görüşme ayarlamak için –nerede olursa olsun– elinizden geleni yapınız.

Müsaadenizle bunu telgrafla belirleyelim.

Saygılarımla,

Herzl.

* * *

10 Ağustos

Dün Güdemann'dan bir mektup aldım. Sondan bir önceki mektubunda sergilediği istihzadan dolayı özür diliyor. Meyer-Cohn'dan haber alamadım. Ona aşağıdaki mektubu yazdım:

Saygıdeğer Efendim,

7 Ağustos'ta gelen mektubunuzdan ziyadesiyle memnun oldum. Fakat maalesef bana telgrafla göndermenizi istediğim haberi alamadım. Bu yüzden son bir kez bunun ne hakkında olduğunu size anlatmama müsaade ediniz.

Yazıyla verebileceğim ölçüde size zaten doğrudan ve Dr. Güdemann üzerinden de dolaylı olarak bilgi verdim. Dürüst Yahudilerle planımı paylaşmak istedim. Bu da planlarımın genişliği ve sınırı hakkında mantıklı tavsiyeleri dinlemeye hazır olduğum anlamına geliyor. Muhtemelen siz ve Dr. Güdemann gibi iki kişiyi bu kadar kolay bulamayacağım. Gerçi arayacak kadar da zamanım yok. Aradığım kişilerde karakter ve zekâya dair belirli vasıflar olmalı ve bunların siz ikinizde olduğunu farz ediyorum. Fakat benimle tanışmak istemeniz yeterli değil. Bunu kısa sürede tahakkuk ettirmemiz lazım. Doğrudur, asırlardır sürüncemede olan Yahudi davasındaki hiçbir şey acelemi meşru kılamaz. Hatta sizin oyalanmanızı meşru gösterebilir. Fakat benim acele etmemin nedenleri var. Dr. Güdemann size benim burada Aussee'de Avusturya Temsilciler Meclisi Başkanı Chlumecky üzerinden İmparatorluk Şansölyesi Hohenlohe ile tanışmak ve bu sayede

kayzere ulaşmak istediğimi söylemedi mi? Eğer bunun imkânsız olduğuna kanaat getirirsem planımın edebî detaylarına derhâl başlayacağım.

Güdemann'ın mühim tavsiyesine binaen öncelikle bütün samimiyetimle siz ikinize sırrımı açmak istedim ve hâlâ da istiyorum. Her şeyden önce bu meselede sizin de en az benim kadar kaybedecek şeyiniz var ve sizler benim doğal arkadaşlarım ve müşavirlerimsiniz. Ayrıca sizi fuzuli yere seyahat zahmetine sokmaya cesaret edemeyeceğimi de göz önünde bulundurmalısınız. Bu da demek oluyor ki size söyleyecek önemli şeylerim var. Beni kendi başıma bırakmayınız. Bunu hiç istemiyorum ama nihayetinde gerekirse yalnız da devam ederim. Unutmayınız ki Chlumecky üzerinden meseleyi yoluna koyana kadar biraz zamana ihtiyacım var, ayrıca Aussee'de geri kalan yirmi günümü olabildiğince verimli geçirmek istiyorum.

Cevabınızı kısa sürede telgrafla bildirirseniz minnettar olurum. Pek de hareketli olmayan Dr. Güdemann'ı da göz önünde bulundurarak toplantımız için bir yer ve zaman belirleyiniz. Sizinle kol kola bu yolda ilerleme umudumda inkisara uğrarsam bu bana tam anlamıyla acı verir.

En içten selamlarımı sunarım.

Saygılarımla,

Dr. Th. H.

* * *

10 Ağustos

Dr. F. ile Berlin'i konuştuk. Kendisi vaftizden yana. Oğlu için bu fedakârlığı yapmak istiyor. Vah vah! İnsanın oğlunun ilerlemesini kolaylaştıracak başka adi yollar olduğunu izah ettim.

Zengin kayınbabası vefat eder etmez vaftiz olacak. Unuttuğu tek şey şu; eğer kendisi gibi beş bin kişi vaftiz olursa, sloganları sadece "Pis Dönmeler!"e dönecek.

13 Ağustos

Kurpark'ta yaşlı Simon'la ve diğer iki yaşlı Yahudi'yle bir kez daha konuştum. Onlara bütün planımın temel ilkelerini önceden tasarlamaksızın özetledim fakat doğal olarak sonuç kısmından bahsetmedim. Bir kez daha insanları yönlendirme gücümün olduğunu fark ettim. Bunlar sadece yavaş hareket eden yaşlı insanlar, servetleri nedeniyle duyarsızlaşmışlar. Lâkin ruhlarına dokunduğumda kıvılcımlar çıktığını hissedebiliyorum. Kendilerine tam bir gelecek vermek istediğim genç adamlar, onları bir fırtınanın önüne katıp taşıyacağım.

Öğleden sonra Meyer-Cohn'un mektubu geldi. Bu ayın 17'sinde Münih'te olmamı istiyor. Ben de Güdemann'a telgraf çekiyorum. Zorluk, ayın 17'si Cumartesi. Haham gelemeyecek ya da gelmek istemezse resmî yükümlülüklerini bahane edebilir. Ancak hayır derse onu en acil şekilde çağıracağım ya da maslahat için vazgeçeceğim.

14 Ağustos

İyi yürekli annem, Albert Spitzer'in nasıl vefat ettiğini anlatmak istiyor. Bir gün temizlikçisi akşam yemeğinden sonra "Yarın ne pişirelim?" diye sormuş. Kendisi heyecanla "rumstek," demiş. Son sözü bu olmuş, devrilip hayatını kaybetmiş.

Annem kendine has mütehakkim edasıyla bu olaydan, "rumstek" sözüyle hitama eren bir hayatın anlamını çıkardı.

Münih'te bu anekdotu kullanacağım.

14 Ağustos

Bu meselede sadece tek bir müşkil görüyorum: denizle alakası olmayan bu adamları nasıl deniz yolculuğuna çıkaracağız?

Münih programı: Öncelikle onlara planımın tarihini anlatacağım, ardından bir bütün olarak bu plandan kendilerine hitap etmeyen unsurları ayırt etmelerini isteyeceğim. Onlara kendi sonucumun öncesinde tavsiyelerde bulunacağım ve Hirsch konu-

sunda yaptığım hatayı açıklayacağım. Hirsch'e meseleyi açarken devletten yola çıkmıştım; yani, sadece başladım ve bir süre sonra durdum çünkü beni takip etmediğini fark ettim. Bu insanlara meseleyi ticari bir işlem gibi sunacağım. Beni farklı yönden yanlış anlayıp bana "girişimci" gözüyle bakmamalılar.

Onlara, "öz-[savunma] kurma"yı[55] vurgulayarak bu planı Alman kayzerine sunmada farklı bir yaklaşım sergilemek istediğimi anlattım.

14 Ağustos

Güdemann davetimi kabul ettiğine dair bir telgraf çekti. Cuma sabahı Münih için yola çıkacak. Benim de oraya kendisiyle aynı vakitte, yani cuma akşamı ulaşmamı istiyor. Fakat ben bunu yapmak istemiyorum. Meyer-Cohn cumartesiden önce gelmeyecek ve görüşme için ancak cumartesi öğleden sonra müsait olacak. Bundan önce Güdemann'la konuşmak istemiyorum. Dolayısıyla cumartesi öğleden önce Münih'e gitmek de istemiyorum. Önce onlar bir araya gelmeli ve beni beklemeli, ayrıca Güdemann da yol yorgunluğunu atıp dinlenmiş ve müteyakkız olmalı.

Sunumumun zor kısmı onları tedrîcî olarak kendi alışık oldukları mefhumlardan benimkilere nakletmek. Bunu yaparken de hakikatle olan temaslarını kaybettikleri hissine kapılmalarını önlemek.

18 Ağustos, Münih

Aslında bu günlük faaliyet kayıtlarını tutmayı bırakabilirim, zira hiçbir faaliyet yok. Buraya dün sabah geldim. Otel lobisinde Güdemann'la karşılaştım. Boz sakalı ve al yanaklarıyla dinlenmiş ve keyifli görünüyordu. Beraberce Meyer-Cohn'u görmeye gittik. Kendisi elini yüzünü yıkıyordu. İlk anda onun doğru kişi olmadığını anladım. Dış görünüşü itibariyle küçük bir Berlin Yahudisi, ruhu da bununla mütenasip. Lavabodan çıkınca bize Berlin Yahudi cemaatindeki "parlamento" faaliyetleri hakkında uzun uzun

55 Zohn'un notu: İfade orijinal metinde eksik.

martaval okudu. Lüzumsuz şeyler fakat onun mütevazı sunum şekli bunu telafi etti.

Görüşmemizin ilk çeyrek saatinde M.C. hakkındaki izlenimlerim ve odasından çıkar çıkmaz kendisi hakkında Güdemann'la paylaştığım tasvirim, bizzat M.C. tarafında gün boyunca tasdik edildi. İnandığı birkaç ilke var, onlara sıkı sıkıya yapışmış. Lâkin bunları teskin edici bir tevazuuyla ifade ediyor. Orta düzey bir zekâsı var. Bir meseleyi kimsenin kendisinden daha iyi idrak edebileceğini düşünmüyor. Ancak ben de dâhil herkesin kendisi kadar yetkin olacağına da inanıyor.

Daha sonra Güdemann'la buluşacağımız Sinagog'a gittim. Ben vardığımda âyin bitmişti. Güdemann bana bu güzel sinagogun içini gösterdi. *Shames* [sinagog görevlisi] ya da *shabbes goy*, mavi askerî tunik giymiş yaşlı bir adam, uzun ve iri yarı, cildi kırış kırış, Bismarck'a çok benziyor. Haham bana tapınağı gezdirirken arkamızda elinde anahtarlarıyla yürüyen bir Bismarck figürü ilginç bir vaziyet. *Goy* [Yahudi olmayan] görevli, Bismarck'a benzediğini bilmiyor. Haham da tapınağın güzelliğini bana göstermesinin taşıdığı sembolik anlamın farkında değil. Bu ve başka şeylerin sadece ben farkındaydım.

O sabah proje hakkında hiçbir şey söylemedim. Konuşmayı çoğunlukla Güdemann'a bıraktım. Gün bitmeden bana "Mûsâ" diyeceğini düşünmemiştir.

Yahudi Jochsberger'in restoranında öğle yemeği için buluştuk. Burada kendimi evimde hissettim. İşletme sahibi Güdemann'ı tanıyordu ve bizi ayrı bir odada ağırladı. Daha sonra bir Yahudi ferasetiyle bizim Yahudi davasını müzakere ettiğimiz anladı ve rahatsız edilmememiz için ne gerekiyorsa yaptı. Bunlar bir insanın diğerlerinin zihnine neleri nakşetmesi gerektiğini önceden görüyorlar. Bunu zekâlarıyla ve adanmışlıklarıyla yapıyorlar.

Masada konu kendiliğinden açıldı. Güdemann zaten öğleden önce kalbimi kazanmıştı. Şahsında, gittikçe daha nezih, açık fikirli, muhteşem bir insan tanıdım. Doğal olarak konuşmamız teolojik ve felsefî bir çeşniye sahipti. Ben yeri geldiğinde ulûhi-

yet konusundaki fikirlerimden bahsettim. Ben çocuklarımı tarihi Tanrı denebilecek bir inançla yetiştirmek isterim. Bana göre "Tanrı" korumak istediğim güzel, kıymetli ve kadim bir söz. Çocukça ya da mahdut bir zekânın idrakinin ötesindeki mefhumların muhteşem bir kısaltması. Ben "Tanrı" kelimesinden 'İyiye Duyulan Arzu'yu anlıyorum. Bu arzu her yerde hazır, sınırsız, her şeye kadir, ezelî. İlk anda her yerde tahakküm kurmuyor ama en sonunda o galip geliyor. Kötülük bunun için sadece bir araç. Örneğin 'İyiye Duyulan Arzu' nasıl ve niçin salgın hastalıkların olmasına izin veriyor? Çünkü salgınlar küflü, köhne şehirlerin yıkılıp yeni, parlak, sağlıklı, sakinlerinin daha rahat nefes aldığı şehirlerin imarına neden oluyor.

Bu yüzden anti-Semitizm de muhtemelen ilahi İyiye Duyulan Arzu'yu ihtiva ediyor. Çünkü bizi birbirimize yaklaşmaya, baskıyla birleştirmeye zorluyor ve birliğimiz de bizi özgürleştirecektir. Her şeyden önce benim Tanrı mefhumum Spinozacıdır ve aynı zamanda Monistlerin tabiat felsefesine benzer. Ancak Spinoza'nın "madde"sini deyim yerindeyse durağan bir şey olarak görüyorum. Ayrıca Monistlerin kavranamaz evrensel esir maddesi de zannımca oldukça soyut ve müphemdir. Ancak her yerde var olan İyiye Duyulan Arzu'yu idrâk edebiliyorum, zira bunun fiziksel dünyada işlediğini görebiliyorum. Bir kasın çalıştığını gördüğüm gibi bunun da çalıştığını görüyorum. Dünya bir bedendir ve Tanrı da bu bedenin işlevidir. Nihai amacı bilmiyorum ve bilmeye de ihtiyaç duymuyorum. Çünkü benim için şimdiki durumumuzdan daha yüksek bir şey olması yeterlidir. Bunu da yine eski kelimelerle ifade edebilirim ve bundan da memnuniyet duyarım. *Eritis sicut dei, scientes bonum et malum* [sizler iyiyi ve kötüyü bilen tanrılar olacaksınız].

Masadaki sohbetimiz esnasında beklenmedik bir şey oldu. Meyer-Cohn kendisinin siyonizm fikrinin taraftarı olduğunu açıkladı. Bu beni ziyadesiyle memnun etti.

Öğle yemeğinden sonra Rothschildlere yapacağım konuşmanın müsveddesini otelden getirdim ve Jochberger'in boş yemek

salonunda onlara okumaya başladım. Maalesef Meyer-Cohn saat dört için bir iş randevusu ayarlamış. Zaten en başından beri tamamını okuyamayacağımı biliyordum. Bu oturum ancak akşam devam edebilirdi. Diğer yönlerden de istenmeyen koşullar altında okuyordum açıkçası.

Meyer-Cohn kendisini rahatsız eden her küçük detayda "parlamenter" bir edayla homurdanıyordu. Sonunda bu "gensoruları" çürütmekten dolayı sabrım taştı. Buna rağmen kayda değer bir etkim oldu. Bunu Güdemann'ın parlayan gözlerinde görebiliyorum.

On üçüncü sayfada M.C.nin randevusu nedeniyle bırakmak zorunda kaldım. Ancak "anti-siyonist" Güdemann'ı çoktan kazanmıştım. Şöyle dedi: "Eğer haklıysanız, şimdiye kadarki bütün görüşlerim boşa çıkıyor. Fakat yine de haklı olmanızı istiyorum. Şimdiye kadar bir ulus olmadığımıza inanmıştım, yani bir ulustan fazlası [olduğumuza]. Bizim milletler arasında evrenselliğin örneği olma şeklinde tarihî bir misyonumuz olduğunu ve bu yüzden belirli bir bölgeyle tanımlanacak bir halktan fazlası olduğumuzu düşünüyordum."

Güdemann'a şöyle cevap verdim: "Kendi vatan topraklarımızda da tek bir insanlığın örnekleri olmamızı ve böyle kalmamızı engelleyecek bir şey yok. Bu amaca ulaşmak için bizden nefret eden ve bizi hakir gören milletler arasında gerçekten ikamet etmeye devam etme zorunda değiliz. Eğer mevcut şartlarımız altında sınırları olmayan bu evrensel insanlık fikrini hayata geçirmek istiyorsak, vatanseverlik fikriyle savaşmamız lazım. Ancak görebildiğimiz kadarıyla bu fikir, bizim olduğumuzdan daha güçlü olduğumuzu ortaya koyacak."

Saat altıda, bu defa benim oteldeki küçük odamda yeniden buluştuk. Odada sadece iki sandalye olduğu için ben yatağıma oturup okumama orada devam ettim. Meyer-Cohn ütopik saydığı fikirlere homurdanmaya devam etti. Güdemann bir kez daha heyecanlandı. Hâl böyleyken bile sonuna kadar okuyamadım fakat saat sekiz buçuk itibariyle fikrimin ana hatları belirmeye baş-

lamıştı. Güdemann bana "Siz bana Mûsâ'yı anımsatıyorsunuz!" dediğinde akşam yemeği için çıkmak üzereydik.

Bu düşünceyi gülerek reddettim ve bunda tamamen samimiydim. Şimdi, önceden olduğu gibi, bütün meselenin basit bir fikir, becerikli ve rasyonel bir kombinasyon olduğunu düşünüyorum. Bu kombinasyon büyük kitlelerle işletilecek. Saf bir fikir olarak planım büyük bir şey değil. Soyut düşüncede "iki kere iki dört eder" ifadesi "iki trilyon kere iki trilyon dört trilyon eder" ifadesi kadar büyüktür.

Güdemann daha sonra şöyle dedi: "Ziyadesiyle şaşkınım. Sanki biri gelip bir haber duymamı istemiş. Ben geldiğimde de önüme bir parça bilgi yerine iki güzel at konmuş gibi hissediyorum."

Bu gülümseme beni hayli memnun etti, zira fikrimin şekillendirici gücünü fark etmemi sağladı. Notlarımın son kısmını Jochsberger'in restoranına yeniden gittiğimizde tamamladım. Soylu sınıfının yeniden tesis edilmesi her ikisini de rahatsız etti. Öte yandan Yahudi itibarının simgesi olarak sarı kurdelenin şiirsel güzelliğini gördüler. Bu doğrultuda soyluluk fikrini bir kenara koydum.

Güdemann ayrıca Rothschildlere yapılacak son hitaba da karşı çıktı ve tabii olarak Meyer-Cohn da. Bu konuşmanın cimri, aşağılık egoistler olan Rothschildlere ulaşmaması gerektiğinde mutabık kaldık. Bu fikir doğrudan halka taşınmalı ve bu da bir roman formunda olmalı. Düşündük ki belki de bu saik etkili olacak ve büyük bir hareketin başlamasına neden olacak.

Ben tabii ki planın kamuoyuyla paylaşılmasının onu mahvedeceği görüşündeyim fakat onlara uymam lazım. Bunu kendi başıma halledemem. Güdemann ve M. Cohn bana "büyük Yahudilerin" bununla ilgilenmeyeceğini söylediklerinde onlara inanmalıyım.

Güdemann'ı istasyona götürdüm. Kendisi ayrılırken vakur bir coşkuyla şöyle dedi: "Olduğunuz gibi kalın. Belki de siz Tanrı'nın vazifelendirdiği kişisiniz."

Birbirimizi öpüp vedalaştık. Kompartımanının penceresinden bir kez daha elimi sıkıca tuttuğunda gözlerinde tuhaf bir ışıltı vardı.

19 Ağustos, Münih

Roman, 1. Bölüm.

1899 yılının Noel gününde, romanımızın kahramanı Moritz Frühlingsfeld, Berlin'deki Heinrich'ten bir mektup alır.

Rahat bir yer bulup mektubu okumaya koyulur.

Bu, intihar nedeniyle yazılmış bir veda mektubudur.

Derin bir sarsıntı.

2. Bölüm.

Bekâr bir kız. Batmış bir borsacı ailesi, babaları kızını "evlendirememiş" ve bin tane küçük nezaketle bunu telafi etmeye çalışıyor.

Moritz ilk şoku atlatmak için oraya gider. Tahminine göre bu unutulmuş kız Heinrich'i seviyor. Daha sonra bu soylu ve sessiz kız ölecek.

3. Bölüm.

Unutmak için yapılacak yolculuğa çıkılır. Arkadaşlarının (ya da ebeveyninin) tavsiyesi üzerine Moritz, ölü adamdan kurtulmak için seyahat etmelidir. Daha önce başka seyahatler yapmıştır. Ancak böyle bir seyahate ilk defa çıkmaktadır. Güzel kadınlara, maceralara ve manzaraya düşkündür. Şimdi her şeye yeni bir gözle, tabiri caizse Heinrich'in hayaletiyle bakmaktadır.

Ölmek için acelemiz yok!

İşte fikir bu şekilde vücuda gelir!

21 Ağustos

Meyer-Cohn'a mektubum:

Saygıdeğer Efendim,

Ayrılmadan önce sizi bir kez daha göremediğim için müteessirim. Bu yüzden görüşmemizin sonuç kısmını buraya ekliyorum, böylece beyhude olmasın. Bizler bariz bir şekilde antitezleriz. Fakat inanıyorum ki birbirimize, bunu açıkça kabul etmekten ve buna rağmen dost olmaktan daha büyük bir saygı gösteremeyiz. Benim fikrim aynı zamanda sizindir de. Umarım size nasıl tahakkuk edeceğini gösterdiğim için bundan vazgeçmezsiniz. Bu, tuhaf bir netice olurdu.

İnanıyorum ki öncelikle ve en önemlisi Yahudi olmalıyız. Ancak bundan sonra "orada" bizim aristokratlar ve demokratlar diye ayrılmamız doğru olacaktır. Hareketimizin ilk yirmi yılında bu tür bölünmeler pasif olmalı. Daha sonra muhtemelen faydalı olacaktır, zira kuvvetlerin özgür kullanımını temsil eder. Bu meselede ayrıca İyiye Duyulan Arzu da tezahür edecektir. Bildiğiniz gibi bununla Tanrı'yı kastediyorum. Aristokratların varsayımı ve demokratların umutsuzluğu, mücadelelerin ortasında olsak da birbirimizi geçersiz kılmaya neden olabilir. Fakat her şeyden önce birbirimize yapışmalıyız.

Fikrimi sizinle ve muteber dostum Güdemann'la yapacağım istişareye tâbi kılmak suretiyle iyi bir örnek teşkil etmekteyim.

Eğer kendinizi ütopya olabilecek bu satırlara cevap verme mecburiyetinde hissederseniz, lütfen bunu ayın 22'sinden önce yapmayınız. O tarihte yine Aussee'deki Villa Fuchs'da olacağım.

Dostane selamlarımı sunarım.

Saygılarımla,

Dr. Herzl.

Güdemann'a mektup:

Sevgili Dostum,

Münih'te müzakere ettiğimiz büyük davamız doğal olarak zihnimde, muhtemelen sizde de olduğu gibi ve belki de üçüncü meslektaşımız M.C. nin zihninde de işlemeye devam ediyor...

Bana yaptığınız itirazların pek çoğu için o anda aklıma gelmeyen cevapları şimdi buldum.

Her şeyden önce artık bunun niçin bir ütopya olmadığını söyleyebilirim.

M.C. nin Ütopya tanımı oldukça hatalı. Bir ütopyanın alamet-i farikası, istikbale ait hakikat olarak sunulan detaylar değildir. Her bir maliye nâzırı, bütçesi üzerinde çalışırken gelecek için tahminlerde bulunur. Bunu yaparken sadece önceki yılların ortalamalarından ya da diğer vakitlerin ve ülkelerin verilerinden çıkardığı tahminleri kullanmaz. Aynı zamanda, örneğin yeni bir verginin ne zaman ihdas edileceği gibi örneği olmayan verilerden de istifade eder. Bu durumda, bütün bu tahminleri bire bir tutturmanın mümkün olmadığını bilen biri mali bir kanuna ütopya diyebilir mi?

M.C. nin itirazları açısından tek geçerli şey, olsa olsa çok fazla grafik detay vermiş olmamdır. Ayrıca size okuduğum versiyonda, ilk taslağımda olan pek çok şeyi atmıştım. Sürekli "aksi takdirde planımın bir ütopya olduğunu düşünürdünüz," demek suretiyle bunu konuşma metnimde açıklamıştım. O hâlde benim planımı bir ütopyadan ayıran şey nedir? Şimdi size bunu net bir dille anlatacağım. Bir planda olup ütopyada olmayan şey, yaşama gücüdür. Belki de herkesin fark edemeyeceği fakat yine de orada olabilecek bir yaşama gücü.

Thomas Moore'dan önce de sonra da pek çok *Ütopya* oldu fakat hiçbir rasyonel insan bunları uygulamaya koymayı düşünmemiştir. Bunlar eğlencelidir fakat harekete geçirici değildir.

Öte yandan "Almanya'nın Birleştirilmesi" adlı plana bakınız. St. Paul Kilisesi'nde bile bu sadece bir rüya gibi görünmektedir. Ancak millî ruhun esrarengiz derinliklerinden buna karşılık olarak bizzat hayatın kendisi kadar gizemli ve inkâr edilemez bir saik neşet eder.

Peki, bu birlik neyden kaynaklandı? Kurdelelerden, bayraklardan, şarkılardan, konuşmalardan ve nihayet tekil mücadele-

lerden. Bismarck'ı küçümsemeyin! Kendisi halkın ve hükümdarların, bu şarkıların ve oratoryoların konu edindikleri dava için küçük fedakârlıklarda bile bulunmaya ikna edilemeyeceklerini görmüştü. Bu yüzden onları büyük fedakârlıklar yapmaya zorladı, savaş açmaya mecbur bıraktı. Herhangi bir Alman şehrinde imparator seçmek amacıyla toplanamayacak hükümdarları küçük bir taşra kasabasına topladı. Orada yarı unutulmuş bir kale vardı. Bu kalede Bismarck'ın talebini yerine getirdiler. Sulh zamanı gaflet uykusunda olan bir millet, savaş zamanı zinde bir şekilde ittihadı alkışlıyordu. Bunun için rasyonel bir açıklamaya ihtiyaç bulunmamaktadır. Bu bir hakikat! Aynı şekilde ben de hayatı ve kuvvetini izah edemem. Sadece var olduğunu ifade edebilirim.

Münih'te fark ettiğim gibi, siz imgelerle düşünüyorsunuz. Diğerlerine ilaveten bu hakikat ancak şahsınıza duyduğum muhabbeti ziyadeleştirecektir. Münih'te kullandığınız bir ifade bana hem dokundu hem de memnun etti. Dediniz ki, "Sanki biri gelip bir haber duymamı istemiş, ben geldiğimde de önüme bir parça bilgi yerine iki güzel at konmuş gibi hissediyorum."

Niçin "önüme bir makine konmuş gibi," demediniz? Çünkü canlı bir şey izlenimine sahipsiniz.

İşte olay bu. Benim planımda hayat var. Hertzka'nın *Freeland*'ine referansta bulunarak bunu size kanıtlayacağım. Sadece kulaktan dolma bir bilgi olarak bunun bir ütopya olduğunu biliyorum. Sizin ayrılmanızdan sonra hemen bir kitapçıya gidip bunu aradım. Size bunun da Yahudiler hakkında olup olmadığını sormayı unutmuşum. Bu nedenle endişelendim. Çok geç gelmiş bir yazar olarak kendi adıma değil. (*Peream ego* [bırakayım da egom yok olsum]!) Hayır –bundan ziyade korkum, başka şeyleri de bitirememek çünkü plan zaten dünyada başarısız bir şekilde tedavülde olacak. *Freeland* Münih'te yoktu, Hertzka'nın daha yeni bir yayını vardı: *A Journey to Freeland* (*Eine Reise nach Freiland*, Reclam's Universal Library). Bu kitap bana yeteri kadar bilgi verdi. Oldukça başarılı bir fantezi, hayattan o kadar uzak ki, tıpkı *Freeland*'in üzerinde bulunduğu ekvatoryal dağ gibi.

Aşağıdaki kıyası anlayacaksınız.

Freeland pek çok dişli ve tekerlekten müteşekkil karmaşık bir düzenek ama bunun harekete geçirilebileceğine dair içerisinde herhangi bir kanıt göremedim. Buna karşın benim planım, gerçekten mevcut müteharrik bir kuvvetin kullanımını gerektirir. Peki bu kuvvet nedir? Yahudilerin derdi. Bu kuvvetin mevcudiyetini kim inkâr edebilir?

Bir diğer meşhur örnek, bir çaydanlıkta suyun kaynamasıyla üretilen buhar gücüdür, daha sonra bu güç çaydanlığın kapağını kaldırır. Böyle bir çaydanlık olgusu, "anti-Semitizm ile savaşmak" için yapılan siyonist deneyleri ve diğer yüz tane organize çabadır. Fakat diyorum ki bu kuvvet büyük bir makineyi çalıştıracak ve insanları taşıyacak kadar güçlüdür. Söz konusu makine, insan hangi şekli isterse o şekli alabilir. Tahakküm edemeyebilirim ama haklıyım. Lâkin bizim kuvvetimiz, bize uygulanan baskıyla büyümektedir. Hâlihazırda bu basit hakikati idrak edecek kadar mantıklı insanların var olduğuna inanıyorum.

Münih'te siz ayrıldıktan sonraki günü Paris Rothshild'in güvenilir kâtibi Spitzer'le geçirdim. Yıllardır ona "Rothschildler ne zaman mülkiyetlerini nakde çevirecek?" diye sorar dururdum. O da hep buna gülerdi. Bu defa o bana sordu: "Bunun planlandığını size kim söyledi? Zira işin doğrusu bu. Sadece tarih henüz netleştirilmedi."

(Bu konuda ağzını açmayacaksın, velev ki bizim hatırımız için olsun.)

Spitzer'e şöyle cevap verdim: "Bilinen öncüllerden mantıkî bir çıkarım yapacak her şeyi biliyorum." Tabii ona dediğimin hepsi buydu. Artık bunun benim planım için ne anlama geldiğini öğreneceksiniz. Sadece tasfiye etmek ahmakça bir intihardır. Tarihi amacımız için bu denli muazzam bir kredi rakamının kendi kendini sıfırlamasından istifade etmek isterim. Onlara engel olup şunu demeyi arzu ediyorum: "Durun, intiharınızı dünya tarihine geçecek bir görev için kullanın! Ve bunu yaparken de hiç olmadığınız kadar zengin olacaksınız."

Bu kararın infazı karmaşık fakat düşünce olarak oldukça basit.

Siz, "O muğlak mektubu Albert Rothschild'e göndermek *narrishkayt* [aptallık] idi," dediniz. Evet, fakat ben onun bu kadar *parakh* [nesebi gayri sahih] olacağını nereden bilecektim? Başbakanı ya da Hâriciye Nezâreti'ni ziyaret ettiğimde Spitzer kartvizit ve benzer şeyleri kaldığım yere bırakmış.

Sabık Cumhurbaşkanı Casimir-Périer'e mektup yazdığımda, kendisi bana hızlı ve nazik bir cevap yazmıştı. Bu yüzden, bu Yahudi oğlanın rezil derecede kibirli olması, benim açımdan bir budalalık değildir. Geri kalanlar için anlaşmamız hâlâ geçerli. Önce size danışmadan yeni bir adım atmayacağım. Başlangıç olarak sizinle, Bacher'e sunmak istediğim meseleyi müzakere etmek istiyorum. Adamakıllı düşündükten sonra artık Bacher'in gerekli bir kişi olduğunu düşünüyorum. Hayli ehemmiyetli bir meselenin müzakeresi için bana bütün bir pazar gününü vermesini isteyeceğim ve kendisine her şeyi açıklayacağım. Ardından bunun muktezasının eylem mi yoka roman yazmak mı olduğuna karar vermesini isteyeceğim. Eğer onu harekete geçmeye ikna edebilirsem, benim için planı icraata geçirecek otorite ve kudrete sahip -kendi de dâhil-bir grup insan toplayacak. Eğer romanın daha uygun olduğunu düşünürse, o şekilde devam edeceğiz.

Tabii ki meseleyi açtığım herkes için olduğu gibi onun için de mesele rahatı kaçıracak derecede büyük bir mesuliyettir. Fakat bu tarihi projeye iştirak etmek herkes için muazzam bir itibar demektir ve risk olmadan itibar olmaz.

Planımı açıkça ifade ettiğimde bundan kaçış olmayacağı gerçeğinden hareketle fikrimin gücünü görebilirsiniz. Evet ya da hayır, diyerek kişi en ağırından bir taahhütte bulunmuş olur.

Münih'te size karşı içimde ne kadar büyük bir muhabbet neşet ettiğini anlatmama gerek var mı? Bunu fark ettiniz, hissettiniz.

En kalbî selamlar.

Saygılarımla,

Herzl.

* * *

20 Eylül,

Viyana

Günlüğüme son yazıyı yazdığımdan beri, bir sürü küçük olay oldu. Tuhaf bir şekilde bunları içimden yazmak gelmedi ve kayda geçmedim. Şimdi bunları bir iş adamı edasıyla eklemek isterim, hâlbuki ilk yaşandığındaki tazelik yok; daha sonra bu defteri açtığımda hatırlamak üzere muhafaza etmek istediğim o tazelik...

Eylül'de Aussee'den Viyana'ya geçtim. Geldiğim gün Bacher'le gerçekleşen ilk konuşmam sırsında onun fikirlerimi tamamen reddedeceğini fark ettim, aslında bunlarla canını dişine takarak mücadele edeceğini. Bunun üzerine konuşmamızı derhâl farklı bir mecraya çektim ve teorik bir düzlemde devam ettim.

Kendisiyle "mutabık olmasam" da Bacher anti-Semitist hareketi kısa ömürlü görüyor. Dikkatini bütün genç entelektüellerimizin proletaryaya dönüştürüldüğü hakikatine çektiğimde, bunun bir felaket olduğunu kabul etti. Fakat bu proletaryanın diğer herhangi bir proletarya gibi mücadele edip mağlup olmasının mukadder olduğunu söyledi.

Bir nebze kötü bir hâletiruhiye içinde iki meslektaşım Oppenhemim ve Dr. Ehrlich'le öğle yemeğine gittim. Yahudi meselesi doğal olarak bir kez daha konuşmamızın mevzuu oldu. Genel anlayışımı Bacher'den daha iyi kavradılar; dediklerine göre Bacher -karısı ve akrabalarıyla- daha çok Yahudi olmayanlarla takılıyormuş. Ayrıca yakın geleceğe dair endişemi de paylaştılar. Daha sonra Baden'e geçtim ve burada Güdemann'la bir dizi görüşme yaptım.

Kendisi Münih'ten sonra biraz gevşemiş fakat heyecanını yeniden ateşledim.

Güdemann'ın yanındayken bir defasında Fleissig adında yaşlı bir hahamı argümanlarımla köşeye sıkıştırdım. Bu yaşlı zat paçalarını botlarının içerisine soktuğu bir pantolon ve mütevazı bir

kaftan şeklinde uzun bir redingot giyiyordu; kurnazlık derecesindeki sığ düşüncesi de eşit derecede köhneydi. Bu nevi Yahudiler, kendi dünya görüşlerinden müteşekkil bir kafesin içinde, bir sincabın tekerinin üzerinde yaptığı bin fersahlık bir yolculuk gerçekleştiriyor.

Oğulları meşhur satranç oyuncuları ve bu yüzden elimizde kurnazlıkla dolu bin tane kafa var. Bunlar sabit fikirli ve hiçbir gayeye emek vermemişler.

Meseleyi Dr. Ehrlich'e finans konularında mütehassıs bir gazeteci olarak sunmada Güdemann'la hemfikiriz.

Bir pazar günü Ehrlich'i görmek üzere Vözlau'ya gittim ve kendisine gizlilik yemini ettirdikten sonra buraya getirdim. Dört saat akşam yemeğinden önce ve iki saat de yemekten sonra sıcak güneşin vurduğu küçük bir yazlıkta oturduk ve ona "Aile Konseyi'ne Hitap" konuşmamı okudum. Sonuç olarak ilgisini çekti, sarsıldı. Beni bütünüyle deli görmedi ve aslında finans ve ekonomi açısından hiçbir itirazda bulunmadı. Yaptığı itirazlar sadece onun benim ana hatlarını verdiğim projemi tamamen ciddiye aldığını gösteriyordu. Örneğin, borsa tekeline karşı olduğunu söyledi. Sonunda istediğim müspet cevabı tam da öngördüğüm şekilde verdi.

Dava için Bacher ve Benedikt'ten hangisini ya da her ikisinin kazanılıp kazanılmayacağı sorusuna kendisinden evet ya da hayır cevabı vermesini istedim. Ehrlich bunu düşünmedi. Viyana'da başka kim bunu düşünebilir? Ehrlich'in aklına başka göze çarpan ve önde gelen bir Yahudi ismi gelmedi. Ona göre proje Yahudiler için büyük bir tehlike teşkil edebilir, yani göç, yapılan zulmü arttırabilir. Fakat Ehrlich açısından bu endişe bizzat bana asıl meselelerde ne kadar haklı olduğumu göstermektedir. Zira eğer ben bu problemi vahim bir hâle getirirsem, elimdeki tek etkili güç aracı bu olur ve bu da korkutucu bir güç aracıdır. Bu yüzden şu an için bunu bir parça yazıya dökmekten ziyade bunu bir eylem olarak ele almalıyım.

Ehlrich sonunda durmamı istedi ve bu müzakerenin kendisini epey gerdiğini söyledi. Benim yanımda olduğunu ve eşi dostuyla beraber benimle gelmeye hazır olduklarını belirtti.

* * *

Ertesi gün Güdemann'a bunu anlattım. Bana göre Enrlich'in yargısı, her ne kadar kendisi planımın Bacher ve Benedikt üzerinden seri bir şekilde tahakkuk ettirilmesinin oldukça imkânsız olduğunu düşünmüş olsa da sevindirici ve mühimdir.

Bu arada Güdemann'ı *Alliance Israélite*'in Paris üyesi ziyaret etmiş. İsmi Leven olan bu adam hakkında Güdemann bana harika şeyler anlattı. Kendisi ne kadar da ilgili ve adanmış bir Yahudi'ydi. Tam tamına planımın sunulabileceği bir adamdı. Daha sonra planımın terakkisi için Paris'te çalışabilirdi.

Maalesef Leven, Viyana'daki *Alliance Israélite*'in (bunun Paris'tekiyle alakası yoktur) bir oturumuna katıldıktan sonra şehirden ayrılmış. Ona Güdemann'ın adıyla bir telgraf gönderdim: "Arkadaşlarımdan birisi acil bir mesele hakkında sizinle görüşmek istiyor ve Salzburg'a kadar gelmeye hazır." Ertesi gün alıcının Salzburg'da bulunmadığına dair resmî bir telgraf geldi.

Bir hafta önce Güdemann, Leven'den bir cevap aldığında biz Leven olayını çoktan unutmuştuk. Leven cevabında Güdemann'ın arkadaşını [Herzl] Salzburg'a ya da Münih'e bekliyordu. Güdemann büyük bir heyecan içinde beni görmek için Herzoghof Oteli'ne geldi ve meseleyi bilip coşkuya kapılan karısının de eşit derecede heyecanlı olduğunu söyledi. Karısı, Güdemann'ın ayrılmasından tam dört hafta sonra bugün benim bir kez daha Münih'e gidecek olmamı ve Vier Jahreszeiten Oteli'nde bir kez daha mola vermemi hayra yormuş.

Aslında sadece Salzburg'a kadar gidecektim. Daha o anda Leven'nin tam olarak karakterini çözdüm. Harekete geçmek için yavaş bir mizaç fakat iyi niyetli bir insan. Yeniliklere düşman ve görüşlerini değiştirmekten ya da yeni bir şey öğrenmekten neredeyse âciz birisi. Burada Hirsch'le yaşadığım tecrübe tekerrür

ediyor. Yahudilerle, siyonizmle ve benzerleriyle deneyler yapanların yeni bir yöne dönmesi zordur.

Leven planımın siyasi-mali boyutlarını anlamaktan tamamen âciz. Onun siyasi-mali mefhumları hâlâ ziyadesiyle ilkeldir. Göç eden Yahudilerin maişetlerini nasıl temin edecekleri hakkında hiçbir fikri yok. Kendisi bu Yahudilerin şu anda "ev sahibi uluslar" pahasına yaşadıklarını düşünüyor ki bu kayda değer ölçüde bir saçmalıktır, absürt olduğunu ispatlamak kolaydır. Her şeyden önce ekonomik hayat sadece tedavülde olan şeylerden ibaret değildir. Bundan ziyade yeni ürünlerin imal edilmesiyle alakalıdır. "Ev sahiplerimizden" daha fazla ürettiğimizi ve zenginleşmemize izin verilirse çok daha fazlasını üreteceğimizi düşünmekteyim. Ancak yine de Leven'le konuşmak beyhude değildi. Yöneleceğim bir sonraki şahıs olarak bana Parisli Büyük Haham Zadoc Kahn'ın ismini verdi. Dediğine göre Zadoc hararetli bir siyonistti ve çok da orijinal olmayan fikirlerimin pek çoğunu paylaşıyordu.

Leven'in dediklerinden en çok bu hoşuma gitti ve ona şöyle dedim: "Lâkin ben bir yenilikçi olmak istemiyorum. Benim bu evrensel fikrimi ne kadar çok insan paylaşırsa, fikrimi o kadar çok severim."

Leven, özellikle Rusya'da pek çok taraftar bulacağımı düşünüyordu. Odessa'da, örneğin, aynı dava için, yani Yahudiler için millî bir yurt uğruna savaşan Pinsker adında bir adam yaşamıştı. Maalesef Pinsker çoktan ölmüştü. Yazılarının kıymetli olduğu söylenir. Zaman bulur bulmaz bunları okuyacağım.

İngiltere'de bir diğer Yahudi Albay Goldsmith de şevkli bir siyonistti ve Filistin'in yeniden fethedilmesi için gemiler kiralamak istemişti. Albayı aklımda tutacağım. Bütün bunlar fikriyatımın bir teyididir. Hayal edilebilecek en muhteşem beşerî materyale sahibiz.

Leven "Aile Konseyi'ne Hitap" başlıklı konuşmamın metnini bütünüyle dinlemedi. Kendisi sabırsızlık emareleri gösterdiğinde okumayı bırakıp meseleyi ona itirazlarına cevaplar mahiyetinde sundum. Dolayısıyla pek çok detay muhtemelen es geçildi. Fakat zannediyorum onu planımın ana hususlarına âşina kıldım. Tabii

ki kendisi mutlak anlamda mali kısmı hiç anlamıyor. Hâlbuki bütün meselenin çekirdeği de burada saklı.

Ben yine de kendisini, böyle inatçı bir şahıs şevk isteyen bir davaya kazandırılabileceği ölçüde kazandığıma inanıyorum. Daha sonra geri döndüm.

* * *

Viyana'da, Erev Rosh Hashanah'dan önceki gün Şehir Meclisi seçimleri gerçekleşti. Anti-Semitistler bütün yetkileri kazandı. Yahudiler beyninde hâletiruhiye inkisardan ibaret. Hristiyanlar fena hâlde galeyana gelmiş.

Bu aslında gürültülü bir hareket değil. Paris'te halk galeyanının gürültü patırtısına alışık biri olarak benim için olaylar daha da sessiz görünüyor. Bu sükûneti daha fena görüyorum. Fakat insan bu bakışları insanların gözlerinde zulüm çılgınlığından mustarip bir insanın müteyakkız korkusuyla aramasa bile, yine de her yerde nefret bakışları görüyor.

Seçim günü, Leopoldstadt'ta seçim merkezinin dışındaydım. Nefretin ve öfkenin bir kısmına yakın mesafeden kısaca göz attım. Akşama doğru Landstrasse bölgesine gittim. Seçim merkezinin önünde, sessiz ve gergin bir kalabalık vardı. Aniden Dr. Lueger meydana çıktı. Coşkulu tezahüratlar; kadınlar pencerelerden beyaz mendiller sallıyorlardı. Polis kalabalığı geri itti. Yanımdaki adam nazik bir sıcaklıkla fakat sessiz bir tonda "O bizim Führer'imizdir (liderimiz)!" dedi.

Aslında bu kelimeler bana anti-Semitizm'in bu insanların kalplerine nasıl derinden kök saldığına dair bütün konuşmalardan ve suistimallerden daha fazlasını gösterdi.

20 Eylül,

Viyana

Basın Bürosu Direktörü Dr. Glogau yakın zamanda beni görmeye gelip yeni bir gazetenin editörlüğünü teklif etti.

Kendisine "Belirli şartlar altında olsaydı kabul etmek isteyebilirdim," dedim.

15 Ekim,

Viyana

Birkaç defa Güdemann'a konuştum. Sürekli coşkusunun söndüğünü görüp onu yeniden şevklendiriyorum. Herkes gittiğinde onlarla beraber gidecek pek çok insandan biri olan bu adam herhangi bir çaba göstermeye ikna edilemez. Yolu açacak, yol gösterecek bir liderlik yok.

Gazete hakkındaki müzakereler devam ediyor. Ancak bağımsızlığım garanti edilirse editörlüğü kabul edebilirim. Baden'deki ilk ziyaretinde bile bir gazete kurmayı düşündüğü izlenimi veren Profesör Singer'le konuştum. Dava için kesinlikle bir gazeteye ihtiyacım var. Singer zaten prensip olarak gazeteyi benimle başlatmaya hazır. Ona Yahudi fikrinin yanı sıra –kule mahiyetinde– reklamlar üzerinden temel atmayı izah ettim, –tabiri caizse kileri.

Belirli bir noktaya kadar Yahudi davasına refakat edecektir. Şimdiki ikametgâhların tamamen tahliyesine gelince, bunu ne ister ne de mümkün görür. Bu bizim bir anlayışa ulaşmamıza engel teşkil etmez. Fakat kendisi güçlü bir muhalif gazete istiyor. Benim amacımın hilafına hareket edecek. Ben bağımsız fakat ılımlı olmak isterim. Aksi takdirde hükümet bana, bütün Yahudi davasını tehlikeye atacak müşkiller çıkarır.

Bu yüzden Singer'le de çalışmamam lazım. Bu arada onu eğer doğru anlıyorsam; ilgilendiği tek şey, Aşağı Avusturya'dan bir mebusluk koltuğu.

18 Ekim

Dün gece, banka direktörü Dessauer'le üç saatlik bir konuşma yaptık ve onu da kazandım. Yahudilerin göçünü orta düzey bankacılarla finanse etmenin mümkün olacağını düşünüyor. Rothschildlere güvenilemeyeceğini söylüyor. Cemiyeti sadece dört milyon poundla başlatmak ve hisselerle alakalı müteakip me-

seleleri el altına tutmak istiyor. Ayrıca [intikal edeceğimiz yeni ülkemizin] bütün toprakları bir anda elde edilmemeli. Küçükten başlamak istiyor.

Ona şöyle dedim: "Şu durumda ben bunu hiçbir şekilde yapmamayı tercih ederim. Yahudilerin tedrîcî olarak intikal etmesi –neresi olursa olsun– anti-Semitzm'i doğurur. Yine bu durumda müteakip göçlerin inkıtaya uğrayacağı bir vakit gelecektir ve böylece bütün çalışmamız heba olacaktır."

En başından bağımsızlığımızı ilan edersek durum daha farklı olur. Bu durumda zenginleştireceğimiz komşu devletler, Yahudilerin ülkelerinden oralara akın etmesini ziyadesiyle arzu edeceklerdir.

Dessauer'in tespitine göre bu, "hoş bir şey" ve "iyi bir iş" olurdu. İnanıyorum ki bütün Yahudiler bunu fark edecektir; devletin bu şekilde kurulacağını. D. aynı zamanda bunun Rothschildlere millî bir fikirden ziyade bir iş teklifi olarak sunulması gerektiğini düşünüyor.

Önemli: Şimdiye kadarki herkes gibi Dessauer de şöyle dedi: "Bana güvenebelirsiniz, lâkin Viyana'da başka birini bulabileceğinizden şüpheliyim." Ancak planım, paylaştığım herkese mantıklı geliyor.

Dessauer'in gözlerinin parlamaya başladığını fark ettim. Yahudi davasını kime anlattıysam onda bir heyecan uyandırdım.

19 Ekim

Dessauer'le bir kez daha konuştum. Bu arada kendisi biraz ağırdan alıyor.

Son.

20 Ekim

Bugün Benedikt'in girişimci olmayan dar kafalı büyük Yahudilere karşı "Borsa Haftası" başlıklı köşe yazısı harikaydı. Tamamen ruhuma tercüman olmuş. Aniden karar verdim. Dava için

Benedikt'i kazanacağım! Doğrudan ona gittim ve *medias in res* [doğrudan] konuya girdim. Beni hemen o anda öyle iyi anladı ki siması tuhaf bir hâl aldı. Konuşurken Mauer'e kadar yürüdük. Sonbaharın süslediği arazilerde üç saat tur attık. Bu planı *Neue Freie Presse*'de ve *N. Fr. Pr.*le icra etmek için elimden gelenin en iyisini yapmak istediğimi söyledim.

Şöyle dedi: "Karşımıza devasa bir problemle çıkıyorsunuz. Gazete bu bağlamda bütünüyle farklı bir görünüme bürünecek. Şimdiye kadar bir Yahudi gazetesi kabul edildik fakat hiçbir zaman bunu kabul etmedik. Şimdi birdenbire bizi korumakta olan bütün gardımızı düşürmemiz bekleniyor."

Şöyle dedim: "Artık gardınızı almaya lüzum yoktur. Benim fikrim kamuoyuyla paylaşıldığı an Yahudi meselesinin tamamı dürüst bir şekilde çözülecek. Her şeyden önce insanların bizim iyi ve vatanına sadık vatandaşlar olmamızla memnun olduğu yerlerde kalabiliriz. Biz istemedikleri yerlerden taşınacağız. Avusturyalı olmak istediğimizi söylüyoruz. Seçimde Yahudi olmayan vatandaşların çoğunluğu –hayır, hepsi değil– bizi Avusturya Almanı olarak kabul etmediklerini deklare ettiler (Ruslar, Prusyalılar, Fransızlar, Romenler vs.). Pekâlâ, buralardan gideceğiz fakat orada da sadece Avusturyalılar (Ruslar vs.) olacak. Artık edinilmiş millî kimliklerimize, edinilmiş mülkiyetimize ne kadar sahip çıkıyorsak o kadar sahip çıkacağız."

Kendisi âşina olduğum çeşitli itirazlar serdetti fakat daha önce görüşmüş olduğum Yahudilerden daha yüksek bir seviyede yaptı bunu. Her şey için cevabım vardı. Benedikt meseleyi kesinlikle ciddiye aldı. Kuşkusuz benim ilk dinleyicim zavallı Schiff'in yaptığı gibi çılgın olduğumu düşünmedi. Planımda eski olan şeyin, yani evrensel bir fikrin ve yeni olan şeyin, yani zafer vaadinin ne olduğunu anladı. Fakat ona göre hükümetlerin o an verecekleri cevap, bir ihraç yasağı ve göç engelleri olurdu. Lâkin ben tam da bu yüzden cemiyeti kuruyorum. Bu cemiyet, hükümetlerle müzakere edecek, onlara telafi vs. sunacak bir pozisyonda olacak.

Planımı hayata geçirme hakkındaki fikirlerim açısından yayıncılara bir teklif sunmam gerektiğini söyledi. Şöyle dedim: "İki şekilde olabilir. Ya *Neue Freie Presse*'ye ek olarak bana küçük bir gazete kurarsınız ve ben de bu şekilde fikirlerimi ayrıntılandırırım. Ya da bana ön sayfada "Yahudi Meselesi'nin Çözümü, kaleme alan Theodor Herzl" başlıklı bir pazar baskısı verirsiniz. Planımın ana hatlarından altı ilâ dokuz sütun tutacak alıntılar yaparım. Ardından detaylar, sorular ve cevaplar –zira bütün Yahudiliğe katkıda bulunmaya davet edeceğim ve yayınlarım da bunu yapacaktır– editörlüğünü şahsen yapacağım "Yahudi Meselesi" başlıklı yeni bir sütunda çıkar. Hiçbir gazete bundan daha ilginç bir şey içermemiştir. Sorumluluk yalnızca benim olacak. Siz de yazımın başına bir sorumluluk reddi beyanı yazarsınız."

Şöyle dedi: "Hayır, bu korkaklık olur. Eğer neşredersek, sizinle beraber ortak sorumluluğu da üstleniriz. Fikriniz güçlü bir makineli tüfek fakat aynı zamanda geri tepebilir."

Şöyle dedim: "İnsan korkak olmamalı. Yeri gelmişken herkes yerini seçebilecek. Makineli tüfeğin önünde mi, yoksa arkasında mı?" Yorulana kadar yürüyüp konuştuk. Benedikt, Bacher'i bu sırra dâhil edecek. Daha sonra her ikisine de gelecek hafta Rothschildlere hitabımı okuyacağım.

Benedikt meselenin *Neue Freie Presse*'ye bir şekilde dışarıdan sokmak istiyor; belki de öncesinde benim bu hitabı yapabileceğim bir organizasyonun kurgusal olarak tesisi aracılığıyla. Ben buna karşıyım. Projemin başlaması için bir gazeteye ihtiyacım var. Yani, eğer işleri Rothschild karteli üzerinden "aristokratça" yapamazsam.

Örgütsel olarak yalancı iltifatlara karışmayacağım.

* * *

Mauer'e yapılan bu yürüyüş, tarihî bir yolculuktu. Dönüş yolunda Benedikt'e böyle dedim.

Bunun benim için de belirleyici bir dönüm noktası olduğunu kendimden de gizleyemem. Kendimi harekete geçirdim. Şimdiye

kadar her şey sadece hayallerden ve konuşmaktan ibaret. Aksiyon başladı çünkü ya *Neue Freie Presse*'yi yanıma alacağım ya da karşıma.

* * *

Ben Yahudilerin Parnell'i[56] olacağım.

27 Ekim

Bugün Dr. Golgau buradaydı ve bir saat sonra beni görmesi için Kont Badeni'nin sırdaş sekreteri Bay v. Kozmian'ı getirdi. Yeni, büyük bir hükümet gazetesinin editörlüğünü üstlenmem için bana resmî teklifte bulundular.

Yahudi projem açısından bu teklifi basitçe geri çeviremem. Hâlbuki bunu daha önce tereddüt etmeden yapardım. Bu planı yapmadan önce! Planımın hayata geçmesi için oldukça lehte ve beklenmedik bir şans açılıyor. Kont Badeni'ye yakınlaşır yakınlaşmaz fikrimi bir sır olarak onda geliştirebilirim. Her şeyden önce bu, Yahudiler için olduğu kadar Yahudi olmayanlar için de dostane bir hâl alır; muhafaza edilmiş ve muhafazakâr devlet için ne kadar semeredar olursa, kurulacak devlet için de o kadar semeredar olur. Kont Badeni'ye hükümetteki döneminde *ideé maitresse*yi [çarpıcı bir fikir] getirebilirim.

Badeni zaten benim hakkımda müspet şeyler düşünüyor gibi görünmekte. En azından yaşlı, iyi kalpli bir adam olan Kozmian'ın ipuçlarından anladığım kadarıyla. Kozmian'a göre Badeni'nin hükümeti mecbur kalmadıkça hiçbir şekilde anti-liberal olmak istemiyor (bunu şöyle anlıyorum; eğer yola beraber çıkarlarsa) fakat bunu kimse bilmiyor. Kozmian sonunda "*Il ne s'en ir pas* [onları terk etmeyecek]," dedi.

Şöyle cevap verdim: "İnandığım şeylere uyum sağlarsa Kont'un yanında olabilirim –*et puis, je m'en irais* [ardından yollarımız ayrılır]."

56 Birleşik Krallık'ın eski parlamento üyelerinden birisi.

Yayıncılar Bacher ve Benedikt'i aynı gün teklif konusunda bilgilendirmek gerektiğinde mutabakata vardık –*tecto et ficto nomine* [gizli ve sahte bir isim altında]. Zira âdâb-ı muâşeret açısından onlarla *fait accompli* [emrivâki] bir şekilde karşılaşmak istemiyorum. Lâkin bana editörlük teklifinde bulunan bu iki insana, bu bilgiyi kendim için herhangi bir finansal avantaj elde etme adına vermediğimi açıkladım.

Glogau onlara gerçekten neyi haber verdiğimi anlamadı. Her şeyden önce verdiğim haber ancak ben mali bir telafî isteseydim anlamlı olurdu. Fakat Kozmian benim bunu ahlakî hesaplarla yaptığımı anladı ya da anladığını söyledi. Aslında bu, arkasında kuşkusuz daha büyük bir ahlakî hesabın gizlendiği nedenlerimden biridir, planım için yaptığım bir hesap...

Bu hassas vicdani mesele benim için şöyle şekillenmektedir; Kont Badeni'nin yardımıyla Yahudi davamı tahakkuk ettirebilirim. Lâkin (şahsını çok sevdiğim hâlde) Kont Badeni için çalışmayı reddetmek suretiyle *Neue Freie Presse* yayıncılarına minnettarlığımı kanıtlayacağım. Zannımca fikrimi daha yavaş gerçekleştirmeme ya da hiç gerçekleştirmeme neden alacak büyük bir risk alarak planımı önce onlara sunup kendilerine şöhret ve servet kazandıracağım. Eğer beni anlamazlarsa onlarla yollarımı ayırma konusunda serbest –aslında mecbur– kalacağım.

Kozmian, Glogau ve ben, kararımı yirmi dört saat içinde bildirme konusunda hemfikir olduk. Ben derhâl evde olan Benedikt'in yanına gittim ve Bacher'den o akşam için bir randevu istedim. Öğleden sonra Benedikt'e gidip meseleyi anlattım. Kendisi bu davanın, yani Yahudi davasının olmazsa olmazına zaten âşinaydı. Ona göre mesele zor ve karmaşıktı, ayrıca verilecek karar *Neue Freie Presse* için oldukça ağırdı. Güçlü bir şekilde vurguladığım birkaç hakikatle bir girizgâh yaptım. Yani şahsî bir avantaj peşinde olmadığımın altını çizdim. Ayrıca finansal her türlü ödül –maaşa zam vs.– şahsıma o anda teklif edilse bile kararlı bir şekilde reddedeceğimi de bildirdim.

Yahudi davasını tamamen gayrişahsî bir tavırla yönetiyorum. Bunu gerçekleştirmede bana yardım etmek isteyip istemeyeceği *Neue Freie Presse*'ye kalmış. Fikriyatımla kasıp kavuracağım dünyanın gözünde biraz yetkiye ihtiyacım var. Kariyerimi tamamen kendisine borçlu olmasam da bugünüme gelmemi mümkün kılan *Neue Freie Presse*'ye duyduğum minnettarlık nedeniyle en çok şimdiki arkadaşlarımla çalışmak isterim. Fakat Yahudi politikası güdüyorum ve şahsî mülahazalarımın beni fikrimden vazgeçirmesine müsaade edemem.

Benedikt'in kafası tam randımanla çalışıyordu. "Sesli düşünerek" ve ona cevap vermemi beklemeksizin ilgili gazetenin alacağı şekli tartıştı. Hemen işitmiş olduğu eski *Presse*'nin yeniden organize edilmesi gerektiğinden bahsetti. Daha sonra bir "Yahudi gazetesi"nin ve *Neue Freie Presse*'ye rakip, büyük bir kuruluş sermayesine sahip olan bir gazetenin imkânı hakkında konuştu. Bu şekilde bana herhangi bir soru sormadan tavsiyede bulundu.

Son tahlilde ona göre bu şahsî bir problemdi. Peki, ben *Neue Freie Presse*'de seçkin bir yazar olarak güzergâhımda pürüzsüz bir şekilde devam etmek istiyor muydum? Rahat, konforlu, dünyada hiçbir şeyi umursamadan saat yedide mesaimi bitirerek... Ya da hayatımı Benedikt'in ve Bacher'in yaptığı gibi heba etmek mi istiyordum –kendi başıma gecem gündüzüm belli olmadan?

Dedim ki: "Ben geçim ehli bir insan değilim. Dünyayı ateşe vermek için daha önümde yirmi yıl var. Bunu asla para için yapmam. Benim bir gayem var!"

Benedikt sonunda şöyle dedi: "Şahsen gayenize esasında katılıyorum. Lâkin gazetemizin bunun için bir araç olup olamayacağına karar veremiyorum. Cesaret edemiyorum. Bizim için sizin gayeniz âdeta bir saatli bomba. İlk yapmanız gereken şeyin Paris'te ya da Londra'da bir *société d'études* [inceleme komisyonu] olduğuna inanıyorum. Bu amaçla size çalışmama izni vereceğiz ve nüfuzumuzu sizin adınıza kullanacağız. Yakın gelecekte bu komisyonun basın temsilcileri olabilir miyiz bilmiyorum ya da bunu size vadedebileceğimizden şüpheliyim. Bir gün ciddi an-

ti-Semitist ayaklanmalar olabilir. Cinayet, öldürme, yağma; bu durumda sizin fikrinizden istifade etmek zorunda kalabiliriz. Her hâlükârda fikriniz, arkasına sığınıp kendimizi kurtarabileceğimiz bir gündem oluşturacaktır. Peki, size bunu yapacağımızı söyleyip daha sonra bizi bu yüzden kınamanıza neden olacak şekilde aldatmamızı ister misiniz?"

Ardından Bacher'e gittim fakat kendisi Birleşik Sol'un parti konferansı için çıkmak zorunda kaldı. Ona ancak aceleyle bir teklifimin olduğunu ve Benedikt'in detayları bildiğini söyleyebildim. Bacher, Benedikt'ten daha fazla heyecanlandı ya da öyleymiş gibi davrandı. Yarın için bir toplantı ayarladık.

Ardından Glogau'ya telgraf çekip yirmi dört saatlik bir tehir istedim. Her şeyden önce benim maddi bir çıkar elde etmek istediğim için görüşme yaptığımı düşünecekler. Para yüzünden böyle zan altında kalmak ağırıma gidiyor fakat elimden bir şey gelmiyor.

28 Ekim

İyi bir gece uykusu... Olayın üzerine iyi bir uyku çektim.

Bugün, dünden de büyük bir gün. Büyük bir kararla yüz yüzeyim -aynı şekilde Yahudi davası da. Bu durum *Neue Freie Presse* için de geçerli. Beni anlayacaklar. *Superos movebo!* [gökleri harekete geçireceğim].

Aslında engin Yahudilerle aramdaki savaş çoktan başladı. İlk önce Rothschildler konusunda bir ikilem yaşamak zorunda kalacağımı düşündüm. Fakat ilk savaşımı *Neue Freie Presse*'ye karşı vermek zorunda kalacağım.

* * *

Akşamleyin:

Savaş başladı, bir taraf kaybetti. Peki ya kim? Akşam beşten sekize kadar Bacher'e kendi dairesinde Rothschildlere Hitap konuşmamı okudum. Sonunda şuna ulaştım; birkaç hafta önce beni *a limine* [doğrudan] reddeden adam bu defa beni dinledi. Nasıl mı?

Bu kötümser zat da bütünüyle değişti. Fikrimi harika ve sarsıcı buldu. Fakat gazete için bu denli hayati bir meselede hemen o anda karar veremeyeceğini söyledi. *Neue Freie Presse*'den ayrılırsam ne kaybedeceğimi gösterdi bana. Bana gerçekten ihtiyaçları yok. Fakat ben Paris'te kalmak istemeyince köşe yazısı editörlüğü diye bir pozisyon ihdas etmişler. Benim Yahudi fikrimi cömertçe fakat neredeyse imkânsız buldu. *Neue Freie Presse* çok fazla riske girermiş. Yahudiler de buna hüsnü kabul göstermeyebilirmiş. Peki ya sonra?

Ona *Neue Freie Presse*'nin bu problemi çözemeyeceğine işaret ettim. Gazete eninde sonunda eteğindekini dökmek zorunda kalacak.

"Pekâlâ," dedi, "Biz yirmi yıldır sosyal demokrasi hakkında da herhangi bir şey neşretmedik." Aslında bu, dediği en önemli şeydi. O andan itibaren *Neue Freie Presse*'nin dava için bir şey yapmasını beklememem gerektiği zahir oldu.

Neue Freie Presse'nin dar görüşlülüğüyle –anti-Semitizm'i uzun zamandır örtbas etmesi[57]–kınandığı şey politikasıydı. Şöyle dedim: "Nihayetinde, anti-Semitizm'i ne kadar örtbas ettiyseniz, bu meselede de en fazla o kadar sessiz kalabilirsiniz!"

Bunu dediğimde zaten editör ofislerine doğru yürüyorduk. Sanki kendi kendine konuşur gibi mırıldandı: "Bu, dehşet bir şey."

Cevap verdim: "Evet, müthiş bir fikir. Bugün bundan kaçış yok. Evet de deseniz hayır da, ağır bir taahhütte bulunmuş olacaksınız."

Bunun üzerine şöyle dedi: "Bu, büyük bir şey ve ben saygın bir insanın hayatını bunun için neden riske attığını anlayabilirim. Fakat böylesi Herzllerden daha fazla bulabileceğiniz konusunda şüpheliyim."

Netice; bu cesur adımı atacak kapasiteleri yok. Ben ise kendi adıma şahsımın ve fikrimin inkıtaya uğratılmasına müsaade ede-

57 Zohn'un notu: Herzl muhtemelen "Sosyalist hareket" yazacağına "anti-Semitizm" yazdı.

mem. Bu yüzden onlarla yollarımı ayırmaktan başka çarem kalmadı. Bacher, Rothschildlere Hitap konuşmamı usandırıcı değil de ilginç buldu, Lassallevari bir siyasi çağrı. Bu davanın muazzam bir şey olduğunu ve büyük bir başarı ve ihtişamı geri çeviriyor olabileceğini söyledi.

* * *

29 Ekim

Kozmian ve Glogau sabahleyin beni görmeye geldiler. Eli kulağındaki kararım için beni tebrik ettiler. Onlara editörlüğü kabul etmeden önce evvela Kont Badeni'yle konuşmam gerektiğini ifade ettim.

* * *

Akşamleyin:

Her şey yine şüpheli. Eğer yayıncı firma artık gazeteyi çıkarmak istemezse bana bir yıl içinde devretmeli diye bir şart sunmuştum. Aklımdaki şey şuydu; eğer öncesinde Kont Badeni'yi projeme kazanmada başarısız olursam -ya da büyük Yahudiler üzerinde gerekli otoriteyi sağlarsam- gazeteyi Yahudi davası için kullanırdım. Fakat Basın Şefi, Danışma Meclisi Üyesi Freiberg bunu kabul etmeyecektir. Eğer gazetede işler kötüleşirse, Freiberg gazeteye hükümet adına el koyacaktır.

Bu, Basın Bürosu'na bağlı kalmamı gerektirecek ilave bir engel. Fakat ben sadece Badeni'yle çalışmak istiyorum. Onun Danışma Meclisi üyeleriyle değil. Her şeyden önce Badeni'yle şahsî irtibatım -yani, bunun Yahudi davası için taşıdığı kıymet- benim hükümet gazetesini işletmeyi istememin asıl nedenidir.

Kozmian'a verdiğim cevap bu şekildeydi. Eğer gazete başarılı olduğunda ben her zaman Badeni'yle doğrudan temasa geçemezsem, nitekim başarısız olduğu takdirde kendime saklarsam, gazetede bir rolüm olmayacak.

Sabahleyin Kozmian, Badeni'yle yapacağım görüşmeye beni götürmek üzere uğradı.

"Badeni'ye gidiyor muyuz?" diye sordu.

"Hayır," dedim, "şartım yerine getirilmedikçe gitmeyeceğim."

Şöyle tâviz verdi: "Siz yine de gelin; ben sizi başvekille genel yayın yönetmeni ve *Neue Freie Presse*'nin eski Paris muhabiri olarak tanıştırırım."

Böyece Vekâlet'e gittik. Bir Avusturya nâzırının sarayında ilk defa bulunuyordum. Odalar görkemliydi fakat çıplak ve soğuktu. Merdivende Fransız hükümet saraylarıyla karşılaştırdık.

"*Ça manque de tapis* [hiç halı yok]," dedim Kozmian'a. Yahudilere fayda sağlamak istediğim bir zatla yapacağım ilk görüşmenin aldatıcılığı karşısında böyle jestlerle iyi bir izlenim vermeye çalıştım. Ekselanslarından hemen sonra kabul edildik. Bekleme odasındaki diğer kişiler girdiğimizi görünce gözlerini bize diktiler.

Saray havası!

Badeni bizi hemen karşıladı ve beni oldukça enerjik ve coşkulu bir şekilde selamladı. Kuşkusuz zeki, enerjik bir insan.

Bana iltifatlarda bulundu. Ortaya çıkan müşkili zaten işitmişti ve yeni gazeteden bahsettiği için ben de hemen konuya girdim. Şöyle dedim: "*Ce ne sont pas des considérations pécuniaires qui peuvent me décider à accepter la direction du journal* [gazetenin editörlüğünü kabul etmemi finansal meseleler belirlemeyecek]."

Sadece Fransızca konuştuk. Badeni, onun danışma meclisi üyelerine bağımlı kalmak istemememin makul olduğunu düşündü. Israrla Freiberg'e güvenmememi, birilerinin beni kendisine karşı kışkırtmasına izin vermememi istedi. Tabii ki benim Basın Bürosu'na gitmeme ihtiyaç bulunmuyor fakat *aux informations* [bilgi için] adamlarımı göndereceğim. Lâkin eğer kendisi [Bade-

ni] Freiberg ya da Schill'i bana gönderseydi, bunu sükûnetle karşılamazdım. Buna söz verdim. Fakat sadece kendisiyle doğrudan muhatap olmak istediğimi söyledim.

"Bence sizin mevcut politikalarınızı destekleyebileceğim ekselansları ve yanınızda olursam *je vous serai un partisan resolu et sincere* [sizin kararlı ve samimi destekçiniz olacağım]. Fakat belirli bir noktadan itibaren sizinle devam edemeyebilirim. Bu durumda size bunu bütün içtenliğimle söylerim ve yoluma giderim. Fakat ben hükümet döneminizin sonuna kadar -umarım bu uzun bir dönem olur- yanınızda olacaksam, bu durumda sizi terk etmem."

Birkaç defa hükümet döneminin sonundan bahsetmem kendisini görünür derecede rahatsız etti. Fakat hiçbir gazeteciden, belki de kimseden, böyle bir konuşmayı muhtemelen hiç işitmediği için bu, şahsım hakkında onda bir nebze saygı uyandırmış olmalı. En başından itibaren hakkımda doğru bir izlenim edinmesini istedim. Ben bir *partisan* [destekçi] idim, *laquai* [dalkavuk] değil.

Ben bugün hâlâ tanınmayan Yahudilerin siyasetini güdüyorum. Bugün ulaştığım sonuç -ki pek çokları maalesef böyle sanabilir- yarı resmî bir iş sözleşmesi değil, bir ittifak. Badeni dediğine göre ilişkimizin daimî olduğunu düşünmüş. Yayıncı şirketin bana güvenli bir pozisyon önermesine nezaret edecek. İstediğim zaman *comme un ambassador* [bir büyükelçi gibi] kendisiyle görüşmeme izin verilmesine dair arzumu ifade edince şöyle dedi: "*Non seulement je le permets, mais j'y tiens* [bırakın izin vermeyi, bu konuda ısrarcıyım]."

Ayrıca *Neue Freie Presse*'le ilişkimi nasıl keseceğime dair koşulları da konuştuk. En başından kendisine eski arkadaşlarımı unutmayacağımı ve onların aleyhine ilk saldırı onlardan gelmedikçe zararlı polemiklere girmeyeceğimi açıkça ifade ettim. Badeni de *Neue Freie Presse*'le aramızda bir ihtilaf çıkmamasını umduğunu söyledi.

Bir düşünün, bu oldukça önemli bir ifade. Badeni'nin Alman liberalleriyle iş birliği içinde yönetmek istediği anlamına gelmektedir. Kuşkusuz kendisi defalarca şunu söyledi: "*Je ne ficherai pas le camp* [Vazgeçmeyeceğim]."

Dolayısıyla bütün bu konuşma içinde bir güven havası vardı. Biz konuşurken birkaç defa sigaram bitti. Her defasında Badeni benim için yeni bir kibrit yaktı. Bu detay karşısında içimden gülerek şöyle düşündüm. Acaba tanıdığım küçük Yahudiler, hatta en büyükleri bile buna ne derdi?

Badeni bir mutabakat sağlandığını düşünüyor.

* * *

Bir saat sonra ofise döndüm. Bacher bana birini gönderdi: "Vaziyet nasıl?"

"Hâlâ reddedebilirim," diye cevap verdim. Fakat kendisi başka bir şey demedi.

Şimdi bile hâlâ *Neue Freie Presse*'nin Yahudi davamı benimsemesini isterdim. Artık Badeni'ye ulaşabiliyorum; hâricî avantajlarla ilgilenmiyorum ve eğer davam için şimdi *Neue Freie Presse*'nin prestijine sahip olsaydım, bu kesinlikle zafer olurdu.

Akşamleyin bir kez daha Bacher'le konuşacağım ve alternatifleri sert bir şekilde sıralayacağım. Eğer altı ay içinde Yahudi meselesine dair çözümümü kamuoyuyla paylaşacağınıza söz verirseniz bana sunulan bütün avantajlardan feragat etmeye hazırım. Sizden hiçbir şey, hiçbir telafi, hiçbir şahsî avantaj istemiyorum!

(Şunu da unutmamak gerekir ki ben Viyana'ya taşındığımda maaşımı kestiler ve taşınma masrafları için umduğum katkıyı yapmadılar.)

Benedikt bana kızmış gibi görünüyor; önünden geçerken bunu fark ettim. Meseleyi olduğu gibi anlamış. Kozmian ayrıca bana Benedikt'in öfkelendiğini söyledi. Kozmian bunu üçüncü bir şahıstan duymuş.

* * *

Öğleden sonra ofisteyken Benedikt yine bu üçüncü şahısla bir görüşme yapmış. Akşamleyin Kozmian ile Baron Bourgoing'in evinde buluştuğumuzda bana üstlerimin artık rekabetimden çekindiklerini anlattı. Bariz bir şekilde Avusturya iç siyasetinde benim onların bakış açısından epey sapacağımdan endişe ediyorlar.

Bourgoing'in evindeki görüşmede gazetemin bütün planını geliştirdim. Presse'nin bütün eski personelini tutacaktım. Bunlar arasında daha önce bana saldırıda bulunan iki kişi de vardı. Şöyle dedim: "*Je ne peux pas les renvoyer –ce sont mes ennemis personnels* [onları atamam, onlar benim şahsî düşmanlarım]." Güldüler.

Fakat en derinde bütün akşam boyunca *Neue Freie Presse*'de kalmayı arzuladım. Bu konudaki hususlardan biri de kuşkusuz *qu'en dira-t-on* [insanların ne diyeceği] karşısındaki korkaklığımdır. Muhtemelen benim yerimde olmak isteyenlerin ve tahkir şeklinde kıskançlıklarını izhar edenlerin burun bükmelerinden duyduğum korku. Lâkin görüşmede iyi, canlı bir gazetenin üretimi için en iyi önerilerimi sundum. Eğer beklentimin aksine kürkçü dükkânına dönen tilki misali *Neue Freie Presse*'ye geri dönecek olursam, yaptığım bu öneriler, bana yapılan bu teklifin sunduğu fırsat karşısında [Badeni'nin gazetesine] ödediğim bir bedel olacak.

31 Ekim

Kozmian bugün bana Benedikt'in aracıya dün hakkımda ne dediğini haber edecekti. Saat on bir itibariyle henüz haber gelmedi. Bu mesajın gecikmesinin nedeni bazı entrikalar olabilir. Bunun en derinine ineceğim. Eğer *Neue Freie Presse* benim [yeni bir gazetede] işe alınmamı engellemeye yönelik bir komplo içindeyse, bu benim için *casus belli* [savaş nedeni] demektir.

Şimdi Dr. Bacher'e yazıyorum:

Sevgili Dr. Bacher,

Müsaadenizle bugün ofise gelmeyi düşünmüyorum ya da durum netleşene kadar. Bu, benim için utanç verici bir durum.

Yarın için her hâlükârda Heine hakkındaki köşe yazısını teslim etmiş olacağım. Tabii bugün daha acil bir şey çıkmazsa. Cumartesi köşe yazısı yok. Pazar için de muhtemelen Wittmann'ın yazısı hazır olacak. Şimdiye kadar yapılan katkılar güzel duruyor.

Fakat eğer benimle konuşmak isterseniz öğleden sonra üç ilâ beş arasında, akşamleyin de 6 ilâ 10 arasında emrinize amadeyim. Bir kez daha tekrar edeyim ki eğer isterseniz mevcut maaşımla ve pozisyonumda sizinle kalırım. Bana sunulan bütün dış avantajları sizin de bildiğiniz ahlakî kaygılar nedeniyle reddetmeye hazırım.

Bugün hâlâ bana yapılan teklifi reddedebilirim.

En samimi hürmetlerimi sunarım.

Saygılarımla,

Herzl.

* * *

1 Kasım

Dün akşam itibariyle Bacher'den bir cevap gelmedi. Dik kafalılığına rağmen takdir ettiğim bir adamı kendime düşman etme fikri bana hiç makul gelmedi ve şu saat itibariyle daha da tahammül edilemez hâle geldi. Buna bir de işgüzarlığım nedeniyle Yahudi davasına yardım edememe ihtimali eklendi. Bu şekilde keyifsiz bir hâlde Baron Bourgoing'in evindeki görüşmeye katıldım. Burada baskı tesisinin müdürüyle yeni gazetenin yazıyüzü, başlığı ve gazete kâğıdı gibi problemler müzakere edildi. En iyi önerilerimi sundum fakat bu kişilerin bana uymadığını ve onlarla çalışamayacağımı daha açık bir şekilde hissettim.

Görüşmeden ayrıldıktan sonra derin bir şekilde içime kapandım. Birkaç gündür Güdemann'a kızgın olsam da onun tavsiyesini almam gerektiğini düşündüm. Kendisi Kont Badeni'ye "tâzimlerini bildirmişti". Bunu hasbelkader öğrenmiştim. Bana haber vermeden Badeni'yi görmeye gitmişti. Bu da beni ya da liderliğimi aslında ciddiye almadığını gösteriyordu. Badeni'nin huzurun-

da gözyaşlarıyla himaye istemiş ve sonunda o kadar duygularına yenik düşmüş ki Kont'u kutsamak için kendisinden izin istemiş.

Yine de onun fikirlerini duymak istedim. Güdemann evde değildi. Oradan doğruca Bacher'e gittim fakat o da çıkmıştı. Lâkin yarım saat sonra Leopolstadt'ta bir sokakta ona rastladım. Onunla yürümeye devam ettik ve kalpten kalbe bir sohbet gerçekleştirdik. Ona, benimle olan dostluğunu kesmesine dayanamayacağımı söyledim. Bundan memnun oldu ve bir arkadaş olarak bana gazete deneyi yapmama konusunda tavsiye verdi. *Neue Freie Presse*'de harika bir geleceğimin olduğunu, fakat her şeyden önce projemi orada gerçekleştirme şansımın Badeni'yle olduğundan çok daha yüksek olduğunu anlattı.

En sonunda, cemiyetin tesisi imkânsızsa *Neue Freie Presse*'nin denetiminde bir broşür neşretmem konusunda mutabık kaldık. Bunun yanı sıra kendisi bana Badeni'ye gösterebileceğim bir mektup yazacağı müjdesini verdi. Mektupta, *Neue Freie Presse* kadrosunda kalmakla herhangi bir mali vs. avantaj elde etmediğime dair şeref sözü verecekti.

Ayrılırken bana şöyle dedi: "Eğer bizi terk etseydin, beni derinden yaralardın."

3 Kasım

Öğleyin Badeni'yi aradım. Bu defa bekleme odasında epeyce beklemek zorunda kaldım. Sırma kordonlu centilmenler, redingot giymiş gergin delegeler, arzuhâli olan yaşlı bir albay. Herkes haşmetmeâba mülaki olduklarında sesleri iyi çıksın diye kibarca boğazını temizliyor, derin bir nefes alıyordu. Bütün bunlar karşısında şöyle bir hisse kapıldım; ben ne bekleme odası için ne de danışma meclisi üyelerinin altın sırmalı kordonları için yaratılmıştım.

Orada redingot giymeyen tek sivil bendim. Ardından ben, kendimden önce gelen albaydan ve danışma meclisi üyelerinden önce kabul edilince herkes hayranlıkla bana baktı. Kont bir kez daha beni dostane bir şekilde selamladı: "Pekâlâ doktor, bana ne getirdiniz?"

Birkaç pişmanlık kelamı ettim (aslında şimdi bana öyle geliyor ki beni layık gördüğü onur karşısında kendisine yeteri kadar nazikçe teşekkür etmemişim) ve ona Bacher'in mektubunu verdim. Daha sonra siyasetten konuştuk. Günün meselesinden; Lueger'in seçilmesinin tasdik edilmesi.

Badeni yumuşak, hatta neredeyse belli olmayacak şekilde benim teklifini reddetmemden dolayı bozulmuştu ve derhâl bana bir rakip olarak temkinli yaklaşmaya başladı. Şahsen Lueger'in tasdik edilmemesini benimsediğini söyledi. "Kendisinden hazzetmem. Bunun en önemli sebebi onun bir demagog olmasıdır. Maalesef Lueger meselesi benim için müşkil bir probleme dönüştü. Keşke ben göreve gelmeden çözülseydi. Eğer etrafımdaki prestijli hava böyle bir meseleyle kirlenmeseydi benim için daha iyi olurdu. Tabiri caizse bu meselede her cepheden pek çok akılsızlıklar sâdır oldu. Benim baskıya boyun eğmiş gibi görünmem neye sebep olursa olsun. Bu benim prestijim için kötü bir durum. Yine de bu meselede kendi kendime kadar alamıyorum. Meslektaşlarıma danışmalıyım. Özellikle devletin çıkarları ve imparatorun arzusuna taalluk eden pek çok faktör hesaba katılmalı."

Cesurca cevap verdim: "İnanıyorum ki Lueger'in belediye başkanı olarak seçilmesi tasdik edilmelidir. Eğer bunu birincisinde yapamazsanız, onu bir daha tasdik edemezsiniz ve üçüncü defa da tasdik edemezseniz Dragoonlar devreye girecektir."

Kont gülümsedi: "Öyle mi?" dedi *goguenard* [garip] bir ifadeyle. Daha sonra görüşlerimi kanıtlayıp yanından ayrıldım. Şöyle dedi: "Ne zaman gelip beni görmek isterseniz, her zaman memnuniyet duyarım."

Fakat bir dahaki gelişimde benim için zamanı olacağından emin değilim.

* * *

O akşam bütün meseleyi Güdemann'a naklettim. Kendisi teklifimi geri çevirmemden dolayı derin bir inkisar duymuştu. "Başvekilin ilgisini çekmemin" iyi olacağını düşünmüştü.

Bu korkaklığına kızdım ve şöyle dedim: "Siz himaye edilen bir Yahudisiniz. Ben himaye eden bir Yahudiyim. Görünen o ki beni anlamayacaksınız."

Kendisine *Neue Freie Presse*'nin temkinli de olsa bu davaya ilgi göstermesinin nasıl bir başarı olduğunu ve bunun benim için şahsî çıkarlarımı bir kenara koyacak kadar önemli olduğunu açıkladım. Hâlbuki Badeni için çalışsaydım şahsî çıkarlarımı daha fazla gözetirdim.

Bu bir kez daha kendisine mantıklı gelmeye başladı. Fakat bunun ne kadar süreceğini söyleyemem. Onunla zaten çok fazla vakit kaybettim. Bu bizim son uzun konuşmamızdı. Adamlığı sadece sakalından ve sesinden ibaret. Saygı uyandırmadıkları gerekçesiyle hahamları işin dışında tutmam için bana defalarca yalvardı.

Lâkin ona karşı beni en çok öfkelendiren şey, önümüzdeki hafta Paris'e gidecek olursam Zadoc Khan'a vermem için bana bir tavsiye mektubu vermeyi ilk başta reddetmesiydi. Ona ancak tanıştırmasına ihtiyacım olmadığını ve tavsiye mektubu olmadan da gideceğimi söylediğimde razı oldu.

Bu konuşma moralimi epey bozdu.

Sonuçta kendisine şunu söyledim: "Durum umarsız. Bu mesele hakkında en çok ve sık konuştuğum siz beni terk etmeye devam ediyorsunuz. Meselenin ne olduğunu hâlâ anlamadığınızı üzülerek ifade etmeliyim. Biz artık Donau-Eschingen'de, Tuna Nehri'nin ilk aktığı yerde duruyoruz. Fakat bunun henüz bir Tuna olmadığını size söylemeliyim."

5 Kasım

Dün akşam bazı kötü olaylar oldu. Yeniden ofise gittim. Kimse bunu kayda değer bir şey görmedi; yani benim teklifi reddetmemi. Bundan ziyade meslektaşlarım arasında itibarımı yitirdiğimi hissettim. Yahudi davası için hükümetin teklifini reddettiğim doğrudur. Aynı şekilde kabul etseydim de bunun için kabul etmiş

olacaktım. Fakat *Neue Freie Presse*'nin projemin hayata geçirilmesinde bana yardım etmesindeki beklentileri nedir? Eğer bu konuda kendimi kandırıyorsam çok yazık olurdu. Badeni'nin emrinde Yahudilerin gözünde prestijimi kazanmak çok daha kolay olurdu.

Bacher ve Benedikt ofise geldiğimde beni bariz bir samimiyetle karşıladılar. Fakat Benedikt hemen *société d'études* [inceleme komisyonu] hakkında konuşacak vaktinin olmadığını söyleyerek mazeret bildirdi ve sadece Bacher yeni bir köşe yazısını tekrar ne zaman verebileceğimi sordu.

Güdemann bana düşünecek bir şey verdi; proje *desinit in piscem* [en sonunda bir balık kuyruğuna dönecek].[58] Eğer *Neue Freie Presse* "yurt içi" bölümünde bir notla benim broşürümden kurtulacaksa, ben büyük bir zarar görürüm. Umarım bana verdikleri sözü titizlikle ve bütünüyle yerine getirirler. Aksi takdirde bunu bir *casus belli* [savaş nedeni] sayarım.

* * *

Arthur Schnitzler'le konuştum ve meseleyi kısaca kendisine arz ettim.

"Bu mesele, iletişim icatlarının bu klasik asrında son bir dokunuş olarak bir rönesansı temsil etmektedir," dediğimde heyecanlandı. Ona tiyatromuzun yönetmeni olacağını vadettim.

* * *

Bir kez daha Yahudilerle beraber Tonello'nun restoranında yemek yedim. Bir hafta öncesinin konuşmalarıyla aynı. Tiyatroların boykot edilmesi kurtarıcı bir vesile olarak görülüyor. Bu ehemmiyetsiz galeyan, işgüzar bir kulüp üyeliğine dönüşüyor. Ancak benim için bir semptom olarak önemli. Bazı kullanışlı kışkırtıcılarla tanışıyorum: Ruzicka, şapkacı Billitzer (kaba bir halk nutukçusu), Kopstein, şarap tüccarı Pollak, Avukat Neumann, Dr. Kalman vs.

Bir nâzıra gidip bunu şikâyet etmelerinin oldukça aşırı bir eylem olduğunu kabul etmeleri komik. Ayrıca "ünlü nutukçu"

58 Zohn'un notu: Horace'in *Ars Poetica*'sından bir ifade.

Avukat Ellbogen'in bir konuşması var. Kendisi bir "Liberal Halk Partisi" kurma taraftarı. Üstelik bu da kendisini muhtemelen Temsilciler Meclisi'ne gönderecek. Yahudilerin vaziyetinin ciddi fakat umutsuz olduğunu kabul ediyor. "Aksi takdirde Yahudilerin ulusluğunu ilan etmekten ve bu ulus içi bir toprak aramaktan başka yol kalmayacak." Ellbogen de halkı galeyana getirmek için kullanılabilir.

Dr. Bloch kendisine zekice bir cevap verdi ve Ellbogen'in "Liberallerinin" bir kez daha sadece Yahudiler olacağını ifade etti. Sosyalist Hareket'le çalışmak, anti-Semitizm'e karşı bize fayda sağlamaz. Bunun delili Marx, Lassalle ve daha yakın zamanda Singer'e rağmen anti-Semitizm'in neşet edip büyüdüğü yer Almanya idi.

Daha sonra planımı kendisine sundum. Benim bakış açımı görmek onu ziyadesiyle memnun edip şaşırttı.

5 Kasım

Bugün Dr. Enrlich gazetedeki ofisime geldi ve şöyle dedi: "Seni yeniden kazandığımızı duydum." Ona olayların gidişatını anlattım. Yüzü ciddi bir hâl aldı. Yayıncıların sözlerinde durmayacağını düşünüyor. Tepem atmaya başladı ve şöyle dedim: "Eğer bana karşı sözlerini tutmazlarsa, bu evin direkleri yıkılacak."

Hemen Benedikt'e gittim. Daha sonra Bacher de oraya geldi. Vadedilen "şahsî desteği" talep ettim ve bu bağlamda Bacher'in ya da benim evimde önümüzdeki pazar günü Yahudilerin önde gelenleriyle bir toplantı yapmak istediğimi söyledim. Bu toplantıda bir konuşma yapacaktım (Rothschildlere Hitap konuşmamın metninden Rothschildleri çıkararak bu metni okuyacaktım). Bunun üzerine hâzirûn Paris, Londra ve Berlin'deki bağlantılarını benim emrime vereceklerdi. Ardından buralarda bir centime bile sermaye istemeyen, bundan ziyade kuruluş güvencesi alan "société d'études" kurardım. Bu inceleme komisyonları ben broşürümü neşrettikten hemen sonra kurulacaktı.

Benedikt isteksizce buradaki bankerler arasında [bu işe] uygun olanları tanımadığını söyledi. Lâkin bana Berlin'deki "Ticaret Danışma Meclisi Üyesi Goldberger'e" vermek üzere (dokunaklı) bir tavsiye mektubu yazacağını ekledi. Şöyle cevap verdim: "Ben Goldberger'i sekiz yıldır tanıyorum, dolayısıyla tavsiye mektubuna ihtiyacım yok."

Ardından bana Moritz Leinkauf'u önerdi. Dedim ki: "Kendisi kuzenimin kocası olur." Kısacası önerileri tamamen kıymetsiz ve fuzuliydi. Ben yine de kendisinin bunu hainlikten yaptığına inanmak istemiyorum. Bu korkunç bir şey olurdu.

Bacher sessiz kaldı.

Onlara şunları söyledim: "Benim şu anda insanları galeyana getirecek kişilere ihtiyacım yok. Bu daha sonra olacak. Şu anda sadece finans çevrelerinin ilgisini çekmek istiyorum. Fakat aslında kimseye bağımlı değilim. Ben sadece barajı yıkmadan önce insanları uyarıyorum."

Bence her ikisi de tehlikeyi fark etti. Ancak ben yine de Benedikt'in tavsiyesine uydum ve öğleden sonra kendisiyle görüşeceğim Leinkauf'a gittim.

* * *

Öğleden sonra Leinkauf'la konuştuk. Abidevi Fruit Exchange'in istişare odasında oturduk. Leinkauf, Badeni'nin teklifini reddetmeden önce kendisinin tavsiyesini almamamın kötü olduğunu söyledi. Kendisi o teklifi kabul etmemi şiddetle tavsiye ediyordu.

Yeri gelmişken ifade etmeliyim ki Badeni'yle olan ilişkilerimde temkinli olmam lazım. Leinkauf bana şu hikâyeyi anlattı; Badeni Galiçya valisi iken bölgede bir çiftlik krizi patlak vermiş. Mahsul sıkıntısı yüzünden çiftçiler hayvanlarını besleyemeyecek duruma gelmiş. Bunun üzerine bir çiftlik yardımı projesi başlatılmış. Yem satın alınıp ihtiyacı olanlara dağıtılacakmış. Badeni Viyana'ya gelmiş, tahıl tüccarı Wetzler'e (Wetzler and Abeles firmasından) adam göndermiş ve ondan fiyat teklifi istemiş. Wetzler de dedi-

ğini yapmış. Ardından Badeni yine adamını gönderip şu mesajı iletmiş: "Bu teslimatı yapabileceğine inanmıyorum. Hesaplarıma göre bu işi devam ettirebilmen için verdiğin fiyattan yüzde otuz daha fazla istemen lazımdı."

Wetzler meseleyi anlamış, ilk teklifini çekip daha yüksek fiyatlı ikinci bir teklifi konta göndermiş. Kont da bu teklifle beraber Lvov'a dönmüş, orada bu iş Wetzler'in ilk rakamından çok daha yüksek fakat ikinci rakamından biraz daha düşük bir fiyatla bazı iş ortaklarına -Badeni'nin de bunlardan biri olduğu söyleniyor- verilmiş.

Ardından Yahudi projemin ana hatlarını iki saat boyunca Leinkauf'a anlattım. Kendisi buna net bir şekilde karşı çıktı. Projemin mümkün olduğunu düşünmüyor ve aynı zamanda çok da tehlikeli olduğunu düşünüyor. Baştan savma argümanlar. Şöyle açıkladım: "Ya broşürüm hiçbir etki etmeyecek ve bu durumda tehlike de oluşturmayacak ya da beklediğim etkiyi edecek. Bu durumda da mesele mümkün olacak."

* * *

Akşamleyin bu konuşma hakkında Bacher'e rapor verdim. Dedim ki: "Leinkauf meseleyi anlamıyor. Onda bir kara adamı kafası var [denizcilikten anlamıyor] fakat bir insanın benim planımı anlaması için deniz kenarında yaşaması lazım." Leinkauf'a kendi Fruit Exchange'ini gösterdim ve meseleyi o şekilde örneklendirdim. Tahıl ticaretinin iptidai odak noktası Viyana'daki Café Stierböck idi. Siz ihtiyaca binaen Schottenring'de bir araç, yani Fruit Exchange'i yarattınız. Ardından bu tesis, ticareti düzenleyip öyle genişletti ki şimdi Taborstrasse'deki bu saray gibi binaya sahip oldu. Zira ekonomik hayatta işler böyle olur. Önce ihtiyaç hâsıl olur, ardından araç, ardından ticaret. İhtiyaç fark edilmelidir, araç yaratılmalıdır. Eğer ihtiyaç hakikiyse ticaret kendiliğinden gelir zaten. Yahudi örneğinde vahim bir mecburiyete dönüşen bu ihtiyacı kimse inkâr edemez. Bu araç *cemiyet* olacak. İlk önce küçük ölçekli İnceleme Komisyonu; ardından, şartlar olgunlaştığında da büyük ölçekli bir araç.

Bu Bacher'a mantıklı geldi. Kendisi David Gutmann'la konuşup onu ziyaret edeceğimi bildireceğine söz verdi. Deniz kenarında yaşamamasına rağmen Gutmann'ın fanatik bir Yahudi olduğunu söyledi.

* * *

Bacher şöyle bir espri yaptı: "Yahudiler sizi Yahudi olmayanlara göre daha aksi bir şekilde dinleyecek. Siz fahrî bir anti-Semitist olacaksınız!"

6 Kasım

Derinden şevk kırıcı bir gün. İhtiyar Heyeti Üyesi Stern ve başkaları ofise geldi. Bunların hepsi kurtuluşu hükümetten bekleyen ve nâzırların önünde diz çöken insanlar. Bu yüzden, eğer Badeni'nin gazeteci sağ kolu olsaydım bana inanırlardı. Yani şimdi onlar üzerinde hiçbir otoritem yok.

* * *

Akşamleyin Profesör Singer'le birlikteydim ve ona her şeyi anlattım. Doğru şeyi yaptığımı söyleyerek bir kez daha moralimi düzeltti. Eğer yarı resmî bir pozisyonu kabul etmiş olsaydım, kendimi ve davamı küçük düşürmüş olurdum.

7 Kasım

Sokakta Dr. Schwitzer'le tanıştım ve kendisine güven duyup sırrımı açtım. Yüce nedenlerle planıma karşı çıktı. Kendisi uluslar değil insanlar istiyor. Ona dedim ki: "*Primum vivere, deinde philosophari* [önce yaşa, sonra felsefe yap]. Orada size muhteşem bir fildişi kule inşa edeceğim. Burada barbarlar tarafından rahatsız edilmeden en yüce ideallerinizin peşinden koşabilirsiniz."

Yahudilerin sefaletine ek olarak başka sefalet türlerinin de olduğunu söyledi. Dedi ki: "Şu an için sadece halkım adına endişe duyabilirim. Bu arada yedi saatlik mesai günü ve diğer sosyal konfor ve yeniliklerle dünyaya büyük bir örnek vereceğiz."

Mesele, bu asırdaki harika teknik gelişmelerden doğru sonuç çıkarma meselesidir. Elektrik ampülü birkaç zengin züppenin konuk odalarını aydınlatmak için icat edilmedi. Biz bundan istifadeyle Yahudi meselesini çözelim diye icat edildi.

* * *

Bacher'in bana anlattığına göre David Gutmann'la konuşmuş ve onu ziyaretim için hazırlamış. Hemen Gutmann'a yazıp kendisinden bir randevu istedim.

Gutmann'ın cevabında tuhaf bir unsur vardı. Bana pazar günü için bir randevu vermiş ve mektubunu "en derin saygılarımla," diye imzalamış, bu bana biraz tahkir edici geldi.[59] Bu övgü dolu ifade, bir tüccarın nezahet yoksunluğunu göstermiyorsa, adamın beni anlayacak kapasitede olmadığı anlamına geliyor. Yine de tembellik etmek istemiyorum. Belki korkacak. Fakat "en derin saygılarımla," diye imza atan iyi bir insanı galeyana getirecek değilim.

9 Kasım

Dün David Gutmann ve oğluyla görüştüm. Bu yaşlı adam ilk başta biraz küçümser gibi oldu fakat koltuğumda bacak bacak üstüne atıp lakayt bir şekilde arkama yaslanınca bu tavrından vazgeçti. Ciddiyeti artarak dinledi beni. Genç adam ise "Yahudi Devleti ve Yahudi askerleri [balmachomes[60]]" hakkında espri yapmak istedi. Ona hemen taarruz ettim: "Böyle ahmakça şakalar yapma! Böyle şakalar yapanlar buna pişman olmadan ölmezler. Bu hareket, böyle şakacıları ezip geçecek."

Korktu ve espri yapmayı bıraktı. Babası da nihayet bu denli büyük bir meseleyi derince düşüneceğini beyan etti. Ayrıca Rothschildlerle konuşmam gerektiğini söyledi. Her hâlükârda büyük Yahudiler ödüllendirildiler. Bu kadarı başarıldı. Çünkü David Gutmann bariz bir şekilde bu meseleyi Albert Rothschild ve Hirsch'le konuşacak.

---

59 Herzl, Gutmann'ın kendisine olağandışı saygılı bir ifade kullanmasından işkillenmiş görünüyor.

60 Yidiş [Eski Doğu Avrupalı Yahudilerin konuştuğu bir Almanca türü] kökenli bir kelime.

Maalesef Gutmann'ın kömür işletmesini nasıl nakde çevireceğine dair teklifimi iletmeyi unuttum. Madenler ya Avusturya Devleti tarafından satın alınacak ya da cemiyet tarafından. Cemiyet alırsa bedelinin bir kısmı orada topraklı mülkiyet şeklinde olacak, bir kısmı da cemiyet hisseleri ve nakit şeklinde. Üçüncü bir ihtimal de "Gutmann Anonim Şirketi"nin kurulması olacak. Şirketin toplam değeriyse devletimizde de fiyatlandırılmış olacak. Dördüncü bir ihtimal: onlarla şimdiki gibi çalışmaya devam etmek fakat bu vakitten sonra sahipleri yabancılar olacak.

20 Kasım

Dün Güdemann'la konuştum. Bana Zadoc Khan'la tanışmam için bir mektup verdi. Ben de mektubu geçmiş ayların önemli olaylarını anlattığım Schiff'e gönderiyorum. Schiff mektubu Zadoc'a iletecek.

* * *

Bacher itirazlarıyla şevkimi kırıyor. Bundan uzaklaşmak için çarşamba günü Paris'e gitmeyi planlıyorum.

* * *

Pek çok Yahudi, Lueger'in belediye başkanı olarak seçilmesinin tasdik edilmemesini aptalca bir coşkuyla karşılıyor. Sanki Lueger anti-Semitizm'in aynıymış gibi. Aksine, ben Yahudi karşıtı hareketin şimdi daha hızlı büyüyeceğine inanıyorum. Olayların tazyiki, benim bu yapıcı fikrimle meydana getirmeye çalıştığım şeyi hızlandıracak.

Diğer bazı anti-Semitistler Lueger'in yerine Viyana'nın belediye başkanı olacaklar. Ancak Lueger, halkı galeyana getirecek. Bütün anti-Semitistler Badeni'ye karşı zaten safları sıklaştırıyorlar. Yahudilere düşmanlık etmeyen Aşağı Avusturya Valisi Kont Kielmannsegg yakın gelecekte muhtemelen devrilecek. Hatta dün Kont Badeni'nin istifa ettiğine dair anti-Semitist söylentiler dolaştı. Eğer kalırsa Dragoonlar devreye girecek. Bunu ona daha önce anlatmıştım. Şimdiden sokaklarda bağırıyorlar: "Badeni'yle beraber yıkılın!"

Lueger'in başkanlığının onaylanmamasının ciddi krizlere neden olacak ölümcül bir hata olacağına inanıyorum. Badeni anti-Semitist dalganın gücünü küçümsedi. Prens Lichtenstein Parlamento'daki bir açık oturumda başvekile "yalan," diye bağırdı. Anti-Semitist gazeteler Badeni hakkında Avusturya'da daha önce duyulmamış derecede aşağılayıcı bir üslup kullanıyorlar.

* * *

İnşaat Müşaviri Stiassny'ye yazdım. Yarın kendisine Yahudilere Hitap'ımı okuyacağım. Her yerde kıskanç Yahudi siyasi kışkırtıcılarla bağlantısı var.

* * *

Türkiye kaynıyor. Şark meselesi Türkiye'nin bölünmesiyle gündeme gelip çözülecek olursa, biz Avrupa Kongresi'nde kendimiz için (Belçika, İsviçre gibi) muhtemelen bir parça tarafsız toprak koparabiliriz.

* * *

Dün edebiyat köşemizde müteveffa Lassalle'nin birkaç mektubunu yayımladık. Bacher beni sakinleştirmeye çalıştıktan sonra kendisiyle bunun hakkında konuştuk. "Lassalle bugün yaşasaydı sizce ne olurdu?" diye sordum. Bacher sırıttı: "Muhtemelen Prusya Danışma Meclisi Üyesi."

Fakat şöyle dedim: "Yahudilerin lideri olurdu. Tabii ki bugün gelmiş olacağı yaşı kastetmiyorum. O zamanlardaki kuvvetiyle şimdi yaşıyor olsaydı."

11 Kasım

Güdemann'ı görmeye gittim. Benden Kolomea'da Bloch'un adaylığı için kampanya fonu toplamak amacıyla bir seçim toplantısına katılmamı istedi. Ona projemi geliştirmeden önce halkın karşısına çıkmak istemediğimi söyledim. Eğer neticeyi sunamayacaksam bir konuşma yapmak istemem. Fakat Güdemann toplantıda okusun diye ona bir mektup yazacağım. Bir dizi meselede Bloch'un duruşunu onaylamasam da elli guldenle katkıda bulun-

duğumu söyleyeceğim. Oldukça mutedil bir tahminle Viyana'da bu miktarda bir katkıyı çok daha kolay bir şekilde yapacak 200 Yahudi vardır. Bu durumda kampanya parası toplanacaktır.

Haham Fleisig de Güdemann'ın yanındaydı. Güdemann elini omzuma koydu ve takdirkârâne bir şekilde [benden için] "Bu, harika bir adam," dedi. Güdemann bana David Gutmann'ın planım hakkında bir şeyler geveledi. Küplere bindim ve hemen Ludwig Gutmann'a şunu yazdım:

Sevgili Dr. Gutmann,

Geçen cuma günü yaptığımız konuşmadan beri sizden hiçbir hayat emaresi göremediğim için planımın ikinize tesir etmediğini farz ediyorum. Ancak tedbir amaçlı olarak size yeteri kadar üzerinde durmadığım bir şeyi hatırlatayım. Size anlattığım şeyler tamamen gizlidir. Her defasında onayımı almadan bunları birine anlatmanıza rıza gösteremem. Projenin dikkatsizce ele alınması Yahudiler için tehlikeler teşkil edecektir ki bu mecburen sizi de en ciddi şekilde etkileyecektir.

Bu nedenle, fikirlerimi benimsemeyen fakat bana mutlak bir sessizlik borçlu olduklarını pekâlâ bilen bu iki itibarlı şahsın gizliliğine güvenim tamdır.

En içten selamlarımı sunarım.

Saygılarımla,

Dr. Th. Herzl.

* * *

Bloch'tan, öğleden sonra Stiassny'nin evinde benimle buluşmasını istedim.

Bloch seçim kampanyası için kendisiyle görüşmek istediğimi ummuştu. Onun hayal kırıklığını ancak *Yahudi Meselesi'nin Çözümü*'nü okuduğumda fark ettim, *excusez du peu*! [Kusuruma bakmayın!]

Stiassny coşkuyla doluydu. Ben okumayı bitirmeden önce Bloch ayrıldı. Yarın Kolomea'ya gideceği için eve gitmek zorundaymış. Ayrıca planıma da pek çok itiraz yöneltti. Ayrılırken benden sadece David Gutmann'la para hakkında konuşmamı istedi! Yine de ben Bloch'un adaylığına destek mahiyetinde Güdemann'a aşağıdaki mektubu yazdım. Toplantıda okunacak:

Sevgili Dr. Güdemann,

Bu müzakereye iştirak edemem, zira şehirden ayrılmam gerekiyor. Dr. Bloch'un seçilmesi bana elzem görünmektedir. Siyasi görüşümün Dr. Bloch'unkinden farklı olduğunu açık bir şekilde belirterek bunu ifade ediyorum lâkin kendisi daima parlamentoda Yahudi davasının destekçisi olmuştur. Bu yüzden kendisine minnet borçluyuz, hâlbuki kendisiyle mutabık olmadığımız birkaç, aslında pek çok nokta var. Bizi tek tek öldürebilirler fakat birlik olursak asla!

Kampanya fonuna elli guldenle katkıda bulunuyorum. Eğer bu miktarda Viyanalı 200 Yahudi daha katkıda bulunursa elzem olan miktar temin edilmiş olur. Ben sadece ortalamanın üzerinde imkânı olan iki yüz Yahudiden bahsederken hem kendi mali gücümü hem de Viyanalı Yahudilerinkini olduğundan küçük göstermiş oluyorum. Kibirli Yahudilerin en büyükleri olmaksızın bu işi yapmayı tercih ederdim. Zira Yahudilerin bu zor durumu hâlâ onların semtine uğramıyor.

En içten selamlarımı sunarım.

Saygılarımla,

Dr. Th. H.

* * *

Paris, 16 Kasım

Başhaham Zadoc Kahn'la konuştum. Kendisine Hitap metnimi okudum. Paris'e giden trende Rothschildlerle alakalı yerleri zaten kaldırmıştım. Zadoc Khan iki saat süren okumamı ilgiyle

dinlemiş gibi göründü. Daha sonra bana bir siyonist olduğunu açıkladı. Fakat aynı zamanda bir Fransız'ın "vatanseverliği"ni taşıdığını bildirdi.

Evet, insan Zion ile Fransa arasında bir seçim yapmalı.

Zadoc Khan küçük Yahudilerin mizacına sahip. Eğer kendisinden ciddi bir yardım alırsam şaşıracağım. Aslında ben okumayı bitirdikten sonra sadece birkaç kelime paylaştık, zira sinagoga gitmesi gerekiyordu. Ertesi gün tekrar buluşmak üzere randevulaştık. Salzburg'daki tanıdığım Leven de bize katılacak. Toplantıdan çok fazla bir şey beklemiyorum.

Paris, 17 Kasım

Nordau'yla konuştum.

Kendisi beni bir çırpıda anlayan ikinci kişi oldu. İlki Benedikt'ti. Fakat Nordau beni bir taraftar olarak anladı; Benedikt ise hâlâ bir muhalif. İnanıyorum ki Nordau iyi günde kötü günde benimle gelecek. Kendisi benim şimdiye kadar en kolay kazandığım ve muhtemelen en kıymetli insan oldu. Akademi'mizi ya da Maarif Nezâreti'mizi pekâlâ yönetebilir.

Bana Londra'daki Maccabean Club'ı tavsiye etti. Bunu ilk defa kendisinden duyuyorum. Lâkin kulüp benim ihtiyaçlarım için oldukça idealdir. Üyeleri sanatçılar, yazarlar, her türden Yahudi entelektüellerden müteşekkil. Kulübün ismi de gerçekten anlamlı. Mocatta'nın yanı sıra Albay Goldsmid'in de üyesi olduğu söyleniyor. Kendisini daha önce birkaç defa işitmişliğim var.

Nordau beni Maccabean üyesi yazar İsrael Zangwill'le tanıştıracak.

Nordau'dan benimle beraber Londra'ya gelmesini istedim. İhtiyacım olursa daha sonra geleceğine söz verdi.

* * *

Öğleden sonra Zadoc Khan'ın evindeydik. Salzburglu tanıdığım Leven de oradaydı; Salzburg'da olduğu gibi neşesiz, donuk

ve miskin. Onun itirazlarından planımı ne ilk görüşmede ne de şimdi anladığını söyleyebilirim. Daha sonra birkaç Yahudi daha geldi. Bunları Zadoc'un çağırdığından şüpheleniyorum: Derenbourg, Feinberg ve Zadoc'un damadı genç bir haham. Argümanlarımı bir kez daha tek tek açıklamak zorunda kaldım. Müzakerede yeni tek bir kelime edilmedi. Şu an için Fransız Yahudilerinin açık bir şekilde meseleyle alakaları yok. Onların hâli vakti fazlasıyla yerinde. Herkesin malumu nedenlerle Leven'e yöneldim.

"Büyük ihtimalle namünasip bir dil kullanıyorum. Zira size iki defa anlattığım meseleler hâlâ somutlaşmış değil."

Fransız millî kimliğini vurguladığında şöyle tepki verdim: "Ne? Sizinle ben aynı millete mensup değil miyiz? Lueger[61] seçildiğinde niçin ürktünüz? Yüzbaşı Dreyfus[62] ihanetle suçlandığında ben neden mustarip oldum?"

Ayrılırken kendisine şunu söyledim: "Siz ve sizin gibiler hiçbir zaman benim yanımda olmayacaklar!"

Genç haham şöyle dedi: "Ben sizinleyim!"

Hayal kırıklığına uğrayan Derenbourg sessiz kaldı. Kendisi bir Alman Yahudisi (Dern-burg) olarak Fransız millî kimliğine bariz bir şekilde büyük bir önem atfediyor. Yahudi Devleti'ni kurmak suretiyle kendisine vatandaşlık verilmiş bir Fransız olma imkânı vereceğimi açıkladım.

Hirsch'in emrinde çalışan Feinberg'e mevcut sömürgeleştirme cemiyetlerinin davamıza tâbi olmaları gerektiğini anlattım. "Her nerede muhalefetle karşılaşırsak," dedim, "bunu kıracağız." Zadoc teskin edici bir edayla şunu dedi: "Fakat kimse size henüz bir pozisyon önermiyor."

---

61 Karl Lueger, anti-Semitist Avusturya Hristiyan Sosyalist Partisi lideri.

62 Fransız Yahudisi ordu komutanı Alfred Dreyfus, 1894 yılında Almanya lehine ihanet ve espiyonaj suçlamasıyla yargılandı ve Devil's Island'da müebbet hapse çarptırıldı. Ancak 1896'da askerî istihbarat başkanı Georges Picquart, Dreyfus'un masum olduğuna dair deliller buldu. 1898 yılında ise Hubert Joseph Henry, Dreyfus aleyhinde delil uydurduğunu itiraf etti ve intihar etti.

Zadoc'un tavrı bu defa beni tamamen tatmin etti. Artık müspet bir şekilde planım için hazır hâle gelmiş gibi görünüyor. Lâkin bir saniyeliğine açılmış kapıdan yaşlı bir hanımefendi -muhtemelen Zadoc'un karısı- içeriyi merakla gözetlediğinde, Zadoc üzerinde bıraktığım izlenimi fark ettim. Bu an, Zadoc'un insanlara benden bahsettiğini anlamamı sağladı.

18 Kasım

Öğleden sonra bir kez daha Zadoc Khan'la beraberdim. Ruh hâli değişmişti. Söylediklerinden anladığım kadarıyla fikrimi bazı insanlara açmış ve her yerde terslenmiş. Fransız Yahudilerinin meseleye karşı tutumu düşmanca. Zaten farklı bir şey beklemiyordum. Burada değişimi düşünmeyecek kadar hâlleri vakitleri yerinde.

"Bütün bunlar," dedim Zadoc'a, "benim planımda mevcut. İlk aileler, bize katılacak son aileler olacak. Onların üç şeyin farkında olmalarını sağlamamız lazım. Birincisi, dünyanın sair yerlerindeki Yahudiler, Fransa'daki Yahudilerin vaziyetlerinin gıpta uyandırıcı olduğunu öğrenmemeliler. Çünkü bu İsrâiloğulları'nın Fransa'ya zararlı derecede kitlesel göçler yapmalarına neden olur. İkincisi, bu Yahudiler çok parlak Fransızlar olmamalı. Sosyal ölçekte hızla yükselmemeli, servet biçiminde ya da muteber pozisyonlarda çok fazla görünür güç elde etmemeli. Tek kelimeyle ifade edecek olursam, dünyada yükselmemeleri gerekli. Üçüncüsü ise, diğer ülkelerin Yahudileriyle aralarındaki anlaşmazlıkları çözmeleri gerekli. Böyle bir endişe ancak Hristiyanlara karşı bağlılıklarını izhar eder ve diğer Yahudiler onları reddeder. Zira sömürgeleştirmede bu dostane deneyimlerin sadece iyi değil kötü tarafları da vardır: Bu Yahudiler, Fransa'ya yapılacak Yahudi göçlerini kontrol altına almalı ya da yönünü değiştirmelidir. Ancak göç edecek Yahudilere katılmaya hazır olduğunu beyan etmeyen birisinin onları dünyanın çeşitli yerlerine göndermeye de hakkı yoktur. "İsrailli Fransızlar" -tabii böyle bir şey varsa- bu yüzden bizim gözümüzde Yahudi değillerdir ve davamız onları alakadar etmez. Daha sonra Becker adında bir profesör geldi, büyük bir

şovenist. İçeri girer girmez, "*Il n'est question que d'un grand projet*" [bu, sadece büyük bir plandan ibaret] dedi. Görünen o ki Paris Yahudiliği ben geldiğimden beri bu meseleyi tartışmakla meşgul. Bu Becker, Latin Mahallesi'nden tipik bir Yahudi. İbranice'ye tercüme edilmiş bir nevi Brunetière. Kitap ve geleneksel vatanseverlik kokuyor. Büyük bir akıcılıkla beni "çürütmeye" başladı. Ayrıca Yahudi Devleti'nde işlerin nasıl olacağına dair alaycı bir anekdot paylaştı. İki Yahudi karşılaşır: "*Qu'est-ce que tu fais ici* [burada ne yapıyorsun]?"

"*Je vends des lorgnettes. Et toi* [Opera gözlükleri satıyorum. Ya sen]?"

"*Je vends aussi des lorgnettes* [Ben de opera gözlükleri satıyorum]."

Bu ustalıklı argümana oldukça sakin bir şekilde şöyle cevap verdim: "*Monsieur, ni vous ni moi nous ne vendons des lorgnettes* [Beyefendi ne siz ne de ben opera gözlüğü satıyoruz]."

Daha sonra bu fıkrayı anlattığı için özür diledi ve konuşmanın ilerleyen safhalarında Yahudi Devleti'nin büyük bir *académie* [akademi] olacağını kabul etti. Sorular ve cevaplarla kendisini plana âşina kıldım ve yavaş yavaş, sadece "Yahudilere Hitap"ımdaki argümanları kullanarak onu köşeye sıkıştırdım.

Gözleri gözlüklerinin arkasında gittikçe büyüdü ve en sonunda sesini kesti.

19 Kasım

Görünen o ki Nordau'yu bütünüyle davaya kazandırdım. Onunla müzakerelerimiz, en yüksek dereceden çekincelerle alakalıydı. "Yahudiler antropolojik olarak millet olmaya gerçekten uygun mu?" ve benzeri şeyler. Bunu zaman gösterecek. Nordau planımın tahakkuk etmesi için üç yüz yıla ihtiyaç olduğunu düşünüyor. Ben otuz yılın yeteceğine inanıyorum. Tabii fikrim imkân bulursa.

Nordau Londra'dayken *Ha-maggid* ve *Jewish Chronicle* ile temasa geçmem gerektiğini önerdi. Broşürümün Ruslar için hem Eskenazi diline hem de İbranice'ye tercümesini planlamam gerekiyor.

Şirketin cazibe merkezi Londra'ya kaymış.

Londra, 21 Kasım

Yazar İsrael Zangwill'i ziyaret ettim. N. W.ye bağlı Kilburn'de yaşıyor. Sonu gelmeyen sisli sokaklarda yolculuk ettim. Yanına vardığımda keyfim kaçmıştı. Yıkık dökük bir ev. Kitaplarla çevrili çalışma odasında Zangwill muazzam bir çalışma maaşında oturuyor. Sırtını şömineye vermiş. Ayrıca ateşe yakın bir yerde kardeşi de kitap okuyor. Her ikisi de yaban ellere atılmış titreyen güneyliler izlenimi veriyor. İsrael Zangwill uzun burunlu esmer bir tip, simsiyah gür bir saçı var ve ortadan ayrılmış. Tıraşlı yüzü, çetin mücadelelerden sonra çizgisini bulmuş dürüst ve hırslı bir adamın demirden kibrini gösteriyor. Odasındaki ve masasındaki dağınıklık bende onun içine kapanmış bir insan olduğu izlenimi veriyor. Yazılarından hiçbirini okumadım fakat onu tanıdığımı düşünüyorum. Dış görünüşünden esirgediği ihtimamın tamamını üslubuna akıtmış olmalı.

Konuşmamız yorucu oldu. Fransızca konuştuk ama kendisi bu konuda yetersizdi. Hatta beni anlayıp anlamadığını da bilmiyorum. Yine de ana meseleler üzerinde anlaştık. O da toprak bağımsızlığından yana. Ancak onun bakış açısı ırk merkezli. Eğer ona ve kendime çok fazla bakarsam bunu kabul edemem. Bütün dediğim şu; biz tarihî bir unsuruz, antropolojik çeşitlilikleri olan bir millet. Bu da Yahudi Devleti için yeterlidir. Hiçbir millet tek bir ırktan müteşekkil değildir.

Çok geçmeden pratik meselelere geçtik. Kendisi bana planım için uygun birkaç isim verdi; Albay Goldsmid, Ressam Solomon, Haham Singer, Mocatta, Abrahams, Montefiore, Lucien Wolf, Joseph Jacobs, N. S. Joseph ve tabii ki Başhaham Adler.

Bir sonraki pazar, Maccabean üyelerinin ziyafetinde bu zevatla tanışıp pazartesi için planımı arz edeceğim bir toplantı ayarlayacağım.

Albay Goldsmid -benim için aralarındaki en önemli şahıs- alayıyla beraber Cardiff'te konuşlanmış. Zangwill kendisini telgrafla davet edecek. Aksi takdirde ben gidip kendisini Cardiff'te görmek zorunda kalacağım.

Londra, 22 Kasım

Bütün gün yol gittim.

Başhaham Adler'le görüştüm. Beni eski bir tanıdığı gibi karşıladı. Acelesi vardı. Ertesi gün City'deki diğer evine akşam yemeğine davet etti. Bütün bu acelesinin içinde beni Maccabean mensuplarına karşı uyardı ve onların nüfuzu olmayan gençler olduğunu söyledi. Lord Rothschild ve diğerleriyle görüşmemin daha uygun olduğu konusunda tavsiye verdi. Ayrıca Parlamento üyesi Sir Samuel Montagu'yla tanışmam için bana bir pusula yazdı.

City'de Montagu'yu ziyarete gittim. Ofisinde yoğun bir gün geçiriyordu. Benimle görüşmesini iki borsa komisyoncusu arasına sıkıştırdı. Pazar günü ise evine öğle yemeğine çağırdı. O gün konuşabilirmişiz. Lâkin beni hemen yaşı konusunda uyardı. Artık büyük teşebbüslere yaşının müsaade etmediğini söyledi.

Ardından Haham Singer'e gittim. O da acele içindeydi. Kendisine Bayswater'daki güzel sinagoga kadar refakat ettim. Amacım hakkında birkaç kelam ettim. Yahudi meselesinin dünya çapında müzakere edilmesini başlatmak istedim.

Gülümsedi. "Hırslısınız,"[63] dedi.

Şöyle dedim: "Bu gerçekten planımın en az sıra dışı olan tarafı." Daha sonra bana pazar günü için bir randevu verdi; "çay daveti."

63 Orijinal metinde İngilizce "*You are ambitious*" olarak geçmektedir.

Geçiş aşamasını öfkeyle düşündüm. Ben seyahat eden ve hahamlarla zenginler tarafından yemeğe davet edilen üst sınıf bir Yahudi "bilgini" değil miyim?

Singer'in tavsiyesi üzerine Brighton'daki Claude Montefire'ye yazdım ve pazar günü buraya gelmesini istedim.

Goldsmid ise gelemeyeceğini Zangwill'e telgrafla bildirmiş.

23 Kasım

Akşamleyin başhahamın City'deki diğer evindeydik. Kendisinin iki evi var. Cumadan pazara kadar hep City'deki evinde kalıyor. Bu yüzden Finsbury Square'a kadar gittim. Kapıyı çalıp uzunca bir süre bekledim. Epey vakit geçince kapı loş bir hole açıldı ve karşıma şaşırtıcı bir sahne çıktı; korkmuş gibi sessizce bekleyen bir grup genç kız. Derken yarı karanlığın içine çekildiler. Haham'ın bir Şabat Okulu[64] düzenlediğini düşündüm. Kendisi daha sonra bana kızının "genç kızlar çay partisi" verdiğini anlattı. Partide amatör bir şov, bir müzikal ve Tevrat tilavetleri varmış.

Daha sonra Adler'in kayın biraderi Bay Joseph benimle tanışmak için akşam yemeğine geldi. Her şey İngiliz; araya eski Yahudi dokunuşları girmiş. Burada, uygulamalarımızda samimiyetin kalmadığı Avusturya'da bizim nezdimizde olduğu gibi Yahudi stilinin gülünç olmaması gerektiğine dair içimde güçlü bir his doğdu. Bu yüzden yemekten sonra diğerleri gibi silindir şapkamı giydim ve hahamın yemek sonrası duasını dinledim.

Tabii ki Zadoc Kahn ve Güdemann'a anlattığım gibi başhahama da projemde herhangi bir dinî saikle hareket etmediğimi anlattım. Lâkin tıpkı diğer inançları muteber kılacağım gibi atalarımızın inancını kuşkusuz muteber kılacağım.

Akşam yemeğinden sonra biz erkekler kendi kendimize oturduk ve daha sonra başhahamın avukatı Elkan Adler bize katıldı. Projemi ona da açıkladım. Başhaham bunun Daniel Deronda'nın

64 Yahudilerin dinlenme günü olan, fiziksel güç kullanılarak çalışmalarının yasaklandığı ve haftanın yedinci günü kabul ettikleri cumartesi günü verilen dersler.

fikri olduğunu söyledi. Dedim ki: "Ben bunun yeni bir fikir olmasını bile istemezdim. Bu, 2000 yıllık bir dava. Tek yeniliği, benim fikri ortaya koyduğum ve daha sonra cemiyeti organize edip en sonunda devleti kuracağım yöntem. Yani, ben bu işleri bizzat yapmayacağım; zira projemin tatbik edilmesi sırasında geri çekileceğim. Bu şahsî bir şey olmamalı. Ben sadece operasyonu yönlendirecek vesileleri tesis ediyorum."

Bay Joseph de benzer bir şekilde bütünüyle Anglikanlaşmış, yavaş düşünen ve sözü uzatan yaşlı bir adam, mesleği mimarlık, tanıdık itirazlarda bulundu. Yahudiler bu işe uygun bir insan kaynağı değilmiş. İngiliz-Rus göç komitelerinin tecrübeleri acı verici oldu. İnsanlar çalışmaya yanaşmıyor vs. Kendisine bunun şimdiye kadar icra edilen deneyimlerin kabahatlerinden kaynaklandığını açıkladım. Deneyimler kötüydü, malzemeyse iyi.

Her şeyin sorumlusunun ahmakça yapılan hayır işleri olduğunu söyledim. Hayır işlerine bir son verilmeli. Ardından *shnorrer*ler [dilenciler] ortadan kalkacak. Mevcut Yahudi yardım komiteleri bizim emrimiz altına girmeliler. Aksi takdirde lağvedilecekler.

Başhaham şöyle dedi: "Planınızı İngiliz-Rus komitesine teslim edeceğiz. Onlar da projenize katılıp katılmayacaklarına karar versinler."

Şöyle cevap verdim: "Tabii ki komite meseleyi üstlenecektir. Fakat ben planı onlara teslim etmiyorum. Beni çoğunluklara tâbi kılamazsınız. Benimle gelen herkesin başımın üstünde yeri var. Ben evvela geçmişteki gayretleriyle isim yapmış önde gelen Yahudilerle görüşüyorum fakat onlara ihtiyacım yok. Saygın insanların bana katılması beni ancak memnun eder. Fakat onlara bağımlı değilim."

Elkan Adler Filistin'de bulunmuş ve oraya yerleşmemizi istedi. Orada muazzam bir hinterlandımız olacağını düşünüyor.

Bu konuşma esnasında siyonist bir kolonide üretilmiş hafif bir kırmızı şarap içiyorduk.

Parlamento üyesi Sir Samuel Montagu'nun evinde öğle yemeği yedik. İngiliz zarafetine sahip görkemli stili olan bir ev. Sir Samuel muhteşem bir ihtiyar, şimdiye kadar tanıştığım en iyi Yahudi. Masada ailesine riyaset ediyor. Aile gerçekten dost canlısı değil, ya da sadece iyi terbiye görmüş ve bunu da iyi tabiatlı bir ata edasıyla yapıyor. Özel üniformalı üç uşak, Kosher yemekleri servis ediyor.

Öğle yemeğinden sonra sigara odasında davamı açıkladım. Yavaş yavaş kendisinde bir heyecan uyandırdım. Bana -hususi olarak- kendisini İngilizden çok İsrailli[65] hissettiğini ve bütün ailesiyle Filistin'e yerleşeceğini söyledi. Kafasında eskisinden daha büyük bir Filistin var.

Arjantin hakkında hiçbir şey duymayacak. Kendisi, Düvel-i Muazzama meseleyi ciddiye alır almaz komitemize katılmaya hazır. Son neşrinden evvel broşürümü kendisine göndereceğim.

* * *

"Maccabean" üyeleriyle akşamleyin beraberdik. Yemek yetersizdi fakat karşılama güzeldi.

Herkes beni samimiyetle karşıladı. Kulüp üyeleri arasında en eğitimli Yahudiler var. İri yarı bir subay olan ve bir vakit askerî ataşe olarak Viyana'ya gitmesi gereken lâkin Yahudi olduğu için gönderilmeyen Yüzbaşı Nathan bunlardan biri. Yemekten sonra Zangwill uğradı ve hafif müstehzi bir edayla tanıştık. Konuşmamı doğaçlama olarak üç kısımda yaptım. İlk iki kısmı Almancaydı. Muhterem Singer ben konuşurken notlar aldı ve her bir kısımdan sonra dediklerimin İngilizce bir özetini yaptı. Üçüncü kısmı Fransızca yaptım. Konuşmamı alkışlarla bitirdim. Kendi aralarında kısık sesle konuşup beni oy birliğiyle fahrî üye yaptılar. Ardından itirazlar geldi ve hepsini çürüttüm.

En önemlisi İngiliz vatanseverliğiydi.

65 Henüz kurulmamış olan İsrail Devleti'ni değil İsrâiloğulları'nı kastediyor.

* * *

25 Kasım, Cardiff

Albay Goldsmid'le beraberim. İstasyona ulaştığımda beni üniforması içinde albay karşıladı. Orta boylu, küçük siyah bir bıyığı var, anglikanlaşmış bir Yahudi siması, nazik, zeki, koyu renkli gözler... İstasyonun dışında küçük bir araba bekliyordu. Albay ise kendi atıyla kâh arabanın önünde kâh arkasında geliyordu. Cardiff içinden "The Elms" adındaki evine giden yolda birkaç kelam ettik. Bana keyifli bir ifadeyle "İsrail'in özgürleştirilmesi için çalışacağız," dedi. Ardından Cardiff'in ve etrafındaki bölgenin kumandanı olduğunu anlatıp şehrin görünürdeki yerlerinin nereler olduklarını açıkladı.

Zayıf ve nezih bir İngiliz hanımefendisi olan Bayan Goldsmid bizi iki genç kızı Rahel ve Carmel ile "The Elms"te bekliyordu. İnsanı o anda eski bir dost gibi hissettiren bir İngiliz hoşamedisi... Öğleden sonra planımı albaya okudum. Almancayı çok fazla anlamıyor. Meseleyi açıklamam biraz uzun sürdü. Fakat şöyle dedi: "Bu hayatımın fikri."[66]

Projede liderlik yapamaz. Çünkü mesele biraz politik ve kendisinin bir subay olarak aktif siyasete katılması yasak. Lâkin hareket başladığında İngiliz ordusundan ayrılıp Yahudilerin hizmetine gireceğini söyledi. Fakat "Jews (Yahudiler)" yerine "Israelites (İsrâiloğulları)" demeyi yeğledi, zira İsrail bütün kabileleri kapsıyor.

Bana Hovevei Zion bayrağını gösterdi. Üzerinde on iki kabilenin sembolleri vardı. Ben de buna karşın yedi yıldızı olan beyaz bayrağımı açtım. Buna rağmen birbirimizi anladık. Harika bir insan. Akşam yemeğinden sonra hanımefendiler ve bir başka İngiliz albay konuk odasındayken ben Goldsmid'le sigara odasına geçtim. Kayda değer hikâye bundan sonra geldi.

"Aslında adım Daniel Deronda," dedi. "Ben Hristiyan doğdum. Babam ve annem vaftiz edilmiş Yahudilerdi. Hindistan'da gençken bunu öğrendiğimde atalarımın cemaatine döndüm. Teğ-

66 Orijinal metinde İngilizce *"That is the idea of my life"* olarak geçmektedir.

men olarak görev yaparken Yahudiliğe geçtim. Ailem buna çok içerledi. Şimdiki eşim de Yahudi soyundan gelen bir Hristiyan. Kaçarak evlendik ve ilk önce İskoçya'da resmî nikâh kıydık. Daha sonra onun Yahudi olması gerekti ve sinagogda bir nikâh daha kıydık. Ben Ortodoks bir Yahudiyim. İngiltere'de bunun bana bir zararı olmadı. Çocuklarım Rahel ve Carmel de sağlam bir dinî eğitim alarak yetiştiler ve küçük yaşta İbranice öğrendiler."

Bu anlattıkları ve Güney Amerika'da yaşadığı şeyler bana bir roman gibi geldi. Kendisi Arjantin'de Hirsch adına çalıştığı ve yerel koşulları bildiği için tavsiyesi dikkate değerdi: "Olsa olsa Filistin olur," dedi. Filistin'e gidecek olsaydık İngiltere'nin dindar Hristiyanları bize yardım ederdi. Zira onlar Mesih'in gelmesini Yahudilerin yurtlarına dönüşünün ardından bekliyor. Goldsmid'le kendimi birdenbire farklı bir âlemde buldum. 'Kutsal Kabrin' taşlarını Hristiyan âlemine dağıtmak istiyor: bir kısmını Moskova'ya, bir kısmını Roma'ya. Montagu gibi o da daha büyük bir Filistin düşünüyor.

Kendisinin faydalı bir fikri de topraklı mülkiyete kademeli bir vergi koymak. Âdeta bir Henry George![67]

* * *

Viyanalı piyanist Rosenthal da Cardiff'teymiş. Kendisine "The Elms"e gelmesini yazdım. Konserinden sonra uğradı.

Rahel ve Carmel de gayet kibar bir şekilde dinlediler. Gerçekten farklı bir dünya. Önümüzdeki çağın aristokrat Yahudi hanımefendilerini akıl gözüyle şimdiden görür gibiyim. Şark dokunuşları olan seçkin yaratıklar, nazik ve hayal gibi. Konuk odası masasında gümüş mahfaza içindeki Tevrat rulosu da âdeta bir süs eşyası gibi duruyor.

26 Kasım, Cardiff

Albay Goldsmid'e veda ettim. Kendisini çoktan bir kardeş gibi bağrıma bastım.

67 Amerikalı ekonomist, toprak vergisi dışındaki bütün vergilerin kaldırılması gerektiği görüşündedir.

Akşamleyin Muhterem Singer'in evindeydik. *Jewish Chronicle*'dan Asher Myers'a, Dr. Hirsch'e, Hovevei Zion sekreterine ve ressam Solomon'a oraya gelmesini söylemiştim. Ben vardığımda hepsi gelmiş beni bekliyorlardı. Görüşme teolojik bir tartışmaya döndü.

Asher Myers "Kitab-ı Mukaddes'le alakanız ne diye sordu?"[68]

Şöyle dedim: "Ben bir hür düşünürüm ve ilkemiz şu olacak; bırakalım herkes kurtuluşu kendi yolunda arasın."

Hirsch, Hovevei Zion bayrağını benimseyip benimsemediğimi sordu. Ben de kendi nasyonal-sosyal bayrağımla karşılık verdim; beyaz zemin, yedi yıldız. Zion bayrağı, bunu Tapınak Sancağı olarak isteyenlerin işine yarayabilir. Nihayetinde aklımdaki merkezi tesis etmede başarısız oldum. Singer iştirak etmek istedi fakat bağnaz Asher Myers ona "Yapamazsın," dedi. Singer meselenin öncelikle önde gelen Yahudilere iletilmesi gerektiğini düşünüyordu; Lord Rothschild, Mocatta, Montefiore vs.

Şöyle cevap verdim: "Ben çoğunluğa tâbi olmam. Bu, fakir Yahudilerin davası, zengin olanların değil. Zenginlerin itirazı benim için hükümsüzdür, geçersizdir ve kıymetsizdir. Ancak projenin bir komite tarafından icra edilmesini isterim, zira bu şahsî bir şekilde olmamalı."

Asher Myers şöyle dedi: "Hayır, bunu yönetecek kişi sizsiniz. Kendinizi bu fikir uğruna feda etmelisiniz. Ortodoks Yahudiler size katılacaktır fakat kötü bir Yahudi olduğunuzu düşünecektir. Ayrıca Yahudiler Arjantin'e değil de Filistin'e gitmek isteyeceklerdir."

Kendisi *Jewish Chronicle* için broşürümün İngilizce bir özetini istedi ve ben de hazırlayacağıma söz verdim.

Ben çıkarken Solomon bana teselli verdi. Arzuladığım İnceleme Komisyonu'nun Maccabean Club içinde kurulabileceğini söy-

68 Orijinal metinde İngilizce *"What is your relation to the Bible?"* geçmektedir.

ledi. Kayın biraderi Bentwich'in de şevkle dolduğunu ifade etti. Kulüp, broşürümü incelemek için üst üste pek çok pazar gününü feda edecek.

Çok iyi.

28 Kasım

Muhterem Singer, Charing Cross İstasyonu'na kadar bana refakat etti. Ben de kendisiyle biraz daha fazla konuşabilmek için trene onda değil de on birde bindim. Kendisine broşürü ve mektupları göndereceğim. Şu an için kendisi benim Londra'daki baş temsilcim. Davaya kendisini ziyadesiyle adamış görünüyor. Beraber geçirdiğimiz son bir saatte kayda değer ölçüde ilgiliydi. Ardından güzel bir deniz yolculuğu oldu fakat Paris'e vardığımda hastalandım. Nordau buna bronşiyal nezle teşhisi koydu. Eve gidip derhâl broşürü tamamlamam lazım.

"Bir peygamberin sağlam ciğerleri olmalı," dedi Nordau. "Paltosu böyle adamdan peygamber olmaz," diye şaka yollu cevap verdim. Nordau, Londra'ya gitmemden öncekine göre daha temkinli. Projeye "imkânlar el verdiğince" iştirak edecek.

* * *

Bunun aksine heykeltraş Beer, sırrımı ilk açtığımda bu fikre canıgönülden iştirak etti. Akşamleyin geldi. O esnada nezle yüzünden yataktaydım ve planlarımla ilgileniyordum; çölü tarım arazisi hâline getirme, Afrika'dan Filistin'e humuslu toprak getirme, ormanlar oluşturma, vs. Beer harika bir yardımcı olacak. En başından beri bunu biliyorum.

Zadoc Khan'a veda ziyaretinde bulunacağım.

29 Kasım

Zadoc yine dost canlısıydı. Benimkinin yegâne çözüm olduğunu söyledi ve Salomon Reinach'la niçin konuşmadığımı sordu. Kendisine şimdi çok yorgun olduğumu söyledim. Aslında Fransız Yahudilerinden bir şey beklemiyorum. Zadoc broşürümü Ed-

mond Rothschild'e göndermem gerektiğini söyledi. "Aklıma bile gelmez," dedim.

* * *

Viyana, 15 Aralık

Uluslararası anlaşmalarda ne adalet vardır ne de insanlık. Bu iki unsurun olmaması -sanırım espri yollu bunu söyleyebiliriz- Yahudi meselesini uluslararası bir sorun kılmaktadır.

15 Aralık

Yahudiler adına taklitçilik.

Bu taklitçilikte iyi niteliklerimizi kaybettik, zira bu denli bir millî taklitçilik genellikle kötü neticeler verir.

24 Aralık

Güdemann geldiğinde çocuklarım için Noel ağacı süslüyordum. Kendisi "Hristiyan" geleneğiyle meşgul olduğum için üzüldü. Kimsenin bana baskı yapmasına izin vermeyeceğim. Lâkin buna ister Hanukah ağacı desinler ister kış gündönümü, umursamayacağım.

* * *

Berlin'deki Yahudi yayıncı Cronbach, broşürümü çıkarma önerimi işitmeyecek. Kendisi bunu görüşlerine aykırı buluyor. Mektubunun zarfından kuaför dergisi benzeri bir şey yayımladığını fark ettiğimde kendimi teselli ettim. Ardından meseleyle alakası olmayan Duncker & Humblot'a yazdım.

O hâlde bunu kendi matbaamda tabedeyim? Eğer broşür satarsa iş adamı gibi görüneceğim.

* * *

18 Ocak, 1896

Schidrowitz bugün Londra'dan telgraf çekti ve "The Solution of the Jewish Question" [Yahudi Meselesi'nin Çözümü] başlıklı

giriş mahiyetindeki yazımın *Jewish Chronicle*'da çıktığını söyledi. Halk arenasına ilk adım...

19 Ocak

Yayıncı Breitenstein'le bir sözleşme imzaladık. Kendisine uzunca bir uğraştan sonra nihayet bitirdiğim metinden birkaç pasaj okuyunca heyecanlandı.

Başlığı *Der Judenstaat* [*Yahudi Devleti*] diye değiştirdim.

Şimdi bir işi tamamlamanın verdiği rahatlama hissini yaşıyorum. Başarıyı ise henüz beklemiyorum. Sakin bir şekilde edebî projelerime döndüm. Öncelikle *Ghetto* adlı oyun üzerinde yeniden çalışacağım.

22 Ocak

İlk destek açıklaması, Londralı bir kitapçı olan P. Michaelis'ten geldi. "Özverisiyle ve enerjisiyle" emrime amade olduğunu bildiriyor.

23 Ocak

İkincisi Praglı Haham A. Kaminka'dan geldi. Benim Avusturya'da ulusal bir Yahudi partisi kurmamı istiyor. Kendisine cevaben şu anda her türlü şahsî siyasi galeyandan uzak durmam gerektiğini bildirdim.

25 Ocak

Buradaki Yahudi Cemaati Sekreteri Dr. Lieben ofise geldi. Kendisiyle Bacher'in odasında konuştuk. Londra'dan Lieben'e, *Jewish Chronicle*'da yayımlanan o ütopyanın benim olup olmadığını sormuşlar. Kendisi beni mantıklı bir insan olarak tanıdığını söyleyip yazarın başkası olduğunu ifade etmiş. Konuşmamız esnasında bilindik, temel itirazları tek tek karşıma getirdi.

Nasyonalist bir Yahudi olduğumu ifade edince de "Bu kendinizi inandırdığınız bir şey," dedi.

Kendisiyle meseleyi daha fazla uzatıp sıkıntı yaşamak istemedim.

27 Ocak

Güdemann ilk düzeltmeleri okudu ve bana coşku dolu bir cevap yazdı. Ona göre yazdığım bu risale bir bomba etkisi yapıp harikalar yaratacak. Başhaham Adler ise kendisine meselenin uygulanamaz ve aynı zamanda tehlikeli olduğunu yazmış. Başhaham benim projemi beğenemeyecek kadar iyi bir makama sahip. Bunların hiçbirisi beni sinirlendirmiyor.

1 Şubat

Broşürüm son düzeltmelerin ardından hazır. Ofise de haberi geldi. Oppenheim *Jewish Chronicle*'daki haberi okumuş ve "Yahudi Jules Verne," diye alay ediyor. Kendisi bu risalede haftalık bir eğlence eki [*entrefilet*] için "materyal" bulmuş. Geçiş aşaması hakkındaki temel fikrime paralel bir şekilde Oppenheim'da peygambere ya da halkın sözcüsüne gülen bir sokak alaycısı gördüm. Kendisine doğal olarak nazik bir tonda şöyle dedim: "Bununla dalga geçenle ben de dalga geçeceğim ve ben çok kötü dalga geçerim."

Şu cevabı verdi: "Yapacağın en kötü şaka, bu meseleyi kamuoyuyla paylaşmak olur. Eğer *Chronicle*'daki o makale Almanca yayımlanırsa, anti-Semitistler bu konuda yaygarayı koparırlar. Evet, bu, tam da aradıkları şey."

Bir başka meslektaşım (*Economist*'ten) nişanlısıyla beraber *Chronicle*'ı okuduğunu ve harekete katılmayacağını belirtti. Güldüm geçtim. Bunlar dışında karşılaşacağım muhalefeti ve nerelerden geleceğini pekâlâ biliyorum. Bütün bu meselelerle dalga geçen gazeteciler şu an için en büyük tehdit. *Il faudra leur montreri que j'ai l'épaule terrible* [onlara kolay lokma olmadığımı göstermek zorunda kalacağım].Meselelerin bu şekilde işleyeceğine inanıyorum. Eğer fikrim makes bulursa kasvetli bir gıptayla yetinmek zorunda kalacaklar.

Eğer planımın yapacağı bomba etkisi sadece bir *explosion de rire* [kahkaha bombası] olursa, adım ahmağa çıkar. Yahudi davası için istekli bir şekilde yapacağım asıl fedakârlık bu işte. Şimdiler-

de tasavvur etmekle yetindiğim muhtemelen daha büyük müstakbel fedakârlıklar dışında. "Ciddiye alınıyorum," bir gazetenin editörlüğü zaten bana teklif edildi. Bu türden diğer teklifler, belki çok daha iyileri, yine yapılacaktır. Benim işim haddizatında yeteri kadar iyi ve günden güne iyileşiyor. İşimi tehlikeye attığıma inanıyorum. Çünkü o vakit Bacher'in bana verdiği söze rağmen muhtemelen editörlerimle sıkıntı yaşayacağım. Kendi adıma bu çatışmayı mümkün olduğunca tehir etmek epey diplomatik beceri isteyecek. Şimdi bile, bu yetkin icraatım olmasa dahi, rahatlarını kaçırdığımı hissediyorum. Belki de broşürüm muvaffak olursa işler değişecektir. Yani Oppenheimer'ın bahsettiği "yaygara"yla sonuçlanmayacak şekilde. Fakat başarısız olursam, sanırım beni yüzüstü bırakacaklar ve belki de beni, broşürüme karşı geliştirdikleri polemiğin tabiatı üzerinden, kendime olan saygım nedeniyle istifaya zorlayacaklar.

2 Şubat

Parlamentodaki sabık mebus Bloch, Güdemann'dan bir mektupla geldi ve *Österreichische Wochenschrift*'inde yayımlamak için broşürümden birkaç bölüm vermemi istedi. Güdemann çok heyecanlı ve şunları yazmış: "Meslektaşlarınız sizi öpüp başlarına koymalı."

Bloch davaya güvenmiş gibi görünüyor. Bloch gibi profesyonel siyasetçilere ihtiyacım var. Tek mesele, kendisinin projenin Rothschildlerin iştirakine bağlı olması gerektiğine inanması. İlk başta ben de buna inanıyordum fakat artık öyle değil. Bloch'a göre insanların bu projeyle dalga geçmesi kaçınılmaz ve bu noktada benim çok endişelendiğimi söylüyor. Şurası doğru, ilk intibaın en azından gelişme hızını belirleyeceğine inanıyorum.

2 Şubat

Öğleden sonra Prater'de Güdemann'la buluştum. Şöyle dedi: "Ben de sizi düşünüyorum. Ne büyük bir şey yaptığınızın farkında bile değilsiniz." Çok heyecanlı ve büyük bir reaksiyon bekliyor. Ofiste kasvetli bir hava var. Bacher'le konuştum. Vahim ve

büyük kuruntuları var. Başlıca tehlike: asimile olamayacağımızı söylemem. Anti-Semitistler buna yapışacak, tıpkı genel olarak metnimden kullanabilecekleri ve iktibas yapabilecekleri her türlü "fırsatı" yakaladıkları gibi. Levysohn'un bugün ulaşan ve içerisinde benimle yılmadan savaşacağını yazdığı mektubunda da benzer bir şey var. Tartışmanın zeminini değiştirdiğim konusunda haklıydı; lâkin bu değişiklik bizim dezavantajımıza işliyor.

Bacher'le konuşurken Goldbaum geldi. Tuhaf bir şekilde -ve hemen fark ettiğim gibi kötü bir niyetle- bana edebiyat sayfamız için müstakbel bir yatırımcının protestosunu iletti. Ona göre elindeki nüsha hiç ilgi çekmemiş. Sanki personel nezdinde konumumu baltalamak istiyor gibiydi. Zaten itibarımın sarsıldığını düşünüyor. Konuşması da iğneli imalarla doluydu. Bulgar Prensi Ferdinand'la tahttan indirilmek üzere olan Kont Goluchowski hakkında konuştu. Zira Goluchowski'nin yenilikleri utanç sebebiymiş ve kendisi fitne çıkarmış.

Biz ayrılırken kendisine teslim edilmiş olan broşürüm için yaptığı düzenlemeleri verip şöyle dedi: "Beni harekete geçirdiniz fakat ikna edemediniz." Bu samimi görünen ifadelerden sonra bütün gerginliğimle onun Bacher'in odasındaki davranışını yanlış yorumladığıma inanmaya hazırdım. Fakat eve geldiğimde iki yerde broşürümün yukarıdan bitişik sayfalarını kesme zahmetinde bulunmadığını fark ettim.

Ayrılmadan önce bir kez daha Bacher'in odasına girdim. Benedikt de içeri girdi, beni görünce geri çıkacak gibi oldu. Ona broşürümü okuyup okumadığını sordum. Şöyle cevap verdi: "Metnin sağında solunda hata arayarak fuzuli işlerle uğraşamam. Ya birisi bütün sorumluluğu üstlensin ya da bırakın gitsin."

"Bırakın gitsin," derken sesi düştü. Hepsi buydu. Yine de dobra fakat dramatik bir detay. Bu kısa konuşma üzerinde fırtına bulutları dolaşmaya başladı. Birbirimizi anlamıştık ve sanki hiç ciddi ya da vahim bir mesele konuşulmamış gibi farklı meselelere geçip derginin Easter (Paskalya) sayısı hakkında konuştuk. Lemaître bu sayıya bir yazıyla katkıda bulunacaktı vs.

Geceleyin.

Benedikt'i doğru anlamışım. Bu akşam odama geldi ve benimle konuşmak istedi. Benden istedi! Meseleyi benimle "*Neue Freie Presse* olarak değil de birey olarak" müzakere etmek istiyordu. Konuşmadan önce kesin bir tavır takınmak istemedim, daha sonra bunun dönüşü olmazdı. Şöyle dedim: "O vakitten önce broşürümü neşretmeyeceğim, lâkin baskıyı durduramam. Müteakip değişikliklerin bedeli olacaktır."

Cevap verdi: "Bu, parayla çözülür."

Her hâlükârda, yarınki ya da gelecek haftaki –o mühim vakit ne zaman gelecekse– cevabım önceden belli. Ona şöyle diyeceğim, demeliyim: Ben ortaya itibarımı koydum. İstesem bile geri adım atamam. Fikrim *Jewish Chronicle*'da ifadesini buldu. Bu artık bana ait değil. Eğer sessiz kalırsam, eğer kamuoyuna söz verdiğim broşürü geri çekersem, kendimi planıma karşı çıkan zengin Yahudilere satmış olurum. İsteyebileceği küçük değişikliklerle devam edeceğim. Fakat gerekli baskı maliyetini ondan alacağım. Böyle bir ödeme *in eventum* (gelecekte) günün birinde ihtiyacım olabilecek kanıtı teşkil edecek.

Bu öğleden sonra ebeveynime mücadelenin en şiddetli zamanında olduğumu söylemiştim. Ne kadar da haklıymışım.

Evet, en çetin savaşın şimdi verildiğine inanıyorum. Bu savaşta neredeyse pantomimvari bir sessizlik var, çok az kelamın edildiği dramatik bir doruk fakat ağızdan çıkan her söz trajik bir adım. *Neue Freie Presse* benimle güreşiyor, patron çalışanıyla yani. Üstün pozisyonunun her türlü avantajına sahip. Benim cephemdeyse adalet var. Eğer köşeye sıkışırsam, verebileceğim son bir tâviz var: söz verdiğim yazıdan vazgeçmek; hâlbuki bu yazının yayımlanması, teklif edilen editörlüğü reddetmemin telafisi olacaktı.

3 Şubat

Matbaada yönetici Hollinek kardeşlerle konuştum. Her ikisi de muhtemelen anti-Semitist. Beni içtenlikle selamladılar. Broşürümü sevmişler. Bir tanesi şöyle dedi: "Birinin kalkıp arayı bulması gerekliydi."

4 Şubat

Gece boyu saatlerce gözüme uyku girmedi, *Neue Freie Presse*'deki vaziyeti düşündüm. Savaşın en şiddetli anında olduğum konusunda şüphe yok. Bacher dün şöyle dedi: "Arkanızdaki köprüleri yıkıyorsunuz!"

Benedikt'le konuştuğumda, bana verdikleri sözü tutmadıkları takdirde onu nelerin beklediğini anlatmam lazım. Eğer beni gazeteden ayrılmaya zorlarsa, elimin altında hemen bir başka gazetem olmalı. En kötü ihtimalle, bütün bu yaşananları tarafsızca anlatacağım bir başka broşür yazacağım. Bu askerî seferin ilk muharebesi için uzun zamandır hazırlanıyorum. Şimdilik sadece ilerledim. Aniden hiçbir şeye benzemeyen küçük bir çatışma çıktı. Karşılıklı birkaç el silah atıp çekildik ve an itibariyle artık biliyorum ki asıl savaş başladı.

Sağlam durmalıyım. Tembelliğe asla izin vermemeliyim. Verilen hiçbir sözü kabul etmemeliyim. Ehrlich'in sözleri hâlâ kulaklarımda: "Size verdikleri sözü tutmayacaklar."

Çok şeyi riske attım, bütün bir konumumu... Lâkin *Neue Freie Presse* de aynını yaptı!

4 Şubat

Yayıncım Breitenstein ilk baskı için sadece 3.000 kopya çıksın istiyor. Broşürümün ticari olarak başarılı olacağına henüz inanmıyor!

4 Şubat

Benedikt'le tartışırken kartlarımızı açtık.

Şöyle dedi: "(1) Kimse böyle bir çığı tetikleyip pek çok menfaati tehlikeye atamaz. Kimse bu dehşetli ahlakî sorumluğu üstlenme hakkında sahip değildir. (2) Şimdiki anayurdumuza artık sahip değiliz ve henüz bir Yahudi Devleti'miz de yok. (3) Broşür henüz neşredecek kadar olgunlaşmadı."

Benedikt, müesses itibarımı tehlikeye atmak suretiyle şahsî bir tehlike içinde olduğumu söyledi. Bunu yapmakla aynı zamanda gazeteye de zarar veriyormuşum, zira gazetenin başarılarının biri de benim edebî şöhretimmiş. Dahası, *Neue Freie Presse*'nin bazı ilkelerine doğrudan muhalefet ediyormuşum. Benim yayından uzak durmamı istiyor.

Şöyle cevap verdim: "Ortaya itibarımı koydum. *Jewish Chronicle*'da zaten fikrimi neşrettim. Bu, artık bana değil Yahudilere ait. Eğer şimdi sessiz kalırsam, şöhretim daha büyük bir tehlike altına girer."

Konuyu bir kez daha düşünmem için bana yalvardı. En azından neşri birkaç ay tehir etmeliymişim. Gerekirse broşürün yeniden yazılmasında bana yardım edecekmiş. "Ne zaman?" diye sordum. Cevap verdi: "Yazın tatile girdiğimde."

Kendi kendime güldüm. Broşürü neşretme hakkımı açık bir şekilde tasdik etse de beni malum şeylerle tehdit etti. "Bir dost" ve "tecrübeli bir gazeteci" olarak beni ciddi bir şekilde uyardı. "Israrlı tavsiyelerde bulundu" ve "aceleyle istedi." Şöyle dedi: "Siz gerçek bir Avusturyalı bile değilsiniz, bir Macarsınız."

"Ben Avusturya vatandaşıyım," diye cevap verdim.

Bana bir nevi hikâye anlattı ve tabiri caizse kulağımı çekti. Olaylar kaldıramayacağı raddeye gelirse yumruk sallama alışkanlığı varmış. Laf arasında edebiyat mahfillerinde pek çok genç arkadaşının olduğundan bahsetti (yani edebiyat editörü olarak yerime kolaylıkla birini bulabileceğini ima ediyor).

Gururumla oynamaya başlamıştı: "Eğer Dr. Herzl böyle bir yazıyı neşrederse bu bir umursamazlıkla sınırlı olmaz. Siz *Neue Freie Presse*'nin en öndeki iş ortaklarından biri, dâhilî bir unsu-

rusunuz. Eğer broşürü neşredecekseniz, en azından isminizi koymayınız."

Dedim ki: "Bu korkaklık olur ve dahası, beyhude bir korkaklık."

Sonunda bana düşünmem için 24 saat daha verdi. Muhtemelen derin psikolojik mücadelelerle uğraşıp duracağım.

* * *

Akşamleyin Bloch'a gittim ve onunla beraber Güdemann'a geçtik. Onlara her şeyi anlattım.

Önce Güdemann geri adım atmak için onun onayını istediğimi zannetti ve en sonunda Bacher ve Benedikt gibi iki harika insanın bana tavsiye ettiği şeyi yapmamı önerdi. Lâkin ben sorunumu doğru bir zemine yerleştirdim. Broşürü neşirden vazgeçmemin söz konusu olmadığını söyledim. Ben son anda sözünden dönecek küçük bir çocuk değilim. Sonuna kadar gideceğim. Meselenin taraftar meselesi olduğunu söyledim. Bloch, *Jewish Chronicle*'daki yazımın tercümesini haftalık yayınında neşretmek istiyor. Kendisine orijinal nüshayı verdim ve o da dizgiye verdi. Benedikt'in kuyruğuna basacak değilim, savaşı ben başlatırsam bu onun işine gelir. Bütün çekincelerini görmeden Viyana'da meseleyi oldu-bittiye (*fait accompli*) kurban etmek istemiyorum.

Bu yüzden orijinal nüshayı Bloch'tan alıyorum. Tabii ki onun makalemin Profesör Kaufmann tarafından kendisine gönderilen tercümesini yayımlamasını engelleyemem. Durumun son hâli bu. Bloch benim verdiğim nüshayı iade edecek, Kaufmann'ın tercümesini kendi isteğiyle neşredecek. Fakat şimdi Güdemann geri adım atmamakla haklı olduğumu söylüyor. Hatta en sonunda Benedikt'in basit bir iş adamı gibi davrandığını söyleyecek kadar bana hak verdi. Benim rakip bir gazete bulacağımdan korktukları için broşürümü desteklemeye söz vermişlerdi. Şimdi ise, beni neşretmekten alıkoymak istiyorlar.

5 Şubat

Benedikt'i gördüm fakat onunla konuşmadım yani sadece günün sıradan siyasi meseleleri hakkında konuştuk. Akşamleyin Bacher odama geldi, oldukça nazikti fakat başka başka meselelerden konuşup durdu. Broşür meselesini benim açmamı bekledi fakat ben de sadece çağdaş Fransız edebiyatından bahsettim.

6 Şubat

Alexander Scharf uğradı. Bloch'tan muhteşem bir broşür yazdığımı işitmiş. Buna gazetelerden önce ulaşmak istiyor, zira pazartesi günleri çıkan haftalık dergisinin hazırlanması uzun sürüyor. Ofiste yaşananlar nedeniyle ona herhangi bir şeyi yeniden basması konusunda izin veremedim. Fakat konuşmaya devam ettik. İtirazlarına broşürümdeki argümanlarla cevap verdim. Zira itirazları, beklediğim şekildeydi. İlk yarım saatten sonra beni *Freeland*'in yazarı Hertzka'ya benzetti ve akıl hastanesinde bulunan bir akıl hastasının hikâyesini hatırlattı. Akıl hastası şöyle diyordu: "Şu zavallı ahmağa bakın; ben varken kendisini Rusya imparatoru zannediyor."

Yarım saat daha geçtikten sonra beni İsa'ya benzetti. Benim Yahudilere elim bir zarar verecek ikinci İsa olduğumu söyledi. Gülerek her iki kıyası da reddettim ve şöyle dedim: "Ben sadece modern ve aynı zamanda doğal ve yapmacıksız bir insanım. Her şeyi saçmalamadan ve hayalî mimiklere girmeden yapıyorum. Bu teşebbüsümden hiçbir netice almama ihtimalim üzerinde bile soğukkanlılıkla kafa yoruyorum."

Şöyle dedi: "Bu sadece sizin bir *hokhem* [zeki bir insan] olduğunuzu gösteriyor. İnsanlar ilk başta size gülecektir. Sahipleri Yahudi olan gazeteler size Pelikangasse'nin Mehdi'si diyecekler."

"Bırakalım desinler," diyerek güldüm.

Sonunda şunu söyledi: "Sizin satın alınamaz biri olduğunuzu bilmeseydim ve Rothschild mensubu olsaydım, broşürü neşretmemeniz için size beş milyon teklif ederdim ya da suikast düzen-

lerdim. Zira Yahudilere korkunç bir zarar vereceksiniz. Bu arada broşürünüzü dikkatle okuyacağım ve eğer beni ikna ederseniz, bütün samimiyetimle yanınızda olduğumu beyan edeceğim."

Benim iznim olmadan içerisinden hiçbir şey yayımlamayacağına dair şeref sözü verdikten sonra ona broşürü ödünç verdim. Ardından risalemin Yahudiler için bir tehlike değil de lütuf olduğunu ona anlatmaya çalıştım. Kendisine u borusu örneğini verdim. Bütün Yahudiler için bir kurtuluş dışa doğru bir akışla başlar. Borunun "Yahudi Devleti" yazan kolunda seviye yavaş yavaş yükselir, öte yandan Yahudilerin şimdi yaşadıkları yerleri temsil eden koldaki seviye düşer. Kimse zarar görmez aksine yeni bir refahın temeli atılır ve göç eden Yahudilerin ileriye dönük iyileşmeleri vesilesiyle geride kalanların vaziyeti de iyileşir.

* * *

Akşamleyin banka müdürü Desauer'la buluştuk ve kış günü karla kaplı Stadtpark'ta yürüdük. Dessauer benim neşrimde tehlike değil fayda görmüş. Ona göre Yahudi meselesine yeni ve daha iyi bir ton verilecek. Risalemin *Neue Freie Presse* için herhangi bir tehdit teşkil etmediğini düşünüyor. *Neue Freie Presse*'in kendisinin Yahudi gazetesi kabul edilmediğini düşünmesini de tuhaf buluyor. Bunun dışındaki meselelere gelince, gazetenin yayıncıları taraf tutmak zorunda değiller, tek yapmaları gereken şey Heidelberg profesörlerine broşürümü tetkik ettirmek.

Ardından müstakbel gelişmelerden bahsettik. Desauer'in güzel bir fikri var. Bundan birkaç yüzyıl sonrasındaki Yahudi Devleti'ni şimdiden görmenin ilginç olacağını söyledi. Bir nevi benim fikrimden doğacak neticeyi görmek. Ona göre Yahudi Devleti'nin bizim sağlığımızda vücuda gelme ihtimaliyle ölümümüzden yıllar sonra kurulma ihtimali birbirine benziyor. Elli yıllık bir süreçte Yahudi Devleti'nin mevcut olacağına inanıyor. Bunun büyük bir devlet olacağını düşünüyor, zira İngiltere örneğinin de gösterdiği gibi bir devletin gücü, vatandaşlarının sayısına değil zekâlarına bağlıdır.

Bir süre Yahudi halkının, beşerin refahı için gelecekte neler başarabileceğini hayal ettik.

* * *

7 Şubat

Bloch'un haftalık dergisi çıktı ve Kaufmann'ın tercümesi bu sayıda yok. Aynı zamanda Bloch'tan bir mektup geldi. Tercümenin yetersiz olduğu gerekçesiyle makaleyi neşretmediği için mazeretlerini bildiriyor. Orijinalini yayımlamak için bir hafta daha beklemeye karar vermiş. Aslında beni yüzüstü bırakmış oldu. Bariz bir şekilde *Neue Freie Presse*'den korkuyor. Benim için bu da sorun değil. Her şey gibi bu da dışarıdan hiçbir destek alamayacağımı, her şeyi kendi başıma yapmak zorunda olduğumu kanıtlıyor.

Hatta Scharf'ın dün bana anlattığına göre Bloch broşürün yazılmasında bana yardım ettiğini iddia ederek böbürlenmiş. Hâlbuki her satır, her kelime benim eserim.

8 Şubat

Dün Aşağı Avusturya Meclisi'nde Mebus von Pacher Yahudi kökeni bariz olanların vatandaşlık haklarından mahrum bırakılmasını talep etmiş.

* * *

Sevgili dostum muhterem Singer, Londra'da planımın kamuya açık bir şekilde neredeyse hiç gündeme gelmediğini fakat hususi mahfillerde hararetli müzakerelere konu olduğunu yazmış. Kendisi de meseleyi kürsüde dile getirmiş. Lâkin genele baktığımızda mesele İngiliz Yahudilerinin semtine sokulamamış, zira anti-Semitizm'in oradaki durumu felaket boyutlarına ulaşmış değil.

* * *

Berlin'de aylık neşredilen *Zion*'da, Dr. J. Holzmann benim Chronicle'da yayımlanan makalem hakkında bir inceleme yazısı kaleme almış. Ancak kendisi dil federalizmine karşı.

Ona bir mektup yazıp şu zamanda aramızdaki farklılıkları izhar etmememiz gerektiğini, bunların kavgasını daha sonra verebileceğimizi belirttim.

9 Şubat

Bloch'la buluştuğumda makalemin *Zion*'da neşredilmesine karşılık bir öğrenci heyetinin ben dışarıdayken ziyarete geldiğini anlattı. Bu öğrenciler ayrıca beni Güdemann'ın Lesehalle'deki konferansına davet etmek istemişler. Bloch'la beraber oraya gittik. Yolda bana Scharf'ın Güdemann'a gittiğini ve risalemi neşretmemem konusunda Güdemann'dan bana ve babama baskı yapmasını istediğini anlattı. Scharf ayrıca Güdemann'ın beni vazgeçirememesi durumunda cemaatin kendisine cephe alacağını söylemiş.

Şöyle dedim: "Güdemann'a benim gayemden vazgeçirmek için elinden geleni yaptığını teyit eden bir mektup vereceğim."

Bu bir kez daha kimsenin bana yardım etmeyeceğini, aslında herkesin beni engellemeye çalıştığını gösteriyor. Hâlbuki bu insanlar daha sonra bir muvaffakiyet yaşandığı takdirde, muhakkak benim dava arkadaşlarım olduklarını iddia edecekler. Sahip oldukları için tir tir titreyenlere gelince –örneğin Scharf'ın Viyana'da birkaç tane evi var– onlara sadece şunu söyleyeceğim: "Eğer kendinizi muhtemel kayıplara karşı korumak istiyorsanız, tek yapmanız gereken *Jewish Company* hisseleri satın almanız. Yahudi kiracılarınızı çıkarmakla burada kaybedeceğiniz şeyleri onların oraya [yeni vatanımıza] taşınmasıyla yeniden kazanacaksınız. U borusu! Burada ne kadar batarsanız orada o kadar yükselirsiniz ve bunun yanı sıra diğer tarafta aynı evlere sahip olabilirsiniz. Şirket sizin için bunları inşa edecek."

* * *

Jüdische Akademische Lesehalle'de coşkuyla karşılandım. Başkan konukları takdim ederken en uzun ve coşkulu alkış benim ismimden sonra geldi. Eğer gözlerim beni yanıltmıyorsa bu, onur konukları arasında birilerini rahatsız etmiş olabilir.

Güdemann'ın konferansından sonra gençlerin bir kısmı benim de konuşmamı istedi ve bir saat boyunca irticali olarak konuştum. Birkaç yüz öğrenci vardı. Dimdik duran insanlardı ve gözleri zekâyla parlıyordu. Kalabalık duruyorlardı ve gittikçe artan bir coşkuyla dinliyorlardı. Tam da beklediğim gibi büyük bir başarı. Uzun zaman önce bu sahnenin resmini kafamda tam da bugün cereyan ettiği gibi çizmiştim. Ben oradan ayrılırken, sokakta durup arkamdan gecenin karanlığını yırtarcasına hep bir ağızdan "*Prosit*"[69] diye tezahürat ediyorlardı.

9 Şubat

Dünkü dinleyicim olan öğrencilerden biri, Carl Pollak, "heyecanımı göstermem lazım," diyerek beni görmeye geldi. Dediğine göre şimdiye kadar harekete geçmemiş birkaç kişi benim konuşmamdan hemen sonra millî davaya destek vereceklerini beyan etmişler.

10 Şubat

Bugün Bloch'un bana verdiği *Auto-Emancipation* (Kendi kendini özgürleştirme) başlıklı broşürü okudum. Çarpıcı bir mütekabiliyet, yapısal anlamda büyük bir benzerlik. Kendi broşürüm neşredilmeden önce bunu okumamış olmam çok acı. Öte yandan bundan haberdar olmamam da iyi bir şey. Aksi takdirde kendiminkinden vazgeçebilirdim. İlk fırsatta bunu kamuoyuyla paylaşacağım ve *Zion*'da bunun hakkında bir makale yazacağım.

14 Şubat

Heyecan verici günler, kalbim hızlı atıyor ve nefesim kesiliyor. Bugün Ludassy'yle konuştum. *Wiener Allgemeine Zeitung* bu işe girecek. On beş dakikada Ludassy işin özünü kavradı ve şunu sordu: "Bunu bir dost olarak mı yoksa münekkit olarak mı inceleyeyim? Münekkit olacaksam sizi çileden çıkarabilirim."

Ben de şöyle karşılık verdim: "*Hanc veniam damus petimusque vicissim* [Affederiz, affettiğimiz için de af dileriz]. Bana kim vu-

69 Bir insanın sağlığına kadeh kaldırırken söylenen ifade.

rursa ben de ona vururum. *Je ne me laisserai pas faire* [Diğer yanağımı çevirmem]. Sıkı bir şekilde savaşacağım. Benim yanımda olanlar tarihin meşhur şahsiyetleri olacak."

"Yanınızdayım," dedi.

* * *

Bu akşam broşürümün 500 kopyası geldi. Paketi odama çıkarttığımda derinden sarsıldım. Bu broşür paketi, verdiğim kararın ete kemiğe bürünmüş hâliydi. Hayatım yeni bir dönüm noktasında.

Ardından ofise gittim. Alt-Aussee Gölü'nün kıyısındaki [*Seewiesen*] balıkçıyı hatırladım, şöyle demişti: "En önemli şey, insanın umudunu kaybetmemesidir."

15 Şubat

Sevgili babam gelip broşürümün Breitenstein'ın vitrini çoktan süslediğini anlattı. Bugün ofiste başka bir kavga olacak mı?

* * *

Bir kez daha Ludassy'yle konuştuk. Çoktan geri adım atmaya başlamış. Fikrini değiştirmiş. "Okuyucuların istediği gibi yazmalıymış." "Köşe yazısı muharriri ile başyazarın dedikleri arasında fark varmış." Kitlelerin görüşlerimi paylaşacağına inandığımı söyleyince: "Sizin için elimden geleni yapmaya çalışacağım," dedi. Buna da tamam.

Daha sonra Szeps'i görmeye gittim. Meseleyi anlamış gibi göründü fakat elinde kuruntulardan başka bir şey yok. "Bir gazete orijinal olmak zorunda değil," dedi.

"Gazeteler yeni fikirlerin propagandasını yapamaz." Meselenin üzerinde biraz düşünmek istiyor. Bu arada broşürüm kitapçılarda boy göstermeye başlamış. Benim için artık ok yaydan çıktı.

15 Şubat

Bu noktada iyi kalpli babam tek dayanak noktam. Şimdiye kadar mesele hakkında müzakerelerde bulunduğum herkes temkinli bir şekilde geri planda duruyor, olayları izliyor, doğru zamanı bekliyor. Yanımda sevgili yaşlı babamdan başkasını hissetmiyorum. Bir çınar gibi dimdik duruyor.

Oppenheim dün gece ofiste yine espriler yaptı. Broşürümün ciltli olmasını istiyor. Ben kendisine bir kopya verdikten sonra: "Eğer *meshugge* [çılgın] iseniz kendinizi de cilt yaptırın," dedi. Bu tür şeyler için hazırlıklı olmam lazım. Büyümüş sokak haylazları her zaman etrafımda olacak. Fakat otuz yılda zafer kazanmak isteyen bir adama ilk birkaç hafta çılgın gözüyle bakılması gerekiyor. Dün borsada da broşürüm hakkında bir sürü tartışma yapılmış olmalı. Hiçbir şey olmasa bile genel hâletiruhiye bana düşmanca göründü.

16 Şubat

Dr. S. R. Lanau beni görmeye geldi. Şahsında adanmış ve yetkin bir destekçi bulduğuma inanıyorum. Fikrimin coşkulu bir taraftarı gibi görünüyor. Başlıca kusuru, bağnaz bir hevesinin olması ama iyi, sağlam bir adam. Kendine hâkim, böyle enerjiye sahip insanlar harikalar yaratabilir.

17 Şubat

Tek bir yerel gazete bile henüz fikrini ifade etmedi Yine de broşürüm gittikçe nam salıyor. Tanıdıklarım şunu soruyor: "İnsanların konuştuğu bu broşürü siz mi kaleme aldınız? Bu şaka mı yoksa ciddi bir şey mi?"

Şöyle cevap verdim: "Ölümüne ciddi. Tabii ki böyle bir şeyi üstlenen insan evvela sokak haylazlarının peşinden koşmasına hazırlıklı olmalı. Ancak maalesef 'büyümüş sokak haylazları' diye de bir şey var."

Eğer bugün ofiste hiçbir şey olmazsa, aşağıdaki mektubu Badeni'ye göndereceğim.

Ekselansları,

Son defa tarafınızdan kabul edilme şerefine nail olduğumda, konuşmanın yönünü günümüzün muallaktaki problemine getirmek suretiyle haddimi aşan bir özgürlük sergiledim. Bu mesele – Ekim ayının sonunda– Lueger'in durumuydu. Ekselansları, "Eğer onun seçilmesini tasdik etmezseniz, bir bütün olarak Yahudi nefretini onaylıyor olacaksınız," dediğimde duyduğunuz hayreti fark etmiştim. Bunu söylememin nedeni, şimdi size takdim etmekte olduğum ve o dönemde de zaten hitama ermiş olan risalemdi. Hafızanızda küçük, kısa vadeli bir kehanetle yer edinmek istemiştim. Böylece daha sonra benim bu siyasi risalemi itinayla okuyabilirdiniz.

Bu risale muhtemelen belirli bir kargaşaya neden olacak: kahkahalar, çığlıklar, feryatlar, suistimal, yanlış anlaşılma, hamakat, basitlik...

Bütün bu şeyleri âzami sükûnetle karşılayacağım. *Les chiens aboient –la caravane passe* [İt ürür, kervan yürür]. Fakat ekselanslarının, politika açısından ilginizi çekecek olan bu siyasi risalemi acımasız tartışmalara kurban gitmeden okumalarını istirham ediyorum. Bunu kendi önyargısız nazarınızla mütalaa etmenizi umuyorum. En önemli meselelere sadece hafifçe temas ettiğimi o zaman fark edeceksiniz... (burada kesiliyor).

18 Şubat akşamı

Öğleyin ofisteyken, üniversitede öğretim görevlisi Feilbogen ziyaretime geldi ve broşür hakkında benimle konuşmak istediğini söyledi. "Bu, siyonist edebiyatının şimdiye kadar ürettiği en önemli şey!" vs. daha başka iltifatlar.

Öğleden sonraysa evime gelip broşürümün ciddiye alınması mı gerektiğini yoksa sadece siyonizmin satirik bir sunumu mu

olduğunu sorarak lafa girdi. Çok şaşırdım ve şöyle cevap verdim: "Bu Alkibiadisvari[70] jestler için yaşlandım." Ardından saatlerce lafı uzatıp durdu, kâh ondan bahsetti kâh bundan şikâyet etti. O kadar sıkıldım ki Badeni'ye hitaben kaleme aldığım mektuba devam edemedim. İşin doğrusu bundan sonra içimden bir şey yapmak da gelmiyor.

Ancak akşamleyin ofiste (anti-Semitist) *Deutsche Zeitung*'un yarın konu hakkında bir başyazı neşredeceğini işittim. Muhtemelen suistimal. Fakat diğer gazetelerin vereceği cevap açısından her hâlükârda önemli. Şimdi bir kez daha Badeni'ye yazma isteği geldi.

* * *

(Badeni'ye yazdığım mektubun devamı).

Her devlet, bünyesindeki Yahudiler üzerinde hak iddia edecektir. Peki, bu iddialardan ne olacak? Bu, risalemde değinip geçtiğim siyasi açıdan dakik pek çok meseleden biridir. Ekselanslarına diğer meselelerin yanı sıra bu konuda da ziyadesiyle detaylı ve belki de tatminkâr izahlarda bulunmaya hazırım.

Yahudi Devleti'nin dünya için bir gereklilik olduğuna inanıyorum ve tam da bu yüzden vücuda gelecek. Böyle bir çağrıda bulunan birisi öncelikle peşinden alay ederek koşan sokak haylazlarına maruz kalacaktır ve ayrıca büyümüş sokak haylazları da olacaktır. Kitlelere gelince, belki bunlar da katıla katıla gülecek. Nitekim her hâlükârda meseleyi bir anda idrak edemeyecekler ve her iki cephede de kitlelerin bir kısmını basın mensupları teşkil edecek. Bunlar halkın kafası karışık saçmalıklarına kulaklarını dikmişler, kardeşlerine rehberlik etmek yerine kim nereye çekerse oraya gidecekler.

Ekselansları, bu sözleriniz daha sonra minnet borcu nedeniyle istemeye istemeye reddetmek zorunda kaldığım teklifinizi o vakit düşünmeme neden olmuştu. Beni öncelikle yakın ilişkide güvenilir bir insan olarak bilmenizi isterdim. Ayrıca biraz vakit geçin-

70 Antik Yunan'da general ve devlet adamı.

ce Yahudilerin vahim durumlarından çıkış yolunun bu olduğunu size göstermek isterdim. *Deutsche Zeitung*'da bugün çıkan başyazı oldukça toy ve kendi kendiyle çelişiyor; yazar açık bir şekilde broşürümü anlayamamış, zira modern hayatın koşullarını bilmiyor. Teklif ettiğim şey, Yahudi meselesinin düzenlenmesinden fazla bir şey değil ve kuşkusuz bütün Yahudilerin göç etmesinden ibaret de değildir. Bu proje en azından şu anda anti-Semitist olan ülkelerin ekonomik olarak zayıflatılmalarını gerektirebilir ve gerektirecektir de.

Ancak benim fakir Yahudi kitleleri için açmaya çalıştığım kapıdan, planımı doğru anlayan Hristiyan bir devlet adamı dünya tarihine giriş yapacak. Buna hızlı, doğrudan siyasi avantajların da eşlik edeceğini vurgulamıyorum bile.

Ekselansları, broşürümün sessiz kaldığı bütün bu fikriyata âşinalık kazanmak isterseniz, zatıâlileriyle hususi bir görüşme yapmayı istirham ediyorum. Belki bir akşam.

Bu görüşme hakkında kimse benden bir şey duymayacak.

Ekselanslarının en hürmetli ve itaatkâr bendesi,

Dr. Th. Herzl

(19 Şubat günü postaya verdim.)

* * *

19 Şubat

Franz-Josefs rıhtımında tekstil tüccarı ve emlak sahibi olan yaşlı Heit buradaydı ve beni şimdiye kadar anti-siyonist olan "Sendika"da bir konferansa katılmam için davet etti. Dediğine göre yarım saat önce broşürümü okuyana kadar bu tür şeylere ilgi duyacağını imkânsız zannediyormuş. Lâkin ben onun fikrini tamamen değiştirmişim ve emlakini zararı pahasına satıp [yeni ülkemize] deniz aşırı yolculuğa çıkmaya hazırmış.

20 Şubat

Fremdenblatt'tan Wilheim, hakkımda "çıldırdı" [*meshugge*] söylentilerinin dolaştığı "komik" bir mektuptan bahsetti. "Doğru mu?" diye soruyor.

21 Şubat

Dün Kadimah'ta bir öğrenci partisine katıldım. Öğrenciler beni alkış yağmuruna tuttu. Bir konuşma yapmam gerekiyordu. Konuşma alelade ve mutedildi. Sarhoşvari bir coşku uyandırmak istemedim. Onları çalışmaya sevk ettim ve sağlıksız fanatizme karşı uyardım. Hiçbir zaman *Zion*'a ulaşamayabiliriz. O hâlde *Zion*'u kendi içimizde aramalıyız.

Avukat Ellbogen bir başka toplantıdan geldi ve bize Dr. Feilbogen'in orada benim fikrimi destekler mahiyette harika bir konuşma yaptığını anlattı. Dr. Landau ise bana hareket için haftalık bir gazete kurmayı önerdi. İşte bu bana uyar ve bunu değerlendireceğim. Bu haftalık gazete benim aracım olacak. Landau'nun bir başka güzel fikri var. *Correspondence de l'Est* yayıncısı Newlinski, sultanın dostuymuş. Belki bizim için *bahşiş* mahiyetinde bir egemenlik statüsü temin edebilir.

Kozmian'ı da düşünüyorum. Landau'yu ona göndereceğim ve meseleye ilgisini çekmeye çalışacağım.

23 Şubat

Dün Concordia Club'da Mükâtebe Dairesi'nden Hükümet Konseyi üyesi Hahn benimle dalga geçmeye çalıştı: "Yahudi Devleti'nde ne olmak istersiniz? Başvekil mi Temsilciler Meclisi Başkanı mı?"

Şöyle cevap verdim: "Benim üstlendiğim şeyi üstlenen birisi, ilk önce sokak haylazlarının ayağına dolanmasına hazır olmalıdır."

Bunun üzerine bozulup yanımdan ayrıldı.

* * *

Vokstheater'da pek çok gazeteciyle konuştum. Şehirde broşürüm konuşmaların mevzuu olmuş. Bazı insanlar bana gülüyor. Fakat genel anlamda risalem hakkındaki kanaatin ciddi tonu, tesir bırakmış gibi görünmektedir. Herman Bahr, aleyhimde bir şeyler yazacağını, zira insanların Yahudiler olmadan yapamayacağını anlattı. *Pas mal* [fena değil]!

23 Şubat

Dr. Landau buradaydı. Meseleyi şahsen müzakere edebilmem için kendisinden Kozmian'la konuşmasını istedim. Landau, Yahudi Devleti'inda tarımı ihmal ettiğimi düşünüyor. Bunun cevabı basit: Tarım kooperatif cemiyetlerimiz ve küçük zirai sanayicilerimiz olacak. Her iki zümre de Jewish Company'den teçhizat için kredi alacak.

Ardından dil meselesine geçtik. Pek çok siyonist gibi Landau da İbranice taraftarı. Bana göre ana dil, serbestçe kabul görmeli. Eğer biz neo-İbrani bir devlet kurarsak bu sadece bir Yeni Yunanistan olur. Fakat kendimizi lengüistik bir getto içine kapatmazsak, bütün dünya bizim olur.

Viyana'da benim hakkımda espriler yapıyorlar. Julius Bauer şöyle diyor: "Filistin'e gidersek bana uyar. Ama ben başında Büyük Herzl'in[71] olduğu bir cumhuriyet istiyorum."

26 Şubat

Westungarischer Grenzbote'de anti-Semitist Mebus Simonyi tarafından kitabım hakkında kaleme alınmış bir başyazı var. Benden bir şövalye gibi bahsediyor.

27 Şubat

Daily Chronicle, *Yahudi Devleti* adlı eserim hakkında ressam Holman Hunt ve Sir Samuel Montagu'yla yapılan röportajları yayımladı. Holman Hunt bu fikrin öncüsü olduğunu iddia etmiş, zira benim makalem *Jewish Chronicle*'da çıkmadan önce kendisi

71 Zohn'un notu: Burada "Büyük Dük" anlamındaki Almanca Grossherzog kelimesi cinasla Grossherzl (Büyük Herzl) olarak kullanılmıştır.

İngiliz bir Yahudi'ye mektup yazmış. Montagu da [Osmanlı] sultana Filistin için iki milyon pound teklif edilebileceğini düşünüyor.

* * *

Fremdenblatt'tan Neumann'ın bana yazdığına göre finans çevrelerinde en ölçüsüz methiyeler ve ithamlar kitabım üzerinde toplanmış. Eserimin kimseyi duyarsız bırakmayacağını biliyordum.

* * *

Kozmian, Bacher'i görmek için ofise geldi. Kendisini bekleme odasına aldım. Landau da yanına geldi. Fakat daha önce benim broşürümü muhtemelen Badeni'den duymuş. Kozmian şöyle dedi: "*Il parait que c'est très excentrique* [Oldukça eksantrik görünüyor]." Şöyle cevap verdim: *C'est un dérivatif* [Bu sadece bir yan ürün]."

28 Şubat

Dünkü Viyana Kent Konseyi Seçimleri beni bir kez daha haklı çıkardı. Eylül ayından beri anti-Semitist oylar muazzam bir artış kaydetti. Her yerde büyük çoğunluk sağladılar; liberalizmin "kalelerinde" dahi: Innere Stadt ve Leopolstadt.

Bugünkü başyazımız oldukça mülayim.

* * *

Nordau'dan beni gurura sevk eden coşkulu bir mektup aldım. Yahudi Devleti adlı eserimin "büyük bir başarı," bir "vahiy eseri" olduğunu düşünüyor.

1 Mart

Ludassy, *Wiener Allgemeine Zeitung*'da bana saldırmış. "Siyonizm, ümitsizlikten doğmuş bir deliliktir. Kuruntularıyla beraber defolsun!"

Personelindeki mizahçılarından biri "Göç Eden Makabiler" hakkında alaycı bir iğneleme yapmış.

* * *

Zeit'ta Profesör Gomperz siyonizme saldırmış ve "çıkış noktası" olarak benim kitabımı kullanıyor. Lâkin kitabı okumadığını söylüyor.

Siyonistler Birnbaum, Jacom Kohn ve Landau bana müşterek bir ziyarette bulundular ve kendi aralarında kavgaya tutuştular. Kohn, Landau'ya karşı; Kadimah, Gamalah'a karşı. Birnbaum, halkı harekete geçirmenin haftalık bilimsel yayınlarla sınırlı olmasını istiyor. Landau her yerde halk galeyana gelsin istiyor, Kohn ise bunu sadece Viyana'da istiyor. Bunların kaba düşmanlıklarına şahit olmak, açık bir şekilde insanın şevkini kırıyor. Birnbaum kesinlikle beni kıskanıyor. Benim şahsî kazanç peşinde olduğuma dair aşağı seviyeli Yahudilerin kaba ya da alaycı bir dille ifade ettikleri şeyleri bu kültürlü, nezih insanın imalarında yakalıyorum. İçeriden ve dışarıdan beklenen bu kin, çoktan ulaşmış durumda. Birnbaum'u kıskanç, kibirli ve dogmatik buluyorum. İşittiğime göre siyonizmi çoktan bırakmış, sosyalizme intisap etmiş, lâkin benim yazım onu yeniden *Zion*'a itmiş.

* * *

2 Mart

Herman Bahr beni görmeye geldi. Dediğine göre Eski Viyana'da, Bauernfeld'dekilerin yanı sıra Grillparzer kültünün edebiyat toplantılarının müdavimleri olan yüksek entelektüel mahfillerin Yahudileri de benim yüzümden dehşete kapılmış.

Bu da beklenen bir şey.

* * *

Hamlin'de Profesör Schneidewin diye birisi bana, *Yahudi Devleti* adlı eserim nedeniyle kendisinin bir broşürde sunduğu çözümün yanlış olduğuna kanaat getirdiğini yazdı. Kendisi aynı zamanda "daha iyi" anti-Semitistlerin bakış açısını temsil eden bu 162 sayfalık broşürü gönderdi.

3 Mart

Semlin'de moda ürünleri tüccarlığı yapan S. Waizenkorn bana, Jewish Company kurulur kurulmaz Semlinli bütün Yahudilerin her şeylerini toplayıp göç etmeye hazır olduklarını yazdı.

4 Mart

Şimdiye kadarki en hararetli destekçim Pressburglu anti-Semitist İvan von Simonyi. Kendisi övgü dolu başyazılarla beni destekliyor ve her birinden de ikişer nüsha gönderiyor.

* * *

Bugün Dr. Birnbaum mali sıkıntılarından dem vurduğu bir mektup gönderdi. Ona yirmi gulden verdim ve buraya kaydettim. Çünkü bana düşmanlık beslediğinden ve bu düşmanlığı artacağından eminim.[72]

Benimle konuşurken Landau'yu küçümsedi. Akşamleyin Landau'nun düzenlediği toplantıda sosyalist eksenli bir konuşma yapmış ve Landau'nun raporundan anladığım kadarıyla bu konuşma, programda olan broşürümün müzakeresine karşı iğneleyici sözler içeriyormuş. Bunlar insanın şevkini kıran gözlemler.

Landau daha sonra bana Birnbaum'un Filistin'de sosyalist lider olmak istediğini yazdı. Henüz ülkeyi ele geçirmedik. Fakat çoktan parçalamayı kafalarına koymuşlar.

6 Mart

Şimdiye kadarki en şiddetli saldırı *Müncher Allgemeine Zeitung*'da A. Bettelheim tarafından geldi. Risalemi "Yahudi İsviçre'sinin kurucu metni" olarak görmüş. Cımbızlama yöntemiyle heterojen iktibaslar bir araya getirilmiş.

72 Zohn'un notu: Herzl bu son cümlenin üzerini çizmiş.

7 Mart

Bacher artık bana cana yakın davranıyor. Bu ise ofiste dikkat çekiyor ve bariz bir şekilde insanların bana hüsnüzanla yaklaşmasını sağlıyor.

* * *

Berlin'deki *Allgemeine Israelitiche Wochenschrift*'te Klausner (*Börsen-Courier*'den) beni sert bir dille eleştiriyor ve kitabımı "tenkit ediyor". Bunu da prömiyerde başparmaklarını aşağı çevirerek memnuniyetsizliklerini sergileyen Berlin tiyatrosu sırtlanlarının bozuk ağızlı tonuyla yapıyor.

Bu haftalık yayının editörü, istediğim kadar sert bir cevap vermem için beni davet etti. Lâkin hiçbir cevap vermeyeceğim.

7 Mart

Buradaki siyonistler risaleme destek mahiyetinde toplantılar düzenlemek istiyorlar.

9 Mart

Berlin'deki "Genç İsrail" derneği büyük bir dinleyici kitlesi önünde halka açık bir konferans vermem için davet etti. Benzeri davetler gibi bunu da geri çevirdim.

10 Mart

Kolomea'daki *Ha-am* gazetesi emrime girdi. Sofyalı Dr. Bierer'den coşkulu bir mektup aldım. Oradaki başhaham beni Mesih kabul etmiş. Bu seneki Pesah Bayramı'nda Bulgaristan'da ve İspanya'da büyük bir dinleyici topluluğu önünde bu neşrim hakkında bir vaaz verilecek.

* * *

Viyana'daki İngiliz Elçiliği din görevlisi olan Muhterem William H. Hechler bana uğradı. Bir peygamberin uzun, aksakalına sahip hoş, hassas bir adam. Çözümüm onu heyecanlandırmış. O da benim hareketimi "peygamber buhranı" olarak görüyor. İki

yıl önce böyle bir şeyi öngörmüş. Zira [Halife] Ömer'in hükümranlığından (637-638) kalma bir kehanete göre, 42 peygamber ayından, yani 1260 yıl sonra, Filistin'in yeniden Yahudilerin eline geçeceğini hesaplamış. Bu da 1897-1898 yıllarına tekabül ediyor. Kendisi kitabımı okur okumaz Büyükelçi Monson'a koşmuş ve şöyle demiş: "Önceden takdir edilen hareket burada!"

Hechler hareketimin bir "Kitab-ı Mukaddes" hareketi olduğunu beyan ediyor. Hâlbuki ben her açıdan rasyonel bir şekilde ilerliyorum. Risalemi bazı Alman prenslerinin eline vermek istiyor. Baden'in büyük dükünün aile fertleri için özel öğretmenlik yapmış. Alman kayzerini tanıyor ve beni huzura çıkarabileceğini düşünüyor.

14 Mart

Viyana Üniversitesi'nde büyük bir heyecan var. "Aryan" düello dernekleri bundan sonra Yahudilere silah vermeme kararı almış, zira bütün Yahudiler itibar yoksunu ve korkakmış. Genç dostum Pollak ve bir başka Yahudi, yedek subay olan iki anti-Semitist'e düello için meydan okumuş. Bunlar düelloyu reddedince bu iki Yahudi meseleyi genel komutanlığa bildirmiş. Ardından bu ikisini bölge komutanlığına sevk etmişler. Bu karar çok önemli çünkü Yahudilerin Avusturya ordusundaki müstakbel pozisyonlarını gösteriyor.

Oğlu şimdi üniversitede olan Benedikt'i ve Bacher'i yanıma aldım. İkisi de bu mesele hakkında küplere binmiş durumda.

15 Mart

Benedikt, *Economist*'te zengin Yahudilere buyurgan bir çağrıda bulundu. Yahudi savaşını sadece fakir ve genç Yahudilere yüklememelerini söylüyor. Çıkardığım sonuç dışında Benedikt, bu makalesinde bütünüyle benim siyasi risalemin zemininde görüşlerini serdediyor.

Dün, pazar günü öğleden sonra Muhterem Hechler'i ziyaret ettim. Albay Goldsmid'in yanında kendisi şimdiye kadar bu harekette tanıdığım en sıra dışı insan. Dördüncü katta yaşıyor; pencereleri Scillerplatz'a nâzır. Merdivenden çıkarken bile kulağıma org sesi geliyordu. Girdiğim odanın her duvarı boydan boya kitaplarla doluydu. Hepsi de Kitab-ı Mukaddes.

Oldukça aydınlık bir odanın penceresi açıktı ve içeriye temiz bahar havası giriyordu. Bay Hechler ise bana Kitab-ı Mukaddes hazinesini gösteriyordu. Ardından mukayeseli tarih haritasını ve nihayet bir Filistin haritasını önüme açtı. Bu, dört yapraktan oluşan büyük bir askerî personel haritasıydı. Yere serildiğinde bütün bir zemini kaplıyordu.

"Sizin için zemini hazırladık," dedi Hechler muzaffer bir edayla. Hesaplarına göre yeni tapınağımızın nerede olması gerektiğini gösterdi; Beytülahm'de! Zira burası ülkenin merkeziydi. Bana ayrıca kadim Tapınak'ın modellerini gösterdi. "Sizin için zemini hazırladık."

Bu konuşmamızı iki İngiliz hanımefendisinin ziyareti kesti. Hechler Kitab-ı Mukaddeslerini, muhtelif yerlerden aldığı süs eşyalarını, haritalarını vs. onlara da gösterdi. Bu sıkıcı inkıtadan sonra kendi bestelediği bir siyonist şarkısını benim için orgla çalıp söyledi. Bana İngilizce dersleri veren kadından Hechler'in bir münafık olduğunu duymuştum.[73] Lâkin bence kendisi, koleksiyoncu tuhaflıklarına sahip saf bir vizyoner. Her şeye rağmen onun bu saf coşkusunda bir cazibe var ve bana şarkı söylerken bunu özellikle hissettim. Daha sonra meselenin kalbine geldik. Ona şöyle anlattım: "Sorumluluk bilinci olan ya da olmayan bir devlet adamıyla doğrudan dışarıdan fark edilir bir temas kurmalıyım. Yani nâzırlardan biriyle ya da bir prensle. Ardından Yahudiler bana inanacaklar ve sonra beni takip edecekler. Bunun için

73 Zohn'un notu: Günlüklerdeki cinas örneklerinden biri daha. Buradaki "münafık (hypocrite)" kelimesi orijinal metinde Almanca "*Heuchler*" olarak kullanılmıştır ve Hechler'i ima etmektedir.

en uygun kişi Alman kayzeri. Eğer bu görevi yerine getireceksem birileri bana yardım etmeli. Şimdiye kadar insanlar bana sadece köstek oldu ve gücümü tüketiyorlar."

Hechler hemen Berlin'e gitmeye ve Prens Günther ve Prens Heinrich'in yanı sıra saray papazıyla konuşmaya hazır olduğunu söyledi. Seyahat masraflarını karşılamaya gönüllü olacak mıyım? Tabii ki ona bunu o anda vadettim. Bu masraf birkaç yüz gulden tutacaktır ki kuşkusuz bu, benim şartlarımda kayda değer bir fedakârlık. Fakat kayzerle konuşma umuduyla bu riski almaya gönüllüyüm.

Aynı zamanda, henüz yeterince tanımadığım Hechler'in seyahat etmeyi seven meteliksiz bir din adamı olabileceğini ve en sonunda dönüp "Kayzerle görüşmek mümkün değil," diyebileceğini de fark ettim. Fakat kayzer kendisiyle görüşse bile, onun bu hükümdar ailelerini nasıl etkileyebileceğine dair hiçbir fikrim yok. Önceki deneyimlerime istinaden diyebilirim ki yüksek mevkideki insanlar geri kalanlarımızdan daha geniş kapsamlı akıl yürütüp meseleleri daha açık bir şekilde görmüyorlar. Dolayısıyla Alman prenslerin bu eski hocalarının koleksiyonerlere özgü tuhaflığına gülmeleri ve onun saf hayallerinin suyuna gitmeleri muhtemeldir. Bu durumda sorun şu: kendisi Berlin'e geldiği zaman, sırtına alaycı bir şekilde dostça vurup "İhtiyar Hechler, Yahudilerin seni galeyana getirmelerine izin verme!" mi diyecekler? Yoksa Hechler onları yönlendirecek mi? Her hâlükârda "Herzl'in isteğiyle geldim," dememesi için tedbirimi alacağım.

Viyanalı Yahudi bir gazetecinin sorgulayıcı gözlerinden bakıldığında kendisi sıra dışı bir insan. Fakat her açıdan bize aykırı olanların onu tamamen farklı bir şekilde gördüğünü aklımdan çıkarmamam lazım. Bu yüzden onu Berlin'e gönderirken aklımda şöyle bir çekince var. Ben, kendisinin sadece seyahat masraflarını yıkmaya çalıştığı bir enayi miyim?

Kuşkusuz, belirli emarelere binaen, onun kâhinlere inanan biri olduğunu söyleyebilirim. Örneğin şöyle demişti: "Tek bir tereddüdüm var: kehanetin tahakkuku için hiçbir katkıda bulun-

mamalıyız. Fakat bu tereddüdüm bile zail oldu, zira siz çalışmaya bensiz başladınız ve ben olmadan da tamamlayacaksınız."

Öte yandan, kendisine inanmamı sağlayan bu emareler sahteyse, en azından gayem için faydalı bir araç olacaktır. Bizim Kudüs için yola çıkışımızı kaçınılmaz görüyor ve bana, kutsal beldede beraber dolaşırken içerisinde büyük Filistin haritasını saklayacağı palto cebini gösterdi. Bu, dünün en hakiki ve ikna edici detayıydı.

* * *

Akşemleyin kayınbiraderim Leo'dan, etrafındaki Yahudiler nezdinde dolaşan bütün art niyetli dedikoduları öğrendim. Bu insanlar "benim şimdiki pozisyonum açısından, lüzumu olmadığı hâlde, niçin böyle bir işe teşebbüs ettiğimi" anlamamışlar.

Ona önceki gün Profesör Leon Kellner'in bana söylediği sözlerle cevap verdim: "Yahudilikle yaşayan Yahudiler vardır ve Yahudilik için yaşayan Yahudiler vardır."

Lâkin bu söz, şimdi benim Don Kişotçuluğumla alay eden aynı Yahudilerin, kıskançık eseri olarak, daha sonra başarı geldiğinde bana kurnaz bir spekülatör demelerini engellemeyecek. Bu insanlar bizim örneğimizle eğitilmeli.

* * *

İnsanlar Viyana'da öğrencilerin tatmin konusundaki tartışmalarının benim broşürümden kaynaklanıyor olabileceğini söylüyorlar.

* * *

Norddeutche Allgemeine Zeitung'un geçen perşembe günkü sayısında broşürüm hakkında neşredilen bir başyazı burada galeyana neden oldu ve tabii ki Berlin'de çok daha fazlasına neden olduğunu düşünüyorum.

17 Mart

Dün *Wiener Mode* editörü Heinrich Steiner beni görmeye geldi. Belirli kanaatleri olan iyi niyetli, yetenekli ve kararlı bir zat olarak beni etkiledi. Emrimde olduğunu bildirdi. Ona ilk başta gerekli tanıtım faaliyetlerinin nasıl yapılacağına dair fikirlerimi bildirdim. Kendisine *Wiener Allgemeine Zeitung*'u ya da *Szeps' Tageblatt*'ı satın almasını ve bir siyonist gazetesine dönüştürmesini söyledim; sahne arkasından kendisine yardım edeceğimi de ilave ettim. Bu şekilde Viyana'daki ilk dostlarımıza (Landau, Birnbaum, J. Kohn vs.) iyi pozisyonlar sağlamak suretiyle ilk ödüllerini verebiliriz.

Steiner'le iki buçuk saat konuştuk ve ben sokakta kendisine derin kapanış sözleri söylerken duygu dolu bir şekilde şu cevabı verdi: "Şimdi hissettiğim şey benim için çok fazla."

17 Mart

Sofya'da Prens Sekreteri Martin Fürth'e mektup:

Sevgili Dostum,

Mektubuma cevabınızı yazmadan önce size bir kez daha yazmak mecburiyetindeyim. Kongre kataloğu için telgraf çekmeniz hasebiyle (ki katalog bugün size ulaşacaktır), sizde istifade edebileceğim bir haşinlik gördüm. Bu konuda savaşırken bana tavsiye ya da yardım edebilirsiniz

Broşürüm yüzünden Viyana'da malum Yahudilerin bana saldırırken sergilediği kalleşliğin tasviri kabil değil. İlk önce beni deli yerine koymaya çalıştılar. Bu şirin tedbir fiyaskoya dönüşünce ve saygın "Hristiyan" gazetelerin tavrı –özellikle *Norddeutche Allgemeine Zeitung*'daki bir başyazı– insanların beni ve planımı ziyadesiyle ciddiye almasına neden olunca, başka kirli tezgâhlar kuruldu. Dün, muhaliflerimin en sefillerinin çöreklendiği belirli bir gazeteci yuvasından, müteakip yalanın yayıldığını öğrendim: dediklerine göre broşürümü sadece "Baron Hirsch'in Yahudi kolonilerinin genel müdürü pozisyonu için yaptığım başvurunun

reddedilmesi nedeniyle kendisinden intikam almak için" neşretmişim. Ayrıca birisi bana bu yalanın malum gazeteci yuvasına *Alliance Israélite*'nin buradaki şubesine yakın biri tarafından iletildiğini anlattı.

Eğer birileri bu iftirayı somut bir şekilde yayımlayacak cesarete sahip olsaydı çok memnun olurdum. Çünkü o zaman bu çakalların birkaçının kulağını çekebilirdim. Maalesef bunun için biraz daha beklemem lazım çünkü şu anda Viyana'da bana tepkisiz kalarak tepkilerini gösteriyorlar. Bu tepkisizliğin neticesi, projemin Viyana'daki bütün kesimlerde ve mahfillerde istikrarlı ve heyecanlı bir şekilde tartışılıyor olmasıdır. Fakat bu da muhaliflerimin kabalıklarının el altından yayılmasına neden oluyor ve buna bir çare düşünmeliyim.

Siz ne düşünüyorsunuz? Bu uydurma ifadenin izi, Baron Hirsch'in yakın çevresine kadar sürülebilir mi? Eğer cevap evetse, sizce bunu kim yapabilir? Ben Hirsch'i şahsen acımasız bir adam olarak görüyorum fakat böyle bel altından vuracak kadar değil. Belki siz onu, işin hakikatini açıkça beyan etme konusunda ikna edebilirsiniz, yani benim kendisine hiçbir müracaatta bulunmadığımı, lâkin broşürümdeki aynı argümanlarla onu bir görüşme konusunda ikna etmeye çalıştığımı ve pek çok mektupta kendisinin şimdiye kadarki çabalarının yanlış yönlendirildiğini ifade ettiğimi kamuoyuyla paylaşması konusunda...

Size hitaben kaleme alacağı bir mektupta birkaç satırla bunları beyan edebilir. Bunu kendisinden nasıl isteyeceğinizi en iyi siz bilirsiniz. Ben şahsını sağlam karakterli biri olarak tanıyorum. Şu anda kendisi hiçbir şekilde işime yaramaz ve daha sonra kendisiyle karşı karşıya gelme ihtimalimiz de mahfuzdur. Lâkin gerçekten zannettiğim gibi biriyse, benim bu haklı dargınlığım hakkında siz kendisine birkaç satır yazmanız durumunda, derhâl hakikati *loyalement* [sadık bir şekilde] teyit edecektir.

Şimdi bana havlayan köpeklere gelince, onların boyunlarını kıracağım. *Cirque d'Été* civarında Yahudi meselesini tartıştığımızdan beri epey mesafe katettim [*J'ai fait du chemin*]. Çok yakında

sürpriz bir şey duyacaksınız. Lâkin insan *bonne surprise* [güzel bir sürpriz] konusunda ağzını sıkı tutmalı. Benim yaptığım da bu.

Lütfen ivedilikle size ne kadar güvenebileceğimi bildiriniz, zira bu sefih saldırıyı karşılıksız bırakmayacağımı bilirsiniz. Eğer bu yöntemle olmazsa, bir başkasıyla olacak.

En içten selamlarımı sunarım.

Saygılarımla,

Th. Herzl.

* * *

17 Mart

Dr. Beck, ebeveynimin eski aile hekimi, beni muayene etti ve heyecanın neden olduğu bir kalp rahatsızlığı teşhis etti. Benim Yahudi davasıyla niçin bu kadar uğraştığımı anlayamıyor. Ayrıca kendisinin takıldığı Yahudiler arasında da hiçbiri bunu anlayamaz.

26 Mart

Yayıncı Breitenstein bana Güdemann'ın *Yahudi Devleti* adlı çalışmam hakkında bir konferans vermeyi reddettiğini anlattı. Dediğine göre benim bakış açım siyasiymiş, kendisininki ise dinî. Onun bakış açısına göre benim ilahi takdiri öngörme teşebbüslerimi onaylamaması gerekiyormuş. Bir başka deyişle; cesaret edemez. Artık bunu bir fırsat olarak görmüyor. Kitabıma muhalif olan zengin Yahudilerden korkuyor.

Daha önce Bloch'un *Wochenschrift*'inde konu hakkında bir makale yazması gerekiyordu.

* * *

Sofyalı "Zion" cemiyeti, beni lider ilan ettikleri coşkulu bir beyanname gönderdi.

Sokakta banka müdürü Dessauer'le karşılaştım. İhtiyacım olan gazeteyi finanse etmeye hazır. Gazete için bir milyon gulde-

ne ihtiyacım var. Bu gazeteyle diğer gazetelere ve yüksek finansal imkânları olan dik başlı Yahudilere boyun eğdireceğim. Fakat Dessauer'in karamsarlığı üstünde. Bundan bir hafta sonra bir nevi bıkkınlık sergileyecek. Her hâlükârda, bir sonraki adımım, sağlam bir temel üzerinde tanıtım kampanyamızı başlatmak olmalı.

29 Mart

Yahudi öğrenci derneği Unitas'ın *Seder*'i[74] vardı. Üniversite'de öğretim görevlisi olan Friedmann bu bayramın tarihini anlattı. Her şeyden önce Pesah bayramı bizim en güzel ve anlamlı bayramımız. Yanına oturdum. Daha sonra benimle kısa ve hususi bir konuşma yaptı ve bana "bütün insanları büyüleyen" Sabetay Sevi'yi hatırlattı, ayrıca öyle bir göz kırptı ki âdeta benim de böyle bir Sabetay olmam gerektiğini söyler gibiydi. Yoksa zaten öyle olduğumu mu söyledi?

30 Mart

Tuhaf destekçim Pressburglu anti-Semitist İvan von Simonyi beni görmeye geldi. Yahudilere çarpıcı derecede sempati duyan bir altmışlık, kurnaz, konuşkan bir adam. Konuşmasında mantıklı ve mantıksız şeyler iç içe. Ritüel cinayet yalanına[75] inanıyor fakat bunun yanında en parlak, en modern fikirlere sahip. Beni seviyor!

3 Nisan

Marmorek ailesinden üç kardeş, tumturaklı bir ciddiyetle hareketime bağlılıklarını bildirdiler. Pastör Enstitüsü'nde çalışan Parisli Marmorek "kendisi ve mimar kardeşinin bana katıldıklarını ve bundan heyecan duyduklarını bildirmek için" avukat olan küçük kardeşiyle ofiste ziyaretime geldi.

5 Nisan

Viyana "Zion" cemiyetinden Dr. Schnirer ve Dr Kokesch, faaliyetlerime siyonist gruplarının desteğinden emin şekilde devam

74 Pesah bayramının ilk gecesi düzenlenen geleneksel Yahudi yemeği.

75 Anti-Semitistlerin inancına göre Yahudilerin dini ritüellerde kanlarını kullanmak için Hristiyan çocukları öldürmesi.

etmem gerektiğini bildiren bir kararname getirdi. Schnirer bütün dünyadaki Yahudi entelektüeller arasında dolaşacak bir çağrı yapılmasını istiyor. Burada 15 ilâ 20 kişiden müteşekkil bir heyet tesis edilecek, her biri diğer şehirlerdeki üç dört arkadaşına bu çağrıyı gönderecek. Bu şekilde binlerce imza toplanacak. Bu da bana kayda değer bir destek verecek.

7 Nisan

Son birkaç günde Steiner ve Dessauer'le ihtiyaç duyulan günlük bir gazetenin finansmanı amacıyla görüşmeler yapıldı. Berbat bir iş.

9 Nisan

Dr. Beer Hofmann "başlangıç kurumu" için şu fikirde; bütün Asya'nın akın edeceği ve aynı zamanda Şark'ın hıfzıssıhhasının geliştirileceği bir tıp okulu. Kendisi ayrıca abidevi bir çeşme için de tasarım yapmış; kayaya vurup su çıkaran Mûsâ.

10 Nisan

Carl Bleicher adında bir "serbest araştırmacı" bana uğradı. İlk önce onu, bir kitap için en mütevazı sadakaları toplamak amacıyla sokağa çıkmış bir *shnorrer* [dilenci] zannettim. Fakat benden hiçbir şey kabul etmedi ve bir propagandacı olarak emrime girdi. Fakirlerin nasıl etkilendiğinin bir göstergesi olduğu için bunu kaydediyorum. Sadaka olarak verilen guldenlerle ve on *kreutzer*le[76] yaşayan bu yaşlı adam, cüzdanını açıp bana gösterdi ve bağış teklifimi reddetti. Benim tesirimle Baron Hirsch'inki arasında en büyük fark budur. Ondan dilenirler fakat onu sevmezler, lâkin beni severler. Bu yüzden ben daha güçlüyüm.

13 Nisan

"Liberal" İhtiyar Heyeti üyesi Dr. Alfred Stern bugün beni görmek için ofise geldi ve kesinlikle bana yaklaşmaya çalışıyordu. Birinin Yahudi davasını destekliyor olmasının ve kendi konuştu-

76 Önceleri Almanya ve Avusturya'da tedavülde olan gümüş ya da bakır sikke.

ğu dilde konuşmasının iyi bir şey olduğunu söyledi. Ben de ona şöyle dedim: "Bize katılın ve size popülerlik temin edelim. Kamuoyuyla şunu paylaşın: 'Ben, sizin sessiz bir insan olarak tanıdığınız Alfred Stern, siyonist harekete katılıyorum!' Bunun büyük bir etkisi olacak. Yüzlercesi peşinizden gelecektir."

Cevap verdi: "Ben de öyle düşünüyorum. Şahsen hiçbir itirazım yok. Fakat yüzlerce ve binlerce insanın sorumluluğunu da alıyor olacağım."

Şöyle karşılık verdim: "Partimiz yakında sizin bu yükünüzü hafifletecek. Siz yeniden görev almak için seçim kampanyası yaptığınızda, örgütlenmiş siyonistler de sizin seçim toplantılarınıza katılacak"

Bunun üzerine bir süre sessiz kaldı.

14 Nisan

İngiliz din adamı Hechler öğleden sonra büyük bir heyecanla yanıma uğradı. Burg'e gitmiş, Alman kayzeri de bugün oradaymış. Hechler, Genel Komiser Dryander ve kayzerin maiyetinden bir diğer beyefendiyle konuşmuş. Bu iki zatla beraber iki saat boyunca şehirde yürüyüş yapmışlar ve Hechler onlara broşürümün mahiyetinden bahsetmiş. Onlara "kehanetin tahakkuk ettirileceği"[77] zamanın geldiğini söylemiş.

Bu defa yarın sabah büyük dükü görmek için Karlsruhe'ye yapılacak bir seyahatte kendisine katılmamı istiyor. Alman kayzeri yarın akşam oraya gidecekmiş. Orada kendisini yarım günde kazanabiliriz. İlk olarak büyük dükü ziyaret etmek, ona bütün meseleyi anlatmak ve benim Karlsruhe'ye isteğim dışında getirildiğimi ve böylece beyefendilere daha fazla verebileceğimi söylemek Hechler'in fikriydi.

Bu planı kabul etmedim, zira beni bir maceracı gibi gösterecek. Bu durumda majesteleri beni kabul etmeye yanaşmazsa, sokakta itibarsız bir şekilde bekliyor olacaktım. Hechler'e oraya

77 Orijinal metinde İngilizce *"to fulfill the prophecy"* olarak geçmektedir.

kendi başına gitmesini söyledim ve eğer benimle konuşmak isterlerse, beni telgrafla davet edebilirlerdi ve derhâl oraya intikal edebilirdim.

Hechler oradaki beyefendilere göstermek için bir fotoğrafımı istedi. Görünen o ki onların beni "pejmürde bir Yahudi" olarak hayal edeceklerini düşünüyor. Kendisine ertesi gün bir fotoğraf vereceğime söz verdim. İlginçtir ki bugün zaten babamın doğum günü için bir fotoğraf çektirmem gerekiyordu. Yıllardır fotoğraf çektirmemiştim.

Daha sonra operaya gittim. İmparatorluk locasının çapraz köşesinde bulunan bir locaya oturdum ve bütün akşam boyunca Alman kayzerinin duygularını inceledim. Dimdik oturuyordu. Bazen dostane bir şekilde imparatorumuza doğru eğiliyordu. Birkaç defa içtenlikle gülmüştü ve genel anlamda izleyiciler nezdinde bıraktığı intibaı önemsemiyordu. Bir ara imparatorumuza bir şeyleri açıkladı ve sağ eliyle katı, coşkulu, küçük mimiklerle meselenin altını çizdi. Öte yandan sol eli daima kılıcının kabzasında duruyordu.

Eve saat on birde geldim. Hechler bir saattir holde beni bekliyormuş. Sabah yedide Karlsruhe'ye gitmek istiyor. On iki buçuğa kadar aramızda tatlı bir sohbet oldu. Nakaratı şuydu: "kehaneti tahakkuk ettir!"[78]

Buna kesin bir şekilde inanıyor.

15 Nisan

Hechler planladığı gibi bu sabah yola çıktı. Meseleyi tetkik etmek için evine gittim. Her şeye rağmen mesele bana ne kadar da ihtimal dışı görünüyor.

15 Nisan

Akşamleyin *Wiener Mode*'den Steiner ve Colbert'in ofislerine uğradım. Colbert gazetem için finansal destek temin edecek kadar iyi nitelikteydi. Bana zekice bir planın ana hatlarını zikretti.

78 Orijinal metinde İngilizce *"fulfill prophecy"* olarak geçmektedir.

Şimdiki girişimine bir kâğıt fabrikası ilave etmek ve sınırlı bir sorumlulukla yöneteceğim gazeteyi ilhak etmek suretiyle genişlemeye gidecek.

16 Nisan

Hechler Karlsruhe'den telgraf çekti:

"Herkes heyecanlandı. Pazara kadar kalmam gerekiyor. Lütfen seyahat için hazır olunuz. Hechler."

17 Nisan

Karlsruhe'den henüz bir davet gelmedi. Artık Hechler'in kendi kendine illüzyonlar yarattığına inanmaya başladım.

17 Nisan

Şimdiye kadar en sağlam duran kişiler Sofyalı siyonistler oldu. Bugün elime başhahamın başkanlığında Sofya sinagogunda alınan bir karar ulaştı.

Altı yüz imza. Coşkulu kelimeler.

18 Nisan

İki kaynaktan işittiğime göre Danışma Meclisi üyesi Baron Erb -kendisi Dâhiliye Nezâreti'nde eski bir birim başkanıdır- *Yahudi Devleti* kitabımla ziyadesiyle ilgilenmiş ve benimle konuşmak istiyor.

* * *

Papalık Habercisi Agliardi bir süre önce meslektaşım Münz'le konuşmuş ve beni kabul etmeye hazır olduğunu bildirmiş. Maalesef hemen kendisine gidemedim. Şimdi ise papa tarafından Roma'ya çağrılmış ve çarın taç giyme töreninde papayı temsil etmekle görevlendirilmiş. Eğer Agliardi'yle konuşsaydım ve onu kazansaydım, mesele doğrudan papaya ve çara giderdi. Kutsal Kabir nedeniyle onların onayı gerekli.

* * *

Hechler'den haber yok. Bu durumu kendime şu şekilde izah ediyorum: Hechler telgrafıyla, bu görevde yaşayacağı başarısızlık konusunda beni önceden sakinleştirmek istedi. Fakat her hâlükârda broşürümü büyük dükün ve belki de kayzerin dikkatine sunmuş olacak. Yol masrafları buna değer bence. Yol masraflarını kendisine yüzümü ekşitmeden vereceğim. Çünkü bu şekilde onun gelecekteki faydalı hizmetlerini garanti edeceğim.

18 Nisan

Hechler, Karlsruhe'den telgraf çekti: "H. M. ve H. R. H.[79] ile dün yaptığımız ikinci konuşma oldukça mükemmel geçti. Biraz daha beklemem lazım. Hechler."

21 Nisan

Hechler'den haber yok. Bu arada kayzer, Karlsruhe'den ayrılıp Coburg'a gitmiş.

Nordau'ya bir mektup yazıp diplomatik bir görev verdim. Hirsch'in ağzını arayacak. Eğer Hirsch birkaç milyon verirse, projeye muazzam bir rezonans kazandırabilir ve Türkiye'de *bahşiş*[80] için biraz para dağıtabiliriz.

21 Nisan, öğleden sonra

Nordau'ya hitaben kaleme aldığım mektuba dün başladım ve bugün bitirdim. Dün gece Baron Hirsch, Macaristan'daki gayrimenkullerinden birinde hayatını kaybetmiş. Bunu, mektubu Nordau'ya postaladıktan bir saat sonra öğrendim. Bu yüzden telgrafla mektubu geri çekmek zorunda kaldım. Lâkin ne tuhaf bir tesadüf. Broşürümü bitireli aylar olmuştu. Hirsch dışında broşürü herkese vermiştim. Bunu yapmaya karar verdiğim anda da hayatını kaybetti. Onun iştiraki davamızı muazzam bir hızda başarıya ulaştırabilirdi. Her hâlükârda ölümü Yahudi davası için bir kayıp. Zengin Yahudiler arasında kendisi, fakirler için büyük bir şey yapmak isteyen tek kişiydi. Belki de onunla nasıl iletişim

79 Zohn'un notu: H. M. kısaltması *His Majesty* (Alman kayzeri) için, H. R. H. kısaltması *His Royal Highness* (yani Baden büyük dükü) için kullanılmıştır.

80 Filistin toprağını ihsan-ı şahaneyle almak amacıyla (ç.n.)

kuracağımı bilemedim. Belki de o mektubu Nordau'ya iki hafta önce göndermeliydim. Bana bugün sanki davamız daha da fakirleşmiş gibi geliyor. Zira hâlâ Hirsch'i plana kazandırmayı düşünüyordum.

* * *

Hechler Karlsruhe'den telgraf çekti: "Dün üçüncü görüşmeyi yaptık. Bugün saat dörtte dördüncüsünü. Arzumun gerçekleşmesi çok zor. Yine de her şey yolunda. Hechler Zirkel."

21 Nisan, gece

Yarın sabah Peşt'e gitmeyi planlıyorum. Bu akşam geç vakit Hechler'in Karlsruhe davetini aldım. Tuhaf bir gün. Hirsch ölüyor ve ben prenslerle temasa geçiyorum. Şimdi Yahudi davasının yeni bir defteri başlayacak. Geri döndükten sonra Hechler'in son iki telgrafını bu tam deftere ekleyeceğim.

ÜÇÜNCÜ DEFTER
BAŞLANGIÇ: 22 NİSAN 1896
KARLSRUHE YOLUNDA

22 Nisan

Güneşli bir bahar günü. Bugün saat yedide tekneyle Peşt'e gitmek istemişim Ve şimdi Orient Express'in (Doğu Ekspresi) bir kompartımanında Karlsruhe'ye gidiyorum. Bu sayfaları, dizlerimin üzerine koyduğum günlüğüme kurşun kalemle ve titrek bir elle yazıyorum. Çünkü daha sonra temiz bir kopyasını yazmak için zamanım olmayacak. Eğer Yahudi davası henüz başlangıç aşamasındayken bunu yapacak zamanım yoksa bu rüyanın hakikate inkılap ettiği vakit durum nasıl olacak acaba? Zira ben devleti kuracak noktaya asla gelemesem bile, her gün ilginç olayların meydana geleceği artık öngörülebilir.

Büyük dükün beni çağırtmak amacıyla birini göndermesi, kendisinin ve nihayet üç gün önce beraber oldukları kayzerin meseleyi ciddiye aldığının en bariz delili. En önemli, en beklenmedik hakikat işte bu. Eğer doğruysa, yeryüzünde bir bomba etkisi yaratacak ve Bierer'in Sofya için ettiği başarı duası tahakkuk edecek.

* * *

Güzel, hoş bir gün. Geniş çayırlıklar insanı cezbediyor. Ormanlık bir tepede ağaçlar, ortadan ikiye ayrılmış saçlar gibi bölünmüş görünüyor. İnsan bunların ardında solgun bahar semasının nazik zeminini görebiliyor ve hâlâ fikriyatını müteveffa Baron Hirsch'e kaymakta. Yaşayanlar haklı. Yaşadığım sürece ben

de haklıyım. Yahudiler Hirsch'i kaybettiler, lâkin ben varım. Benden sonra da başkası olacak. Süreç devam etmeli.

Viyana'nın sabah gazetelerinden birisi bugün tâziye ilanında şöyle demiş; Hirsch zengin olduğu için fakirlere yardım edemedi. Genel fikir buydu ve haklı da. Ben aynı görevi farklı bir şekilde icra ediyorum ve bunu da daha iyi ve kuvvetli bir şekilde yaptığıma inanıyorum. Zira ben para değil fikir kullanıyorum.

* * *

Ayrılmadan önce Hechler'den bir başka telgraf almıştım:

"Muhtemelen cumartesiye kadar burada kalamayacağım. H. R. H. ile yapacağımız görüşme ikimiz için de perşembe gününe alındı. Görevi tamamlamadan gerçekten dönmem mi lazım? Eğer siz perşembe öğleye kadar gelemezseniz benim yarın buradan ayrılmam gerekir. Hechler."

Benim dünkü mesajımı, dün gönderdiği ikinci telgrafa binaen Peşt'e gidiyorum diye yorumlamış ki öyle değildi. Beni yeniden teşvik etmeye çalışması iyi bir şey. Fakat bugün büyük bir coşkuyla büyük düke benim geliyor olduğumu bildirecek.

* * *

Aslında büyük dük hakkında çok fazla bir şey bilmiyorum. Tek bildiğim Firedrich'in dostu, yaşlı bir adam olması. Şu anda Wilhelm'in gözdesi gibi görünüyor. Bu yüzden pek çok şey bu görüşmeye ve benim kendisinde bırakacağım intibaya bağlı. Fakat yine de bu kadar irtifa başımı döndürmemeli. Ölümü düşünmeli ve samimi olmalıyım. Rahat, sakin, katı, mütevazı fakat kararlı olmalıyım, konuşurken de aynı şekilde.

23 Nisan, Karlsruhe

Dün gece on birde buraya geldim. Hechler beni istasyonda karşıladı ve Hotel Germania'ya götürdü. Burayı büyük dük önermiş. Bir saat boyunca yemek odasında oturduk. Ben Bavyera birası, Hechler de süt içti. Bana olan biteni anlattı. Kendisi buraya gelir gelmez Bbüyük dük onu kabul etmiş fakat evvela benim *Ya-*

hudi Devleti eserim hakkında Danışma Meclisi üyesinin raporunu beklemeyi yeğlemiş. Hechler, büyük dükte müspet izlenimler bırakan "kehanet tabloları" göstermiş. Kayzer geldiğinde büyük dük derhâl meseleyi kendisine arz etmiş. Bunun üzerine Hechler huzura davet edilmiş, hâzirûnun şaşkın bakışları arasında kayzer ona latife yollu: "Hechler, duyduğuma göre Yahudi Devleti'nin başvekili olmak istermişsin," demiş.

Saray âdâbına aykırı olarak Hechler İngilizce cevap verince kayzer de İngilizce devam etmiş ve "Bunun arkasında Rothschild yok mu?" diye sormuş. Tabii Hechler olmadığını söylemiş ve bu ifadelerle de konuşmaları sona ermiş. Demek ki şimdiye kadar elde edilen neticeler oldukça mütevazı.

Öte yandan Hechler'in şansı, büyük dükün yanında daha yaver gitmiş. Kendisiyle birkaç defa görüşebilmiş. Büyük dük, Hechler'in talebesi olan müteveffa Prens Ludwig'den bahsedip gözyaşlarına engel olamamış. Hechler de kendisini teselli edip ona içerisinde Zion'un geçtiği bir mezmur okumuş. Daha sonra büyük dük ileriki görüşmelere hazır hâle gelmiş. Dediğine göre en büyük endişesi, benim planıma uyduğu takdirde faaliyetinin yanlış anlaşılacağı. İnsanlar onun Yahudileri ülkesinden kovmak istediğini düşünebilirmiş. Ayrıca benim gazeteci olarak statüm onu düşündürüyormuş. Hechler de hiçbir şeyin basına yansımayacağı konusunda kendisine garanti vermiş. Bu noktada büyük dük dava için gerçekten ne yapabileceğini sormuş.

Hechler şöyle demiş: "Versailles'daki Alman prensleri arasında Kral Wilhelm'i imparator ilan eden ilk kişi, zatıâlinizdi. Peki ya bu asırda ikinci defa büyük bir devletin tesisine iştirak ederseniz? Zira Yahudiler büyük bir millet [*grande nation*]!"

Bu cümle büyük düke tesir etmiş ve meseleyi kendisine ayrıntısıyla anlatmam için Hechler'in beni çağırmasını kabul etmiş. Bugün öğleden sonra dörtte kendisiyle hususi bir görüşme yapacağım. Hechler konutuna gidene kadar bu şirin başkentin temiz, boş sokaklarında ona eşlik ettim. Ara sıra tavernadan çıkan gece kuşları yüksek sesle ve coşkuyla bağırıyorlardı. Bu gece sahnele-

rinde ve Hechler'in anlattığı şeylerde gözüme hoş bir taşralılık göründü. Hechler bana büyük dükün ve büyük düşesin konutlarının nerede olduğunu ve kendisinin de bir zamanlar yaşadığı yeri anlatırken kalenin önündeki nöbetçi sessizce dinliyordu. Kendisi nostaljik bir hava içinde zarif pencereleri gösterdi. Kapısına kadar eşlik ettim ona. Sarayın dışındaki binaların birinde kalıyor.

* * *

Bu öğleden sonraki işim büyük dükün beni görüşmek üzere kayzere önermesini sağlamak ve aynı zamanda çarın kayınbabası olan Hesse büyük dükünün de davaya ilgisini çekmek olacak. Bu durumda Hesse büyük dükü, çarın taç giyme töreninde ona meseleyi anlatabilir.

* * *

Hechler'le biraz yürüdük, biraz arabayla gittik. Prens Ludwig'in tamamlanmakta olan mozolesini ziyaret ettik. Vakur bir güzelliğe sahip bu kızıl kumtaşından yapılan şapel, Wolfsgraben'in yanında genç Ludwig'in oynadığı güzel av ormanında bulunuyor. Hechler kiminle konuştuğumu bileyim diye bana büyük dük ailesi hakkında bilgi verdi. Ayrınca büyük dükün vitrinleri süsleyen fotoğraflarına da epeyce baktım. İyi niyetli, standart bir insan olarak görünüyor. Hechler'in dediğine göre büyük dük aynı zamanda Yahudilerin gidişinin paranın göçünü de tetikleyebileceğinden endişe ediyormuş. Bu konuda kendisine uygun bir dille garanti vermeliyim.

* * *

Hechler, Napolyon'un bir gün Karlsruhe'ye geldiğini ve burada Askerî Vali Karl'ı üvey kızıyla evlenmeye zorladığını anlattı. Aksi takdirde yöneticiliği sona erecekmiş. Askerî Vali de bu teklifi kabul etmiş ve büyük dük yapılmış.

* * *

Karlsruhe şehrinin genel manzarası büyüleyici. Her şey kaleden etrafa yayılıyor. Kalenin arkasında bir park ve güzel ormanlar var. Önünde ise huzur dolu bir şehir.

Hechler'le öğle yemeği yedik. Nişanlarını da yanında getirmiş ve benden daha heyecanlı. Kıyafetlerimi ancak öğle yemeğinden sonra, görüşmeden yarım saat önce değiştirebildim. Hechler frak giyip giymeyeceğimi sordu. "Hayır," dedim. Çünkü böyle bir vesileyle çok fazla resmî giyinmek aynı zamanda nezaketsizlik olabilir. Büyük dük benimle tabiri caizse, *incognito* (tebdil-i kıyafet) konuşmak istiyor. Bu yüzden sadık Prens Albert'imi[81] giydim. İnsan yükseklere çıktıkça hâricî unsurlar da önem kazanıyor çünkü her şey giderek sembolik hâle geliyor.

Yağmurlu bir sabahın ardından hava, öğleden sonra biz otelden çıkarken, gayet güzeldi. Dörde yirmi vardı ve biraz daha yürüyebildik. Keyfim yerindeyken Hechler'e şöyle dedim: "Bu güzel günü unutmayınız. Karlsruhe semalarında hoş bir bahar! Belki bir yıl sonra Kudüs'te olacağız."

Hechler, gelecek yıl kilisenin kutsanma töreni için yapacağı Kudüs seyahatinde, kayzere refakat etmesini büyük dükten istemeyi planladığını söyledi. O vakit ben de orada hazır bulunmalıyım ve o da yani Hechler de teknik danışman olarak büyük dükün yanında olmalı.

Şöyle dedim: "Ben Kudüs'e gittiğim zaman, sizi de yanımda götüreceğim."

Önümüzde sadece birkaç adımlık bir yol kalmışken bir araba tuttuk ve modaya uygun olarak kaleye arabayla gittik. Küçük rampadan tırmanırken bu, ziyaretimize dair özel bir nezahet ayrıntısı olarak bana çarpıcı geldi. İlk defa bir hükümdar sarayına arabayla gidiyordum. Muhafız askerler karşısında etkilenmemeye çalıştım. Kapıdaki görevli, Hechler'e eski bir dost gibi davrandı. İlk bekleme odasına alındık. Burası Emir Subayları Salonu'ydu ve âdeta nefesimi kesti. Zira alay sancakları muhteşem bir şekilde dizilmişlerdi. Deri mahfazalar içinde vakur ve sessiz bir şekilde

81 Birleşik Krallık Prensi Albert tarafından popüler hâle getirilen, yakaları kadife, uzun bir ceket türü.

duran bu sancaklar 1870-1871 yıllarına aitti. Sancak stantları arasındaki duvarda askerî bir etkinliği betimleyen bir tablo vardı: Büyük dük, Kayzer I. Wilhelm'in önünde birliklerin geçit töreni yapmasına nezaret etmekteydi. Denebilir ki nerede olduğumu ancak o zaman fark edebildim. Bir raportör gibi envanter sayımı yapmamaya çalıştım; yeşil kadifeyle kaplı mobilyalar, kahverengi, kıvrımlı ve altın bezeli ahşap sandalye ayakları, üç Alman imparatorunun fotoğrafları.

Neyse ki Hechler hiç durmadan konuşuyordu. Bu salona ilk defa gelişini anlattı. Gençliğinde, azledilecek bir ortaokullar müfettişinin görevinde kalmasını talep eden bir dilekçe ile gelmiş. O dönemde bir emir subayı yanına gelip: "Korkma! Büyük dük de bizim gibi bir insan," demiş.

Kendi kendime gülerek "bunu bilmek güzeldi," diye düşündüm. Ardından dükün hususi hizmetçisi (*Gentleman of the Bed-chamber*) gelip bizi bir diğer salona aldı. Büyük dük, sülünlerinin yanına yürüyüşe çıkmış ve kısa sürede burada olacakmış. Bu ikinci salon rokoko tarzında. Kırmızı ipek, Şam işi duvar halıları var; koltuklar da aynı malzemeyle kaplı. Alman imparatorlarının büyük fotoğrafları mevcut. Duvarda sabık büyük düklerden birinin ve karısının yağlı boya portreleri var. Hechler konuşarak moralimi yüksek tutmaya çalışıyor. Eğer bunu kasıtlı olarak yapıyorsa hiç çaktırmıyor. Genel olarak beni gayet nazik bir şekilde görüşmeye hazırlamış oldu. Örneğin kaleye gelirken bana dedi ki eğer dük tokalaşmak üzere bana elini uzatırsa sağ eldivenimi çıkarmam gerekirmiş.

Zeyl: Öğle yemeğinde ona, Viyana Papalık Habercisi Agliardi'nin bana (Dr. Münz) ile haber gönderdiğini ve benimle görüşmek istediğini söyledim. Ona bunu İngiliz Büyükelçisi Monson'u benimle konuşmaya ikna etsin diye anlattım. Hechler anında beni Agliardi ve Roma'ya karşı ikaz edip dikkatli olmamı telkin etti. Bu arada kendi kendime şöyle düşündüm: bırakayım da birbirlerini kıskansınlar, İngilizler ve Ruslar, Protestanlar ve Katolikler. Benim üzerimden rekabete girsinler. Bu şekilde davamız daha da ileri gidecek.

Kızıl salonda otururken Hechler bana duvarda tablosu asılı olan müteveffa büyük dükten bahsetti. Ebeveyni hakkında şüpheler varmış. En azından Bavyera hanedanının iddiası bu. Bavyera, iktidardaki Baden hanedanını kovmak istiyormuş ve Avusturya'yla gizli bir anlaşma yapmış. Avusturya da Bavyera'ya bir Palatinlik vadetmiş ve 1866'ya kadar gizlice yılda iki milyon ödeme yapmış. Ardından Baden hakkındaki iddiaları meşru göstermek için Bavyera'da Caspar Hauser efsanesi yayılmış. Hechler'in hikâyesini ilgisizce dinledim. Hatta şimdi bunları doğru naklettiğimden de emin değilim.

Büyükler nezdindeki bu bencil çekişmeleri işitmek işime geldi, zira hareketimin saflığında kendimi üstün hissetmemi sağladı ve daha fazla özgüven verdi.

Aniden çalışma odasının kapısı açıldı ve iri yarı fakat obez olmayan bir general içeri girdi; Büyük dük. Hemen koltuklarımızdan fırladık. Tâzim için iki defa eğildim. Büyük dük Hechler'le tokalaştı. Lâkin âdâba uygun şekilde eldivenimi çıkardığım sağ elime tenezzül etmedi. Kendisini takip etmemizi istedi. İçeriye en son ben girip kapıyı kapattım. Çalışma odasının nasıl göründüğü hakkında hiçbir fikrim yoktu, zira sürekli konuşan ya da dinleyen büyük dükten gözlerimi ayırmamam gerekiyordu. Kendisi yetmiş yaşında fakat altı ilâ sekiz yaş daha genç gösteriyor.

Üç koltuk hazır vaziyette bekliyordu. Ben, doğrudan ışığın karşısındakine oturdum. Kol dayama yerleri, insanın kollarını yanına atacağı kadar birbirinden uzak değildi. Bu koltuklar dinlenmek, arkaya yaslanmak ve insanın kollarını kenarlıklara dayaması için konforlu olabilir. Lâkin benim arkaya yaslanmam uygun olmayacağı için iki buçuk saat boyunca gergin bir pozisyonda oturdum, ki bu da konuşma tavrımı etkilemiş olabilir.

Öncelikle kendi hâlimi müdrik olarak konuştum. Alçak bir tonda konuşmak beni rahatsız etti; bu, konuşmanın olağan keyfini yok ediyordu. Nasıl bir yolculuk yaptığıma ve nerede yaşadığıma dair nezaketen sorulan ilk sorulara cevaben mesleğimin ne olduğunu anlattım ve ayrıca Paris'teki sabık pozisyonumdan

da bahsettim. Büyük dük "*Neue Freie Presse*'yi alıyorum," dedi ve Paris hakkında sorular sordu. Kendisine parlamento krizinden ve özellikle hâlihazırdaki burjuva kabinesinden bahsettim.

Birkaç dakika sonra sözümü kesti: "Lâkin başka şeylerden bahsedeceğiz." Bunun üzerine doğrudan konuya girdim ve izahlarımın yeteri kadar açık olmadığı yerlerde sorularıyla sözümü kesmesini istedim. Böylece bütün meseleyi kendisine açtım. Maalesef konuşurken kendimi o kadar kaptırdım ki kendisini yeteri kadar gözlemleyemedim. Daha sonra Hechler bana konuşmanın özet bir şekilde kaydedilmesi gerektiğini söyledi. Benim çok iyi konuştuğumu ve bazı isabetli ifadeler bulmuş olduğumu düşündü.

Tek bildiğim, büyük dükün o güzel, mavi gözleriyle ve sakin, yakışıklı simasıyla doğrudan gözlerime bakması, beni büyük bir ihtimamla dinlemesiydi. Kendisi de konuştuğunda tarifsiz bir tevazu sergiliyordu. İki buçuk saat boyunca karihamın bütün kuvvetini ortaya koyduktan sonra o kadar yoruldum ki konuşmanın tam mecrasını artık hatırlayamıyorum. Her hâlükârda büyük dük benim devlet kurma teklifimi en başından itibaren epeyce ciddiye aldı. Başlıca kuşkusu şuydu: eğer bu davayı desteklerse, insanlar onun adına bunu anti-Semitizm olarak yorumlarlardı. Kendisine sadece isteyen Yahudilerin göç edeceğini izah ettim.

Baden Yahudileri onun liberal yönetimi altında mutlu oldukları için göç etmeyecekler ve haklılar da. Konuşma esnasında birkaç defa daha ve farklı açılardan onun Yahudilere karşı dostluğuna değindim ve bunu bir argüman olarak muhtelif şekillerde kullandım. Davamızı desteklediği takdirde bunun artık Yahudi düşmanlığı addedilmeyeceğini kendisine ifade ettim. Dahası, Yahudilerin liderleri olarak Yahudi Devleti'nin tesisinin zulüm değil iyi niyet göstergesi olacağını açık bir şekilde göstermenin bizim görevimiz olduğunu da bildirdim.

Daha sonra şunu söyledim: "Eğer zatıâlinizin Yahudilere karşı lütufkâr tutumu bilinirse, dukalığınıza o kadar çok Yahudi gelir ki bu ileride bir felaket olur."

Gülümsedi.

(24 Nisan'da eve dönerken trende devam ediyorum.)

Şöyle dedim: "Yahudilerin sık yaşadığı talihsizliklerinden biri de kendilerinin iyiliklerini isteyenlerin, onları bütünüyle dert edinmeye cesaret edememeleridir. Uzun süren fedakârlıkları boyunca öyle hassas hâle gelirler ki kimse onlara dokunamaz bile."

Ardından büyük dük de aynı görüşü bir kez daha ifade etti. Planımı halka açık bir şekilde onayladığı takdirde Yahudi tebaasını gücendireceğinden korktuğunu söyledi. Onun şimdiye kadar Yahudiler hakkında ne hissettiği kuşkusuz herkesin malumudur. Fakat buna rağmen insanlar muhtemelen onu yanlış anlayacaklar ve fikrini değiştirdiğini düşünecekler. Yahudi vatandaşlarından hiçbir zaman şikâyet etmek zorunda kalmadığını söyledi. "Yirmi yıl boyunca Mâliye nâzırım bir Yahudi'ydi," dedi: "ve kendisi daima görevini layıkıyla icra etti. İyi bir yöneticiydi. Bugüne kadar dininize bağlı kaldı. Fakat burada Baden'de bile vaziyet eskisi gibi değil. Edebî bir proje üzerinde beraber çalıştığımız Bielefeld adında bir Yahudi bana kendi ismini eserden çıkarmamı önerdi, zira bugünlerde bu durum sıkıntı çıkarabilir. Anti-Semitizm'in neden olduğu başka problemlerimiz de var, özellikle yargı alanında. Hukuk hayatının her seviyesinde Yahudilerimiz var ve bu belli müşkiller doğurdu. Ancak Yahudilerin pek çok iyi niteliği var. Ben henüz sarhoş bir Yahudi görmedim. Yahudiler aklı başında ve tutumlu insanlar. Daima başlarının çaresine bakmayı bilirler. Bütün gün yollarda olan bir hayvan tüccarı bile tavernalardan uzak durur -aslında sabahtan geceleyin evine gidene kadar hiçbir şey yemez. Tutumluluğa ilaveten bir de büyük bir zekâ vardır ki bu bazen dolandırıcılıkta da işler. Fakat öte yandan insan eğer bu şekilde zekâ karşısında mağlup olan kalın kafalılara bakınca 'hak etmiş' demekten kendini alamıyor. Her hâlükârda, devletinizin tesisi için ziyadesiyle zeki bir insan kaynağına sahip olacaksınız. Fakat bunu nasıl hayata geçirmeyi düşünüyorsunuz?"

Ben de bunun üzerine, dükün daha önce sadece Hechler versiyonuna -yani, benim pek alakam olmayan "kehanetvari" boyutlarıyla- âşina olduğu planımın tamamını sundum. Büyük dük,

Yahudi cemiyetinden iyi bir izlenim edindikleri takdirde hükümetlerin meseleye yakından alaka gösterebileceklerini düşünüyordu. Tabii olarak ben de aksini savundum. Bazı hükümdarlar lehte tutumlarını izhar edeceklerdir. Bu da Yahudi cemiyetinin en baştan daha fazla yetkiyle faaliyete geçmesini mümkün kılacaktır. Eğer böylesine büyük bir hareket nizam içerisinde icra edilecekse otorite gereklidir. Zira göç esnasında bile Yahudilerin eğitime ve disipline ihtiyacı vardır.

(Münih'te devam ediyorum, 25 Nisan)

Büyük dük, gazete haberlerine göre Londra'ya göç eden Rus Yahudileri nezdindeki itibarsızlaşmadan bahsetti. Şöyle dedim: "Bunu kontrol altına almak için güçlü bir yetkiye ihtiyacımız var. Tam da bu yüzden en baştan Düvel-i Muazzama'nın bizi tanıması gerekiyor."

Büyük dük şöyle karşılık verdi: "Aslında Almanya bu konuda yeterli bir inisiyatif alamaz. Evvelemirde meseleyle, örneğin, Avusturya kadar alakadar değil. Orada tabii ki Lueger nedeniyle büyük anti-Semitist sıkıntılar var. Almanya'daki Yahudi sayısı fazla değil. Sayıları az olduğu için bunların ülkeden ayrılmasını ekonomistler bile hoş karşılamayacaktır."

Bunun üzerine kendisine sadece *trop plein* (fazlalık) kısmın ortadan kaldırılması gerektiğini; gayrimenkullerin asla belirli bir ülkeye bağlı kabul edilemeyeceğini ve Yahudi meselesi bu şekilde çözülürse gayrimenkullerdeki geri dönüşün daha da büyüyeceğini izah ettim (sf. 336). Hâlihazırda böyle bir sermayenin, uzak topraklarda ucuz iş gücüyle sanayiyi teşvik etmek suretiyle yurt içindeki ekonomi için problem çıkaracağını söyledim. Çinlileri Avrupa'ya getirmenin lüzumu yoktur. Onlar için orada fabrikalar inşa edilmektedir. Bu şekilde Amerika'da tarım tehlikeye düştükten sonra Uzak Doğu'da da sanayi tehdit altında olur.

Bunun önüne geçmek için hareketim iki cephede yardıma hazırdır: Yahudi proletaryasındaki fazlalığı elimine etmek ve uluslararası sermayeyi kontrol altında tutmak. Alman Yahudilerin,

hareketi desteklemekten başka çaresi yoktur. Doğu Avrupa'dan gelen Yahudi akınının yönünü bu hareket değiştirecektir.

Büyük dük defalarca sözlerimi "umarım öyledir" diyerek kesti. Ardından Hechler'e yarı dönük bir vaziyette: "Zannediyorum İngiltere ile Almanya arasındaki iş birliği çok da olası değil. İki ülke arasındaki ilişkiler maalesef hâlihazırda sıkıntılı bir vaziyette. İngiltere bu projeye destek verecek mi?" diye sordu.

Cevap verdim: "Bununla İngiliz Yahudilerimiz ilgilenmeli."

Büyük dük biraz da iğneyle "Eğer yapabilirlerse..." dedi.

Yine söz aldım: "Eğer Baden büyük dükünün meseleyle alakadar olduğu bilinirse, bu muazzam bir etki yaratır."

Bağırarak cevapladı: "Bu doğru değil. Benim pozisyonum yeteri kadar büyük değil. Ah, eğer Alman kayzeri ya da Belçika kralı bunu yaparsa ne âlâ!"

Israr ettim: "Eğer Alman İmparatorluğu'nun dizaynına katkıda bulunmuş, Alman kayzerini kendisiyle istişarede bulunduğu deneyimli bir yönetici bu yeni girişime onay verirse büyük bir etki yapar. Zatıâlileriniz kayzerin müşaviridir."

Gülümsedi: "Ona tavsiyede bulunurum, lâkin dilediğini yapar."

Ben: "Meselenin önemini kayzere de anlatmayı çok isterim. Eğer beni kabul etmeye razı olursa, bu da şimdiki görüşmemiz gibi bir sır kalacaktır."

Büyük dük: "Sanırım önce Yahudi cemiyetini kurmalısınız. Ardından birileri bununla anlaşma yapabilir mi bir bakalım."

Ben: "O hâlde çok başlılık olacak. İlk adımlar, yükselecek ilk kabarcıklar muhtemelen benim gayretimle gerçekleşecek."

Büyük dük: "Her hâlükârda proje ancak az sayıda insan bilirse başarıya ulaşabilir. Halkın gündemine gelmesi her şeyi bir anda mahveder."

Hechler yardımıma koştu: "Zatıâlileriniz Dr. Herzl'in İngiltere'de birkaç güvenilir kişiye Baden dükünün meseleyle alakadar olduğunu anlatmasına izin verirler mi acaba?"

Büyük dük buna razı oldu fakat ısrarla şunu şart koştu: mesele sadece ülkesinin sınırları dışında müzakere edilecekti. Daha sonra bana sultanla görüşüp görüşmediğimi sordu. Newlinski'yi düşünerek birilerinin zaten sultanla konuşmamı önerdiğini söyledim. Bu noktada projenin Doğu'ya getireceği faydaları ortaya koydum. Eğer Türkiye öngörülebilir bir gelecekte parçalanacaksa, Filistin'de bir *état tampon* [tampon devlet] kurulabilir. Ancak biz Türkiye'nin korunmasına büyük ölçüde katkı sağlayabiliriz. Sultanın maliyesini, kendisi için büyük bir kıymeti haiz olmayan bu topraklar karşılığında bir defalığına güçlendirebiliriz.

Büyük dük ilk önce birkaç bin Yahudi'nin Filistin'e gönderilmesinin ardından da meseleyi gündeme getirmenin daha iyi olup olmayacağını sordu. Kararlı bir şekilde şu cevabı verdim: "Ben buna karşıyım. Bu onların oraya sızması demek. Yahudiler bu durumda sultanla isyancılar olarak karşılaşmak zorunda kalırlar. Fakat ben her şeyin açık ve hilesiz, tamamen hukuk içerisinde olmasını istiyorum."

Böylesine kesin konuşunca ilk önce bana şaşkınlıkla baktı. Ardından onayladı. Daha sonra Yahudi Devleti'nin Avrupa için sağlayacağı avantajları ayrıntılı bir şekilde anlattım. Şark'ın kanayan yarasını sıhhate kavuşturacağımızı, Asya'ya -medeni halkların ana yolu olan- demiryolları inşa edeceğimizi, bu anayolun artık tek bir Büyük Güç'ün elinde olmayacağını bildirdim.

Büyük dük şöyle dedi: "Bu aynı zamanda Mısır meselesini de çözecektir. İngiltere sadece Hindistan'a geçişi için Mısır'a yapışıyor. Aslında Mısır'ın astarı yüzünden pahalıya geliyor."

Hechler araya girdi: "Rusya'nın Filistin üzerinde planları var mıdır?"

Büyük dük şöyle dedi: "Zannetmiyorum. Rusya uzun bir süre boyunca Uzak Doğu'yla meşgul olacaktır."

Şunu sordum: "Zatıâlileriniz, çar tarafından kabul edileceğini düşünüyor mu?"

Cevap verdi: "Son gelen haberlere göre çara kimse ulaşamıyor. Gerektiğinde sadece nâzırlarını kabul ediyor, başkasını değil. Ancak Hesse'de birisi kitabınızı eline vermeyi deneyebilir. Ben, çarın Yahudilere düşmanlık beslemediğine inanıyorum. Fakat Rus halkının hâletiruhiyesini hesaba katacaktır. Bir otokrat her zaman otokratça yönetemeyebilir."

Büyük dükten ara sıra kendisine yazmak için izin istedim. Âlicenaplıkla kabul etti. Baştan aşağı tevazu ve açık yüreklilikle dolu. Kendisiyle konuşmadan önce onun standart biri olduğunu düşündüğüm için kendimden utanıyorum. Asil, soylu bir tabiiliği var. Konuşmanın hangi noktalarında parlamenteryanizmi, standart iş gününü ve diğer şeyleri tartıştığımızı hatırlamıyorum. Parlamenter yönetimin gerilemesinden müteessir ve "hakiki bir meşrutiyetçi yönetici" olduğunu söyledi. Yasama süreci gittikçe kötüye gidiyor. Kıymetsiz pek çok kanun geçiyor. Benim yedi saatlik iş günü mesai sistemime muvafık olarak kendisi İsviçre'deki standart iş günü denemelerinden bahsetti. İşçiler de bundan memnun değil.

İşçinin psikolojisini tasvir etmek için kendisine Mark Twain'in kaleme aldığı *Tom Sawyer*'dan bir olay anlattım. Bir cumartesi öğleden sonra Tom ceza olarak babasının çitini boyamak zorunda kalır fakat bundan kâr elde etmeyi başarır. Tom arkadaşlarına yapmak zorunda olduğunu söylemez, yapmasına izin verildiğini söyler. Ardından bütün arkadaşları ısrarla ona yardım etmek ister.

Büyük dük bu hikâyeye gülümseyip "Çok hoş," dedi. Ardından bana insanların yeni olan her şeye karşı duydukları nefretten bahsetti. İnsanların Baden'de faydalı bir kredi bankası kurmak istediğini fakat mümkün olmadığını, zira dar görüşlü şahsî menfaat sahiplerinin buna karşı savaş verdiğini anlattı. Bir şeyi naklederken ya da açıklarken sık sık "sizin tasdik edeceğiniz üzere" gibi ifadeler kullanıyordu. Bütün vakarına rağmen nazik bir tevazuu vardı.

Hechler daha sonra söz alıp kehanetin kaçınılmaz bir şekilde tahakkuk edeceğinden bahsedince büyük dük dikkatli, vakur ve inançlı bir şekilde dinledi; güzel, kararlı gözlerinde çarpıcı derecede huzurlu bir bakış vardı. Nihayet daha önce defalarca tekrar ettiği bir şeyi söyledi: "Bunun gerçekleşmesini ben de isterim. İnanıyorum ki insanoğlu için bu bir nimet olacak."

O anda aklıma ilave bir şey geldi. Bir dizi ailenin hemen faaliyete geçmek istedikleri Zemun ve Zrenjanin şehirlerinden almış olduğum haberlerden bahsettim.

Buna cevaben şöyle dedi: "Oradaki koşulların vahim bir göstergesi."

Ayrıca kendisine benden hiçbir şeyi kabul etmeyen dilenciden ve bunu fakirlerin kalbine giden doğru yolu bulduğuma yorduğumdan da bahsettim. Kafa sallayarak beni tasdik etti. Parlamenterleşmeye karşı şunu söyledim: "Dünya'dan bu denli saygı göremem. Önce icraat vardı."[82] Bunu da kafasını sallayarak tasdik etti. Şimdi geriye dönüp bakıyorum da onu kazanmış olduğumu hissediyorum.

Onun için de yorucu geçen -zira ben müşkil meselelerden bahsederken sık sık başını tutuyordu- iki buçuk saatin ardından görüşme sona erdi. Nazik veda ifadeleri serdederken bu defa elimi sıktı ve epey de uzun sürdü: amacıma ulaşmamı umduğunu vs. bildirdi. Hechler'le beraber görüşmenin uzunluğuna hayret eden uşakların ve muhafızların önünden geçtik. Görüşmenin başarısı başımı döndürmüştü. Hechler'e sadece "Harika bir insan!" diyebildim ve gerçekten de öyleydi. Ancak ziyaretçinin psikolojisine bir katkı olarak görüşmenin ardından yaşanan bu hafif sarhoşluğa dikkat çekmedim.

Bir görüşme öncesi yaşanan korku, görüşmenin ardından gelen bu sarhoşlukla dengelenir. Görüşmenin ev sahibi ne kadar doğal ve sade davranırsa, ilk hayranlık duyan insanın sarhoşluğu da o denli büyük olur. Hechler eşyalarını toplarken kale parkında yürümek için hâlâ biraz vaktim vardı.

82 Zohn'un notu: Goethe'nin *Faust*'undan bir iktibas, I. Bölüm.

Parkta şirin bir akşam havası vardı. Birkaç kişi sessizce yürüyüş yapıyor, çocuklar kale hendeğinin sütunlarında yürüyordu. Baharda yeniden hayat bulan ağaçlarda kuşlar yüksek sesle terennümde bulunuyordu. Akşamın pürüzsüz kızıllığı, huzur ve bahar mevsiminin bulutsuz atmosferi etrafa hâkimdi.

* * *

Daha sonra Basel'e dönmek üzere istasyona giden Hechler'e refakat ettim. Neticeden ziyadesiyle memnundu. Ertesi gün Basel'den Londra'daki "Prophetic Assembly"ye (Kehanet Meclisi) bir telgraf gönderip tahakkukunu kaçınılmaz gördüğü Yahudi Devleti hakkında iki hükümdarla görüştüğünü bildirecekti. Kendisine böyle bir telgraf göndermemesini söyledim, zira büyük dük bunu tasvip etmeyebilirdi.

Şimdi ona engel olduğum için pişmanım. İngiltere'de bir sansasyon yaratabilirdim ve büyük dükten de hiç bahsedilmezdi.

26 Nisan, Viyana

Dün öğleyin Münih'te Orient Express'e bindiğimde Hechler de trendeydi. Basel'den bir kez daha Karlsruhe'ye gitmiş, oradan da Orient Express'e binmiş. "Yol ücretinin farkını cebimden vereceğim," dedi. Tabii "Bunu duymamış olayım," dedim. Seyahatin tamamının masrafları bana ait. Kuşkusuz mevcut şartlarım açısından bu bir nebze fedakârlık demek. Rahat bir yolculuk yaptık. Kompartımanda bana Filistin haritaları açtı ve saatlerce anlattı. Kuzey cephesi dağlık Kapadokya olacaktı; güneyde Süveyş kanalı. Sloganımız şöyle olacaktı; Davud ve Süleyman'ın Filistin'i.

Ardından beni kendi hâlime bıraktı. Ben de büyük düke hitaben bir mektubun müsveddesini yazdım. Daha sonra Hechler bazı meselelerde hata gördü. Onun tenkitleri muhteşem ama bu tenkitleri yaptığında anti-Semitistliğini izhar ediyor. Bir Yahudi'nin özgüveni ona cüretkârlık gibi görünüyor. Hava kararırken bana açık sözlülükle bir anti-Semitist hikâye bile anlattı. Bir defasında evinde bir Yahudi'yi misafir etmiş, Yahudi de teşekkür mahiyetinde evini soymuş. Şikâyetlerini anlattığı bir Talmud bilgini

ona çiçekleri milletlere benzeten bir kıyasla cevap vermiş. İngilizlerin gül, Fransızların zambak olduğunu vs. Yahudilerin ise gübre yığını üzerindeki deve dikeni olduğunu söylemiş.

Ona soğuk bir şekilde karşılık verdim: "Eğer evinize yüz Yahudi ve yüz tane de Yahudi olmayan kişiyi alırsanız, Yahudi olmayanlarla daha acı tecrübeler yaşarsınız."

Hechler denen bu adam her hâlükârda tuhaf ve karmaşık bir kişi. Çok fazla bilgiçlik, abartılı bir tevazu ve dindar bir bakış var. Fakat bana aynı zamanda kuşku uyandırmayacak ölçüde hakiki bir iyi niyetle mükemmel tavsiyelerde bulunuyor. Aynı anda hem zeki hem de mistik. Hem kurnaz hem de toy. Şimdiye kadar benimle olan ilişkisinde bana mucizevi ölçüde fayda sağladı. Verdiği tavsiyeler ve ilkeleri şimdiye kadar harikaydı ve daha sonra hasbelkader ikili oynadığı ortaya çıkmadıkça, Yahudilerin kendisine tam bir minnet duymasını isterim.

* * *

Baden büyük düküne mektup:

Ekselansları,

Evime geldiğimde Karlsruhe'deki nazik ev sahipliğiniz için teşekkürlerimi ifade etmem gerektiğini hissettim.

Alman İmparatorluğu'nun kurucularından biriyle, üç imparatorla dostluk kurup onlara danışmanlık yapmış biriyle karşı karşıya oturma düşüncesi beni özgüven sahibi yaptı. Fakat davam, temsilcisinin zafiyetinden zarar görmemeli ve ben de ekselanslarının iznini istirham ederek azı meseleleri şifahen yaptığımdan daha kesin bir şekilde vurgulamak isterim.

Yahudi meselesi kuşkusuz Avusturya'da, Rusya'da, Romanya'da vs. olduğu kadar günümüz Almanya'sında vahim bir müşkil değildir. Fakat çok fazla devam ettirilemeyecek bu tehir, problemin çözümü konusunda ilgili şahıslarda bir istek uyandırabilir. Devletin otoritesi, sorumsuz sokak siyasetçilerinin gürültü patırtısına boyun eğemez. Ancak eğer bu otorite baskı altında olmazsa,

faydalı bir projeyi daha kolay destekleyebilir. Çünkü projemizden insanlara bir mutluluk dalgasının akmasını umut etmekteyiz ve bunu kesinlikle sadece Yahudiler için istemiyoruz.

Eğer Tanrı tarihî yurdumuza dönmemizi irade etmişse, Batı medeniyetinin temsilcileri olarak bunu yapmamız ve Batı'nın temizliğini, nizamını ve nezih âdetlerini Şark'ın bu kanayan yarasına, tefessüh etmiş köşesine getirmemiz gerekir. Orada var olabilmek için bunu yapmak zorunda kalacağız; bu yükümlülük, halkımızı, ihtiyacı olduğu ölçüde eğitecektir.

Yahudi Devleti adlı eserimde bunun detayları özetlenmiştir. 16., 77., 78. ve daha pek çok sayfada terk edilecek ülkelere verilecek ekonomik zararın nasıl önlenebileceği ve önlenmesi gerektiği hakkında bilgi vardır. Yeri gelmişken tam bir tahliye düşüncemiz yoktur. Asimile olmuş ya da olabilecek Yahudiler kalacaktır. Göç, gönüllü bir şekilde gerçekleştirilecek ve zamanında bilgilendirilmiş Yahudiler hükümdarları açısından bunu bir kovma değil, merhamet göstergesi olarak kabul edeceklerdir. Lâkin hareketimizin iki neticesi olacak ve broşürümde buna dair neredeyse hiç ipucu vermedim. Zira bu, halk tartışmasının esası olarak planlanmıştır. Ekselanslarının hususi ihtimamını bu iki neticeye tevcih etmesini istirham ederim. Devrimci partileri zayıflatmamız ve uluslararası finans gücünü kırmamız. Eğer destek bulursak bunlar sadece küstah sözlerden ibaret kalmayacaktır.

Eğer zatıâliniz planımı majesteleri imparatorun huzuruna çıkarmak zorunda kalırsa, sizden bu hususları vurgulamanızı dilerim.

En derin bağlılıklarımı kabul etmenizi zatıâlilerinizden istirham ederim.

Dr. Theodor Herzl,

Viyana IX,

Pelikangasse 16,

26 Nisan

* * *

Budapeşte, 3 Mayıs

İstanbul'daki *Osmanische Post* editörü Dionys Rosenfeld beni burada ziyaret etti. Kendisi arabuluculuk teklifinde bulundu. Sultanın gözdelerinden olan İzzet Bey'le arasının iyi olduğunu iddia ediyor. Ona birkaç kelimeyle meselenin ne olduğunu anlattım. Türkiye'ye muazzam bir fayda sağlayacağız ve Filistin'i elde edersek arabuluculara büyük hediyeler vereceğiz. Bu, Türkiye'nin Filistin'i bağımsız bırakacak şekilde oradan feragat etmesi demektir. Buna karşın biz de Türkiye'nin maliyesini adamakıllı güçlendireceğiz.

Medeni hukuka göre sultana ait olan toprakları elde edeceğiz. Hâlbuki o ülkede hükümdarın egemenliği ile şahsî mülkiyet arasında kayda değer bir fark bulunmamaktadır. Rosenfeld içinde bulunduğumuz ânın ziyadesiyle münasip olduğunu, zira Türkiye'nin ciddi bir mali darboğaz içinde olduğunu söylüyor. Ancak [Filistin üzerindeki] egemenlikten vazgeçeceklerine inanmıyor. En iyi ihtimalle Bulgaristan'ınki gibi bir statü. Bunu en baştan reddediyorum.

Rosenfeld acele edip eve dönmek istiyor. Mayıs sonu için bana sultanla bir görüşme ayarlayabileceğini düşünüyor. *Vederemo* [göreceğiz]. Kendisine ancak İzzet Bey'in bana önceden açık bir şekilde sultanla görüşme garantisi vermesi durumunda İstanbul'a geleceğimi bildirdim.

7 Mayıs, Viyana

Kozmian, Lvov'un resmî gazetesi *Gazeta Lwowska*'da *Yahudi Devleti* hakkında övgü dolu bir yazı neşretmiş. Bugün teşekkür etmek ve ilişkilerimizi devam ettirmek için kendisini ziyaret ettim. Yanına gittiğimde hâlâ yatıyordu. Yatağının kenarına oturup Badeni'nin Lueger'e tâviz vermekle kendisini nasıl bir duruma soktuğunu anlattım. Ya anti-Semitistlerle iş birliğine devam etmek zorunda kalacak ve böylece Yahudilerin sinsi nefretini üzerine çekecek ya da Yahudilerle gizlice temas kurmaya çalışacak ve bu durumda da başarılarından cesaret alan anti-Semitistler onu çabucak devirecek.

Bir sonraki Temsilciler Meclisi'nde artık yıkılmakta olan Liberal Parti'ye dayanamaz. Daha muhafazakâr yardımcılar arayıp bulması gerekir. Bu da geri kalan liberallerin bütün nefretini cezbedecektir. Bu durumda tek çıkış yolu siyonist hareketi desteklemek ve böylece Yahudi muhalefeti nezdinde bir çatlak yaratmaktır.

Kozmian bu konu hakkında Badeni'yle konuşmayı planlıyor.

7 Mayıs, akşam

Newlinski, kendisine telefon ettikten sonra beni görmeye geldi. Kendisini birkaç kelimeyle vaziyet hakkında *au courant* [haberdar] hâle getirdim. Bana İstanbul'a yaptığı son seyahatten önce broşürümü okuduğunu ve meseleyi sultanla müzakere ettiğini söyledi. Sultan, Kudüs'ten hiçbir zaman vazgeçmeyeceğini beyan etmiş. Ömer Camii daima İslâm'ın egemenliğinde kalmalıymış.

"Bu zorluğu aşabiliriz," dedim. "Kudüs'ü ülke sınırlarından bağımsız bir hâle getireceğiz. Bu durumda hiç kimseye ait olmadan herkese ait olacak. Bütün inananların ortak mülkiyetinde kutsal bir yer. Kültür ve ahlakın büyük müşterek hâkimiyeti."

Newlinski'ye göre sultan bize Anadolu'yu vermeyi tercih edecektir. Para onun için önemli değil. Paranın değeri hakkında hiçbir anlayışı yok. Hükümdarlar arasında bu durum sık sık gözlemlenebilir. Fakat sultanı kazanmanın bir başka yolu var: Ermeni meselesinde kendisine destek olarak. Newlinski şimdi bile sultan adına Brüksel'deki, Paris'teki ve Londra'daki Ermeni komitelerine gizli bir görevle gönderilmiş bulunuyor. Onları sultana tâbi olmaya ikna etmesi gerekmekte. Eğer bu sağlanırsa, sultan da daha önce Düvel-i Muazzama baskısıyla yapmayı reddettiği reformları "gönüllü" olarak verecek.

Newlinski bu defa da Ermeni meselesinde benden kendisi için Yahudi desteği sağlamamı istiyor. Buna karşın sultana Yahudi nüfuzunun bu meselede faydalı olduğunu anlatacak. Sultan da bu iyiliğin altında kalmayacak. Bu fikir bana ilk başta harika göründü. Fakat ona yardımımızı bedavadan vermeyeceğimizi söy-

ledim. Yani, sadece Yahudi davasına yapılacak olumlu hizmetler karşılığında yardım edeceğimizi ifade ettim.

Bunun üzerine Newlinski Ermenilerden elde edilecek bir mütarekeden başka bir şey olmayacağını teklif etti. Ermeni komiteleri temmuzda taarruza geçmeye hazırlanıyor. Bir ay daha beklemeye ikna edilmeliler. Bu tehiri sultanla yapılacak müzakereler için kullanacağız. Newlinski şahsen Yahudi davasıyla ilgilenmeye başladı. Ermeni meselesinden kâr elde etmek istiyor, böylece bir dava diğerini destekleyebilir. Şöyle dedim: "Yahudi davası size Ermeni davasından daha fazla fayda getirecektir. Benim kesinlikle parayla işim olmaz fakat zenginlerimize hitaben size tavsiye mektubu vereceğim."

Sultanla tanışıklığını herkesin bildiği Newlinski bu yaklaşımla muvaffak olacağımızı iddia ediyor. Fakat hiçbir koşulda resmî diplomatik mahfiller müdâhil olmamalı. Bu durumda sultan bizim isteğimizi garazından yapacaktır.

* * *

Akşamleyin eşimin kuzeni bana Türkiye'nin mali durumunu açıkladı.

Şimdi olaylara bakıyorum da mali plan bizim Düyûn-u Umûmiye'yi elimine etmemize ve faiz ödemesini Yahudilerin himayesine almamıza istinat etmeli, böylece sultan bu küçük düşürücü kontrolden kurtulacak ve *ad libitum* [istediği zaman] yeni krediler alacak.

* * *

Bugün ayrıca Roma'daki Mimar Moïse Ezechiel'e yazdım. Kendisinin bir siyonist olduğu ve Kardinal Hohenlohe'yle yakinen tanıştığı söyleniyor.

8 Mayıs

Podgorzeli Hasidik Yahudi Ahron Marcus bana yine güzel bir mektup yazmış, Polonyalı üç milyon Hasidik Yahudinin bana katılma ihtimalinden bahsediyor. Ona cevaben Ortodoks Yahudile-

rin katılımının çok değerli olduğunu yazdım ama teokrasiye yer olmayacak.

10 Mayıs

Newlinski Brüksel'e gitmeden önce veda etmek için uğradı. Her hâlükârda bizim adımızasultan üzerinde çalışacak ve eğer biz Ermeni meselesinde bir netice alamazsak dahi, sultana yardım ettiğimizi anlatacak. Kendisi, bizim için bir netice elde ettiği takdirde, Yahudilerin cömertliğini umuyor. Bana anlattığına göre Kozmian, benim ona Renan'ın yazdığı büyük Yahudilerden birini hatırlattığımı lâkin gayretlerimin ütopik olduğunu söylemiş.

11 Mayıs

Nordau, Zadoc Khan üzerinden Edmond Rothschild'le temasa geçmeye çalıştığını yazıyor. Ancak Rothschild, [yeni ülkenin topraklarına] sızma taraftarı.

Ben de Nordau'ya Ermeniler hakkında yazıp desteğini istedim.

* * *

Hechler'le konuştum ve ondan, sultanın yarı resmî bir hafiyesinin Ermenilerle uzlaşmak için Brüksel'e ve Londra'ya gideceği hakkında Büyük Elçi Monson'u bilgilendirmesini istedim. Monson, Salisbury'yi bilgilendirmeli. Salisbury için bu, büyük fakat kolay bir diplomatik başarıdır.

12 Mayıs

Hechler buradaydı. Büyükelçi Monson haberleri çok iyi karşılamış çünkü İngiltere, Ermenistan'da barış istiyor. Salisbury'nin uzlaştırıcı beyanatını yenileme konusunda ikna edilmesini tavsiye ettim.

12 Mayıs

Büyük şeylerin katı bir temele ihtiyacı yoktur. Bir elmayı masanın üzerine koyarsınız ve düşmez. Dünya havada [uzay boşluğunda] yüzmektedir. Benzer bir şekilde ben de sağlam bir destek

bulmaksızın Yahudi Devleti'ni kurup istikrar sağlayabilirim. İşin sırrı harekette. (İnanıyorum ki düşüncenin bu alanında kontrol edilebilir hava aracının icadı yatmaktadır. Hareket, ağırlığın üstesinden gelecek ve gemi değil de hareketi yönlendirilmeli.)

13 Mayıs

Londra'daki Newlinski'ye mektup:

Saygıdeğer Efendim,[83]

Sizin için bazı çalışmalar yaptım ve umarım neticelerini görürsünüz. Özellikle Lord Salisbury'nin meseleye yaklaşmasını sağladım ve bana öyle görünüyor ki o cephede lehte bir tutum bekleyebiliriz. Dindaşlarıma gelince, onları Londra'da olduğu kadar Paris'te de motive ettim. Fakat dostlarım arasında oldukça ciddi itirazlar serdeden kişiler var. Dediklerine göre Prusya kralının ekmeğine yağ sürmekle risk alıyormuşuz ve pasifizasyon sağlanır sağlanmaz çabucak unutulacakmışız. Bu müdahaleye karşı olan en etkili arkadaşlarımızdan birisi, bu büyük kuvvetin çözülmesinin bizim için daha avantajlı olduğunu düşünüyor.

Ancak size o vakit anlattığım gibi, sizin gösterdiğiniz istikamette hareket etmenin menfaatlerimize uygun olduğunu düşünmüyorum. Ben şimdiki güçlerin muhafaza ve takviye edilmesini isterim, ta ki bu güçler çok geçmeden bizim dost olduğumuzu fark etsinler.

Geri kalanına gelince, davamıza atfedilen ilk iyi niyet örneğinde bu itirazcılar benim yanıma geleceklerdir.

Önemli bir gelişme olursa lütfen bana yazınız. Size başarılar diliyorum.

En içten dileklerimle,

Saygılarımla,

Th. H.

* * *

83 Orijinal metinde Fransızcadır.

13 Mayıs

Nordau'dan telgraf geldi: "Hayır!"

Bu da demek oluyor ki Ermeni meselesiyle alakalı yapacağı bir şey yok. Yeteri kadar imkâna sahip olup olmadığını bilmiyorum. Fakat endişeyle bir sonraki mektubunu bekliyorum.

14 Mayıs

Rusça tercümeyle ilgilenen S. Klaçkov buradaydı. Konuşmamız esnasında bir Nihilist olduğunu söyleyince Ermeni komitelerini bilip bilmediğini sordum.

Biliyormuş. Tiflis'teki lider Alaverdov, Klaçkov'un evinde yaşayan bir kadının nişanlısıymış; ayrıca Klaçkov'nun, Rus Zaykovskiy üzerinden Londra reisi Nikoladze'yle bağlantısı varmış.

Kendisinden Zaykovskiy'e, benim sultanın onlarla uzlaşmak istediğini ve bu amaçla bir müzakereci gönderdiğini bildiğimi yazmasını istedim. Ermeniler onunla gizlice ilgilenebilir. Barış teklifini hakiki kabul ediyorum. Fakat tabii olarak müzakereciden ne öğrenebilirsem ona ancak o kadar cevap verebilirim. Lâkin Ermeniler hiçbir şeyi riske atmayacaklar. Eğer muteber bir şekilde tâbi olduktan sonra sultan belirlenen süre içerisinde reform yapmazsa, açık bir şekilde aldatıldıklarını deklare edebilirler ve bütün müzakereleri kamuoyuyla paylaşabilirler. Klaçkov bu minvalde Londra'ya bir mektup yazacağına söz verdi.

14 Mayıs

Muhterem Singer'den uzun zamandır beklediğim mektup sonunda geldi. Onun da Güdemann gibi ya da bana belirli bir mesafeye kadar eşlik eden diğerleri gibi vazgeçtiğini düşünmeye başlamıştım. Montagu'nun birkaç nedenden dolayı meseleyi kamuoyuyla paylaşmaktan kaçındığını yazıyor fakat Montagu kitabımın bir nüshasını Gladstone'a vermiş. Eğer Gladstone bir fikir beyan ederse, onun sözleri basında *retentissement* [yankı] bulur.

Singer'e cevaben sultanla görüşmek için resmî bir başvuru yapmak (bu tam bir İngiliz nosyonu olurdu) istememin Montagu'nun menfaatine olduğunu, sultanla gizli bir görüşme yapacağımı ve muhtemelen beni desteklemesi için Montagu'yu İstanbul'a çağıracağımı bildirdim. Ayrıca Goldsmid ve Solomon'a da o vakte kadar edinilen kazanımlar hakkında (muhtemelen Maccabean kulübünde) büyük bir konuşma yapmak üzere temmuz ayında Londra'ya gelmeyi planladığımı yazdım. Singer, "girişi ücretli olan" büyük bir toplantı yapmam gerektiğini düşünmüş. Fakat buna karşı çıktım. Paralı izleyicilere hitap etmem. Hâlbuki bildiğim kadarıyla bu, İngiltere'de sıradan bir şey olabilir.

15 Mayıs

Newlinski'ye mektup:

Saygıdeğer Efendim,[84]

Telgrafınızı henüz aldım. Dünden önceki gün Piccadily'deki Berkeley Hotel'de size bir mektup yazmıştım; lütfen mektubumu orada talep ediniz.

İçeriğini kısaca tekrar etmek isterim. Lord S. ile beraber sizin için zemini hazırladım ve arkadaşlarımdan da Ermeni hareketinin liderleriyle temasa geçmelerini istedim. Londra'da konuşulacak kişinin Bay Nikoladze olduğunu düşünüyorum. Arkadaşlarımdan biri ise Tiflis'teki Rus komitelerinin[85] liderleriyle adım atmak üzere harekete geçmişlerdir.

Ermenilerin güvensizliğini izale etmek zorunda kalacaksınız. Onların liderleri, bütün hareketi inkıtaya uğratacak semeresiz bir tabiiyet üzerinden bizim onlarla uzlaşmak istediğimize inanacaklar. Aslında dün gece aldığım bilgiye istinaden onları herhangi bir menfi etkiye neticeye maruz bırakmadan mütarekeye ikna edebiliriz.

84 Orijinal metinde Fransızcadır.

85 Zohn'un notu: Muhtemelen Ermeni komiteleri yazılacağına bir imla hatası yapılmış.

Tiflisli lider Viyana'ya gelebilir ve bu durumda ben kendisiyle görüşeceğim.

En içten dileklerimle,

Saygılarımla,

Herzl.

* * *

15 Mayıs

İkinci mektup:

Kıymetli Efendim,[86]

Ben bir hata yaptım. Londra'daki hareketin lideri Avetis Nazarbek'miş ve *Hunçak* gazetesini yönetiyormuş. Birileri kendisiyle temasa geçecek.

En iyi dileklerimle,

H.

* * *

16 Mayıs

Nordau'dan gelen ve beni bir nebze sarsan "Hayır" telgrafından sonra güzel bir mektup aldım. Bana o mektubu yazdıktan sonra dün öğleden sonra Edmond Rothschild'le görüşmüş. Zadoc Kahn da onu Rue Laffitte'ye götürmüş. Rothschild'in bu seçkin ehl-i kalemi, evinden ziyade ofisine getirmesi bir nebze züppece bir tavır ve bana kömürcü Gutmannlarla[87] olan randevumu hatırlatıyor.

18 Mayıs

Nordau, Zadoc'la beraber Edmond Rothschild'e gittiğini bildirdi. Görüşme 63 dakika sürmüş, bunun 53 dakikasında Roths-

86 Orijinal metinde Fransızcadır.

87 Zohn'un notu: Herzl orijinal metinde "*Kohlengutmännern*" [kömür muhafızları] ifadesini kullanarak cinas yapmıştır.

child konuşmuş, Nordau ise "zorluğa ve kabalığa maruz kalarak" sadece on dakika konuşmuş. Rothschild meseleyle alakalı hiçbir şeyi duymayacak. Sultanla hiçbir şeyin başarılamayacağına inanıyor ve her hâlükârda iş birliği yapmayacak. Benim yaptığım şeyi tehlikeli addediyor, zira ben Yahudilerin vatanseverliğini, Rothschild'in Filistin kolonileri için hem şüpheli hem zararlı hâle getiriyormuşum.

Bu doğrultuda onu es geçip asıl gündemimize odaklanacağız. Bunun dışında, bugün Paris'ten gelen haberler içerisinde komik şeyler var. Haberlere göre Yahudilere ve özellikle de Rothschildlere karşı sokak gösterileri düzenleniyormuş. Cuma günü E. R.in arkadaşım Nordau'yu reddettiği Rue Laffitte'deki evin önünde bir güruh pazar günü "Yahudilerle beraber yıkılıp gidin!" diye bağırmış.

19 Mayıs

Papalık Habercisi Agliardi meslektaşımız Münz üzerinden dün haber gönderip beni bugün saat tam onda kabul edeceğini bildirmiş. Saat onda habercinin "Am Hof" meydanındaki konutuna girdim. Âdeta geneleve girmiş biri gibi etrafa kaçamak gözlerle bakıyordum. Bu hissi buraya kaydetmeliyim, zira en kayda değer şeylerden biriydi. Oraya girdiğimi görenler gidiş nedenimi kolaylıkla kötüye yorabilirlerdi. Habercinin konutu küflü, soğuk, eski ve yıpranmış küçük bir saray. Etrafta uşaklar yok ve merdivende de eski bir halı var. Davetiyem hemen haberciye teslim edildi ve anında görüşme odasına alındım. Kendisi de aynı süratle yanıma geldi.

Öncelikle bunun bir "röportaj" olmaması konusunda şerh düştü. Tabii bu konuda kendisine söz verdim. Ardından kısaca ona anahatlarını bildiği teklifimi arz ettim. Kendime zerre kadar güvenim kalmasa da Fransızca konuştum ama artık Fransızcam çok da iyi değildi. Görünen o ki özgüvenimi gittikçe kaybediyorum.

Agliardi beni nazik bir şekilde dinledi. Uzun boylu, zayıf, iyi eğitimli ve katı bir insan. Bir Papalık diplomatını nasıl betimle-

diğimi bir düşünün. Kır saçları sık değildi. Konuşurken sık sık mor başlığını düzeltiyordu. Burnu güzel, büyük ve kartal burnu gibiydi. Gözleri insana nüfuz ediyordu. Kötü bir Fransızcayla bazı sorular sordu. Müşkilleri aklımda tutuyor muydum? Bu yeni "krallığın" hükümeti nasıl tesis edilecekti ve Düvel-i Muazzama bunu tanıma konusunda nasıl ikna edilecekti? Yahudi "Büyük Lordları" –Rothschild ve diğerleri– bu gayeye parayla katkıda bulunacaklar mıydı? Bunun gibi sorular.

Şöyle dedim: "Biz bir krallık değil, aristokrat bir cumhuriyet istiyoruz. Sadece Düvel-i Muazzama'nın rızasına ihtiyacımız var ve özellikle papa hazretlerinin. Bu durumda devletimizi kuracağız ve Kudüs ülke sınırlarından bağımsız olacak. Sultanın maliyesini de güçlendireceğiz."

Agliardi gülümsedi: "Buna çok sevinecek. O hâlde Kudüs'ü, Beytülahm'i ve Nasıra'yı dışarıda tutup başkenti muhtemelen daha kuzeyde tesis edeceksiniz."

"Evet," dedim.

Düvel-i Muazzama'nın, özellikle de Rusya'nın buna rıza gösterip göstermeyeceğinden emin değildi. Ayrıca Yahudi meselesinin çözümünün bu olduğuna da inanmıyordu.

"Farz edelim ki," dedi, "Viyana'daki 130.000 Yahudi'nin 30.000'inini çekebileceksiniz. Geriye hâlâ 100.000 kişi kalacak. Yine farz edelim ki Viyana'da sadece 50.000 kişi kaldı. Bunlar da anti-Semitizm'e neden olmaya devam edeceklerdir. Şimdi şahitlik ettiğimiz zulmün hafif bir türü. Peki, bu meseleler İtalya'da bizi nasıl etkileyecek? Bütün ülkede belki de 10.000 Yahudi var. Bunlardan 5-6.000'i Roma'da, birkaç bini Leghorn ve Mantua'da, geri kalanları da dağılmış durumda. Öyleyse [İtalya'daki] 30 milyonluk toplam nüfustan bu 10.000 Yahudi, hadi 20.000 diyelim, buradaki Yahudilerle aynı şikâyetleri dile getireceklerdir. İnsanlar onların borsaya, gazetelere vs. hâkim olduklarını düşünecek... Görünen o ki, kıymetli beyefendi, siz Yahudiler bizim mahrum olduğumuz özel bir enerjiye sahipsiniz, Tanrı'nın hususi bir ihsanı..."

O anda uşak kapıyı çaldı.

Haberci: "*Avanti* [Gir]!" diye seslendi.

Uşak şöyle dedi: "*Sua Excellenza l'Ambasciatore d Francia* [Ekselansları Fransız büyükelçisi]!"

Haberci ayağa kalkıp benden bir başka zaman gelmemi istedi. Bekleme odasında Fransız Büyükelçi Lozé bekliyordu.

Konuşmanın neticesi; Roma'nın aleyhimizde olacağına inanıyorum çünkü Yahudi meselesinin çözümünü Yahudi Devleti'nde görmüyor ve hatta bundan korkuyor.

21 Mayıs

Sylvia d'Avigdor'un Londra'dan bildirdiğine göre Samuel Montagu *Yahudi Devleti*'min tercümesini Gladstone'a vermiş ve ardından bir mektupta bunun hakkında lehte yorumlar yapmış.

Hamsin Yortusu olan pazar

Yarın, Hirsch'i ziyaretle başladığım hareketin birinci yıl dönümü. Eğer önümüzdeki yıl kayda değer bir ilerleme kaydedersem -tıpkı sıfırdan bugün geldiğim noktaya olduğu gibi- bu durumda *leshonoh haboh birusholayim* [gelecek yıl Kudüs'te]!

* * *

Köln'den Avukat Bodenheimer haziran sonundaki Alman Siyonistler Toplantısı'na katılmak üzere beni Berlin'e davet etti. Kendisine cevaben *inter alia* [başka şeylerin yanı sıra] şunları söyledim: "Siyonistlerin şimdiye kadar yaptıkları şeyleri takdir ediyorum. Fakat ben esasında sızmaya karşıyım. Eğer sızmaya izin verilirse, bu, arazinin değerini arttırır ve daha sonra bizim satın almamız daha da zorlaşır. 'Orada yeteri kadar güçlenir güçlenmez' bağımsızlık deklarasyonu fikri zannımca uygulanabilir değil. Çünkü Düvel-i Muazzama bunu kabul etmeyecektir. Hatta Bâb-ı Âli yeteri kadar zayıflasa bile. Öte yandan programım sızmanın önüne geçecek ve bütün enerjisini Filistin'i uluslararası hukuk çerçevesinde almaya teksif edecek. Bu da benim zaten

başlamış olduğum diplomatik müzakereler ve en büyük çapta bir tanıtım kampanyası gerektiriyor."

Hamsin Yortusu olan pazar

Newlinski Londra'dan telgraf çekip hiçbir şey başaramadığını yazmış. Kendisini *Daily Telegram*'dan Lawson'a önermemi ve "hiçbir şey yapmak istemeyen başbakan"la desteklememi istiyor. Kendisine *Daily Graphic*'ten Lucien Wolf'e vermek üzere bir tavsiye mektubunu telgrafla gönderiyorum ve daha sonra Hechler'i Monson'a göndermeye çalışacağım. Newlinski'ye şunu yazacağım: "*La chose a eté mal emmanché et surtout trop tard* [Her şey kötü başladı ve en önemlisi çok geç kalındı]." Ona geri gelmesini söyledim. Dizginleri elime almalıyım.

Hamsin Yortusu olan pazar

Kadimah'dan iki kişi, Schalit ve Neuberger bana uğradı. Üniversitede asimilasyoncular yeniden üstün konuma gelmeye başlamışlar. *Lesehalle*'de hiç kimse siyonizmi duymak istemiyor. Ayrıca birkaç bin kişilik gönüllü bir tabur istihdam etmek ve Yafa'ya girmek için yapılacak teklifin eli kulağında olduğunu söylediler. Ancak bu teşebbüste birileri hayatlarını feda etmek zorunda kalırsa Avrupa Yahudilerin arzularına kulak asmaya başlayacak.

Bu güzel Garibaldivari fikre karşı çıktım, zira Marsalalı adamların aksine bu birkaç bin kişi kendilerini bekleyen ve millî açıdan hazırlanmış bir halk bulmayacaktır. Öğrenci şakasını andıran böyle bir işgal girişimi yirmi dört saat içinde bastırılacaktır.

26 Mayıs

Newlinski telgraf çekti: "*S veut pas recevoir. Faites possible* [S(alisbury) beni reddetti. Elinizden geleni yapınız]."

Cevap verdim: "En kısa sürede evinize dönmenizi tavsiye ediyorum. Haziran sonunda S.den belki bizzat ben kabul alabilirim. Önce sizin meselenizle[88] ilgilenelim."

88 Kastedilen Türk sultanıdır.

* * *

Muhterem Singer'e mektup (cevap):

Sevgili Dostum,

Bay Montagu'ya doğrudan yazmıyorum, zira kendimi İngiliz dilinde iyi bir şekilde ifade edemiyorum ve net olmak önemli. Bu yüzden –size zahmet olacak ama– kendisine meseleyi münasip bir şekilde izah etmenizi istiyorum. Hiçbirimiz onun ne kadar yaşayacağını bilmiyor. Bir yıl önce dün, Baron Hirsch'le önemli bir görüşme yaptığımda ona bunu söylemedim. Hâlbuki kendi kendime düşünmüştüm. Bugün Yahudileri epey önemseyen bu adam öldü ve elde ettiği tek şey hayırseverlik; yani, dilenciler [*shnorrer*] için bir şeyler yapmak. Milletimiz için bir şeyler yapabilecekken...

Montagu'yla ciddi bir konuşma yaptık. Çünkü davamız kutsal ve ciddi. Kendisinde vazifenin bir kısmı için uygun bir güç görüyorum. Kendisinden hiçbir maddi fedakârlık istenmedi; bir kuruş bile vermedi. Eğer iştirak etmek istemezse, sadece yola onsuz devam edeceğiz.

Maalesef temmuzun başı yine istenmeyen bir zaman dilimi olacak. Fakat haziran ortasından önce buradan ayrılamam ve öncelikle İstanbul'a gitmek istiyorum. Ancak eğer seyahatim herhangi bir sebebe binaen ertelenecek olursa, önce Londra'ya giderim. Geniş bir zamanda size bu konuda bilgi vereceğim, böylece Maccabean üyeleriyle geçireceğimiz akşam, belki Haziran'ın 21'i için planlanabilir.

Eğer İstanbul'a gidersem –ki hâlihazırda bunu bir sır olarak korumalıyım. Size bunun hakkında yeterli bilgi veririm. Siz de böylece cemiyetinizin[89] üyelerine baskı yapabilirsiniz. Bu üyelerin, ben oraya geldiğim takdirde 5 Temmuz'a kadar orada kalmaları yerinde olacaktır.

Bu durumda Maccabean üyeleriyle o tarihte buluşabiliriz. Daha önceki bir mektupta sizden bana Yahudi cemiyeti için seçe-

89 Orijinal metinde İngilizce *community* olarak geçmektedir.

bileceğimiz bazı isimler vermenizi istemiştim. Bu cemiyet bizim seçkin Yahudileri –çoğunlukla İngilizler– koyacağımız büyük bir komiteden ve bir 'Yürütme Komitesi'nden teşekkül edecek. Yürütme komitesinde ise sizin, Goldsmid'in, Montagu'nun, Nordau'nun vs. bulunmasını isterim.

Lütfen bu son mesele hakkında bana erken bir cevap veriniz.

En samimi dileklerimle,

Saygılarımla,

Herzl.

* * *

29 Mayıs

Meslektaşımız Schütz, Kont Lev Tolstoy'u Moskova yakınlarındaki konutunda ziyaret etti ve bunun hakkında bir köşe yazısı kaleme aldı. Aynı zamanda bana Tosltoy'un broşürümden bahsettiğini bildiren bir kartpostal gönderdi. Fakat köşe yazısının dediği tek şey, Yahudi meselesiyle alakalı Tolstoy'un Yahudi Devleti'ne karşı çıkması. Bu ise *Neue Freie Presse*'de *Yahudi Devleti* adlı eserimin ilk defa zikredilmesi oluyor; tabii ki ismim zikredilmeksizin ve hiç kimse gerçekte ne kastedildiğini anlamaksızın. Hâlihazırda ölüm sessizliği ilkesi tam da komik bir hâl alıyor.

31 Mayıs

Genç siyonistler arasında çoktan bir bölünme olmuş. Beklediğim nankörlüğün belirtileri şimdiden mevcut. Bir öğrenci bana uğradı ve Yahudi milliyetçisi örgütlerin kendi aralarında nasıl kavgaya tutuştuğunu anlattı; ardından diğerleriyle beraber kendisinin de benim genç insanlara karşı sergilediğim dostluğumu, rol yapma kabilinden gördüğüne dair örtülü fakat anlaşılır imalarda bulundu.

Buna çok kızdım ve derhâl ağzıma geleni söyledim. Eğer çabalarıma karşı beni soğuturlarsa bırakır geçerim ve eğer nankörlük görürsem –tabii ki *quantité negligeable* [göz ardı edilebilir] olan bireylerden değil de kitlelerden– tamamen bırakırım.

* * *

Ancak öğrenciler arasında olduğu gibi yetişkin siyonistler arasında da elde ettiğim neticelere duyulan belli bir memnuniyetsizlik dolaşıyor gibi görünmekte. Duydum ki "karşı akımlar" teşekkül ediyormuş. Ne kadar da erken! Bana anlatılanlara göre Dr. Jacob Kohn Avusturya iç politikasında aktif rol oynayacak bir "blok" tesis etmek istiyormuş. Yani Belediye Meclisi'nde, Meclis'te ve *Reichsrat*'ta[90] koltuk elde edecek bir blok. Bu koltukların kimlere gideceği belli.

Dr. Bodenheimer'den beni Berlin Siyonist Toplantısı'na davet eden bir başka davetiye aldım. Aynı zamanda kendisi, tamamen mutabık kaldığım Köln siyonistlerinin "İlkelerini" göndermiş. Bunun istisnası, sona ermesini istediğim sızma faaliyetidir. Bodenheimer'e, Berlin'e gitmem engellendiği takdirde, 5 Temmuz'daki Londra toplantımızda kullanmak üzere Berlin'de kararlar almasını yazdım. Ayrıca Londra'ya bir heyet göndermeliler ve bu heyet iki ya da üç gün öncesinden Londra'ya gelmeli, böylece bir eylem planı üzerinde mutabakat sağlayabiliriz. Berlin siyonistleri için cemiyetin teşekkülüne dair kısa bir taslak da hazırladım. Buna 'Büyük Komite' ve 'Yürütme Komitesi' de dâhil olacak. Ağırlıklı olarak İngilizlerden oluşacak her iki komite de diğer ülkelerden gelecek seçilmiş üyelerle takviye edilecek.

* * *

Rosenfeld, İstanbul'dan, temasa geçtiği kişinin arkamda ne tür mali güçler olduğunu bilmek istediğini, zira müzakerelerin kopması durumunda kellesinin gidebileceğini yazmış. Rosenfeld ilk defa Budapeşte'de benden biraz peşin para isteyerek sahneye çıktığı için, hâlihazırda kendisiyle daha fazla iş yapmayacağım. Bu arada Londra'daki Newlinski'den de iyi bir haber geldi. Onun kısa mektuplarından artık davaya güvendiğini anlıyorum. Eğer hâl böyleyse -ve geri döndüğünde bunu öğreneceğim- haziranın ortasında İstanbul'a gideceğiz gibi görünüyor.

90 Avusturya'daki iki meclisli parlamento.

* * *

Klaçkov'dan Londra'daki Ermeniler açısından atılan adımlarla alakalı ilginç bir mektup geldi. Harrow'daki muhbiri sultana güvenmeyen fakat nazik hisleri için "Yahudi hareketinin liderine teşekkür eden" Nazarbek'le konuştuğunu yazmış.

* * *

Nordau'nun Edmund R. ile görüşmesini konu alan mektup gibi Klaçkov'un mektubu da tarihlerine göre bu deftere eklenmeli.

1 Haziran

Dünkü köşe yazım, "Kontrol Edilebilir Hava Aracı", Yahudi Devleti hakkında bir alegori olarak algılanmış.

* * *

Bugün Londra haber servisleri benim *Yahudi Devleti* adlı eserim hakkında Gladstone'un Montagu'ya gönderdiği mektubu yayımladı. Ofisimizde bu haber, âdeta ellerde kızgın bir kömür gibi dolaştı. İngiltere haberleri editörü Vincenti bunu şehir editörü Oppenheim'a gönderdi, o da temkinli davranarak meseleyle ilgilenmedi. Bunun üzerine ben bütün tehlikelere göğüs gerip yazışmayı Benedikt'e gösterdim. Kendisi bugün editörlük bağlamında benden özellikle memnundu.

Kendisi çıkmak üzereyken koridorda "Bunu yayımlayacak mısınız?" diye sordum. Belgeyi dikkatle inceleyip "Evet," dedi.

"Birilerinin birkaç satır giriş yazması gerekir mi?" diye sordum.

"Hayır," dedi. "Sadece 'Gladstone'un Anti-Semitizm hakkındaki görüşleri' başlığıyla olağan şekilde verin, sanki biz bu konuda daha önce yazmışız gibi. Ayrıca Gladstone'un bahsettiği roman için birilerini gönderin fakat bunu yazarken Yahudi devletinizden bahsetmemelisiniz."

Kendisine nazikçe "Size hiç sıkıntı çıkardım mı?" diye sordum.

* * *

Ve böylece 2 Haziran 1896'da küpürünü bu deftere yapıştırdığım bu cılız malzeme, yıllarımı verdiğim gazetede ilk defa çıkıyordu. Lâkin büyük bir etki yaratmazsa, ziyadesiyle yanlış anlaşılabilirim. Zira yayıncılarla aramda derin bir uçurum olduğunu düşünen diğer gazeteler bunu önemli bir uzlaşma emaresi olarak görecekler ve *Neue Freie Presse* okuyucuları Yahudi Devleti hakkında konuşmaya başlayacak.

Gladstone'un Anti-Semitizm hakkındaki görüşleri:

Gladstone aşağıdaki mektubu, kendisine Dr. Theodor Herzl'in *Yahudi Devleti* adlı broşürünü gönderen Parlamento Üyesi Sir Samuel Montagu'ya hitaben kaleme almıştır: "Bana gönderme nezaketinde bulunduğunuz yayının konusu hayli ilgi çekici. Dışarıdan bakan birisi için bunun hakkında bir yargıya varmak güç. Belki de bunu ifade etmek için bir yargıya varmak münasip değil. Mamafih, Yahudiler nezdindeki huzursuzluğun ne kadar büyüdüğünü görmek de beni şaşırttı. Ben tabii ki anti-Semitizm'e şiddetle karşıyım. İlginç ve sürükleyici bir roman olan *The Limb*'de Museviliğin oldukça sıra dışı bir şekilde ele alınışını bulacaksınız."

5 Haziran

Nordau, meşur milyonerlerin isimleri eklenmedikçe ne pahasına olursa olsun bir para talebine imza atmayacağını yazmış. Görünüşe göre yürütme komitesine de katılmak istemiyor. Hâlbuki bu, cemiyetin tek vitrini ve muteber komitesi.

Ben de cevaben kuşku uyandıracak bir para talebine imza atacak kadar saf ve basit olmadığımı bildirdim. Fakat imkânlarım açısından yeteri kadar finansal fedakârlıkta bulundum ve dolayısıyla kendileri için bir şeyler yapıp yapmayacaklarının, yapacaklarsa da bunun ne olacağının kararını Yahudi halkına bırakmalıyım.

6 Haziran

Newlinski üç gündür şehirde ve kendisini henüz görmedim. Bizden uzaklaşıyor mu? Kendisine şöyle yazdım: *"Je compte par-*

tir le 15 juin. Êtes-vous avec moi? Mille amitiés, votre dévoué [15 Haziran'da ayrılmayı planlıyorum. Benimle misiniz? En içten dileklerimle saygılarımı sunarım]."

Herzl

7 Haziran

Bugün Baden'deyken Newlinski beni görmeye geldi. Asıl mesele, hâlâ benimle mi yoksa davaya olan güvenini mi kaybetti. Tabii eğer güvenmişse?

8 Haziran

Meseleden soğumuş izlenimi veren Newlinski'ye uğradım bugün. Şimdi İstanbul'a yapılacak bir seyahatin yerinde olmadığını düşünüyor; Sultanın tek meselesi Girit isyanlarıymış.

Belki de Londra seyahatinden önce bana dediği her şey onu orada desteklemem içindi. Şimdi geri çekiliyor ve davet edilmeden İstanbul'a gidemeyeceğini söylüyor.

9 Haziran

Newlinski bu sabah benimle bir buçuk saat geçirdi. Onunla konuşurken kartlarımı açık oynadım ve tekrar davamıza güven duyması için uğraştım. Görünen o ki cesareti Londra'da kendisini terk etmiş ve aynı zamanda burada da. Onun için çok uğraştım. Güçlü, kararlı, mütehakkim bir tonda konuştum. İmkânlarımızı önüne serdim, büyük faydalar elde etme şansı varken bize hizmet etmesini tavsiye ettim; yani, erkenden, icraatımızın başında.

Basın çevrelerinde ve nihayet maliye ve finans çevrelerinde de projemin ütopik kabul edildiğini anlattı. Länderbank direktörü bunun bir fantezi, editörümüz Benedikt de delilik olduğunu beyan etmişti. Bütün gazeteciler buna gülüyor.

Ona cevap verdim: "*D'ici un an toute cette racaille me léchera les bottes* [Bir yıl sonra bu ayaktakımı çizmelerimi öpmek için sıraya girecek]."

Şimdi İstanbul'a gitmemem gerektiğini düşünüyor, zira oradaki herkesin aklında şu anda sadece Girit isyanı varmış. Bana katılmak istemezse yalnız devam edeceğimi söyledim. Hâlbuki böyle bir niyetim yok. Zira -ilk önce ben alırsam- resmî tavsiye mektuplarının bana hususi bir görüşme sağlaması pek mümkün değil. Ayrıca beni İzzet Paşa'ya götürmek isteyen Rosenfeld'in güvenilir olup olmaması bana artık daha şüpheli geliyor.

Newlinski, İngilizlere dair izlenimlerini anlattı. Oradaki insanlar Türkiye'nin yıkılışının yakın olduğuna inanıyor. Hiçbir İngiliz başbakanı sultana desteğini ilan etmeye cesaret edemez, zira kamuoyunu karşısında bulur. Kendisi bir Coburg olduğu için Bulgar Prensi Ferdinand'ı Türk İmparatorluğu'na varis kılma düşüncesi var. Eğer bu bir *diceria* [söylenti] değilse oldukça ilginç. Newlinski, sultan için tek kurtuluşun Jön Türklerle -bunların Makedonlarla, Giritlilerle, Ermenilerle vs. araları iyi- ittifak yapmak ve onların yardımıyla reformları gerçekleştirmek olduğunu düşünüyor. Dediğine göre bir raporda bu tavsiyesini sultana iletmiş. Şimdi ben de onun sultana bunu gerçekleştirecek vesileleri Yahudi yardımı şeklinde temin edeceğini bu programa eklemesi gerektiğini söyledim. Sultan o kara parçasını bize verirse, biz de bunun karşılığında hanedanını nizama sokarız, maliyesini düzeltiriz ve dünyanın her yerinde kamuoyunu onun lehine yönlendiririz.

Newlinski, Viyana gazetelerinin bana yönelik tutumundan kuşkuyla bahsetti. Buna cevaben isteseydim rakip gazeteler çıkarmak suretiyle istisnasız hepsini mülayim bir hâle getirebileceğimi söyledim. Kendisine, siyonistlerin şahsıma yönelik [liderlik] deklarasyonunun doktora dereceli üç bin şahıs tarafından çoktan imzalandığını anlattım. İşin doğrusu bunu pazar günü kuzenim Löbl'den öğrenmiştim. Yanımdan ayrılırken sarsıldığına ve onu yarı yarıya kazandığıma inanıyorum. Kendisini hemen sultana bir mektup yazıp kabul alma konusunda ikna ettim. Yapacağına söz verdi.

* * *

Budapeşte'deki heyette Goluchowski bugün Türkiye'ye ciddi ikazlarla dolu bir konuşma yaptı. Bunun üzerine Newlinski'ye şöyle yazdım:

Saygıdeğer Efendim,[91]

Budapeşte konuşması, İstanbul hakkındaki harika tavsiyenizi yenilemek için size en az bunun kadar harika bir fırsat verdi. Enerjik olunuz ve sağlayabileceğimiz bütün avantajların altını çiziniz. Eğer benimle seyahat etmeye karar verirseniz kuşkusuz bundan onur duyarım ve bu seyahati konuğum olarak yapmanızı ümit ederim.

En içten dileklerimi sunuyorum.

Saygılarımla,

Th. Herzl.

* * *

Öğleden sonra Hechler'in evinde İngiliz Piskopos Wilkinson'la tanıştım. Kır bıyıkları ve koyu, zeki gözleri olan akıllı, zayıf bir ihtiyar. Piskopos, broşürümü zaten okumuş ve bunu "ziyadesiyle ticari bir iş" olarak düşünmüş.[92] Kati surette şunu dedim: "Ben ticaretle uğraşmam, kalem erbabıyım."[93] Bunun üzerine piskopos bunu hakaret olarak söylemediğini bildirdi. Aksine meseleyi uygulanabilir bir iş olarak görmüş. Bu, ticari bir iş olarak başlasa bile, büyük bir şeye inkılap edebilir. Her şeyden önce İngiltere'nin Hint imparatorluğu da bilinçsiz bir şekilde neşet etmişti. Kendisi nihayet bana ve projeme Tanrı'nın yardımı için dua etti.

15 Haziran

Geceyi, Viyana'dan kendi başıma bindiğim Orient Express'te geçiriyorum. Newlinski Budapeşte'den gece 2'de binecek. Şimdi buraya aceleyle geçen haftanın olaylarını ilave edeceğim. Bu sü-

91 Orijinal metinde Fransızcadır.

92 Orijinal metinde Fransızcadır.

93 Zohn'un notu: Orijinal metinde İngilizce geçmektedir. Herzl bariz bir şekilde piskoposun "*business*" (ticari iş) ifadesini yanlış anlamış görünmektedir.

rede o kadar yoğun çalıştım ki maalesef izlenimlerim zihnimde henüz tazeyken bunları kayda geçirme şansım olmadı.

Newlinski Londra'ya döndükten sonra benimle İstanbul'a gelme hevesini kaybetti. Birkaç dobra konuşmasında buna direndi. Bariz bir şekilde benim kendi grubumun dava hakkındaki olumsuz yorumlarından etkilenmiş. *Par ricochet* [dolaylı olarak] bunların bir kısmından Newlinski'nin benim hakkımda tahkikat yaptığını öğrendim.

Nihayet İstanbul'a kendi başıma gitme konusundaki kararlılığımı göstererek onu kazandım. Beni desteklediği takdirde umduğu büyük faydaları başkalarının devşireceğinden endişelenmiş olabilir. Cuma günü uzun bir konuşmanın ardından İstanbul için 15 Haziran'da yola çıkma planımızı değerlendirmek üzere ayrıldık: Benim çekincem, "İstanbul'daki diğer bağlantılarımın" yardımıyla onsuz gidip gitmeyeceğim şeklinde. O ise iştirak edip etmemeyi düşünüyor.

Cumartesi günü onu tekrar görmeye gittim. Artık hiçbir şey beklemiyordum ve pratikte bu şüpheli seyahatten vazgeçmiştim. Bana dakik bir temkinlilik içinde şunu sordu: "*Eh bien, partez-vous* [Yola çıkıyor musunuz]?"

Bu soruda saklı olan şeyi tahmin edip net bir şekilde cevap verdim: "*Je pars* [Evet, çıkıyorum]."

Artık her hâlükârda onsuz bile gideceğimi öğrendiği için benimle gelmeye hazır olduğunu söyledi ve hatta âdeta yalvararak "daha fazla girizgâh" istemedi. *Bon* [iyi].

Dün bir kez daha bir araya geldik ve yolculuk için son düzenlemelerimizi yaptık. Bana bu öğleden sonra Peşt'e geçeceğini ve Orient Express'e gece bineceğini söyledi. Tam anlamıyla hazırlanmadığım soruları bizi finansal plana itti. Uzun zamandır detaylarla uğraşıyordum ve bazılarıyla henüz ilgilenememiştim. Ben hazırlıksız olduğum için kendisine sadece Filistin için yirmi milyon pound ödemeyi düşündüğümüzü anlattım. (Montagu, Daily Chronicle'da sadece iki milyon önermişti.) Daha sonra Ba-

den'e gittim ve eşimin kuzeni Reichenfeld'e telefon açıp bana bilgi vermesi için aynı akşam davet ettim. Saat dokuzda Baden'e geldi ve ondan Türk ulusal borcu hakkında beni kısaca bilgilendirmesini istedim. Bana kamu borcunun durumunu açıklarken ben de finansal bir plan üzerinde çalıştım.

Türklerin maliyesini güçlendirmek için yirmi milyon Türk lirası harcayabiliriz. Filistin'in şimdiki yıllık getirisini seksen bin olarak düşünürsek bu miktarın iki milyonunu Filistin için veririz. Geri kalan 18 milyonla Türkiye'yi Düyûn-u Umûmiye'den kurtarırız. Komisyonun ilgasını kabul etmeleri için A, B, C ve D sınıfı bono sahipleri, onlara sunacağımız doğrudan ayrıcalıklarla ikna edilebilir; daha yüksek faiz, amortizasyon döneminin uzatılması vs.

Reichenfeld anında bütün detaylarını ve öngörülebilir olasılıkları ortaya koyduğum bu plan karşısında şaşırdı ve bunu hangi finansçının planladığını sordu. Gizemli bir sessizliğe büründüm.

Bugün Newlinski'ye İstanbul biletini getirdim. Yolculuk benim için biraz külfetli olacak. Newlinski ayrıca benden Türk sarayı için yanımda biraz meyve götürmemi istedi. Hatta Sacher Oteli'nde teslim almam gereken bir sipariş bile vermiş; çilek, şeftali, üzüm, kuşkonmaz. Hepsi Fransa'dan ithal. Sepet yetmiş gulden tutuyor ancak neyse ki istediğimiz üzümlerin yarısı kalmış; yirmi dört şeftali talebinden sadece altısı var ve sadece bir demet kuşkonmaz. Olan hepsini aldım. *Ultra posse nemo tenetur* [kimseden daha fazlası beklenemez].

Zavallı Hechler'im beraber seyahat ederken benden bu kadar çok şey talep etmezdi.

17 Haziran

Orient Express'te sabah altıda, Babaeski dışında.

Seyahatin dünkü kısmı oldukça ilginçti. Newlinski gece 2'de Budapeşte'den bindiğinde bana trende bazı paşaların olduğunu söyledi. Özellikle de Türkiye'nin Moskova'daki taç giyme törenine katılan heyetindeki Ziya Paşa.

Dün sabahın ilerleyen saatlerinde Newlinski beni Ziya Paşa, Karatodori ve Belgrad Büyükelçisi Tevfik Paşa'yla tanıştırdı. Daha sonra bu zevatın en önemlisi olan Ziya Paşa'ya kısaca İstanbul seyahatimin gayesini anlattı. Ziya Paşa hemen meseleyle ilgilendi ve biz de kendisine sırrımızı daha fazla açmak için uygun zamanı bekledik.

Ziya Paşa minyon, nezih, zarif, Parislileşmiş bir Türk. Ufak tefek yapısına rağmen saygı uyandırmayı biliyor. Esmer gözlerinde ciddi ve cesur bir bakış var. Yüz hatları güzel ve keskin, burnu kıvrımlı, gür saçıyla beraber kısa, sivri sakalı da siyah olup beyazlamanın eşiğinde. Karatodori ak sakallı, şişman, akıllı, eğlenceli bir adam. Fransızca konuşuyor, konuşmadığı zamanlarda yeni bir *Rusya Tarihi* okuyor. Moskova'daki taç giyme töreninin zenginliği hakkındaki harikaları anlatıyor ve tren istasyonlarında hiç düşünmeden oranın meyvelerini oranın suyuyla yıkayıp yiyor. Tevfik genç bir paşa, *Neue Freie Presse*'den sitayişle bahsetti. Eski başyazılardan iktibaslarda bulundu.

Öğleden sonra Karatodoroi yemek vagonunun sigara odasından ayrılınca orada sadece Ziya Paşa, Newlinski ve ben kaldık. Beni içtenlikle ve ilgiyle dinleyen Ziya Paşa'ya planımı anlattım. Şöyle dedi: "Gizli saikleriniz olmadan konuştuğunuzu görebiliyorum." (Zira Filistin'i tamamen bağımsız bir ülke olarak almak istediğimizi ve eğer bunu yapamazsak Arjantin'e gitmek istediğimizi söyledim.)

"Fikrinizi açık yüreklilikle ifade ettiniz," dedi Ziya Paşa, "fakat size şunu söylemeliyim ki eğer bağımsız bir Filistin talep ederseniz kimse sizinle görüşmek istemeyecektir. Bize vadettiğiniz para ve medya desteği muazzam. Üstelik teklifinizin de güzel olduğunu söyleyebilirim; lâkin bu bizim toprak satmama ilkemize aykırı."

Şöyle cevap verdim: "Bu tarihte defalarca olmuştur."

Newlinski oldukça yakın bir dönemde İngiltere'nin Heligoland'i Almanya'ya bıraktığını söyleyerek araya girdi.

Ziyad Paşa ısrarlıydı: "Hiçbir koşulda Filistin'i bağımsız bir devlet olarak alamazsınız. Belki bir tâbi devlet olarak."

Bunun en baştan ikiyüzlülük olacağını söyledim. Çünkü her şeyden önce, tâbi devletler daima mümkün olan en kısa zamanda bağımsızlıklarına kavuşmayı düşünür. Zaribrod'a ulaşana kadar bu konuşma devam etti. Orada Bulgar nâzır Natchowitch erkenden gelip görüşmek için Newlinski'yi bekliyordu. Ben de buna karşın Sofya siyonistlerinden gelen bir heyetle buluştum. Onlara dünden önceki gün telgraf çekip buradan geçeceğimi söylemiştim.

İki beyefendi bana siyonist çalışmalarımın nasıl gittiğini sordu. Dilim döndüğünce anlattım. Daha sonra yemek vagonunda Newlinski ve Natchowitch'le yemek yemek için yanlarından ayrılmak zorunda kaldım. Natchowitch özellikle bir dahaki sefer görevden istifa ettiğinde *Neue Freie Presse*'nin arkasından methiyeler dizmesini ısrarla istemediğini vurguladı, zira aksi takdirde kendisi Bulgaristan'da ziyadesiyle Avusturya taraftarı olarak kabul edilecekti. Hâlbuki Bulgaristan hâlihazırda Rus yanlısıydı. Bu Avusturya adına Natchowitch'in faaliyetlerini engelleyecekti.

Sofya'da beni dokunaklı bir sahne bekliyordu. Trenimizin ilerlediği yolun kenarında bir insan kalabalığı vardı. Bunlar benim için gelmişlerdi. Bunun benim için olabileceğini tamamen unutmuştum. Erkekler, kadınlar ve çocuklar, İspanyol Musevileri (Sephardim), Aşkenazi Yahudileri, sıradan çocuklar ve ak sakallı ihtiyarlar. Başlarında Dr. Ruben Bierer vardı. Çocuklardan biri bana bir buket gül ve karanfil verdi. Bierer Almanca bir konuşma yaptı. Ardından Caleb Fransızca bir konuşma yaptı ve en sonunda direnmeme rağmen elimi öptü. Bu ve müteakip konuşmalarda Lider, İsrail'in Kalbi vs. gibi mübalağalı ifadelerle alkışlandım. Sanırım orada tamamen afallamış durumdaydım ve Orient Express'teki yolcular bu tuhaf sahneye büyülenmiş bir şekilde bakıyorlardı. Daha sonra vagonun merdivenlerinde biraz daha durdum ve kalabalığı inceledim. Her türden insan vardı. Kürk şapkalı bir adam dedem Simon Herzl'e benziyordu.

Bierer'i öpüp vedalaştım. Hepsi benimle tokalaşmak için yarışıyordu. İnsanlar "*leshonoh haboh birusholayim*" [Gelecek yıl Kudüs'te] diye bağırıyorlardı. Tren hareket etmeye başladı. Onlara şapkamı sallayarak veda ederken duygulandım. Özellikle bana hikâyesini anlatan bir Romanyalıdan çok etkilenmiştim. Askerî hizmetini yerine getirdikten sonra göç etmek zorunda kalmış, zira kendisine vatandaşlık hakkı verilmemiş.

Newlinski ve Ziya Paşa bu gösteri karşısında beklediğim kadar etkilenmemişti. Yoksa ne kadar etkilendiklerini gizliyorlar mıydı? Newlinski ise Bulgar kilisesinin önde gelenlerinden Gregory'yle buluşmuştu. Daha önce telgrafla buraya geleceğini bildirmiş. Muhtemelen ben Bulgaristan'da onun (N.nin) şöhretini göreyim diye.

* * *

Akşamleyin Newlinski ve ben yemek vagonunda oturduk ve ona 20 milyon pounda istinat eden mali planımı anlattım. Bunun iki milyonu Filistin'den vazgeçmeleri için önden hızlı bir şekilde tahsis edilecekti ve on sekiz milyonu da Türk Hükûmeti'ni Düyûn-u Umûmiye'den kurtarmak için ayrılacaktı. Newlinski şiddetle karşı çıktı. Ziya'ya zaten benim Düyûn-u Umûmiye'den aşağıdaki şekilde kurtulmayı önerdiğimi anlatmış olduğunu söyledi: "Üçte birini nakit ödeyeceğiz. İkinci bir üçte birlik kısım için sorumluluk alacağız (ya da bundan ziyade, eğer bir tâbi devlet olursak, bu üçte birlik kısım vergimize karşın teminat olacak). Geri kalan üçte birlik kısımlaysa şimdiki komiteden alınan ve bize tahsis edilen gelirlerin faizlerini ödeyeceğiz."

Newlinski sultana Filistin toprakları için 20 milyon poundluk bir teklifte bulunmaya cesaret edemeyeceğimizi düşünüyor. Bu sadece tabiri caizse Filistin'in ticari değeri. Fakat biz belki de birkaç ilave şart daha koyarız ve böylece ödemelerimizi kolaylaştırabiliriz. Yani, Türkiye'nin tamamı için elektrik enerjisi tekeli vs. Fakat bu üçlü bölümleme, dediğine göre kesinlikle muhafaza edilmeliymiş.

* * *

Bunun üzerine biraz kafa yordum ve Newlinski'nin haklı olduğunu düşündüm. Meselenin bu mecraya sapması bana yeni bir avantaj sağlayabilir. İstanbul'da koşulların multaka gizli kalması gerektiğini, zira önce komiteme her şeyi anlatmam gerektiğini söyleyebilirim ve söyleyeceğim. Bu şekilde Montagu ya da E. Rothschild'in tekliflerime itiraz etme ihtimalini de ortadan kaldıracağım. Fakat eğer sultanla yapacağım görüşmeden güçlenmiş bir şekilde çıkarak Londra'ya gelirsem, istediğim her şeyi yaparım.

Gerekirse Barnato'yla temasa geçeceğim.

* * *

Bierer Sofya'da bana Edmond Rothschild'in İstanbul'a birkaç gün önce bir temsilci gönderdiğini anlattı. Amacı kolonileşmeye devam etmek amacıyla izin koparmak için sultana para teklif etmekmiş.

Bu bana karşı bir satranç hamlesi olabilir mi?

16 Haziran, İstanbul

Newlinski davamız için oldukça önemli. Onun becerisi ve adanmışlığı her türlü övgünün üzerinde. Kendisine oldukça sıra dışı bir ödül verilmeli.

Dün öğleden sonra İstanbul'a ulaştık. İstasyonda Newlinski'nin emrinde çalışan iki gazetecinin yanı sıra Viyanalı Baron B. Popper da bizi karşıladı. Aynı trende bulunan ve İstanbul'a varmadan önce doğrudan sultanın huzuruna çıkabilmek için resmî kıyafetlerini giyen paşaları büyük bir insan kalabalığı karşıladı.

Bu şaşırtıcı derecede güzel fakat pis şehirde arabalarla yol aldık. Yakıcı güneş, renkli bir sefalet, köhne binalar... Hotel Royal'in pencerelerinin birinden manzaramız Haliç'e uzanıyor. Bayırlardaki evler yeşillikler arasına konuşlanmış ve taşlar arasında çimler büyüyor gibi görünüyor. Sanki tabiat bu parçalanan şehri yeniden ele geçiriyor.

* * *

Newlinski'nin burada güzel bir şöhreti ve epeyce nüfuzu var. Tıpkı yol arkadaşlarımız Ziya Paşa ve Karatodori'yle olduğu gibi pek çok önde gelen Türkle iyi ilişkiler içerisinde.

Kıyafetlerini değiştirir değiştirmez Yıldız Sarayı'na gitti. Ben de arabada ona eşlik ettim. Sokak hayatı tuhaf derecede fakirlik kokuyor ve şenlikli. Kafesli, haremvari pencereler cezbedici bir gizem sunuyor. İçeri giren bir davetsiz misafiri bunların arkasında muhtemelen bir inkisar bekliyor.

Bembeyaz Dolmabahçe Sarayı'ndan görünen Boğaz'ın manzarası muhteşem!

* * *

Newlinski Yıldız'a çıktığında ben de kendi başıma Pera'nın engebeli sokaklarında ve eski köprüye doğru kâh arabayla kâh yürüyerek devam ettim.

* * *

Newlinski geç geldi ve keyifsizdi. Sultanın Başkâtibi İzzet Bey projemize karşı açık açık menfi bir tutum sergilemiş. "Bu meselede çok fazla iş vadediliyor," demiş ve Newlinski burada ön adımları çoktan atmış bir adamın asıl işi acemice yaptığını düşünüyor. Bunun için tazminat ödemek zorunda kalabiliriz ve bu hiç de kolay olmayacak.

Bir başka zorluk; sultan bariz bir şekilde hasta. Newlinski kabul edilmedi. Sultanı neyin hasta ettiği bilinemiyor. Baron Popper'in kız kardeşinden işittiğine göre Viyanalı Dr. Nothnagel'e buraya gelip gelemeyeceği sorulmuş. Eğer bu durum yapacağım görüşmeye engel olursa bu korkunç bir *contremps* [talihsizlik] olur.

* * *

Akşam yemeğinden sonra Pera'nın açık hava tiyatro salonuna gittik. Buraya İtalya'dan gelen bir operet şirketi sahne alacakmış. İlk perde arasında mevcut sadrazamın oğlu Cavit Bey'le karşılaştık. Beni kendisiyle tanıştırdılar ve derhâl *medias in res* [kitabın ortasından] konuşmaya başladım. Bahçe banklarından birine

oturduk. Operetin nağmeleri uzaktaki sahneden kulağımıza geliyordu. Ben de bu esnada genç Şura-yı Devlet üyesine projemi arz ediyordum.

İtirazları, 'Kutsal Beldeler'in statüsünde toplanıyordu. Kudüs'ün muhakkak Osmanlı yönetimi altında kalması gerektiğini söyledi. Eğer Osmanlı Kudüs'ten vazgeçerse bu, halkın en kutsal hissiyatına aykırı bir adım olurdu. Ben Kudüs için şümullü bir toprak bağımsızlığı vadettim. Medeni dünyanın kutsal beldeleri, kimseye ait olmadan herkese ait olmalı. En sonunda Kudüs'ün mevcut statüsünde kalacağını kabul etmek zorunda kalacağımızı düşünüyorum.

Cavit Bey daha sonra Yahudi Devleti ile Türkiye arasında nasıl bir ilişki olacağını sordu. Ziya Paşa'nın tabiiyet hakkındaki sorusuna benziyor. Ben tam başarıyı sadece bağımsızlıkta gördüğümü söyledim. Fakat her hâlükârda Mısır ya da Bulgaristan'ınki gibi bir statüyü müzakere edeceğiz, yani bir vergi ilişkisi. Son olarak Cavit Bey ilerideki yönetim biçimini sordu.

"Aristokrat cumhuriyet," dedim. Cavit Bey heyecanla itiraz etti: "Kesinlikle 'cumhuriyet' kelimesini sultanın yanında kullanmayınız. İnsanların burada cumhuriyetten ödü kopuyor. Bu devrimci yönetim biçiminin bulaşıcı bir hastalık gibi bir vilayetten diğerine yayılacağından korkuyorlar."

Kendisine zihnimde Venedik'inki gibi bir hükümet biçimi olduğunu birkaç kelimeyle anlattım. Ayrıca kendisinden uzun uzadıya babası Sadrazam Halil Rifat Paşa'nın beni kabul edeceği görüşmede hazır bulunmasını istedim. Genç ekselans bana bu konuda söz verdi ve bize tavsiyeleriyle ve farklı şekillerde icraatla yardım etmeyi de istiyor. Yapmayı planladığım tekliflerle alakalı sorularına cevaben detayları sadece sultanla paylaşabileceğimi söyledim.

18 Haziran

Newlinski bana Rusya'nın Yıldız Sarayı üzerinde söz sahibi olduğunu anlattı. Rusya'yla dostluk devam ettiği sürece Türkiye'nin

pozisyonu tehlikede kabul edilmiyordu. Dediğine göre İzzet Paşa, Rusya yanlısıymış. Sadrazama anlattığım her şey Rusya'ya iletilecekti. Bu yüzden sadrazamla görüşmeye gitmeden önce Rus Elçiliği'nin nüfuz sahibi dragomanı[94] Yakovlev'le konuşmam üzerinde mutabık kaldık.

Hemen Yakovlev'e yazıp randevu istedim ve kendisi anında saat bir için bana randevu verdi. Açık bir şekilde gazeteler ve diplomatik mahfillerdeki dedikodular üzerinde dikkatlerinin benim buraya gelmem üzerinde yoğunlaştığı görülüyor.

19 Haziran

Dün telaşlı bir gündü. İstenmeyen bir şekilde bitti.

İlk ziyaretimi Rus dragoman Yakovlev'e yaptım. Kendisi Pera'daki konsoloslukta yaşıyor. Baştan sona Türk usulü bir bina. Bahçede kavaslar ve hırpani görünümlü uşaklar var. Bakımsız bir hizmetçi davetiyemi alıp Yakovlev'e götürdü. Yan odadan gelen tabak seslerine bakılırsa kendisi hâlâ yemek masasındaydı. Yakovlev bana birkaç sigara gönderdi. On dakika sonra da yanıma geldi. Sıska, uzun boylu, koyu saçlı, ince yüzlü, dağınık sakallı ve gözleri yüzündeki küçük kesikler gibi. Tutumu hoştu.

Kendisine kısaca ziyaretimin gayesini anlattım fakat onu yaşayacağı şoka hazırlamak için ilk önce sadece kolonileşmeden bahsetmek suretiyle tedbir aldım. Kendisinden Türk Hükûmeti'yle görüşmeden önce Rus Elçiliği'ne uğradığımı unutmamasını istedim. Aile bireylerinin birisi üzerinden çarla tanışma umudum ve niyetimin olduğunu söyledim (bu bireyden kastım Galler prensidir fakat isim zikretmedim).

Buna cevaben Yakovlev de bana Kudüs'te konsolosken edindiği deneyimlerini anlattı. Orada tanıştığı Yahudiler kendisinde yeteri kadar sempati uyandırmamış. Hâlbuki onlara lütufkâr davranmış ve Rus Yahudilere de Rus vatandaşlarının bütün ayrıcalıklarını vermiş. Söz konusu Yahudilerin konsolosluğa karşı hileli hareket ettiğini, yükümlü oldukları konsolosluk vergilerinden

94 Osmanlı'da tercüman.

kaçmaya çalıştıklarını ve işlerine gelince Türk, işlerine gelince Rus olduklarını iddia ettiklerini anlattı. Buna karşın ben de halkımın asırlardır maruz kaldıkları zulüm nedeniyle ahlakî kusurlarının olmasının normal olduğunu ifade ettim. Bana hak verdi.

Ardından planımı daha derinden arz etmek üzere bunun küçük değil büyük ölçekli bir kolonileşme meselesi olduğunu söyledim. Biz bu toprakların özerk olmasını istiyoruz. Kendisi gittikçe artan bir dikkat ve sempatiyle dinledi ve bunun büyük, güzel, insancıl bir plan olduğunu düşündü. Şöyle dedim: "*Je crois que cette idée doit être sympathique à tous les honnêtes gens* [Bu fikrin bütün saygın insanları cezbedeceğine inanıyorum]."

Sonuç olarak projenin yıllar süreceğini ifade ettim. Ben bunun meyve verdiğini muhtemelen göremeyeceğim [dedim] fakat kendisi bana başarı diledi ve tanıştığına memnuniyet duyduğunu bildirdi. Bu görevi yerine getirmem için bana güç ve sıhhat diledi, ardından müsaade istedim.

Birbirimizle vedalaşırken bana buradaki maslahatgüzara [*chargé d'affaires*] uğramamı önerdi ve merdivenlere kadar refakat etti. Ardından önceki tahkir edici ifadelerini tashih edermiş gibi şöyle dedi: "Halkınız içinde etik açıdan sıkıntılı olanlar belki de yüzde yirmidir. Fakat bu kadarı diğer halklar içinde de mevcuttur."

"Evet," dedim, "fakat bizim durumumuzda bunlar iki kat sayılmaktadır, dolayısıyla yüzde kırk gibi düşünülecektir."

* * *

Yakovlev'in yanından ayrıldıktan sonra, davet aldığım Bâb-ı Âli'ye geçtim. Tercümanım arabada kızıl fesli arabacının yanında oturuyordu. İstanbul'un rüzgârlı, pis sokaklarında ilerledik. Bâb-ı Âli çürümekte olan eski, kirli, heybetli bir bina. Çok büyük önem arz eden faaliyetlerle kaynıyor. Muhafız askerler giriş salonlarındaki küçük kaidelerde bekliyor. Zavallı şeytanlar yerde oturuyor (!). Sayısız memur ve uşak oradan oraya koşturuyor.

İlk ziyaretimi Başkâtip Hayreddin Bey'e yaptım. Sadaretteki bütün memurlukları kulaktan dolma bilgilerle yazıyorum. Doğru olup olmadığından emin değilim. Sadrazamın oğlunun adının Cavit değil de Cevat olduğunu ancak bugün öğrendim.

Hayreddin Bey otuzlu yaşlarında, iyi görünümlü, düz ve solgun yanakları olan, şık siyah sakallı ve kepçe kulaklı bir adam. Ağzından çıkan her kelimede, aynı anda hem dostane hem de şaşırmış bir tebessüm var. Birkaç dakika sonra sadrazamın makamına davet edildik. Bir antre ve birkaç bekleme odasından geçtik. Büyük bir salonda, sırtını duvara vermiş vaziyette Sadrazam Halil Rifat Paşa Hazretleri oturmaktaydı. Ben içeri girince ayağa kalktı ve elini uzattı. Uzun boylu ve kambur olan bu yaşlı zatın aksakalları ve kırışık, solgun bir siması var. Önündeki masada iki tane tesbih vardı. Kendisi otururken bana da yanındaki koltuğu gösterdi; karşımızda, büyük masanın diğer ucunda tercüman olarak Hayreddin Bey oturmaktaydı.

Sadrazam bana bir sigara uzattıktan sonra yolculuğumu, seyahatim sırasında havanın nasıl olduğunu, tahminen ne kadar kalacağımı sordu. Ardından *Neue Freie Presse*'ye birkaç övgüde bulundu. Hayreddin Bey bu sıradan ifadeleri samimi bir ciddiyetle tercüme etti. Ben de diğer *selamlarla* cevap verdim: "*N. Fr. Pr.* daima Türkiye'ye karşı dostane hisler beslemiştir ve İmparatorluk lehinde haberler neşretmek mümkün olduğunda bundan mutluluk duymuştur. Zaman zaman hakikatler hakkında belki yeteri kadar bilgilendirilmemiş olabiliriz fakat hiçbir zaman hakikati duyurmaktan başka bir amacımız olmamıştır."

Sadrazam gazetemiz muhabirinin dilediği zaman uğrayabileceğini ve kendisine her şeyin anlatılacağını bilmemi istedi. Bu teminat için kendisine teşekkür ettim. Ardından tercümandan, hazrete geliş sebebimi bilip bilmediğini sormasını istedim.

"Hayır," diye cevap verdi. Konuşurken yarı açık gözleri ya masanın kenarına kayıyordu ya da oynadığı tesbihine. Bunun üzerine teklifimi sadrazama iletsin diye Hayreddin Bey'e anlattım.

Sadrazam soğukkanlılıkla dinledi. Şu türden sorular sordu: "Filistin büyüktür. Aklınızdan hangi kısımları geçiyor?"

Tercümana şunu iletmesini söyledim: "Bu, sağlayacağımız faydalara göre belirlenmeli. Daha fazla toprak için daha fazla fedakârlık yapacağız."

Hazret bunun koşullarını sordu. Detaylara giremeyeceğim için af diledim. Tekliflerimizin kapsamını sadece majestelerine açabileceğimi söyledim. Eğer tekliflerimiz prensipte kabul edilirse, Sir Samuel Montagu mali programımızı teslim edecek. Halil Rifat Paşa konuşma esnasında uzun fasılalar verdi. Bu fasılalarda tesbihinin tanelerini tek tek oynadı. Sanki her bir kelime arasında düşünmek için zaman kazanmaya çalışıyor gibiydi. Bu projeye sadece karşı olduğunu değil, aynı zamanda buna güvenmediğini de hissettim.

Konuşmamız esnasında mütemadiyen memurlar ve uşaklar girip çıkıyor, saygıyla eğiliyor, mesaj ve evrak getiriyor, ardından arkalarını dönmeksizin odadan çıkıyorlardı. Bir diğer vakur ve yaşlı zatın gelmesinin ardından Halil Rifat Paşa tercümandan görüşmemizin sona erdiğini bildirmesini istedi. Yerinden yarı doğrulmuş bir vaziyette elimi sıktı. Bekleme odasında yüzünde dostane bir tebessüm olan Hayreddin Bey'e, şu an için koşullar konusunda sessiz kalmamı sadrazamın yanlış anlayıp anlamadığını sordum.

Tebessümünü koruyarak "Hayır," dedi, "kendisi bir filozof ve ancak siz yükümlülüklerinizi onun kendisininkileri yerine getirdiği gibi getirirseniz memnun olur. Yüce efendisiyle sizin doğrudan temas kurmanızda onun için bir sakınca bulunmamaktadır."

Hayreddin Bey ayrıca bana muhteşem bir Boğaz manzarası ve uzaktaki Dolmabahçe Sarayı'nı gösterdi. Ardından elimi uzun uzun ve neşeli bir şekilde sıktı.

* * *

Mihmandarım beni bir sürü koridordan aşağı indirdi; muhafızların, uşakların, aylakların ve memurların önünden geçirdi ve Hâriciye Nezâreti'ne, Nuri Bey'e götürdü.

Nuri Bey kızıl kahverengi saçlı, seçkin, zeki, kültürlü bir Ermeni. Uzun süre Paris'te yaşamış ve epey Parislileşmiş. Ben oradayken birkaç diplomat daha girip çıktı. Konuşmaları, bir yerlerde eşkıyanın eline düşen iki kadın hakkındaydı. Fidye karşılığı kadınlar serbest bırakılacaklardı. Bir elçiliğin ataşesi de Nuri Bey'den bütün acil olmayan meseleleri ertelemesini istedi, zira tatile çıkmadan önce hiçbir yeni meseleyle uğraşmak istemiyordu. Hiçbir şeyin kendisine acil görünmediği de söylenebilirdi. Yalnız kaldığımızda Nuri Bey'e talebimi anlattım. Gözleri parladı. Meseleyi tam olarak anlamıştı.

Sadrazama anlattığım gibi kendisine de Türkiye'yi Düyûn-u Umûmiye'den kurtarmak istediğimizi söylediğimde "*C'est superbe* [bu harika]!" dedi. Ardından gerekli bütün düzenlemelerin vasıtalarına sıra geldi. Nuri Bey anlattıklarımdan memnundu ve meseleye inanmıştı. Fakat kutsal beldeler hakkında derin kuşkuları vardı. Buraları kim yönetecekti? "Bu ayarlanabilir," dedim; "herkes için kıymetsiz ve verimsiz olan bir nesneyi sadece bizim satın alabileceğimizi düşünün ve bunu da oldukça iyi bir fiyata satın alacağız."

Bunun üzerine Nuri Bey beni Yahudi ve Bâb-ı Âli birinci tercümanı, dolayısıyla Hâriciye nâzırının sağ kolu olan Davut Efendi'ye götürdü. Kendisi Hâriciye Nezâreti'nin en etkili kişisi olarak kabul ediliyormuş. Makamına girenlerin selam verirken ne kadar eğildiklerini görünce yüksek mevkiini anladım. Memurlar evrakları ayağının yanına koyuyorlar, böylece her zaman eğilmek zorunda kalıyor ve dolayısıyla kendisine hizmet etmek de güçleşiyor. Kendisi bir koltukta çalışıyor ve önünde bir masa yok. Yazıyı kâğıdın altına bir şey koymadan elinde yazıyor.

Kısa, kır sakalı olan uzun boylu ve şişman bir adam. İri ve kıvrımlı burnunun üzerindeki gözlükleri, pörtlek gözlerinin önünde duruyor. Beni bir defada anladı. Fakat görünür derecede korktu. Türkiye'ye sağlanacak muazzam faydayı gördü. Lâkin bir Yahudi olarak azami derecede temkinli olmalıydı. Büyük müşkiller olacağını söyledi. Aslında, meselenin uygulanamaz olduğunu

düşünüyor. Çok geçmeden benimle kardeş gibi samimiyetle ve ilgiyle konuşmaya başladı. Beni Hâriciye nâzırına takdim etmesi için başka birini bulmam gerektiğini söyledi. Fakat bu geri çevirmenin ardında kendisini affetmemi isteyen dostane bir bakış vardı. Ayrılmadan önce gelip kendisini bir kez daha görmem gerekiyor. Yahudilerin Türkiye'de durumlarının iyi olduğunu ve sadık vatanseverler olduklarını söyledi. Sanki bunu betimlercesine, benimle dış koridorda yürürken, kaidelerdeki iki muhafız kendisine şıkır şıkır selam durdu. Ayrıca küçük ofisinde Matbuat Dairesi Reisi Nişan Efendi'yi gördüm. Burada birkaç editör Avrupa gazetelerinin haberlerinden Türkiye hakkındaki kamuoyu görüşlerini derliyordu.

Nişan *N. Fr. Pr.*deki başyazılardan ve Goluchowski'nin son konuşmasından şikâyet etti.

* * *

Akşamleyin Newlinski, Yıldız Sarayı'ndan asık bir suratla ve kötü bir haberle döndü. Sadece yarım şişe şampanya söyledi –*en signe de deuil* [bir matem emaresi olarak]– ve bana iki kelime etti: "Hiçbir şey işe yaramıyor. Büyük lord bunu duymak bile istemiyor!"

Bu darbeyi cesaretle karşılamaya çalıştım. Sultan şöyle dedi: "Eğer Bay Herzl, sizin benim dostum olduğunuz gibi dostunuzsa, ona bu meselede bir adım daha atmamasını salık veriniz. Ben bir karış toprak bile satamam. Milletim bu imparatorluğu kanlarıyla savaşarak aldı ve kanlarıyla suladı. Bizden de ancak kanımızı dökerek alabilirler. Suriye ve Filistin'deki birliklerimden iki tanesinin adamları Plevne'de birer birer öldürüldü. Hiçbirisi teslim olmadı. Hepsi harp meydanında can verdi. Türk İmparatorluğu bana değil Türk halkına aittir. Bunun bir karışını bile veremem. Yahudiler milyarlarını kendilerine saklasınlar. İmparatorluğum ne zaman bölünürse, Filistin'i o zaman bedavaya alırlar. Lâkin parçalanacak tek şey cesedemizdir. Hayattayken bizi parçalamalarını asla kabul etmeyeceğim."

Ardından başka şeyler konuşmuşlar. Newlinski hükümdara Jön Türklerin hükümette yer almasına izin vermesini tavsiye etmiş. Sultan iğneli bir şekilde şöyle demiş: "O hâlde bir meşrutiyet? Bildiğim kadarıyla Polonya'nın anayasası yurdunuzun bölünmesini önleyemedi."

* * *

Sultanın bu gerçekten âlicenap sözlerinden etkilendim ve sarsıldım. Lâkin bu sözler şu anda benim bütün umutlarımı yıkıyor. Ölüm ve parçalanmaya neden olacak bu tevekkülde trajik bir güzellik var. Fakat pasif direnişle bile olsa son nefesine kadar savaşacak.

19 Haziran

Depresyona girip de inkisarımı izhar etmemem Newlinski'yi müspet derecede şaşırtmış. Ben derhâl diğer hamleleri düşünmeye başladım ve şu hamlede karar kılıp Newlinski'den ihtimam göstermesini istedim. Sultana bu konudaki kararlılığımızı en baştan kanıtlamaya çalışacağız.

Newlinski, İzzet Bey üzerinden elinden gelen her şeyi yapacak ve her şeye rağmen sultanın beni doğrudan kabul etmesini sağlayacak. En azından *planter un jalon* [bir kilometre taşı koymak] istiyorum. Teklifimizi sultana sunacağım, *tout en m'inclinant respectueusement devant sa volonté* [aynı zamanda isteklerine hürmetle boyun eğeceğim]. Şunu bilecek ki ne zaman bu kaynağa müracaat etmesi gerekirse, Yahudiler Türkiye'nin maliyesini düzeltmek için finansal güçlerini sultanın emrine vermeye hazır olacaklar.

19 Haziran

Cuma Selamlığı.

Bu güneşli günde arabayla Yıldız Sarayı'na gittik. *En route* [yol üzerinde] askerler üniformayla dizilmişlerdi. Boğaz ışıl ışıldı. Yıldız'da, misafir kasrının önünde sultanın iki emir subayı tören kıyafetleriyle bizi karşıladı. Bir saat içinde önümüzden iki muh-

teşem görüntü geçti: güneş ışığında bembeyaz parlayan Yıldız Camii diğer tarafta ise masmavi Boğaz. Uzaktaki adalar bulanık görünüyor. Askerler uygun adım yürüyüşüyle geldiler. Bunlar gürbüz ve kuvvetli, güneşte kararmış, enerji dolu, "zorluklara meydan okuyan" askerler. Sağda tepeden inip gelen süvari alayları vardı, kızıl sancakları dalgalanıyordu. Önümüzde tepenin üzerinde, yeşil ve kırmızı başlıklı piyadeler hızlı kaz adımlarıyla yürüyorlardı. Borazancılar ise borazanlarını üflemeye hazır bir şekilde ağızlarına götürmüşlerdi.

Tören kıyafetlerini giymiş paşalar kâh at üstünde, kâh arabalarında bize doğru geliyorlardı. Rengârenk kıyafetler giymiş âbidler caminin ön avlusunu doldurmaktaydı. Bir renk cümbüşü. Her an yeni ve muhteşem renk tonları çıkıyor. Subay üniformalı küçük çocuklar -belli ki paşaların oğulları- tuhaf bir *grandezza* [ihtişam] ile zâhir oldular.

Sonunda saray ahalisi geldi. Önce sultanın oğulları ve diğer şehzadeler geldi. Yıldız tepesinin eteğinde atlarından indiler ve saf tutup halifenin gelmesini beklediler. Prensler arasında iki tane ak sakallı subay vardı. Belli ki şehzadelerin askerî hocalardıydılar. İri yarı ve şişman bir hadım olan darüssaade ağası önümüzden görkemli bir geçiş yaptı. Üç adet kapalı saray arabası harem kadınlarını taşımaktaydı. Ardından iki sıra saray subayı tören adımlarıyla tepeden indiler. Daha sonra sultanın yarı kapalı landosu eşlikçileriyle beraber geldi. Etrafı yoğun bir muhafız ve subay ordusuyla doluydu. Arabada oturan sultanın karşısında Gazi Osman Paşa vardı.

Müezzinin billur bir sesle okuduğu ezan minareden etrafa dağılıyordu. Ezanlar arasında mehter marşları çalındı. Askerler halifeyi iki gür nidayla karşıladılar. Halife zayıf ve hasta biri, kancalı bir burnu ve orta uzunlukta bir sakalı var. Âdeta kahverengiye boyanmış gibi görünmekte. Elini ağzına yakın bir şekilde sallayarak Türkçe selam verdi.

Beklediğimiz terastan geçerken Newlinski'ye ve bana sert bir bakış attı. Ardından caminin parmaklıklarından içeri girdi. Sol

kanadın çıkıntılı açısında arabadan indi ve yavaşça merdivenleri çıktı. Herkes coşkulu. Halkı bir kez daha selamladı ve camiye girdi. O esnada muhafızlarının hepsi yüzlerini camiye çevirdi. İbadet yaklaşık yirmi dakika sürdü. Caminin avlusunda hacılar[95] seccadelerini sermiş, eğiliyor ve diz çöküyorlardı [rükû ve secdelerini yapıyorlardı]. Kavurucu güneşin altında bekleyen askerlere su ikram edildi. Sultan ibadetini eda ettikten sonra camiden çıkıp iki atlı açık bir arabaya bindi ve bizzat sürmeye başladı. Avluda selama eğilen paşalardan ve mülâzımlardan müteşekkil bir hat vardı. Şehzadeler yeniden atlarına bindiler. Sultan ikinci defa önümüzden geçerken bana (Newlinski'nin yanında olduğum için beni tanımış olmalı) sert bir bakış attı. Arabanın arkasında subaylar aceleyle tepeyi tırmanmaya başladılar. Ardından bir peri masalını andıran bu görkemli manzara hitama erdi.

* * *

Selamlıktan sonra Rue de Pera'daki [İstiklal Caddesi] camide[96] semazenleri izledim. Vakur, acayip bir dans rutinini icra eden ve cansız fakat sinsi görünen yaşlı, zayıf "fanatikler" arasında küçük bir çocuk vardı.

Sade bir müzik, fısıltılı dualar, kadril dansı yapan İngilizler gibi selam vererek daire çizme; ardından baş döndürücü anlamsız bir dönme. Renkli pelerinlerini attıktan sonra *á la Loie Fuller* [dansçı Loie Fuller gibi] beyaz kıyafetleriyle devam ettiler; sol avuçları yere, sağ avuçlarıysa havaya bakıyordu.

* * *

Öğleden sonra Avrupa'nın tatlı suları üzerinde sadrazamın gözdesi olan Margueritte'yle görüştük. Margueritte emrimde olduğunu söyledi. Dediğine göre sadrazamdan dilediği her şeyi koparabilirmiş. Yakında İskenderiye'nin petrol kuyuları için bir imtiyaz alacağını söyledi. Bana Baron Popper'ın akim kalan kredi hikâyesini anlattı. Baron Popper üç milyon Türk lirası tutarındaki kredi vermek istemişti. Fakat daha sonra bunu Osmanlı Bankası

95 Müslümanlar demek istiyor. (ç. n.)
96 Galata Mevlevihanesi'ni kastediyor olsa gerek. (ç. n.)

üstlenmişti. Kendisi her şeyi halletmişti ve İzzet Paşa'nın, Tahsin Paşa'nın, şeyhülislamın ve diğer birkaç kişinin ilgisini çekmişti. Sadrazam hediye kabul etmiyordu fakat Popper, sadrazamın karısına gerdanlık ya da buna benzer bir şey hediye edecekti.

Yurt dışındaki elçiliklere Popper'ı destekleme talimatı verildi. Ardından temsilcisinin Popper olduğu iddia edilen banka kendisini tanımadığını söyledi. Bu da burada P.ye karşı bir nefret uyandırdı -gerçekten!- ve kendisiyle uzlaşma yolu kalıcı olarak kapandı. Margueritte'nin dediğine göre Popper şimdi İskenderiye-Şam demiryolu imtiyazı için mücadele ediyormuş. Bu demiryolu Asya trafiğini Süveyş Kanalı'ndan geçirecek.

Margueritte daha sonra bana dün gece Newlinski'nin benim adıma -benim haberim olmaksızın- kendisinden bir ricada bulunduğunu bildirdi. [Margueritte] Benim ona sunduğum meseleyi göz ardı edecekmiş. Margueritte, Cevat Bey'in benim davama ilgi duymasını sağlayacağına söz verdi.

Cevat Bey'le "açık konuşmanın" mümkün olduğunu söyledi.

20 Haziran

Her sabah uzun yeşil Şam işi kanepeleri olan salonda kahvaltı yaparken bir savaş konseyi kuruyoruz. Bugün Newlinski'ye saraydaki ve Bâb-ı Âli'deki kişilere başlangıç için düşündüğümüz anlaşma ihtimalini göstermeyi teklif ettim. Onları birkaç milyonluk küçük krediler almaya ikna edecektim, zira bana göre bu bizim müstakbel planımızdan tâviz vermek anlamına gelmezdi. Para dipsiz bir kuyuya atılacaktı fakat bununla sağlam bir zemin kazanıp popüler olacaktık.

Newlinski'den sultanın beni kabul etmesi için elinden geleni yapmasını istedim. Eğer sultanla görüşmeden, ondan "hayır" cevabı alarak evime dönersem insanlar her şeyin bir hayalden ibaret olduğunu düşünecektir. Tabii ki hâlihazırda kimse sultana benden bahsetmeye cesaret edemeyecektir, hele kendisinin Münir Paşa, İzzet Bey vs. hazırken Newlinski'yi resmî olarak reddetmesinden sonra...

Ancak İzzet Bey şunu tavsiye etmiş: Yahudiler önce başka bir toprak elde etmeli, ardından burayı Türklerle takas yoluna gitmeli (ilave bir ödeme yaparak). Hemen o anda aklıma Kıbrıs geldi. İzzet Paşa'nın fikri yerinde, ayrıca bizimle olduğunu ve bizi düşündüğünü gösteriyor. Burada şahsî bir payı reddediyor. Ancak Arabistan'da nüfusu 1.500'ü bulan bir ailesi var. Bunlar için bir şeyler yapılabilir.

21 Haziran

Dün öğleden sonra Newlinski yanından ayrıldıktan hemen sonra bir kez daha Nuri Bey'i gördüm. Bâb-ı Âli'nin dışında arabada Newlinski'yi bekliyordum. Sıcak bir ikindi... Bir saat sonra Newlinski göründü. Sadrazamla ve Nuri Bey'le meseleyi görüşmüş. Sadrazam karşıymış, Nuri Bey ise bu konuda çok hevesli. Nuri Bey beni oldukça cana yakın karşıladı. Ardından beni ziyaretçilerin olduğu odadan çıkardı, yan kapıdaki hususi bir odaya aldı ve ziyadesiyle açık bir şekilde benimle konuştu. Tamamen bizim tarafımızda olduğunu fakat maalesef odun kafalı çok sayıda insanın bu aşamada hesaba katılması gerektiğini söyledi.

Nuri Bey, Avrupa'da aldığı eğitim ve zekâsı nedeniyle biraz böbürlendi ve kendini beğenmiş bir şekilde şunu söyledi: "Ben bu körlerin arasında tek gözlü bir adam mesabesindeyim." Gerçekten diğer pek çoklarından çok daha yüksek bir zekâya sahip.

Tavsiyesi şuydu: Yahudiler Türklerin hisse senetlerinin tamamını almalıdır ve 'Hissedarlar Komisyonu'na kendi vatandaşlarını koymalıdır.[97] Bu komisyon, Nuri Bey'e göre, büyük bir etkiye sahiptir ve her ne zaman bir kriz çıkarsa müdahale eder. Daha sonra öğrendiğime göre kendisi bu fikri Newlinski'ye de iletmiş. Newlinski buna derhâl karşı çıktı. Çünkü bu Düyûn-u Umûmiye hâlihazırda ne kadar menfursa, Yahudilerden de o kadar nefret edilecektir.

Ben Nuri Bey'i överken Newlinski de buna bir şerh düşerek şunları söyledi: "Eğer bu tavsiyeyi sadece Yahudi davasına imtiyaz vermek için yaptıysa bu onun zekâsını gösterir."

97 Orijinal metinde İngilizce *bond-holders* olarak geçmektedir.

Nuri Paşa bana tam destek vadetti. Özellikle de mali sıkıntılardan sorumlu tuttukları Osmanlı Bankası aleyhinde hareket edersek.

* * *

Daha sonra Davut Efendi'yle görüştüm. Kendisi şimdiye kadar tanıştığım memurlar içerisinde en kusursuz insandı. Onun Yahudi olmasıyla iftihar ediyorum. Sultanın kendisine daha sadık bir memuru daha yok. Kalben bizimle fakat bunu izhar etmemek için dikkatli olmalı. Bir gün hedefimize ulaşacağımızı mümkün görüyor. Türkiye "*sera dans la dèche, et si vous dorez la pilule* [tamamen beş parasız kaldığında ve siz de kurda kuzu postu giydirdiğinizde]" yani, devletimizi tâbi bir devlet olarak kurduğunuzda [amacımıza ulaşacağımızı düşünüyorum].

Ben bugün Hâriciye Nâzırı Tevfik Paşa'yı ziyaret ettiğimde Nuri Paşa da hazır olacağını vadetti. Lâkin birbirimizi tanımıyor gibi davranmalıyız.

* * *

Dün akşam Newlinski, İzzet Bey'in bugün beni kabul edeceğini bildirdi.

21 Haziran

Davut Efendi'ye, hâlihazırda meseleyi nâzırla konuşmaması gerektiğini yazdım. Şu an uygun vakit değil.

* * *

Dün sultan, Newlinski'ye beni bir gazeteci olarak kabul etmeyeceğini söylemiş çünkü Bacher'in röportajından sonra *N. Fr. Pr.* şahsına şiddetli bir hücumda bulunmuş. Dün sabah İzzet Bey'le görüşmek için Newlinski'yle birlikte Yıldız Sarayı'na gittik. Konuşmanın nazik fakat önemsiz meseleler ekseninde cereyan etmesi önceden kararlaştırılmıştı. Saat dokuz buçukta, Şarkı'n fakirlikle bezenmiş renkli manzaraları arasında tanıdık bir güzergâhta, masmavi Boğaz'ın ışıldadığı Dolmabahçe'den geçip Yıldız'a giden tepeye tırmanıyorduk.

Bina tadilatının devam ettiği saray avlusuna girdik. İzzet Bey avluda bekliyordu. Kendisini selamladık ve makamının bulunduğu odaya girdik. Oldukça eski görünüyor. Bireysel makam odaları sahil kabinleri gibi duruyor. Muktedir İzzet Bey'in odası bile küçük ve sade. İzzet Bey'in masası, kâtibi için daha küçük bir masa, birkaç koltuk ve perdeli bir karyola (uzun bir mesaide gece çalışmak zorunda kalırsa diye); hepsi bu. Fakat pencerelerden birisi Boğaz'ın geniş, mütebessim güzelliğine açılıyor; manzara selamlık camisinin beyaz minarelerinden puslu Adalar'a kadar uzanıyor.

İzzet Bey'i bekleyen bir diğer kişi, sultanın emrettiği gümüş, sarkaçlı bir saat getiren Yahudi bir kuyumcuydu. Bu saat, birkaç gün önce sultanın çıbanını ameliyatla alan askerî doktor için bir ödülmüş. İzzet Bey girdi. Benimle tanıştıktan sonra kuyumcuyla ilgilendi. İzzet Bey kırklı yaşlarında, orta boylu ve zayıf bir adam. Kırışık, yorgun fakat zeki siması neredeyse çirkin. Büyük bir burun; seyrek, yarı uzun, koyu renkli sakallar; zeki gözler.

Önceden planlanan fuzuli lakırdıları ettim. [Konuşmam şu minvaldeydi:] Bu büyük ülkenin en önemli şahsiyetlerinden biriyle tanışmadan ayrılmaya niyetli değildim. Gazetem vesilesiyle başkalarına da İstanbul'dan edindiğim olumlu izlenimleri aktarabilirsem ziyadesiyle memnun olacaktım. Türkiye'nin siyasi mahfilleri hakkında bir dizi makale yazmayı planladım ve fayda sağlayacaksam bahtiyar olacaktım. İzzet Bey bütün bunlara nezaketle tebessüm etti ve on beş dakika sonra yanından ayrılırken benimle tanışmaktan duyduğu memnuniyeti dile getirdi.

Newlinski bütün uşaklara bahşiş verme konusunda beni önceden uyarmıştı. İzzet Bey'in ikinci kattaki uşağı iki mecidiye aldı. Bastonumu tutan birinci kattaki uşağı da bir mecidiye aldı. Fakat Yıldız'dan çıkış komik bir hâl aldı. Kapıda iki muhafız duruyordu. Ben elimi cebime uzattığımda, ikisi de yan yana ellerini uzattılar. Ben de bahşişi kasıtlı bir şekilde geciktirdim. Saray kapısındaki bahşişçilerin bu sembolik manzaralarından aldığım keyfi uzatmak istiyordum. İkisine de birer mecidiye verdim. Ar-

dından hayal gibi harem saraylarının önünden Bebek'e doğru Boğaz boyunca gittik. Kavurucu bir güneş vardı fakat Boğaz'dan hafif bir esinti geliyordu. Ancak o zaman Newlinski bana önceki gün (cumartesi) Bâb-ı Âli'de ve sarayda başardığı şeyi anlattı. İzzet Bey'le görüşmemde en ufak bir kasıtsız imada bulunmayayım diye kendisini buna mecbur hissetmiş. Dediğine göre sadrazam yaptığım teklife karşı çıkmış. (Sadrazamın gözdesi Margueritte bana aksini anlatmıştı. Hangisi yalan söylüyor? Acaba sadrazam, beni muallakta bırakmak için Newlinski'ye ikili bir diplomatik dil kullanmış olabilir mi?)

Newlinski sadrazama, kendisi meseleye karşı olsa dahi, en azından sultana bir şey söylememesi için ricada bulunmuş. Zira sultanın meseleye karşı olduğunu sadrazam bilecek diye bir şey yok. Burada herkes, sultan ne isterse bunu köle gibi kabul etme alışkanlığına sahip ve sultan neye karşı çıkarsa buna körü körüne onlar da karşı çıkarlar.

Yıldız Sarayı'nda, Newlinski'nin cumartesi gözlemlediğine göre, bana karşı tavır bir nebze iyileşmiş durumda. Sultan en azından Newlinski'ye benden bahsetmesine izin vermiş. Newlinski de sultana cumartesi günü benim onun ilk reddini nihai olarak düşünmüş olduğumu ve bunu büyük ölçüde takdir ettiğimi anlatmış. Benim Türkiye'nin dostu olduğumu ve sultanın emrinde olmak istediğimi bildirmiş. Sultanın beni kabul etmesini talep etmiş. Halife bunu reddetmiş. Bacher ve *N. Fr. Pr.*le yaşadığı deneyimden sonra beni bir gazeteci olarak kabul edemeyeceğini ve etmeyeceğini bildirmiş. Bacher'in görüşmesinden birkaç ay sonra gazetemiz onun şahsına en ağır saldırıyı yapmıştı. Basında daha önce bunun örneği görülmemişti. Hatta İngiliz ve Ermeni gazetelerinde dahi. Sultan, Avusturya Büyükelçisi Calice'ye bundan şikâyette bulunmuş ve Calice de Bacher'i kendisiyle tanıştırdığı için duyduğu pişmanlığı ifade etmiş. Öte yandan sultan beni –kendisi için bir hizmette bulunduktan sonra– bir dost olarak kabul edeceğini bildirmiş. Benden beklediği hizmet şu: Ermeni meselesinde Avrupa basınını (Londra'da, Paris'te, Berlin'de ve Viyana'da) Türkler lehine daha dostâne bir tutum sergilemeleri için

etkilemem gerekiyor. Bir başka görev, Ermeni liderleri doğrudan sultana tâbi olmaya ikna etmek. Bunun üzerine sultan da gerekli bütün imtiyazları verecek.

Sultan, Newlinski'yle konuşurken şiirsel bir üslup kullanmış: "Benim için bütün halklarım, farklı hanımlarımdan doğmuş çocuklar gibidir. Onların hepsi benim evlatlarım. Kendi aralarında fikir ayrılıkları olsa bile, ben yanlarındayken fikir ayrılıkları olamaz."

Hemen Newlinski'ye *à me mettre en campagne* [icraata başlamak] için hazır olduğumu söyledim. Bana Ermeni meselesinin pragmatik bir sunumunu versinler; Londra'da kimler ikna edilecek, hangi gazeteler kazanılacak vs. Tabii ki sultan beni kabul ederse bütün işler çok daha kolay bir şekilde icra edilecek. Newlinski şöyle dedi: "Sizi daha sonra kabul edecek ve yüksek bir nişanla ödüllendirecek."

Cevap verdim: "Benim nişana ihtiyacım yok. Şimdi istediğim tek şey kendisiyle görüşmektir. *Planter le premier jalon* [ilk kilometre taşını dikmek]. Bu bizim şimdilik tek görevimiz."

Boğaz kenarındaki Bebek'te bir kafede otururken bu konuşmayı sürdürdük. Öğle sıcağında bir ağacın altında oturuyorduk.

* * *

Daha sonra Madame Gropler'i ziyaret etmek için tepeye tırmandık. Kendisi önemli, muhterem fakat yatalak bir ihtiyar kadın. Konutu, bir Polonya göçmen evi ve son kırk yıldır *en rupture d'ennui officiel* [hükümetle yaşadığı sorunlardan kaçan] sürgün edilmiş siyasetçiler, her türlü gezgin sanatçı ve diplomat buraya girip çıkmıştır.

Ev sahibemizin yeğeni olan Polonyalı bir kemancı yemekten sonra bize keman çaldı. Buraya ayrıca efsanevi Reşit Paşa'nın oğlu ve Fuat Paşa'nın torunu ekselansları Reşid Bey de geldi. Reşid Bey hâlâ genç, şişman, zeki bir adam. Viyana'daki elçilikte ataşelik yapmış. Yanında getirdiği iki küçük oğlu Almanca konuşuyor ve bizim için Almanca şarkılar söylediler. Öğle yemeğinden sonra Newlinski, sultanın nazarında kıymeti olan Reşid Bey'le projem

hakkında konuştu. Reşid Bey'in tepkisi olumluydu. Ayrıca ben de ayrılmadan önce birkaç dakika kendisiyle terasta otururken desteğini vadetti.

* * *

Öğleden sonra itfaiye birliğinin eğitim seansına katıldım. Buraya beni ısrarla dost canlısı bir ihtiyar olan ve burada paşalık rütbesini haiz Kont Széchény davet etmişti. İtfaiye erleri Anadolu'nun yağız, gürbüz delikanlıları. Maaş beklemeyen ve fakat memnuniyetle hizmet edecek bu birliklerin amiri, konumunu belki de hiç kaybetmeyecek.

Maalesef siyasi gayretlerimin neden olduğu büyük endişeler beni buraların güzelliği, tarihin harikaları ve mütemadiyen gözlerimin önünde duran figürlerin renkliliği karşısında yarı kör hâle getirdi. İtfaiye birliklerinin gösterisinde de tepenin yamaçlarındaki yolun kenarına insan grupları birikmişti. Kadınlar gizemli kıyafetleri içinde oturmaktaydılar. Ayrıca bana görsel ziyafet sunan daha pek çok şey vardı.

* * *

Köhne mezarlıklarda, asırlarca geçmişi olan mezar taşlarında insanlar oturuyor ya da çamaşır asmak için ip geriyorlardı. Akşamleyin Newlinski, Yıldız Sarayı'ndan yorgun ve üzgün bir şekilde döndü. İmparatorluğun her tarafından kötü haberler gelmişti. Girit'te katliam; Dürziler düzenli birliklerden oluşan bütün bir taburu imha etmişler, yani tek tek öldürmüşler ve yakın zamanda Ermeniler Rus sınırından girip üç yüz Müslüman'ı öldürmüş. Sultan ne pahasına olursa olsun Ermenilerle barış yapmak istiyor. Geleceğe bakışı karamsar ve Newlinski'ye şöyle demiş: "*C'est une croisade déguisée contre la Turquie* [Bu, Türkiye'ye karşı üstü kapalı bir haçlı seferi]."

Çöküş döneminin bu görkemli, melankolik hükümdarı bana Heine'nin yazdığı *Boabdil el Chico*'yu [Gırnata Emiri XII. Muhammed] anımsatıyor.[98]

98 Zohn'un notu: Krş. Heine'nin *Der Mohrenkönig* şiiri.

Yıldız Tepesi belki de "Son Halife'nin [her şeyini kaybettikten sonra] ah çektiği dağ" olacak.[99]

Güneş battıktan sonra küçük bir tekneyle Büyükdere'ye doğru açıldım. Akşamın tülleri, sabık sultanların ve şimdiki sultanın dul eşlerinden müteşekkil harem hanımlarının ikamet ettiği alımlı, beyaz sarayları örtmeye başladı. Sultan artık boşadığı eşleriyle birlikte yaşamamaktadır.

22 Haziran

Diplomatik zekâsını ve ustalığını gittikçe daha fazla takdir ettiğim Newlinski öncelikle benim sarayda Yahudilerin teklifini -kimseyi aracı kılmadan, zira bu onların satın alındığını düşündürebilir- şahsen tekrar edebileceğim bir pozisyonda olmam gerektiğini düşünüyor. Bu harika bir fikir.

Beni sultanla görüştürmesi için her saat Newlinski'ye baskı yapıyorum, ta ki Londralı arkadaşlarım da burada olduğuma inansınlar diye. Eğer sultan tamam demiş olsaydı, beni kabul etmesine gerek kalmayacaktı. Ben de şehri terk eder ve faaliyete geçerdim. Hayır dediği için beni kabul etmesi kaçınılmaz, bu yüzden dostlarım *que tout n'est pas rompu* [henüz her şeyin bitmediğini] fark edebilirler.

23 Haziran

Dün pek bir şey olmadı. Také Margueritte, sadrazamla konuştu ve benim kendisiyle röportaj yapmak suretiyle hizmet etmek istediğimi bildirdi. Halil Rifat Paşa beni kabul edeceğine dair bir haber gönderdi. Bunun üzerine Benedikt'e telgraf çektim. Sadrazamla genel siyaset konuşacağımı ve başyazıda burada bana gösterilen dostluğun üzerinde durulması koşuluyla bütün röportajı telgrafla ileteceğimi bildirdi. Benedikt'ten cevap geldi: "Her şey istediğiniz gibi olacak."

Beklediğim de buydu zaten.

* * *

99 Zohn'un notu: Krş. Heine'nin *Der Mohrenkönig* şiiri.

Newlinski sıra dışı derecede ilginç bir adam lâkin Viyana'daki insanlar kendisine ciddi bir haksızlık yapıyorlar. Onu daha iyi tanıdıkça, karakterini daha çok beğenmeye başladım. Eğer yeteri kadar parası olsaydı, en iyi büyük lordlardan biri ve dünya tarihinde ses getiren bir diplomat olurdu. Kendisi çarpık biri fakat oldukça hassas olup asil saiklerle hareket ediyor. Mutsuz bir Polonyalı ve sık sık "Milletimin siyasetini biçimlendiremeyeceğim için hiçbir şeyi takmıyorum. Bir sanatçının siyaset seyahatleri gibi bir şey yaptığım, bir piyano virtüözü gibi, hepsi bu," diyor.

Bu asil Polonyalının melankolisinden etkilenmemek elde değil. Pek çok aristokrattan daha eğitimli; sanat sevgisi ve nezaket hissi var. Onu sadece bir araç olarak kullanmayı planlamıştım ve geldiğim nokta itibariyle kendisini takdir edip muhabbet besliyorum. Yardımsever fakat gururlu, kurnaz ama samimi de. Üstelik yanılmaz centilmen vasıfları şöhreti için zararlı ve bunun tek nedeni de burjuva arasında hareket ediyor olması. Yahudi davasına giriştiğimden beri kendisi teşrik-i mesai ettiğim en ilginç zevattan biri.

24 Haziran

Dün *N. Fr. Pr.* adına sadrazamla röportaj yaptım. Bir buçuk saat kadar sürdü. Hayreddin Bey bir kez daha mütebessim tercümanımız oldu. Pencere kenarında oturuyordum ve dizlerimin üzerinde konuşulanları not alırken terliyordum. Güneş ışığı da kâğıdın üzerine düşüyordu ve gözümü kamaştırıyordu. Ziyadesiyle yorucuydu.

Şarka özgü bir ayrıntı; Haliç üzerindeki köprüyü geçerken dilenci bir oğlan kendisine bir şeyler vermeme rağmen beni rahatsız etmeye devam etti. Také Margueritte'den beni bu çocuktan kurtarmasını istedim. O da zavallı çocuğun suratına tükürüverdi.

Yarım saat sonra oteldeydik. Newlinski yazı yazıyordu ve aniden Také'ye dönüp sert bir ses tonuyla "*Sonnez* [Çal]!" dedi.

Také de itaatkâr bir şekilde çaldı. Dilenci çocuğun intikamı alınmıştı.

Köprüdeki olayı anlattığım Newlinski daha sonra Také ile alay ederek şöyle dedi: "*Ici on reçoit des crachats, et on les rend* [Burada birinden tükürük yer, gider başkalarına tükürür]."

* * *

Newlinski dün bütün öğleden sonra sarayda İzzet ve Nuri Beyle'le görüştü. Bana anlatıldığına göre her ikisinde de güzel bir intiba bırakmışım. İzzet Bey benim *inspiré* [ilham alan] biri olduğumu söylemiş ki Müslümanlar arasında yüksek bir övgü; Nuri Bey de bana *homme hors ligne* [sıra dışı bir insan] demiş.

* * *

Tabii ki asıl mesele sultanın beni kabul etmesi ve henüz bunu başaramadım. Her hâlükârda bu çok büyük bir iş. Örneğin dün evinde öğle yemeği yediğimiz Széchényi Paşa on yıldır sultanla hiç konuşmamış. Hâlbuki selamlıkları hiç kaçırmaz ve kısa zaman sonra sultan tarafından müşirliğe terfi ettirilecek.

25 Haziran

Dün sultan bana haber gönderip bugün bir yere kaybolmamamı bildirdi. Muhtemelen ayrılmadan önce bana söyleyeceği bir şey var. Belirsiz olsa da bu da bir başarı.

Dün *N. Fr. Pr.*ye oldukça uzun bir *entrefilet*yi [rapor] telgrafla gönderdim. Bu raporda hükümete yakın bir tutumla buradaki inkâr edilemez durumu arz ettim. Ardından öğleden sonra Avusturya Büyükelçisi Baron Calice'yle görüşmek üzere küçük bir tekneyle Büyükdere'ye açıldım. Eğer evvelemirde kendisine yüz çevirseydim, kuşkusuz beni bu kadar içten karşılamazdı.

Calice, altmışlarının sonunda ama yaşını göstermiyor. Kel kafalı, büyük burunlu, bıyıklı, oldukça nezih bir tavrı olan, konuşkanlığı yabana atılmayacak birisi. Ağzından kelimeler dökülürken zaman zaman ne kadar yüce bir şahsiyet olduğunu hatırlıyor, *et alors il se reprend* [ve ardından kendisini frenliyor].

Elçiliğin Büyükdere'deki yazlık konutunun büyük salonunda oturduk. Büyük pencerelerden Boğaz'ın kızıl ve mavi güzelliği

insanın gözlerine hitap ediyor. Calice meseleyi nasıl anladığını bana detaylarıyla anlattı. Aşağı yukarı Gregor Samarow'un romanlarındaki diplomatların üslubuyla konuşuyordu. "Meseleyi bir satranç tahtasının üzerinde sundu." Oyunu bilen birisi, anlamlı bakışlarıyla dediğine göre, bu meseledeki herhangi bir parçanın önemini anlayacaktır.

Coğrafi konumu nedeniyle Rusya'nın nüfuzu büyüktü. İngiltere ise buradaki pozisyonunu kaybetmişti, zira Türkler İngiltere'nin, Çanakkale Boğazı meselesini Osmanlı'yı tehdit ettikten sonra bile zorlamadığını görmüştü. Öte yandan İstanbul Boğazı, Rusya'ya açıktı. Buna ek olarak Ruslaştırılmış Bulgaristan'ın hâlihazırdaki vaziyeti vardı. Türkiye'nin konumuna gelince, Calice bunu oldukça vahim görüyor. Lâkin İmparatorluğun önemi zaten o kadar sık gösterildi ki belki de mevcudiyeti devam edecek. Tabii ki ... pek çok isyan, maliye yoksunluğu, vs. Calice, Türkiye'nin bir çıkış yolu bulacağını umuyor fakat emin değil. Ermeni meselesini, her zaman hakikatleri tahrif eden Türklerden esasen farklı bir şekilde sunuyor. Şimdi tabii ki hiçbir yabancı müdahalesini istemiyorlar, her şeyi kendileri yapacaklar, reformları vs. Fakat aciliyet geçer geçmez, bunu daha fazla düşünmeyecekler.

Üstü kapalı bir haçlı seferi [*croisade déguisée*] söz konusu olamaz, bundan ziyade "hilalin seferi" olabilir, zira Türkler Hristiyanlara zulmediyor. Dediğine göre Avusturya her zaman Türkiye'yi koruma politikası gütmekteymiş. Dostane danışmanlık teklifimi övgüyle karşıladı, Goluchowski de Ermenilere bunu vatansever bir tavsiye olarak teklif edecekti. Bütününe baktığımızda kısır bir konuşma. Daha sonra Boğaz kenarında Petala's adlı restoranda akşam yemeği yedik. Deniz kenarında harika bir akşamdı. Mehtaplı bir gecede tekneyle İstanbul'a geri döndük. Tarifi olmayan güzellikte bir geceydi. Také Margueritte sarhoştu.

25 Haziran

Sadrazamla yaptığım röportajı bugün bir Orient Express yolcusuyla Viyana'ya gönderdim. Akşamleyin Newlinski saraydan geldi. Görünen o ki oradakiler artık benim hakkımda müspet bir

havaya girmişler. Yahudi fikrine ısınıyorlar. Şu anda para açısından ziyadesiyle sıkıntılı bir durumdalar. Ancak mesele bir başka şekilde arz edilmeli. *Sauver les apparences* [yüzümüzü eskitmeyelim]!

İzzet Bey (Sultan kendisi üzerinden konuşmaktadır) ya da sultan (İzzet Bey kendisi üzerinden konuşmaktadır), eğer düzgün bir formül bulunursa Filistin'i verme konusunda yeteri kadar istekli olacaklar. Onlar için işlerin tam olarak vahim bir durumda olması hasebiyle Newlinski hiçbir toprak parçasını satamayacaklarını kaydediyor. Fakat benim fikrimin de iyi bir ilerleme kaydettiğini düşünüyor.

Birkaç aylık bir zaman içerisinde Yıldız Sarayı'ndaki insanlar belki de bunun için olgunlaşmış hâle gelecekler. *L'idée les travaille visiblement* [bu fikrin onları harekete geçireceğini görmek kolaydır]. Nuri Bey davamıza oldukça müspet yaklaşıyor. Bugün çarı kazanmaya çalışmamız gerektiğini söyledi.

* * *

Bugün yine Anadolu'dan kötü haberler geliyor. Van'da yeni katliamlar yapılmış.

26 Haziran

Bir başka selamlık. Bir hafta önceki manzaranın tamamen aynısı.

Newlinski, Türklerin Filistin'i bize vermeye istekli olduğuna kani olduğunu söylüyor. Bunun, bir erkeğin, bir kadının teslim olmaya gönüllü olacağına dair bir önseziye sahip olmasına benzediğini ifade ediyor; hatta insan böyle bir durumda bu önsezinin neyden kaynaklandığını söyleyemeyebilir.

Bozuk bir Polonya Almancasıyla "Ben onun bir fahişe olduğunu söylerim. Niçin bilmiyorum; sadece bundan eminmişim gibi geliyor," dedi.

* * *

Selamlıktan sonra Tarabya'ya gittim. Bu esnada Newlinski de sultan tarafından kabul edilmişti. Akşemleyin döndükten sonra bana görüşmesini anlattı. Sultan benim hakkında kendi izlenimleriyle konuşmaya başlamış. *N. Fr. Pr.*ye telgrafla gönderdiğim makale için teşekkürlerini bildirmiş. Daha sonra konuyu Filistin'e getirmiş. Öncelikle meseleyi düşüncesiz bir şekilde arz ettiği için Newlinski'ye kızmış. Buradaki duruma âşina birisi olarak Newlinski'nin Filistin'in asla para karşılığı verilemeyeceğini bilmesi gerekirmiş. Fakat sultanın işittiğine göre Bay Herzl'in dostları muhtemel bir takası düşünüyorlarmış.

İzzet Bey'den sâdır olan bu takas fikri, görünen o ki kendisi tarafından sultana bizden geliyormuş gibi arz edilmiş. İzzet Bey aynı zamanda Newlinski'nin bugünkü görüşmesinde de tercümanlık yapmış. Newlinski o anda buna ne cevap vereceğini bilememiş ve sultanı benim verebileceğim bilgiye havale etmiş. Benim en büyük arzumun majesteleri tarafından kabul edilmek olduğunu söylemiş.

Sultan da buna cevaben "Bakalım. Her hâlükârda Bay Herzl'i kabul edeceğim, er ya da geç," demiş. Newlinski benim temmuz başında Londra'daki arkadaşlarımla konuşmam gerektiğini vurguladı. Sultan "Bakalım," demiş. O hâlde her şeye rağmen kabul edilmem mümkün. Daha sonra sultan Newlinski'ye oldukça ilginç bir ifşada bulunmuş. Düvel-i Muazzama yöneticilerinden biri, benim teklifime karşı tutumu açısından sultanın ağzını aramış. Newlinski bunun hangi devlet olduğunu soramamış.

(Burada kendi adıma bir parantez açmalıyım: Eğer çok sayıda insanın delice gördüğü planım Düvel-i Muazzama nezdinde diplomatik adımların konusu olmuşsa, her şeye rağmen bazı başarılar elde etmişim demektir. Zavallı Friedrich Schiff! Zavallı Moritz Benedikt!)

Bunun üzerine sultan şunu sordu: "Yahudiler ne pahasına olursa olsun Filistin'i almak zorunda mı? Başka bir vilayete yerleşemezler mi?"

Newlinski şöyle cevap vermiş: "Filistin onların beşiğidir; dönmek istedikleri yer orasıdır."

Sultan cevabı yapıştırmış: "Fakat Filistin diğer dinlerin de beşiği."

Bunun üzerine Newlinski şöyle demiş: "Eğer Yahudiler Filistin'i elde edemezse, Arjantin'e gitmekten başka çareleri kalmayacak."

Bunu müteakiben sultan benim hakkımda İzzet Bey'le Türkçe konuşmaya devam etmiş. Newlinski sadece ismimin sık sık tekrarlandığını anlamış. Görünen o ki İzzet Bey hakkımda dostane ifadelerle konuşmuş. Daha sonra sultan Newlinski'ye bir başka soru sormuş: "Selanik'te kaç tane Yahudi var?"

Newlinski bilmediğini söylemiş. Ben de bilmiyorum. Acaba kendisi bize Selanik civarındaki bölgeyi mi vermek istiyor? Sultan daha sonra genel vaziyeti müzakere etmiş. Dediğine göre önceki gün Düvel-i Muazzama Van'da yapılan katliama karşı haksız bir ortak protesto yapmış. Hâlbuki Van'da Ermeniler tarafından katliama uğrayanlar aslında Müslümanlarmış. Ayrıca ümit vermekten son derece uzak olan mali vaziyet hakkında da konuşmuş. Newlinski şu sonuca varmış: "Durum berbat!"

27 Haziran

Newlinski bana Yıldız Sarayı'na dair hikâyeler anlattı. Orada rüyalar büyük bir rol oynuyormuş. Sultanın mabeyncisi Lütfi Ağa varmış ve tam bir rüyacıymış. Lütfi Ağa bütün gün sultanın etrafındaymış. Sürekli kendisine refakat ediyormuş ve büyük bir nüfuzu varmış. Eğer Lütfi Ağa "Şöyle bir rüya gördüm," dese bu, sultanı etkilermiş. Eğer Lütfi Ağa bir gün "Rüyamda Yahudilerin Filistin'e geldiğini gördüm," diye anlatsa bu, bütün diplomatik kadroların atacakları adımlardan daha kıymetli olurmuş. Kulağa bir peri masalı gibi gelse de Newlinski'ye güvenim tam.

Bulgaristan prensiyle uzlaşma gerçekleştiğinde Lütfi Ağa'nın rüyaları büyük bir rol oynamış. Tabii bedavaya rüya görmüyormuş. Bulgaristan prensi ilk anda bu mabeyncinin niçin 20.000

franklık bir hediye aldığını anlayamamış. Lâkin Ferdinand bir müşir olarak atanmasını bir rüyaya borçluymuş.

* * *

Diplomatik dedikodu.

Széchényi Paşa'nın muhtemelen sultanın el yazısıyla kaleme aldığı bir mektupla Viyana'ya gideceğini Calice'ye anlattım. Calice kibirli bir tebessümle şöyle dedi: "*C'est de la menue monnaie* [Bu, küçük bir değişiklik.]" Ancak dünkü selamlıkta kendisi Széchényi'ye gidip şöyle demiş: "Dr. Herzl'in bana anlattığına göre imparatorumuza gitmek üzere görevlendirilmişsiniz." Oysaki ben bunu kendisine bir sır olarak anlatmıştım.

Yıllardır İstanbul yangınlarını söndürdüğü için bir ödül olarak kendisini zaten müşir olarak gören Széchényi şimdilerde ziyadesiyle kendinden geçmiş durumda. Ruhsatını, müşirliğini ve "misyonunu" kaybetmekten korkuyor. Çünkü Calice bunu kıskanacaktır ve aleyhinde çalışacaktır.

* * *

Londra fikri. Meseleyi aşağıdaki şekliyle İngiliz lordları nazarında makbul kılmalıyım: "Yahudi meselesinin çözümünün ancak toprak yoluyla çözüleceğine kani olduktan sonra, hâlihazırdaki ikametgâhlarında asimile olamayan Yahudiler için özerk bir ülke elde etme amacıyla bir cemiyet tesis ediyoruz."

Bu formül siyonistlerle asimilasyoncuları birleştirecektir. Hem Edmond R. ve Lord Rothschild de buna katkıda bulunabilir.

27 Haziran

Hâriciye Nezâreti'ndeki en zeki insan ve sultanın nazarında oldukça popüler olan Nuri Bey, görünüşe göre benim teklifim hakkında sultana lehte bir rapor sunmuş. Nuri Bey fikrimizi bütünüyle destekliyor. Belki de sultanın tavrındaki fark edilir değişikliğin nedeni Nuri Bey'in raporunda yatıyor olabilir. İzzet Bey bir miktar sinirlenmiş -lâkin bana değil- zira Nuri Bey bu raporu onun gıyabında hazırlamış.

Yeri gelmişken, İzzet ve Nuri Beyler arkadaşlar.

Dün sabah, bilgeliğimin nihai bir sezgisiyle Newlinski'ye isteksiz bir şekilde ve gizliden gizliye utanarak şunu söyledim: "Eğer sultan beni kabul etmeyecekse, en azından bana gözle görülür bir işaret vermeli. Teklifimi dinleyip reddettikten sonra hâlâ benimle *en coquetterie* [flört hâlinde] kalmak istiyor. Yüksek bir nişan bunun için münasip olabilir. Fakat beni bir nişan avcısı gibi görmenizi istemem. Hiçbir zaman nişan meselesini umursamadım ve şimdi de umursamıyorum. Fakat Londra'daki insanlarım için sultandan bir iyi niyet göstergesine ciddi bir şekilde ihtiyacım var."

Newlinski hemen bunu İzzet Bey'e yazdı. Fakat gün içinde hiçbir cevap gelmedi. Bunun yerine öğleden sonra Teşrifatçı Münir Paşa'dan bir mesaj geldi. Bugün bir emir subayının beni sultanın saraylarını ve hazinelerini gezdirecekmiş. O anda Newlinski'yle aramda hafif derecede olumsuz bir his belirdi. Bir nebze hayal kırıklığına uğradığımı söyledim. Bunun üzerine Newlinski bu davetin temsil ettiği itibarı vurguladı. Fakat şöyle dedim: "*Je ne suis pas assez fabricant de chocolat pour être touché jusqu'aux larmes par cette faveur* [Ben böyle bir jestle gözyaşlarına boğulacak bir çikolata üreticisi değilim]."

Newlinski biraz sinirlenip karşı çıktı. Kendisinin bu tür iltifatları kabul ettiğini ve minnetle karşıladığını söyledi. Ancak akşamleyin onun bu kabullenmez tavrını izale etmeye çalıştım. Daha sonra Yunan Constantinides geldi. Kendisi, Newlinski'nin bugün bir nişan kazandırdığı dalkavuk bir gazeteci. Son model şeridini düğme deliğinden geçirmiş bu yaltakçı Yunan, Newlinski'nin elini öptü. Newlinski'nin bariz bir şekilde memnuniyet duyması işime geldi.

* * *

Bu gece Sofya'ya gitmek üzere yola çıkıyoruz. Yolculuk bana yaklaşık 3.000 franka mal olacak. *Fonds perdu* [Telafi edilemeyecek masraflar] gittikçe artıyor.

Pera'daki eski bir Türk mezarlığında bulunan *Jardins des Petits Champs*'da gezici bir İtalyan opereti sahne alacak. Operetin yıldızı solist Morosini güzel, nazik ve çapkın. Newlinski defalarca onu yemeğe davet etmekten bahsetmişti. Bu hiçbir zaman gerçekleşmedi. Ona "la Morosina" diyor. Dünya tarihinin bir kısmını manipüle ettiğimiz -plan bir hayal olarak kalsa bile bir Yahudi Devleti tesis etmeye yönelik bu teşebbüs insanların hafızalarında yaşayacaktır- bu renkli ve bir o kadar ciddi on gün boyunca la Morosina ismi zihnimize kazındı, zira bu sadece bir kelimeden ibaret kaldı. Newlinski her gün yandaşları olan şişman Danusso'ya, komik Romen Také Margueritte'ye ve yaltakçı Yunan Constantinides'e şöyle diyordu: "*Invitez-moi la Morosina* [La Morosina'yı benim için davet ediniz]."

Bunda taklit edilemez bir biçimde büyük lordlara özgü bir şey vardı.

Otel pencerelerimizden görünen Haliç manzarasını seviyordum. Whistlervari[100] bir alacakaranlık ve lambalarla ışıl ışıl olan geceler, sabah kızıllığındaki muhteşem sis; iri, mor ve koyu mavi akşam dumanları. Siste kaybolup yeniden zahir olan büyük gemiler. Ay ışığının aydınlattığı gecelerde hafif, tozdan tüller. Bugün hava güneşli. İlerideki yüksek yerler [Eyüp sırtları] iki mavi satıh arasında uzanıyor. Yukarıda zarif bir sema; aşağıda gümüş kürek darbelerinin yanıp söndüğü nefti sular.

* * *

İnsan bütün dünyanın İstanbul'a karşı duyduğu hırsı anlayabiliyor. Herkes onu istiyor ve Türkiye'nin mevcudiyetinin devamı için en büyük garanti de bu. Korsanların hiçbiri bu güzelliği, bir başkasının ele geçirmesine izin vermeyecek ve belki de bu sayede hiç yağmalanmayacak.

100 Herzl burada Amerikalı ressam James Abbot McNeill'in (1834-1903) deniz manzaralarına gönderme yapmaktadır.

29 Haziran, Sofya

Dün öğleden sonra sultanın emir subayı refakatinde eski saray [Topkapı Sarayı] ve boğazdaki Dolmabahçe ve Beylerbeyi saraylarının hazinelerini gördüm. Emir subayı biraz Fransızca konuşuyor fakat bana muazzam derecede saygı gösteriyor. Her bir soruya "*Oui, Monsieur* [Evet, Efendim]," diye cevap veriyordu. Ardından "*Oui, mon Excellence* [Evet, Ekselansları]!" ifadesine geçiyordu.

Saraylar muhteşem. Beylerbeyi'ndeki hamamlar, şehvetli bir şark rüyası. İçerisinde seyahat ettiğimiz sultanın kayığını halifenin sekiz adet gürbüz kürekçisi çekiyordu. Geminin kıç tarafında bacak bacak üstüne atarak oturan dümenci ise bir frak giymişti.

* * *

Sıcak havadaki bu güzel geziden Hotel Royal'e döndüğümde iç çamaşırlarıyla yazı yazmakta olan Newlinski "sana bunu göndermiş" dedi ve bana bir kutu uzattı. İçinde bir Mecidiye nişanı vardı.

* * *

Daha sonra *edundi exercitus* [yiyici ordu] konumundaki Danusso, Margueritte ve Constantinides'ten müsaade istedik ve trenle oradan ayrıldık.

Newlinski trende şunu nakletti: "Sultan bana, ben istemesem dahi size bir nişan vereceğini söyledi. Fakat bu seyahatinizde sizi kabul edemeyecekmiş, zira planınız ifşa olmuş ve birkaç kişi bunun hakkında layiha vermiş. İsim vermek gerekirse; sadrazam, Nuri Bey, Davut Efendi ve Cavit Bey. Bu koşullar altında dinleyiciler size karşı samimi bir tavır sergileyemezler ve sultan da mevcut hâliyle teklifinizi reddetmek zorunda olduğu için bunu konuşmaya lüzum görmedi. Fakat bana şunu söyledi: 'Yahudiler zekidir; kabul edilebilir bir formül bulacaklardır.' Bundan şunu anlayabiliriz ki sultan sadece *sauver les apparences* [yüzünü eskitmek istemiyor] peşinde ve ben inanıyorum ki en sonunda kabul edecek. Aklında bir nevi ticaret var, her hâlükârda, diplomatik

anlaşmalarda insan meselenin özünü ulu orta konuşmamalı. İnsanlar genellikle uzun uzadıya konuşur ve asıl meseleyi gizler. İzzet Bey size çalışıyor gibi göründü. En azından ben böyle bir izlenim edindim. Sadrazam aleyhte bir layiha vermiş, planınızı ciddiyetten yoksun bir fantezi olarak görüyor. Nuri Bey de ayrıca bir layiha hazırlamış ve sadece planın olumsuz yönlerini vurgulamış, hâlbuki yanımızda çok samimiydi. Nuri Bey muhtemelen sadrazamın plana muhalif olduğunu öğrenmişti. Bu yüzden güvenli bölgede kalmak istedi. Fakat rüzgâr döner dönmez onu kazanmak kolay olacaktır. İstihbarat raporunu Davut Efendi kaleme almış. Bütün planın net bir analizini sunmuş ve bir Yahudi olarak bunun ne lehinde ne de aleyhinde görüş bildirebileceğini ifade etmiş. Sadrazamın oğlu Cavid Bey layihasında net bir şekilde planın lehinde görüş bildirmiş fakat şöyle saçma sapan bir gerekçe sunmuş: Yahudiler majestelerinin o kadar iyi tebaasıymış ki daha fazlasının gelmesini insan ancak müspet karşılayabilirmiş. Sultan bu son görüşü beğendi ve Selanik valisinden gelen bir layihadan bahsetti. Bu layihada Selanik Yahudilerinin biraz paraları olur olmaz göç etmeleri öngörülüyordu. Her şeyden önce Yahudilerin gerçek bir vatanının olmadığını ve asıl meselenin onlara bir *foyer* [yurt] edindirmek olduğunu söyleyerek sultana bunu izah ettim. Sultan şimdi sizin ona Ermeni meselesinde destek vermenizi bekliyor. Ayrıca, deniz fenerlerinden gelecek gelirin ipotek ettirilmesine istinaden kendisi için bir kredi temin etmenizi istiyor. Bu amaçla size Collas'la bir kontrat gönderiyor. Deniz fenerlerinin geliri yıllık 45.000 Türk lirası. Talep edilen krediyse iki milyon."

* * *

Sofya yolundaydık. *En route* [yolda] sonraki adımları müzakere ettik. Bismarck'ın davaya alaka göstermesi lazım. Newlinski'nin hem Bismarck'la hem de bizim her şeyden önce yakın temas içinde olmamız gereken Papalık Hükûmeti'yle bağlantıları var.

* * *

Trende Newlinski bana bir kez daha saray, diplomasi ve hükümet mahfillerine dair hikâyeler anlattı. Uzun zamandır dünyanın

en büyüklerinin, sadece onlara duyduğumuz saygıdan müteşekkil olduğunu düşünmekteydim. Her küçük anekdot bu varsayımımı teyit ediyor. Örneğin, Newlinski'nin Bulgar Harbiye Nâzırı Petrow hakkında anlattığı şeyler... Sultan bir defasında bu şahsa bir at vaadetmiş ve şimdiye kadar bu söz yerine getirilmediği için Petrow oldukça öfkeli. Her hafta İstanbul'daki Bulgar elçisine "Atım nerede?" diye yazıyormuş.

Ayrıca at gelmediği için Makedon isyancılara kurşun sıkma emri vermeyeceğini beyan etmiş. Prens Ferdinand sultanı ziyaret ettiğinde sultan, Bulgar nâzırlara hediyeler dağıtmış. Sonra bunlar kutuları vs. birbirleriyle karşılaştırmışlar ve daha düşük kıymetli hediyeler alanlar öfkelenmiş.

30 Haziran

Sofya'daki tren istasyonunda beni siyonist cemiyetinden iki beyefendi karşıladı. Bunlar Filibe'den gelen bir telefonla buradan geçeceğimi öğrenmişler. Şehirde bir heyecan var. Her yerde şapkalar ve kasketler havaya atılıyor. Hoşamedi merasimi yapılmamasını istemek zorunda kaldım. Siyonist cemiyetinde konuşmalar yaptım ve daha sonra yüzlerce insanın beni beklediği sinagoga gitmek zorunda kaldım. Gösterilere karşı ikazda bulundum ve Yahudilere karşı insanlarda öfke uyandırmamak için sükûnetle hareket etmeyi salık verdim. Almanca ve Fransızca olarak konuşmalarımı yaptıktan sonra sözlerim Bulgarcaya ve İspanyolcaya tercüme edildi.

Mihrap kısmında duruyordum. Kutsallar Kutsalı'na arkamı dönmeden kalabalığa nasıl hitap edeceğimi bilemeyince birisi şöyle bağırdı: Sırtınızı Sandık'a[101] dönebilirsiniz. Siz Tevrat'tan daha kutsalsınız."

Pek çok insan elimi öpmek istedi.

101 "Ark" kelimesinin karşılığı olarak verdiğimiz "Sandık" Bakara sûresi 248. ayette geçen (Ar.) "tâbût"u sembolize ediyor olsa gerektir. Ayetin meali şu şekildedir: *"Peygamberleri onlara 'O'nun hükümdarlığının alâmeti, içinde rabbinizden bir sekînet, Mûsâ ve Hârûn ailelerinin bıraktıklarından bir bakiye bulunan ve meleklerin taşıdığı sandığın size gelmesidir.' dedi."* Bu sandığın özellikleri hakkında bkz. https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Bakara-suresi/255/248-ayet-tefsiri. (ç.n.)

* * *

Akşamleyin Nâzır Naçeviç'le yemek yedik. Burada, sinagog arazileri istimlak edilecek Yahudilerin sıkıntılarından bahsettim. Bu bölgede sinagoglar beş yüz yıldır ayakta. Özgürleştirilmiş Bulgarlar, Türklerden daha hoşgörülü.

Naçeviç meseleye istendiği gibi ihtimam göstereceğini vadetti.

1 Temmuz

Baden-bei-Wren, ebeveynimin evinde.

Newlinski'yle trendeki son günüm bile heyecan doluydu. Büyük yetenekleri olan nadir, sıra dışı bir insan. Şu fikre sahipti; sultana siyonist harekete sahip çıkması ve Filistin'i Yahudilere Osmanlı egemenliği altında kendi kanunlarına, ordusuna vs. sahip bir vilayet olarak açacağını ilan etmesi önerilmelidir. Buna karşın Yahudiler her yıl bir milyon pound vergi ödeyeceklerdir. (İleride arttırılacak) bu vergi daha sonraki bir krediye karşı ipotek edilebilir.

Bu fikir bana harika geldi. İstanbul'da ben de benzer bir şey düşünmüştüm fakat bundan bahsetmemiştim. Zira bu kabul edilebilir bir teklif ve şimdiye kadar benim sadece kabul edilemez tekliflerde bulunmama izin verildi. Çünkü Londralıların beni son ana kadar yüz üstü bırakmayacaklarından emin değilim. Şimdi beni sabırsızlıkla bekleyen Londra'ya bu teklifle gidiyorum. Newlinski ayrıca arkadaşı Sidney Whitman üzerinden Bismarck'ın Yahudi davasıyla ilgileneceğini öne sürüyor. Whitman, Carlsbad'da Newlinski'yle buluşmak üzere Londra'dan çağrılacak ve buradan Friedrichsruh'a geçecek. Bütün bu masrafları ben karşılayacağım. Whitman Newlinski'ye dostane bir iyilikte bulunacak ve tabii ki biz de masraflarını cömert bir şekilde telafi etmek zorunda kalacağız.

Daha sonra Bismarck, sultana Newlinski'nin trende sözünü ettiği teklifi ihtiva eden bir mektup yazacak. Sultan beni kabul edecek, Yahudilere çağrıda bulunacak –ki ben bunu bütün dünyaya yayacağım– ve mesele hallolacak.

Newlisky şöyle diyor: "*Si vous arrivez a pacifier les Arméniens, si vous faites l'emprunt de 2 millions de livres sur les phares, et si nous avons la lettre de Bismarck—nous enlevons la chose en huit jours* [Eğer Ermenilerin pasifizasyonunda başarılı olursak, eğer siz deniz fenerleri karşılığında iki milyon poundluk bir kredi temin edebilirseniz ve eğer Bismarck'ın mektubunu elde edebilirsek, meseleyi bir haftada hallederiz]!"

* * *

Viyana'da birbirimizden samimi bir şekilde ayrıldık. Newlinski'ye hayat boyu dostluğumu vadettim. Eğer Filistin'i onun sayesinde kazanacaksak, kendisine onur ödülü olarak Galiçya'da güzel bir gayrimenkul vermek lazım.

2 Temmuz

Dün gece ebeveynimin dairesinde Ermeni Alawerdow'la görüştük. Bay Klaçkov bize tercümanlık yaptı. Ermenilere arabulucuk hizmeti önerdim. Alaverdov'un açık konuşmaya cesareti yoktu, zira kendisi bir Rus'tu ve hükümetinden korkmaktaydı. Ayrıca bana güveniyor gibi de görünmüyordu. Sonunda Londra'da beni Ermeni dostu ilan etmesinde ve kendi çevresinde bir uzlaşmacı faaliyeti göstermesinde mutabık kaldık.

* * *

İki milyonluk kredi hakkında Union Bank'ten Reichenfeld'le konuştum. Emin değildi. İnsan bekleyip görmek, soruşturmak, üzerinde konuşmak istiyor. Daha fazla tahkikatı reddettim.

* * *

Hechler dün bir görüşme sözü aldığına dair Karlsruhe'den telgraf gönderdi. Bu yüzden bugün, büyük dük vesilesiyle kayzerle görüşmek amacıyla Karlsruhe'ye gidiyorum.

2 Temmuz

Karlsruhe yolunda, Orient Express'te.

Bu günlerde, Bismarck'ın Whitman-Newlinski'yle sultana gönderdiği muhteşem bir mesajı kaydetmeyi unutuyorum. Sultan, hâlihazırdaki müşkilleri hakkında Newlinski-Whitman aracılığıyla Bismarck'a telgraf çekip tavsiye istemiş. Bismarck şöyle cevap vermiş: "*Fermeté, pas se laisser intimider, et loyauté éclairée aux traités* [Sabitkadem olunuz, asla yılgınlık göstermeyiniz ve anlaşmalara aydınlanmış bir şekilde sadık kalınız]."

Loyauté éclairée [aydınlanmış sadakat] kesinlikle nefis bir ifade.

* * *

Newlinski birkaç defa şöyle dedi: "Bismarck'ın siyasetten konuştuğunu duyduğumda kendimi Rubinstein'ın icrasını dinleyen bir müzisyen gibi hissederim."

* * *

Bu sabah istasyonda, Viyana Siyonist Derneği Başkanı Schnirer beni biraz üzdü. Kendisi Landau gibi ayrılmadan önce benimle görüşmek istemişti. İstanbul'da elde ettiğim müspet neticeleri özetlediğimde ve özellikle de nişandan bahsedince suratı asıldı. Hemen fırsatı değerlendirip kendisine liderlikten istifade ederek Edmond Rothschild'i harekete katılmaya ikna etmeye çalışmak istediğimi anlattım. Zira hem Yidişlerin[102] hem de Yahudilerin olduğunu söyledim. Yidişler davaya destek verecek hâletiruhiyeye sahip değillerdir çünkü bana şahsen yardım elini uzatmaktan korkarlar.

3 Temmuz

Brüksel'e giden trende.

Dün Hechler, Karlsruhe İstasyonu'nda benimle buluştu. Büyük dük, Freiburg'a gitmiş ve kendisine orada katılmamı istemiş, yani St. Blasien'de.

An itibariyle büyük düke ihtiyacım olmadığı için Hechler'den telgrafla kendisine meşgul olduğumu ve Londra'dan beklendi-

102 Eskiden Aşkenazi Yahudilerinin konuştuğu Batı Almanca dili için kullanılırdı. Burada ise bu dili konuşan Yahudiler kastedilmektedir.

ğimi, izinleri olursa dönüş yolunda kendisiyle irtibata geçmek istediğimi bildirmesini istedim. Sultanın da projemize karşı iyi niyetle yaklaştığını ilave ettim.

5 Temmuz, Londra

Bir kez daha Londra'dayım. Bu defa hava güzel[103] ve her şey büyüleyici. Yeri gelmişken, karaya yanaşmamız kötüydü. Ostend'den Dover'a geçerken birkaç korkunç dalgayla karşılaştık. İrade gücümü test etmek için kötü hava dilemiştim. Kuşkusuz Dover'a yaklaşana kadar bütün yolcuları deniz tuttu. Bende de hafif bir baygınlık oldu ve bu şey çeyrek saat daha devam etseydi psikolojik deneyim nasıl sonuçlanırdı bilemiyorum. Buraya biraz depresif bir hâlde geldim ve beni başka depresif şeylerin beklediğini fark ettim.

Goldsmid mazeret bildirdi. Alay teftişi nedeniyle yarın Cardiff'ten ayrılamazmış.

Montagu bir mektupla beni çağırdı fakat (dün) akşam ayrılmak zorunda olduğunu bildirdi. Kendisine hemen gelemeyeceğimi yazdım fakat pazar gününü bana ayırmasını rica ettim çünkü İstanbul'dan *presque-certitude* [kesinliğe yakın derecede] Filistin'i yeniden kazanacağımızın haberini getiriyordu. Buna rağmen Sir Samuel Montagu ayrıldı ve bana ertesi gün ofisinde bir randevu verdi. Oraya gidip gitmeyeceğimi bilmiyorum. Kendimi, onun planımdan bütünüyle ayrılmasına hazırlıyorum, hâlbuki ismini daha önce zikrettiğim İstanbul'da bu benim için kesinlikle kötü olacak.

Muhterem Singer akşam beni görmeye geldi. Onu biraz galeyana getirdim. Aslında öncelikle buradaki herkesi ateşlemeliyim.

* * *

Bu sabah daha iyiydi. Maccabean üyeleri için yapacağım konuşmamın son rötuşlarını yaptım ve öğleden önce tercüme için parça parça Sylvie d'Avigdor'a gönderdim.

103 Orijinal metinde İngilizce *fine weather* olarak geçmektedir.

* * *

Daily Graphic'ten Lucien Wolf benimle röportaj yapmaya geldi. Son birkaç günde bütün yerel gazetelerden ses çıkmaya başladı.

Singer dün Lord Rothschild'den bir röportaj istememem gerektiğini söyledi. İtibarımı sarsacağı için bunu reddettim. Singer şöyle dedi: "Lord Rothschild bir 'hâmi.' İngiliz bir yazar *hâmi* kelimesini şöyle tarif ediyor: 'suyun içinde hayat mücadelesi veren birine ilgisizce bakan ve bu kişi karaya ulaştığında da ona yardım ederek minnet altında bırakan [kimse].'[104]

Yahudi davasında muvaffak olduğunuzda sizi –diğer aslanlarla beraber– akşam yemeğine davet edecektir."

Şöyle dedim: "O hâlde zaferin ödülü, Rothschild'in mekânında bir akşam yemeği! Eğer o ifadeyi biliyorsanız, *moi, je m'en fous* [ben şahsen bunu umursamıyorum]."

Böylece bugün gazetelerde başlayan hareketliliği işitin kendi kendime keyifle bunun Rothschild tarafından davet edilmek için yeterli olup olmadığını sordum. Ardından muhabirimiz Schidrowitz'i görmeye gittim. Eğer sultanın talep ettiği deniz feneri kredisi için Yahudi finansının *supero*larını [üst düzey yetkililerini] yanıma çekemezsem, Acheron'a[105] taşınacağım. Schidrowitz'e bu krediyi sağlayacak bir komisyon vadettim. Fakat kendisi bundan para kazansa bile, her zaman hakikatin bilinmesini söyledim. Yani, benim bu işlerden para kazanmadığımın ve bu işleri sadece sultanı Yahudi davasına kazandırmak için ona bir iyilik yapmak amacıyla *entrée en matière* [başlangıç vesilesi olarak] olarak icra ettiğimin bilinmesini...

5 Temmuz

Öğleyin *Daily Graphic*'ten Lucien Wolf, Zangwill'le benimle alakalı yaptığı röportaj bugünün *Sunday Times*'ında yayımlan-

104 Zohn'un notu: Dr. Samuel Johnson'ın Lord Chesterfield'a yazdığı bir mektupta geçmektedir (1755).

105 Yunan mitolojisinde cehennem ırmağı.

dıktan sonra bizzat benimle mülakat yapmaya geldi. Öğle yemeği esnasında Wolf hikâyesi için notlar almaktaydı. Öğleden sonra Anglo-Jewish Association'dan (Anglo-Yahudi Derneği) Claude Montefiore ve Frederic Mocatta geldi. Montefiore'den yürütme komitesi toplantısını tehir etmesini istedim, zira yarınki Macabbean kulübü yemeğiyle çakışıyordu. Bütün Yahudi komitelerini tek bir büyük birim olarak birleştirmek istediğimi söyledim; ayrıca birileri benim bu şekilde kendimi ön plana çıkarmaya çalıştığıma inanırsa diye, sadelikle formüle edilmiş programımın kabul edilmesi karşılığında, hareketin liderliğinden istifa etmeyi önerdim.

Programı aşağıdaki gibi ifade ettim: "Yahudi cemiyeti kendisine görev olarak uluslararası hukuk çerçevesinde asimile olamayan Yahudiler için bir toprak edinmeyi belirlemiştir."

Beyefendiler bunun üzerinde düşünmek için zaman istediler ve ben de tabii kabul ettim. Ancak dernekleri cemiyete bu şekilde dâhil etmek istemediğimi, sadece öne çıkan bireyleri dâhil etmek istediğimi söyledim. Bu söz savaşı yorucuydu. Kitabımı okumamış olan Mocatta bütün eski argümanları karşıma getirdi. Montefiore ciddiyetle benim şimdiye kadar kendisinin savunduğu bütün fikirlerde bir devrim talep ettiğimi söyledi.

6 Temmuz

Maccabean üyeleri için konuşmamı *tant bien que mal* [elden geldiğinde] bitirdim. Biraz da yoruldum. Montefiore'ye ve Mocatta'ya dünkü konuşmada önerilen teklifi, yani Yahudi cemiyetini ilk başta bir inceleme komisyonu [*société d'études*] olarak tesis etmeyi kabul ettiğimi yazdım.

(Tabii ki böyle bir birime şimdiye kadar kazandığım bağlantılarımı açamam. İcraata yönelik kaynaklarımı sadece icraata hazır bir komiteye sunarım.)

* * *

Birkaç saat sonra Mocatta cevaben planın bütününün kabul edilemez olduğu ve Yahudi Devleti'nin ne mümkün ne de arzu

edilir olduğunu düşündüğünü bildirdi. İşin gülünç kısmı, Mocatta'ya değil, sadece Montefirore'ye haber göndermiştim. Bir zamanlar Antonin Proust nasıl Casimir-Périer'i -kendisinden bir kabine kurması talep edildiğinde- ziyaret etmek için Spuller'in yanında gelmişse, Mocatta da Montefiore'yle beraber geldi. Casimir-Périer bunun üzerine Proust'u da kabineye almıştı, zira hasbelkader o da oraya gelmişti. Mocatta düellodaki işgüzar bir şahit gibi beni bir nebze etkiledi.

Schidrowitz, sultana verilecek kredinin neye istinat edeceği konusunda ağzımdan laf almaya geldi. Bu meseleyi sağda solda bir "anlaşma" gibi anlatacak ve önüne gelen herkese bunu teklif edecek, böylece İstanbul'da benim tâviz vermeme neden olacak diye korktuğum için ona hiçbir şey anlatmadım. Doğrudur, eğer deniz feneri kredisini ikinci sınıf bankerler üzerinden -Güney Afrika beyazı Barnato vs. gibi- halledebilseydim projem için harika olurdu, zira bunları Rothschildlerden, Montagulardan vs. daha iyi kontrol edebilirdim. Fakat Schidrowitz'in iş usulü nedeniyle tâviz vermek zorunda kalamam. Hatta krediyi tamamen temin edememeyi yeğlerim.

7 Temmuz

Dün akşam, Maccabean Kulübü'nün yemeği vardı. Bayan d'Avigdor'un tercümesini dün öğleden sonraya kadar daktilo edemedim. Saat beşte temiz nüsha elime geçti ve bunu Muhterem Singer'in yardımıyla okudum. Tabiri caizse İngilizceyi toplantıdan bir saat önce öğrendim. Kelimelerin telaffuzlarını satır aralarına not aldım.

Yemek ziyafet havasında geçti. Başkan Singer'in kadeh kaldırmasına Almanca ve Fransızca mukabelede bulundum. Bunun üzerine Zangwill şaka yollu benim yeni bir süreli yayın olan ve Almanca, Fransızca ve İngilizce neşredilen *Cosmopolis* dergisi gibi olduğumu söyledi. Daha sonra oditoryuma geçtik ve cesurca konuşmamı yaptım. Çok başarılı oldu. Arkasından eski argümanların öne sürüldüğü bir tartışma oldu ve bilindik malzemelerle bunları çürüttüm. Kaba diyebileceğim iki şahıs -politik ekono-

mist Levy ya da Leve ve ismini anlayamadığım bir Rus– dışında bana muhalefet edenler bile nazikti. L. Wolf, teklifimin incelenmesi için Maccabean üyelerinden ve başka kişilerden müteşekkil bir inceleme komisyonunun görevlendirilmesini önerdi. Bunun neden olduğu tartışma, benim örgütsel palavralara karşı antipatimi bir kez daha güçlendirmekten başka bir işe yaramadı.

7 Temmuz

Albay Goldsmid perşembe günü burada olacağına dair bir telgraf çekti.

* * *

Schidrowitz işi benim teklif ettiğim şekliyle üstlenemeyeceğine dair bir telgraf çekti.

* * *

Nordau dün Zadoc Khan'ın ziyareti hakkında yazdı. Zadoc şikâyet etmeye gelmiş çünkü –kendisinin ve Edmond Rothschild'in zannettiği üzere– benim neşrim nedeniyle Filistin'deki Türk yetkililer yeni gelen kolonicilere sıkıntı veriyormuş ve hatta en son gelen koloniyi imha etmişler. Nordau aynı zamanda, yatıştırıcı karakterinin bir göstergesi olarak dünki Maccabean yemeğine katılamamasının mazeretini bildirdi.

Derhâl Zadoc Khan'a telgraf çektim:[106] İstanbul'dan yeni geldim. Kaygılarınız yersiz. Sultan ziyadesiyle iyi niyet sergiledi. Eğer astları zulüm faaliyetlerinde bulunursa, bunu doğrudan kendisine şikâyet etmeye mezunum. Hotel Albemarle'de detaylar görüşülebilir.

Herz.

Newlinski'ye şöyle telgraf çektim:

"Deniz feneri ve Ermeni meseleleri verimli bir şekilde faaliyete geçirildi. Lâkin Filistin'deki Türk yetkililerin yeni gelen kolonicileri zorla tehcir ettiği ortaya çıkarsa hiç ümit kalmaz. Lüt-

106 Orijinal metinde Fransızcadır.

fen İstanbul'dan işin aslını öğreniniz. Sonuçları buraya bildiriniz. Saygılarımla, Theodor."

8 Temmuz

Şimdiden epeyce yorgunum.

Dün Lucien'le Ermeni meselesini başlattım. Kendisinden Ermeni meselesinde tansiyonu düşürmesi için küçük bir basın kampanyası başlatmasını istedim.

* * *

Ardından Montagu'yu görmek için Lordlar Kamarası'na gittim. Gotik taş oymalar ve bekleme salonundaki hareketlilik ziyadesiyle ilgimi çekti. Parlamentonun bu muhteşem tezyinatı karşısında -her şeyden önce dış görünüşün dramatik bir tesiri vardır- Baden büyük dükünün bekleme odasında hissettiğim baş dönmesini deneyimledim. Aynı zamanda İngiliz Yahudilerinin bu eve efendiler olarak girdikleri bir ülkeye niçin böyle sıkı sıkı yapıştığını anlamaya başladım.

Montagu yanıma gelip beni Gotik bir avluya nazır Gotik pencereleri olan güzel, küçük bir görüşme odasına götürdü. Büyük dükten sultana kadar yaptığım görüşmelerin pratik sonuçlarını kendisine anlattım. Montagu epey şaşırdı ve çok geçmeden coşkusuna yeniden kavuştu. Muhteşem bir ihtiyar. İlk ve en önemli endişesi sultanın, Yahudilerden vergi olarak kredi aldığında, Yahudi göçmenlerini kovması.

Şiddetli bir zil sesi, Montagu'yu çay vergisi konusunda oy kullanmaya çağırdı. Onun bu on dakikalık yokluğunda bu müşkilin çözümü aklıma geldi. Bir milyon poundluk bir vergiyi kabul edeceğiz. Buna istinaden 20 milyonluk bir kredi tedarik edilecek. Vergiyi ve krediyi taksitle ödeyeceğiz. İlk yıllarda vergi 100.000 pound, kredi iki milyon pound olacak. Zamanla, göçler gerçekleştikçe hem vergi miktarı artacak hem de kredinin taksidi. Ta ki miktarın tamamı ödenene ve Filistin'e Yahudi askerî gücünün eşliğinde yeteri kadar Yahudi yerleşene kadar. Bu sayede kimse

Türklerin onların boğazına çökeceğinden endişe etmeyecek. Ardından Montagu'yla beraber evine kadar gittik. Yolda bana Edmond Rothchild'i mutlaka kazanmamız gerektiğini söyledi. Daha sonra bana sır olarak dün akşam Hirsch Vakfı'nın elinde "nakit" bir meblağın olduğunu ve asıl rakam hakkında kimsenin fikir sahibi olmadığını bildirdi. Ardından bunun on milyon sterlin olduğunu söyledi. Eğer Hirsch Vakfı'nı planımıza kazandırabilirsek ve beş milyon pound gibi bir şey elde edebilirsek, bu, göçün ilk yıllarındaki vergiyi karşılayacaktır.

* * *

Pazar günü burada benim için büyük ölçekli bir Yahudi toplantısı düzenlenecek. Toplantı kendi seçim bölgesinde -Doğu Kısmı[107]- gerçekleşecek olan Montagu, bu mecliste bir nutuk çekmenin erken olacağını düşünüyor. Ben hâlâ bu konuda çekinceliyim. *Flectere si nequeo superos Acheronta movebo* [Eğer yukarıdaki güçleri eğemezsem, aşağıdaki dünyayı harekete geçireceğim].

8 Temmuz

Zadoc Khan'dan bir teşekkür mektubu aldım ve şöyle cevap verdim:

Muhterem Başhaham,[108]

Eğer ifadem size fazla diplomatik ve "*puissant*" [ağır] gelmeyecekse, İstanbul'a diplomatik bir teşebbüste bulunacağım. Size sonucu, belki de önümüzdeki hafta Paris'te şahsen bildireceğim.

Hayal diye alay edilen planım bir süredir hakikat kisvesine bürünmektedir.

Çoktan çarpıcı neticeler elde ettim. Bana bile çarpıcı gelen neticeler... Edmond Rothschild'in bizimle olması elzemdir. Onun desteğini almak için hareketin liderliğinden tamamen çekilmeyi öneriyorum, amacım şahsî hırsım olabileceğine dair her türlü şüpheyi izale etmek. Bırakalım kendisi programımı kabul etsin ve

107 Londra'nın *East End* denen doğu kısmı.
108 Orijinal metinde Fransızcadır.

zaten başlayan faaliyetin temadisini üstlensin. Ben de sadece bir nefer olarak meseleye hizmet edeceğime dair şeref sözü veriyorum.

Samuel Montagu ve Albay Goldsmid'le beraber Yahudi cemiyetinin başkanlığını Edmond Rothschild'e önerebileceğimiz bir yol bulmaya çalışacağız ve daha sonra başka bir unvan.

Bütün bunlar mutlak anlamda gizlidir ve inanın bana önemlidir. Size bunun kanıtını sunacağız. Lütfen Rothschild'i hazırlayınız.

En içten saygılarımla,

Herzl.

* * *

9 Temmuz

Zadoc Khan'a yazdığım bu mektubu bir süre demlenmeye bıraktım ve daha sonra göndermekten vazgeçtim. Newlinski'nin dediği gibi: "Bırakalım içten içe kaynasınlar!"

Dün Alfred Cohen'le konuştum ve Lord Rothschild üzerinden beni Salisbury'yle tanıştırmasını istedim. Lord Salisbury'nin politikasına, Ermeni meselesini çözmekle ve bu sayede İstanbul'da zail olan İngiliz nüfuzunu yeniden tesis etmekle iyilik yapmak istediğimi söyledim. Alfred Cohen iyi niyetli, zeki bir adam. Kendisi bir tür protokol yazdı ve buraya Lord Rothchild için gerçekleri nezih ve vazıh bir biçimde kaydetti. Bugün at üstünde meseleyi Rothschild'le müzakere etmeyi planlıyor.

10 Temmuz

Goldsmid buradaydı. Öğle yemeğinden sonra yarı kısmı bodrumda olan sigara odasında konuştuk. Princes Square'daki evi biraz antika. Goldsmid-d'Avigdorlar en iyi Yahudi ailelerinden biri ve evleri güzel hatıralarla dolu. Goldsmid, Cardiff'te o vakit olduğundan daha sakin görünüyor. Yoksa ben ilk günlerde daha kolay mı tatmin oluyordum? Yine de şimdiye kadar elde ettiğim neticelerle onu bir nebze hareketlendirdim. Eğer yanılmıyorsam

en beğendiği şey, Edmond Rothschild'in katılması durumunda benim hareketin liderliğinden çekileceğime dair verdiğim söz oldu. Bununla Rothschild'e şahsî liderlik hesabı yapmadığımı göstermek istedim. Goldsmid maaşla çalıştığı[109] müddetçe ciddi bir rol oynamayacağını vurguladı. Anlaşmazlık vs. Lâkin prensipte mutabık kaldığımızı görebiliyorum.

Kendisinden beni kraliçenin müşaviri Arthur Cohen'le tanıştırmasını istedim. Zira Cohen, Ermeni komitesi için önemli bir şahıs olan Argyll dükünün dostudur. Ayrıca Goldsmid'den çarla beni tanıştırması için Galler prensini ikna etmesini istedim.

10 Temmuz

Broşürümün İngilizce versiyonu için yayıncı David Nutt'a 19 pound ve birkaç şilin verdim. Kendisi sadece 160 nüsha satmış. Birkaç gün önce de Paris'teki Nordau'ya Fransızca tercüme için 300 Frank göndermek zorunda kaldım.

11 Temmuz

(*Novosti*'den) Rus gazeteci Rapoport benimle röportaj yapmaya geldi. Biz konuşurken onun Ermeni komiteleriyle bağlantılarının olduğu ortaya çıktı; özellikle Hınçak lideri Nazarbek'le. Rapoport bana İngiliz Hükûmeti'nin Ermeni devrimcilere para desteğinde bulunduğuna dair duyduğu şüpheyi ifade etti. Nazarbek'le temasa geçmemi sağlamasını istedim. Bu devrimciye net bir şekilde sultanla barış yapmaları gerektiğini, bunun daha sonra Türkiye parçalandığında hak iddia etmelerine halel getirmeyeceğini anlatmak istiyorum.

* * *

Newlinski'ye yazıp Montagu ve Goldsmid'in tâbi devlet fikrini kabul ettiklerini bildirdim. Ayrıca kendisi için tedrîcî göç kredisi planının da ana hatlarını yazdım. 100.000 sterlinlik bir vergiyle başlayacağız –yani teminat olarak iki milyonluk bir kredi– ve yılda bir milyona kadar artacak. Bu da toplam 20 milyonluk bir kre-

109 Orijinal metinde İngilizce "*on full pay*" olarak geçmektedir.

di getirecektir. Ayrıca şimdiye kadar Ermeni meselesinde attığım adımlar konusunda da kendisini bilgilendirdim.

Montagu'nun evinde öğle yemeği yedik. Albay Goldsmid ve burada yaşayan Polonya Yahudisi Landau da hazırdı. Landadu'nun agresif derecede keskin bir zekâsı var fakat buradaki Yahudi çevreleri üzerinde nüfuzu mevcut gibi görünüyor; ayrıca Hirsch Vakfı'nın bir üyesi. Yemekten sonra kısa, pratik bir tartışma oldu. Bu üçüne şimdiye kadar kaydedilen ilerlemeyi ve Bismarck'ı sultana mektup yazıp tâbi statüsü fikrini ortaya koyması konusunda ikna etmek istediğimizi izah ettim.

Montagu kamuoyu yoklaması için üç koşul öne sürdü:

1) Düvel-i Muazzama'nın rızası.

2) Hirsch Vakfı'nın likit sermayesini, yani on milyon poundu bize vermesi

3) Rothschild ailesinden birinin, yani Edmond'un, komiteye katılması.

Landau, mesele sağlama alınır alınmaz aleniyet kazanacak şekilde gizli bir komitenin kurulmasını teklif etti. Goldsmid de beni işaret ederek "Kendisi her türlü komiteden fazla icraatta bulunmaktadır,"[110] dedi. Albay ayrıca benim için Edmond'a bir tavsiye mektubu yazma sorumluluğunu üstlendi. Üçü de yarınki Doğu Kısmı toplantısı açısından kaygılarını ifade ettiler. Bunun için henüz erken olduğunu ve kitlelerin tahrik edilmesi anlamına geleceğini söylediler. Ben de demagojik bir hareket istemediğimi ama en kötü ihtimalle –eğer aristokratlar fazla aristokrat olursa– kitleleri harekete geçireceğimi söyledim.

12 Temmuz

Dün gece Muhterem Singer'in evindeydik. Lucien Wolf ve Solomon da hazırdı. Görüşmemiz maalesef sürüncemeye girdi ve kendi kendini tekrar edip durdu. Organizasyon ve kabiliyet konusunda en büyük coşkuyu ressam Solomon sergiledi. Lucien

110 Orijinal metinde İngilizce "*He is more than any committee*" olarak geçmektedir.

Wolf, "Sultan hakkındaki detayları öğrenmek" isterdi fakat o da oldukça iyi bir genç. Muhterem Singer, Yahudi cemiyetine iştirak etmesi durumunda pozisyonunu zayıflatıp zayıflatmayacağından emin olamıyor.

Sonunda bir soruşturma ve izleme komitesi[111] kurmaya karar verdik. Bu komite, geçen pazartesi planım lehinde söz sarfeden Maccabean üyelerinden müteşekkil olacak. Komitenin adı "Yahudi cemiyeti" olmamalı. Muhterem Singer bu ismin "ruhsuz"[112] olduğunu söyledi. Bundan ziyade, bir şekilde Filistin'le ilişkiyi ifade eden bir isim olmalı. Ne kadar ağırbaşlı ve sempatik olurlarsa olsunlar bu insanlar, tereddütleri nedeniyle beni lider konumuna getiriyorlar!

13 Temmuz

Baden büyük düküne mektup:

Ekselansları,

Maalesef zatıâlileriniz ayrıldıktan sonra Karlsruhe'ye geldiğimde, St. Blaisen'e gelmem konusundaki nazik müsaadenizden istifade etmem mümkün olmadı. Burada Londra'da aylar öncesinden planlanmış toplantılar bekliyordu.

Lâkin şimdi zatıâlilerinizin ilgi gösterme lütfunda bulunduğu Yahudi davasına dair önemli gelişmeleri bildirmek isterim. Londra'da olduğu gibi İstanbul'da da önemli ilerlemeler kaydettiğimizi söyleyebilirim. Yarın Paris'e intikal ediyorum ve oradan da hafta sonu Avusturya'ya gitmeyi planlıyorum. Şimdi, raporumu sunma gayesiyle bu ayın 20'si Pazartesi ya da 21'i Salı günü zatıâlilerinizden beni kabul etme lütfunda bulunmanızı istirham edeceğim. Eğer nerede bulunmam gerektiğini bildirme nezaketinde bulunursanız, cevabınız bana Paris, Hotel Castille, rue Cambon'da ulaşacaktır.

En derin saygılarımla hizmetinizde olduğumu ifade etmeme müsaade ediniz ekselansları.

Dr. Tehodor Herzl.

111 Orijinal metinde İngilizce "*enquiring and watching committee*" olarak geçmektedir.
112 Orijinal metinde İngilizce *colourless* olarak geçmektedir.

* * *

13 Temmuz

Muhterem Singer'in tavsiyesiyle "Anglikan-protestanı" vaiz Dr. Clifford'u dinlemek üzere dün öğleyin Westbourne Park Chapel'e gittim. Vaazın uykumu getiren son kısmını dinledim, vaiz burada coşkulu el kol hareketleriyle ve bir hatibin ses tonuyla, yaşlılara özgü bir yavanlık ortaya koyuyordu. Dinleyici kendinden geçmişti –kitle psikolojisi– ve daha sonra bağış kâsesi dolaşmaya başladı. Çıkışta Clifford'la konuştum ve ona Ermenilerin uzlaşısı için geldiğimi bildirdim. Beni Bay Atkin'e gönderdi. Daha sonra Ermeni devrimcisi Nazarbek'i görmek amacıyla Shepherd's Bush'a gitmek üzere metroya bindim. Evine vardığımda kendisi de Georg Brandes'le metroya binmek üzere çıkmış.

Ev gürültülü, ikinci kalite, orta-sınıfa özgü bir nezihliği var. Zaman zaman vahşi Ermeni suratlar kapının aralığından beliriyor. Bunlar, burada sığınma arayan mülteciler. Rus Rapoport benden bahsetmişti. Benimle beraber Mme'den de. Nazarbek'i evin reisine ait oturma odasında bekledim. Henüz öğle yemeği yemediğimi söyledim, bunun üzerine pek de dost canlısı görünmeyen kadın bana bir parça et getirdi. Nazarbek eve geldi. Bir dâhinin kafasını taşıyor. Latin Mahallesi'ni kazanmalarından belli. Esmer, dolanmış yılan gibi saç lüleleri, siyah bir sakal, solgun bir çehre. Sultana güvenmiyor ve tâbi olmadan önce garanti istiyor. Siyasi fikirleri karmaşık. Avrupa'nın vaziyetine dair bilgisi besbelli çocukça. Şöyle dedi: "Avusturya Karadeniz'de istihkâm inşa ediyor!" Üstelik görünen o ki Ermenistan'da katliama uğrayan fakir halk, onun sözüne itimat ediyor. Londra'da yaşıyor ve rahatı yerinde sayılır.

Bütün bu huzursuzluktan gerçekte kimin istifade ettiğini sordum. Rusya mı İngiltere mi? Umursamadığını söyledi. Sadece Türklere karşı ayaklanıyormuş. Ermenice ve anlaşılan aleyhimde konuşan kadın bizi bölüp durdu. Kötü niyetli bir görünüşü var. Dökülen kanın ne kadarından mesul olduğunu kim bilir? Yoksa bu, korkutulanın, zulmedilenin kötü görünüşü mü?

Sultanın iyi niyetinin bir emaresi olarak katliamları ve tutuklamaları durdurması için elimden geleni yapacağımı vadettim. Fakat Nazarbek'in istediği gibi mahkûmları önceden bırakması pek de olası değil. Kendisine tüm devrimcilerin, silahlarını bırakmadan, tüfekleri yedeklerindeyken barış görüşmelerinin gidişatını izleyebileceklerini boş yere izah ettim.

* * *

Akşamleyin Doğu Kısmı'nda Workingmen's Club'da bir mitingim vardı. Duvarlarda İngilizce ve Yidiş dilinde posterler var. Yidiş dilindeki metin hatalı bir şekilde benim sultanla görüştüğümü yazmış.

Bu işçi kulübü ağzına kadar doluydu. İnsanlar her köşeyi doldurmuştu. İrticali konuşmam için bir sahne, platform görevi görüyordu. Sadece, bir parça kâğıt üzerinde birkaç slogan karaladım. Korkunç bir sıcaklıkta bir saat kadar konuştum. Büyük bir başarı. Arkamdan kürsüye gelen hatipler bana övgüler dizdi. Bunlardan bir tanesi, Ish-Kishor, beni Mûsâ'ya, Kolomb'a vs. benzetti. Başkanlık yapan Başhaham Gaster sert bir konuşma yaptı. Nihayet onlara birkaç kelimeyle teşekkür edip taşkınlıklarına karşı çıktım.

Büyük bir coşku, havada sallanan şapkalar, beni sokağa kadar takip eden tezahüratlar.

Kitlelerin lideri olup olmayacağım şimdi gerçekten bana bağlı. Fakat hareketten istifam pahasına Rothschildleri bir şekilde kazanabilirsem lider olmayı istemem.

* * *

Doğu Kısmı'nda propaganda komiteleri eş zamanlı olarak neşet ediyor. Program: Yahudi Devleti!

Parti liderleri: Raabinowicz, İsh-Kishor, de Haas ve diğerleri. Hoş, heyecanlı insanlar!

Dün gece bu meselede ya şimdiye kadarki en aptalca şeyi yaptım ya da en zekice şeyi.

Hovevei siyonist cemiyeti beni "Karargâh Çadırı'na" davet etti. Bu etkinlik Doğu Kısmı'nda, Bevis Marks'taki İspanyol sinagogunda düzenlendi. Ben geç geldim. Tartışma bir buçuk saat kadar sürdü.

(15 Temmuz'da Folkestone'da devam ediyor)

Ve gelene kadar tartışmanın konusunu ben teşkil etmişim. Beni kapıda bekleyen genç de Haas'ın verdiği bilgiye göre. Hovevei siyonist cemiyeti, onlara tekrar saldırmamaya söz verirsem bana katılmak istiyorlar. Salona girişim masalarda tutulan dostane bir ritimle gerçekleşti ve her zamanki gibi şeref konuğuydum. Başkan Prag'ın diğer tarafında bir nebze karamsar görünen Goldsmid oturmaktaydı.

Tesis edilecek bir mutabakat hakkında uzun uzadıya raporlar okundu ve kaç pounda mâl olacağına bilmiyorum; şu kadar öküz, şu kadar at, tohum, kütük vs.

Kolonicilerin korunup korunmadığı soruldu ve cevap menfiydi. Projem müzakere için gündeme geldiğinde bu mesele üzerinden devam ettim. Ben sadece kendi Yahudi ordumuzla himaye edebileceğimiz türden bir kolonileşme istediğimi söyledim. Sızmaya karşı çıkmak zorunda kaldım. Siyonist cemiyetlerinin çabalarına karışamazdım, lâkin Edmond Rothschild'in desteği ne pahasına olursa olsun inkıtaya uğramamalı. Bırakalım da kendisini millî davaya tâbi kılsın ve bu durumda ben kendisine sadece en yüksek makamı vermekle kalmayacağım, aynı zamanda kendi istifamla onun liderliğinin bedelini ödeyeceğim.

Bunu bir fırtına takip etti. Dr. Hirsch uzun uzadıya bunun aksini konuştu. Doğu Kısmı'ndan dostum Rabbinowicz, Hovev Zion'dan hiç kimsenin Edmond Rothschild'e karşı çıkmayacağını beyan etti. Yahudi tarihinin şahsımla Edmond Rothschild arasın-

daki herhangi bir çatışmayı kaydetmemesini umduğunu bildirdi. İsh-Kishor, Albay Goldsmid'e Hovev'in nereye kadar bana gayriresmî bir şekilde eşlik edeceğini sordu. Goldsmid, doğal olarak Hovevei Zionu dışında kimsenin eylemlerini dikte edemeyeceğini söylemek suretiyle kaçamak bir cevap verdi.

Ayağa kalkıp şunu söyledim: "Bay İsh-Kishor'un sorusunu daha net ifade edeyim. Şunu demek istiyor: Albay benim gizli adımlarımı pratik bulup ciddiye alıyor mu?"

Albay duraksayarak şöyle dedi: "Pekâlâ,[113] ... eğer Dr. Herzl -konuştuğu kişileri kastediyorum- eğer niyetleri kötü değilse, bu durumda Dr. Herzl çoktan kayda değer bir netice elde etmiş demektir."

Bunun üzerine, merkezî bir organizasyon altında birleşen Hovevei siyonist cemiyetlerinin desteğini kaybedecek olsam dahi sızmaya yönelik tavrımı değiştirmeyeceğimi bildirdim. Bunun üzerine Başkan Bay Prag, kuru, sert bir ses tonuyla "Güle güle Dr. Herzl,"[114] diyerek oturuma ara verdi. Goldsmid beni bir kenara çekti ve bana, öğleden sonra kraliçenin bahçe partisinde Galler prensine ulaşamadığını ve bu yüzden Salisbury'yle beni tanıştırma konusunda bir şey yapamadığını söyledi. Daha önce olduğu gibi şimdi de buna muvafık olarak her şeyi kendim yapmam gerekecek.

Sokakta hemen Rabbinowicz'in koluna yapışıp: "Doğu Kısmı'nı benim için örgütleyin!" dedim. Daha sonra bana sadık olan Herbert Bentwich'le arabaya binip Parlamento'ya doğru yol aldık. Orada Ermeni problemi hakkında Stevenson'la konuşmak istiyordum. Bentwich bir hatama dikkatimi çekti: çok haşin davranmışım. Karargâh çadırında onların işleri yüzlerine gözlerine bulaştırdıklarını söylemekten ziyade fikirlerini ve mazideki başarılarını numune-i misal olarak övmeliymişim.

Haklıydı ancak ben derhâl, dobra olmaya ilaveten tavrımın -o anda kötü bir etki yapmış olsa da- akıllıca olduğu hissine kapıldım.

113 Orijinal metinde İngilizce *well* olarak geçmektedir.
114 Orijinal metinde İngilizce "*Good-bye, Dr. Herzl!*" şeklinde geçmektedir.

Dün sabah otelde eşyalarımı toplarken İsh-Kishor'un ziyareti beni şaşırttı. Kendisi Rus Yahudisi fakir bir öğretmen. Doğu Kısmı'ndaki toplantıda Yahudi jargonuyla yaptığı konuşması beni etkilemiş ve diğer dinleyicileri de alıp götürmüştü.

Pazar günü işçi kulübünün kürsüsünde otururken tuhaf hislere kapıldım. Efsanemin doğuşunu bizzat gördüm ve işittim. İnsanlar duygusal; kitlelerin görüşü net değil. Şimdi bile benim hakkımda net bir görüşlerinin artık olmadığına inanıyorum. Etrafımda bir sis bulutu teşekkül ediyor ve belki de benim içinde yürüyeceğim bulut bu olacak. Fakat artık benim yüz hatlarımı net bir şekilde göremeseler dahi hâlâ onlar için iyiyi düşündüğümü ve küçük insanların beklediği adam olduğumu öngörecektirler.

Tabii ki onları aldatmayacak olduğum hâlde bana besledikleri aynı muhabbeti zeki bir sahtekâra da besleyeceklerdir. Bu, belki de bu defterlere kaydettiğim en ilginç şey; efsanemin doğuş şekli ve ben, bu insanların kürsüsünde, taraftarlarımın vurgulu sözlerini ve tezahüratlarını dinlerken içten içe onların güvenlerine ve sevgilerine layık olacağıma azimli bir şekilde karar verdim.

* * *

Bunun üzerine İsh-Kishor dün, beni lider kabul edecek bir örgüt kurma teklifiyle yanıma geldi. Bu örgüte Doğu Kısmı'nda yüz kişi katılacakmış, bütün ülkelerden yoldaşlar kaydedecekmiş ve Yahudi Devleti için insanları harekete geçirecekmiş.

Bunu kabul ettim ve benim "fahrî sekreterim"[115] olmayı dileyen de Haas geldiğinde bu derneğin adını *The Knights of Palestine*[116] [Filistin Şövalyeleri] koymalarını önerdim. Ancak dernek hiyerarşisinin dışında kalmak zorunda olduğumu, zira hiçbir propaganda örgütüne ait olamayacağımı söyledim.

* * *

115 Orijinal metinde İngilizce "*honorary secretary*" olarak geçmektedir.
116 Orijinal metinde İngilizce geçmektedir.

De Haas konumumu anladı ve bunu İshor-Kishor'a izah etti: miskin ve müteredditi zenginlere baskı yapmak için fakirleri birleştirmeye niyetliyim. Daha sonra Montagu'dan Ermeni meselesini Anglo-Ermeni Komiteleri Başkan Yardımcısı Stevenson'la görüşmeye başlamamı sağlamasını istediğimde, onun "emrinizdeyim" tavrına istinaden Doğu Kısmı'ndaki başarımın etkisini görebiliyordum.

* * *

Londra'ya yaptığım seyahatin neticesinden memnunum. Montagu ve Goldsmid'in, Edmond Rothschild ve Hirsch Vakfı'nın iştirak etmesi ve sultanın müspet müzakerelere başlaması şartıyla bize katılmayı vadetmeleri, hâlihazırda benim için yeterli.

16 Temmuz, Boulogne-sur-mer

Lâkin unutulmamalıdır ki hem Montagu hem de Goldsmid, Doğu Kısmı'ndaki toplantıya başkanlık etmeyi reddetti. Ayrıca Maccabean Kulübü'ndeki yemeğe de katılmadılar. Fakat onlara –en sonunda– ihtiyacım var.

17 Temmuz

Yeniden Paris'te.

Yahudi Devleti'ni Hotel Castille'de şimdi kaldığım odalardan birinde (Rothschildlere Hitap şeklinde) yazmıştım. Newlinski'den gelen telgraflar beni bekliyor. Bir tanesi şöyle:[117]

"Sidney Whitman kısa bir süre önce geldi, misyonu üstlenmek istiyor. Seyahat masraflarına ek olarak kendisine ne kadar önerebilirim? En içten dileklerimle, Newlinski!"

İkinci telgraf şöyle:[118]

"Özel rica; iki adet şömine saati, birinci sınıf iki adet gümüş şamdan alınız. Yarım metre ya da biraz daha uzun olsun. Masif, Rönesans stilinde, bir tanesi Şarklı ya da Mağribi stilinde, her biri

117 Orijinal metinde Fransızca geçmektedir.
118 Orijinal metinde Fransızca geçmektedir.

iki ya da üç bin frank değerinde olsun. Bunları acilen majesteleri için istiyorum. Burada bulunmuyor. Her hâlükârda Carlsbad'da bana uğrayınız. Şu an için prensten fayda yok. Newlinski."

Üçüncüsü:

"Her şeyi yeniden müzakere etmek için gelseydiniz iyi olurdu. Yarından sonraki gün Whitman Herbert'in yanından dönüyor.[119] İstediğim şeyler hakkında cevap veriniz, ulaşılabilirliği konusunda İstanbul'a telgraf çekmem lazım. Saygılarımla, Newlinski."

* * *

Bu şömine saati meselesini anlamadım. Niye başka şey değil de o? Her hâlükârda bunları cebimden ödeyecek durumda değilim. Tekrar telgraf çekip arkadaşlarıma sultan için iki gösterişli set hazırlamalarını tavsiye edeyim mi diye sordum. Değilse alıcı ödemeli olarak kime gönderilecek? Whitman için mevcut masraflarından daha fazlasını karşılayamayacağımı bildirdim. Fakat bize katılırsa, ilerideki cömertliğimiz çok daha büyük olur.

* * *

Bernard Lazare'la konuştum. Hoş, zeki bir Fransız Yahudi'sinin harika bir örneği.

* * *

Nordau'nun yeni şüpheleri var; iş, dâhilî bir Rus-Yahudi meselesi hâline gelecek vs.

Lazare'ın yanı sıra ona da kendi feragatimle Edmond Rothschild ve Hirsch Vakfı'nın davaya kazandırılmasını planladığımı anlattım. Bu her ikisine de doğru geldi.

18 Temmuz

Nordau dün şöyle dedi: "İstanbul'da sizinle konuştuklarına dair bir söylenti var. İnsanlar kiminle konuştuğumuzu, kimin parasının olduğunu sormadılar mı?"

---

119 Buradan itibaren orijinal metinde Fransızca geçmektedir.

Cevap verdim: "Ben herhangi bir bağlantı kurmadım, hepsi bu. Montagu'yu referans gösterme hakkım vardı ve yeri gelmişken, benim aldığım büyük risk de burada yatıyor. Montagu, tam bir hususilik içinde, bana katılma konusundaki koşullu isteğinden neredeyse hiç bahsetmedi. Bu sadece bir sigara odası muhabbetiydi. Ciddi bir şey değildi. Ancak bugün bile verdiği sözün arkasında ve bu sayede [aldığım riske rağmen] güvencedeyim."

* * *

Dün öğleden sonra sevgili Bernard Lazare bana Agence Havas'tan ve buradaki siyonist derneklerinden Bay Meyerson'u getirdi. Nordau ve Beer de daha sonra bize katıldı. Entelektüel olarak seçkin olan bu zevatla kendi odamda ve kendi şartlarımda bir araya gelmem, fikrimin ne kadar muazzam bir terakki kaydettiğine dair bana hususi bir his verdi. Meyerson pek çok itirazda bulundu, özellikle Yahudilerin çiftçilikle uğraşma kabiliyetleri hakkında.

Sonunda kendisinden rica ettim: "*Ne me faites donc pas tant de misères. Nous ne pouvons pas prévoir l'avenir. Marchons, et nous verrons* [Pireyi deve yapmayın lütfen. Geleceği göremeyiz. İlerleyelim ve görelim]."

Bu onu teskin etti. Edmond Rothschild'e gidip benim kendisini ziyarete hazır olduğumu bildirme görevini üstlendi. Bu beyefendilerden bu yaptığımın Yahudi davası için en büyük fedakârlık olduğunu gizlemedim. Zira Edmond Rothschild'in Nordau'ya karşı tutumu beni kendisinden soğutmuştu. Albert Rothschild'in Viyana'da bana karşı yaptığı *parcheschkat*a [şerefsizliğe] gelince, bunun hakkında sessiz kalmayı yeğledim. Meyerson'dan duruşumu açık bir şekilde formüle etmesini istedim: ben bütün siyonist grupların ittihadını istiyorum, özellikle de Hirsch Vakfı'nın ve Edmond Rothschild'in. Rothschild bağlılığını sadece şartlı olarak bildirebilir. Meselenin diplomatik tarafını hallettiğim zaman, benim belirlediğim bu beyefendiler dümene geçecektir. Ben ise kitlelerin liderliğini üstlenmekten kaçınacağıma dair şeref sözü vereceğim. Demagojik bir hareket istemiyorum. Hâlbuki ihtiyaç

hâsıl olursa bunu yapmaya hazırım. Kuşkusuz sonuçları vahim olur. Fakat eğer programım kabul edilirse, hareketin liderliğinden tamamen çekileceğim.

* * *

Akşamleyin Schiff'le bira içtik. Ona geçen yılı hatırlattım. "Evet, belki de hatalıydım," dedi. Aslında hâlâ oldukça katı ve anlayışı kıt.

18 Temmuz

St. Blaisen'den 17 Temmuz tarihli bir telgraf geldi:

"Büyük dük dediğiniz tarihte sizi kabul edemeyecek. Meseleyi yazılı olarak arz etmenizi istiyor. Kişiye Özel."

19 Temmuz

Dün "Rothscildlere Hitap" konuşmamı yaptım.

Böylece teklif ettiğim her şey, başka bir zamanda ve başka bir şekilde olsa da gerçekleşiyor ve kuşkusuz hedefe ulaşılacak; hâlbuki benim bunu görecek kadar yaşama ihtimalim düşük.

Dün sabah Leven'i *appartement de bourgeois cossu*sunda [üst-orta sınıf dairesinde] ziyaret ettim. Leven, Yahudi meselesine ziyadesiyle ilgisiz yaklaşıyor. Kendisi ekonomik açıdan darda değil. Biz konuşurken Meyerson geldi. Leven'i ve beni, kendisinin de hazır olacağı bir görüşmeye davet etmek üzere "Baron Edmond" tarafından gönderilmiş. Saati 13:30.

Saat birde rue Laffitte'deydim. Görevli davetiyemi alıp beni ilk bekleme odasına aldı, burası bu banker ailesiyle iş yapan ziyaretçiler içindi. Birkaç dakika sonra bir diğer ahşap panelli karşılama odasına alındım. Meyerson'un da bekliyor olduğu bu odada kendisi beni baronun bizim gibi bir insan olduğu gerçeğine hazırlıyordu.

Bu bilgiye şaşırmadım.

Yaklaşık on dakika bekledikten sonra bir kapı açıldı ve Leven girdi. Arkasında kırklı yaşlarında uzun, zayıf bir adam vardı. Çok daha yaşlı olduğunu düşünmüştüm. Yaşlanan bir genç gibi görünüyor. Hareketleri hızlı ve fakat utangaç, ayrıca ağarmaya yüz tutmuş açık kahverengi sakalı, uzun bir burnu ve saldırganca büyüklükte bir ağzı var. Kırmızı bir boyun bağı takmış, beyaz redingotu zayıf bedeninin etrafında dalgalanıyor. Kendisine planımı ne ölçüde bildiğini sordum. Bunun üzerine heyecanla konuşmaya başladı: beni yeni bir *Bernard l'hermite*[120] olarak işitmiş ve hakkında hiçbir şey bilmediği programımı çürütmek için haritanın üzerinde kendini kaybetmiş. Beş dakika sonra araya girerek şöyle dedim: "Siz meselenin ne olduğunu bilmiyorsunuz, müsaade edin de açıklayayım."

Şaşkınlıkla duraksadı. Söze başladım: "Koloni, küçük bir devlettir. Devlet de büyük bir kolonidir. Siz küçük bir devlet, ben ise büyük bir koloni inşa etmek istiyorum."

Bir kez daha ve daha önce pek çok defa olduğu gibi, bütün planı anlattım. Beni zaman zaman büyük bir şaşkınlıkla dinledi; birkaç noktada gözlerindeki takdiri okudum. Ancak Türklerin vaatlerine hiç inancı yok ve Türklere inansa bile böyle bir girişime teşebbüs etmeyecektir. Filistin'e akın eden kitleleri kontrol altına almanın imkânsız olduğunu düşünüyor. İlk gidecekler, beslenmesi gereken 150.000 kişilik *shnorrer* [dilenci] grubu olacak. Kendisini buna hazır hissetmiyor fakat belki ben hissederim. Böyle bir sorumluluğu alamaz. Felaketler olabilir.

"Şimdi hiç mi yok," diye araya girdim. "Anti-semitizm itibarın, canın ve malın kaybına neden olan kalıcı bir felaket değil mi?"

Londralıların taraftar olması onun için yeterli değil. Sir S. Montagu, meseleyi iyi anlasın diye, onun arkasında durmak istiyordu. Fakat Albay Goldsmid'e gelince, yakın zamanda aldığı bir mektupta Goldsmid benim teşebbüsümü açık bir şekilde tehlikeli addetmiş. Bu haber beni çok sarstı. Bunu Goldsmid'den

120 Kastedilen kişi Pierre l'hermite (Münzevi Peter) olsa gerek. Kendisi ilk haçlı seferi sırasında vaazlar vermiş ve 1099 yılında adamlarıyla beraber Kudüs'e ulaşmıştır.

asla beklemezdim. Eğer bana karşıysa, bunu neden askerî bir açık yüreklilikle söylemedi. Neden kendisine güvenimi devam ettirdi? Neden Hovevei Zion toplantısının olduğu akşam, İstanbul'da yoldan çıkmamam şartıyla, açık bir şekilde teşebbüsüme sempatisini izhar etti? Artık Albay Goldsmid'e güvenilmez. Bay Leven "Baron"un ağzından çıkan her sözü naziçe tasdik etti. Meyerson da her şeyi kabul etti.

Bu söz savaşından iki saat sonra şemsiyemi yerden aldım ve kalktım: "Ciddi bir şekilde gerçekleşen ve eğlence için yapmadığımız bu konuşmayı hitama erdirirken size şunu söylüyorum: İnsan bir fikrin gücünü neyle fark eder? İnsan nasıl ki evet dediği zaman kendini bağlarsa, Hayır dediğinde de kendisini bağlar. İşte bu gerçekle bir fikrin gücünü fark ederim."

Baronun rahatının kaçtığını yüzünden görebiliyordum, aslında öfkelenmişti. Şunu ilave ettim: "Siz bütün bir kombinasyonun kilit taşıydınız. Eğer reddederseniz şimdiye kadar tasarladığım her şey parçalara ayrılacak. Bu durumda sistemi farklı bir şekilde kurmam gerekecek. Kitleleri harekete geçireceğim ve bu şekilde kitleleri kontrol altında tutmak daha da zor olacak. Bütün projenin dümenine sizin gibi hayırsever bir siyonisti geçirip geri çekilecektim. Sultanla olan mesele halledildiğinde, siz bunu dilerseniz kamuoyuyla paylaşırsınız, dilerseniz sır olarak tutarsınız. Kitle göçünün düzenlenmesi devlet için bir meseledir. Eğer, örneğin bir "yolculuk" ayarlanırsa, konaklama ve istihdam durumu hakkında menfi haberler neşredilebilir ki bunlar insan seli yavaşlatacaktır. Bütün bunlar yönetim detaylarıdır. Siz, bu türden kitleleri harekete geçirmenin bir talihsizlik olduğunu düşünürsünüz. Eğer ben planlanmamış bir galeyanla kitleleri harekete geçirirsem bu daha büyük bir talihsizlik olmaz mı? Ben tam da bundan kaçınmak istiyorum. İyi niyetimi gösterdim ve *intransigeant entêté* [inatçı biri] değilim. Siz istemiyorsunuz –ben, bana düşeni yaptım."

Daha sonra müsaade istedim. İkimiz de tanışmamızdan duyduğumuz memnuniyeti dile getirdik ve ayrıldık. Rothschild di-

ğer ikisini ceketlerinin düğmelerinden tuttu. Sanırım ben bir gün anarşist olursam diye -ben odadan çıktıktan sonra- onlardan kendisi için himaye istedi.

Yarım saat sonra Meyerson, otelime ziyarete geldi. Suratında tatlı-sert bir ifade vardı. Küçük ölçekle başlamamı ve Türkiye'de Edm. R'nin kolonileri için küçük imtiyazlar koparmamı tavsiye ettiğinde acaba barondan gayriresmî emirlerini mi yerine getiriyordu? Daha sonra baronun zamanla benim planlarıma karşı daha lehte bir tutum sergileyebileceğini söyledi.

Genel izlenim: Edmond ağırbaşlı, iyi fıtratlı, yüreksiz, meseleyi anlamaktan âciz ve - tıpkı bir korkağın elzem bir cerrahi mücadeleyi durdurmaya çalışması gibi- icraatı durdurmak isteyen bir adam. Şimdi Filistin meselesine dâhil olduğu için dehşet içinde ve belki de Alphonso'ya koşup şöyle diyecek: "Haklıydınız. Ben Yahudileri vatanlarına yeniden yerleştirmek yerine yarış atlarıyla meşgul olmalıydım."

Ve milyonların kaderi böyle adamların elinde.

* * *

Newlinski'ye telgraf çektim:

"Edmond R. Londra'da yankıları olabilecek müşkiller çıkarıyor. Öncelikle, karşılığında küçük karşı hizmetler sunabileceği küçük imtiyazlar istiyor."

20 Temmuz, Paris

Rothschild'le yaptığımız görüşmeye zeyl.

Aslında önceki sayfalarda bu konuşma hakkında çok az şey yazdım. Hâlbuki yaptığım en önemli görüşmelerden biri. Dün halsizlik hisleriyle savaşmak zorunda kaldım. Tamamlanır tamamlanmaz bütün projenin insanlara ne kadar kolay ve bariz görüneceğini ve ne ahmakça engellerle mücadele edip kendimi tükettiğimi düşününce...

Başka şeylerin yanı sıra Edmond R. gücenmiş bir şekilde şunu söyledi: "Buraya kadar gelip de bana şimdi elimizin altında makinelerin olduğunu söylemenize gerek yoktu."

Cevap verdim: "Size ders verme gibi bir niyetim yoktu."

Konuşmanın bir başka anında şunu dedi: "*Et qu'est-ce que vous me demandez* [peki benim ne yapmamı istiyorsunuz]?"

Sert bir şekilde yanıtladım: "*Pardon, vous ne m'avez pas compris. Je ne vous demande rien du tout. Je vous invite seulement de donner votre adhésion sous condition* [Özür dilerim, beni anlamadınız. Sizden hiçbir şey istemiyorum. Sizi sadece koşullu bir taraftarlık sunmaya davet ediyorum]."

Leven ve Meyerson, daha önce de dediğim gibi, onunla hemfikirdi. *Ils abondaient dans le sens indiqué par lui* [ne dese papağan gibi tekrarlıyorlardı], ona nazik bir şekilde argümanlar sağlıyorlardı. Edmond kitlelerin zaptedilemeyeceğini söylediğinde Meyerson karamsar bir şekilde şunu dedi: "Evet, tıpkı Chodinko ovasında olduğu gibi."

Leven benim şimdiye kadar hiçbir şey başaramadığımı ilan etmeye niyetleniyordu.

Edmond R. iki defa şöyle dedi: "*Il ne faut pas avoir les yeux plus gros que le ventre* [insanın gözünü bir avuç toprak doyurur]. Zannediyorum kendisinin felsefî bakış açısı bundan ibaret.

20 Temmuz, Paris

Londra'daki de Haas'a kitleleri örgütlemeye başlamaları gerektiğini yazdım. Chodinko argümanına verilecek cevap bu olacak.

21 Temmuz

Newlinski'nin beni acil bir şekilde görüşmeye çağırdığı Carlsbad yolunda, trenle Jaxtzell'den geçerken...

Rothschild görüşmesine dair bir başka zeyl.

Seyahat masraflarını ödediğim üç kişinin bana yardım ettiğinden bahsettim; bir diplomat (Newlinski), bir gazeteci (Sidney

Whitman) ve bir İngiliz din adamı (Hechler). Ona isimleri vermedim. Din adamının herhangi bir karşılık beklemediğini fakat eğer başarılı olursak diplomata ödül olarak güzel bir gayrimenkul ve gazeteciye de emeklerinin karşılığını vermek zorunda kalacağız. Bunu söylediğimde Rothschild, Leven'e ziyadesiyle sinsi bir bakış attı. Bu bakış âdeta "Aha!" diyordu.

21 Temmuz

Dün Nordau ve Beer'le konuştum ve onlara Rothschild'in itirazına bulduğum cevabı anlattım. Vakit kaybetmeden kitlelerimizin örgütlenmesi. İnsanımız ayrılmadan önce örgütlenecektir, sadece [yeni ülkeye] vardığımızda değil. Kimse ayrılış sertifikası olmadan oraya giremeyecek.

Nordau bana bütünüyle katıldığını ifade etti, ayrıca daha önce ifade ettiğim gibi, Paris komitesine katılmak istiyor, "Fransa'daki Hareket'in Reisi" olarak. "Reis" unvanına bir nebze karşı çıksa da makamı kabul etti.

* * *

Öğleden sonra, Gobelins Mahallesi'nde Rus Yahudi öğrencilerin kulüp odalarında konuştum. B. Lazare da buradaydı. Ayrıca Rusya'dan üç kız öğrenci vardı. Oda ağzına kadar doluydu. Artık alışık olduğum konuşmayı yaptım fakat performansım iyi değildi.

Para sahibi olan fakat acele etmeyen Yahudilerden hoşgörüyle bahsettim ve konuşmamı şu sözlerle hitama erdirdim: "*Je ne vous dis pas encore: marchons—je dis seulement: la jeunesse, debout!* [Henüz size 'haydi ileri!' diyemiyorum; dediğim tek şey, 'Gençler, ayağa kalkın!']"

Kadroları organize etmek için onları ziyaret ettim.

* * *

Et nous voilà repartis de Paris [Ve burada bir kez daha Paris'ten ayrılıyoruz]. Bu cazibeli şehir beni hiçbir zaman bu ayrılış günündeki kadar büyülememişti.

Paris'i tekrar ne zaman göreceğim?

DİZİN

A

Albay Goldsmid *288, 292, 293, 297, 298, 327, 424, 427, 429, 434, 440*

Alman *32, 34, 38, 46, 52, 63, 73, 113, 134, 136, 139, 184, 195, 200, 201, 202, 230, 236, 244, 252, 272, 289, 326, 328, 335, 336, 338, 345, 348, 352, 353, 358, 370*

Almanya *16, 88, 132, 144, 148, 203, 215, 251, 279, 289, 334, 352, 353, 358, 382*

Anadolu *361, 403, 408*

anti-Semitizm *15, 16, 17, 20, 21, 30, 58, 89, 121, 122, 128, 137, 185, 193, 202, 203, 207, 209, 238, 246, 253, 259, 268, 279, 284, 312, 350, 369, 376*

Anti-semitizm *440*

a priori *80*

Arabistan *398*

arz-ı mev'ûd *113, 146, 159, 170, 194*

Avusturya *16, 17, 18, 19, 63, 88, 97, 144, 171, 203, 214, 215, 217, 218, 220, 231, 233, 241, 260, 262, 270, 273, 284, 285, 289, 294, 302, 308, 312, 326, 334, 349, 352, 358, 374, 383, 401, 406, 407, 430, 431*

B

Bâb-ı Âli *370, 389, 392, 397, 398, 401*

Baden *16, 19, 21, 90, 114, 125, 126, 255, 260, 326, 338, 349, 350, 351, 353, 354, 355, 358, 377, 381, 417, 425, 430*

Baron Leitenberger *17*

Baron Popper *386, 396*

Başkâtip Hayreddin Bey *390*

Bebek *401, 402*

Bellamy *87, 131, 134*

Bin Bir Gece Masalları *22*

Bulgaristan *325, 360, 383, 384, 387, 407, 410*

C-Ç

Çanakkale Boğazı *407*

Cavit Bey *386, 387, 414*

Cevat Bey *397*

civiliter *74*

Collas *415*

D

Daily Graphic *371, 421*

Daniel Deronda *47, 84, 294, 297*

Davut Efendi *392, 399, 414*

Deutsche Wochenschrift *15*

Dionys Rosenfeld *360*

Dühring *14, 123*

Düyûn-u Umûmiye *362, 381, 384, 392, 398*

E

E. Schiff *73*

F

Ferdinand *305, 378, 411, 416*

Filistin *67, 146, 226, 258, 295, 296, 298, 299, 300, 321, 322, 324, 326, 327, 329, 338, 354, 357, 360, 368, 370, 380, 381, 382, 383, 384, 391, 393, 408, 409, 410, 417, 418, 420, 424, 425, 430, 435, 440, 442*

Fransız *44, 68, 69, 75, 113, 129, 136, 156, 177, 195, 204, 210, 270, 288, 289, 290, 300, 310, 370, 437*

Fransızca *25, 67, 68, 210, 221, 270, 292, 296, 368, 382, 383, 414, 416, 423, 428, 436, 437*

Freies Blatt *17*

Friedjung *15*

Fuat Paşa *402*

G

Gazeta Lwowska *360*

gestor *70*

Gizli Polis *59*

Grand Prix *68, 104*

Güdemann *48, 58, 88, 111, 113, 114, 120, 123, 124, 126, 138, 214, 216, 217, 220, 225, 227, 235, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 247, 248, 250, 255, 256, 257, 260, 274, 275, 276, 278, 284, 285, 286, 287, 294, 301, 303, 304, 309, 313, 314, 332, 365*

H

Halil Rifat Paşa *387, 390, 391, 404*

Harbiye Nâzırı *416*

Hâriciye *254, 391, 392, 393, 399, 411*

Hayreddin Bey *390, 391, 405*

Heinrich Kana *15, 23*

Hinterbrühl *16, 19*

Hirsch *24, 26, 27, 28, 29, 31, 33, 34, 36, 44, 47, 48, 55, 82, 92, 97, 105, 127, 142, 148, 165, 166, 199, 205, 206, 207, 209, 210, 219, 232, 233, 243, 257, 283, 289, 298, 299, 330, 331, 334, 338, 339, 343, 344, 370, 372, 426, 429, 433, 436, 437, 438*

Hotel Castille *430, 436*

I-İ

İmparatorluk Gazetesi *20*

İngiliz *33, 51, 63, 68, 113, 195, 294, 295, 296, 297, 312, 322, 325, 327, 335, 348, 353, 366, 372, 378, 379, 401, 411, 421, 425, 427, 428, 444*

İngilizce *43, 60, 68, 70, 75, 96, 97, 99, 110, 151, 171, 212, 293, 296, 297, 299, 327, 335, 336, 345, 372, 379, 398, 420, 423, 428, 429, 430, 432, 434, 435*

İskenderiye *396, 397*

İstanbul *112, 360, 361, 366, 372, 374, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 385, 389, 400, 407, 411, 413, 416, 417, 419, 420, 423, 424, 425, 426, 427, 430, 437, 441*

İtalya *46, 153, 369, 386*

I. Wilhelm *348*

İzzet Bey *360, 386, 394, 397, 398, 399, 400, 406, 408, 409, 410, 411, 412, 415*

İzzet Paşa *378, 388, 397, 398*

J

Jewish Association *29, 422*

K

Katolik *17, 189, 200*

Kont Széchény *403*

Kudüs *16, 329, 347, 361, 369, 370, 384, 387, 388, 440*

Kutsal Beldeler *387*

L

Laube *80*

Lessing *80*

Liberal Parti *18, 361*

Londra *25, 27, 35, 40, 54, 64, 157, 176, 266, 279, 288, 292, 293, 299, 300, 301, 302, 312, 352, 357, 361, 363, 364, 365, 366, 367, 370, 371, 372, 374, 375, 377, 380, 385, 401, 402, 409, 411, 412, 417, 418, 419, 420, 426, 430, 431, 436, 442, 443*

Lord Rothschild *293, 299, 411, 421, 427*

Lucien Wolf *292, 371, 421, 429*

M

Madame Gropler *402*

Makedon *416*

Margueritte *396, 397, 401, 404, 405, 407, 413, 414*

Mark Twain *355*

Marquis *76*

Matbuat Dairesi *393*

Münih *236, 238, 239, 243, 244, 249, 250, 252, 253, 254, 255, 257, 352, 357*

Münir Paşa *397, 412*

N

Neue Freie Presse *15, 18, 19, 25, 87, 96, 118, 129, 131, 134, 195, 228, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 270, 271, 272, 273, 275, 277, 278, 306, 307, 308, 311, 312, 350, 373, 376, 382, 383, 390*

Newlinski *320, 354, 361, 362, 363, 364, 366, 371, 374, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 393, 394, 395, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 412, 413, 414, 415, 417, 418, 419, 424, 427, 428, 436, 437, 442, 443*

Nişan Efendi *393*

Nuri Bey *391, 392, 398, 406, 408, 411, 414*

O

Orient Express *343, 357, 379, 380, 381, 383, 407, 418*

Osmanische Post *360*

Osmanlı *8, 9,* 322, *387, 388, 396, 399, 407, 417*

P

Palais Royal *49, 83, 110*

Papalık *337, 348, 368, 415*

Paris *13, 15, 16, 18, 22, 25, 27, 28, 36, 41, 48, 49, 54, 57, 59, 62, 68, 96, 124, 134, 137, 151, 165, 183, 192, 195, 206, 207, 233, 253, 257, 259, 266, 268, 270, 277, 279, 284, 287, 288, 291, 300, 349, 361, 364, 368, 392, 401, 426, 428, 430, 436, 442, 443, 444*

Peabody *26, 28*

Petrow *416*

Place Péreire *22*

R

Reşid Bey *402*

Reşit Paşa *402*

Rothschild *34, 47, 48, 50, 55, 82, 111, 122, 123, 124, 155, 178, 180, 201, 202, 209, 210, 254, 263, 283, 301, 310, 345, 363, 367, 369, 385, 419, 421, 424, 426, 427, 428, 429, 433, 436, 437, 438, 441, 442, 443, 444*

Rue de L'Elysée *28*

Rue de Pera *396*

Rue Descombes *22*

Rus *63, 97, 148, 295, 352, 355, 365, 366, 383, 388, 403, 418, 424, 428, 431, 435, 437, 444*

Rusya *22, 33, 46, 67, 88, 110, 144, 148, 258, 310, 354, 358, 369, 382, 387, 407, 431, 444*

S

Sadrazam *387, 390, 391, 397, 398, 415*

Şam *348, 397*

Samuel Kohn *15, 23*

Selanik *410, 415*

Sofya *330, 337, 343, 383, 385, 412, 414, 415, 416*

Speidel *16, 19, 21*

Süleyman *357*

T

Tahsin Paşa *397*

Tanagra *29*

Tarabya *409*

Tevfik Paşa *382, 399*

Tevrat *294, 298, 416*

Teweles *47, 48, 84*

The Knights of Palestine *435*

Tom Amca'nın Kulübesi *23, 86*

Türk *371, 378, 381, 382, 384, 388, 389, 393, 396, 413, 415, 424*

Türkiye *285, 338, 354, 360, 362, 378, 379, 381, 384, 387, 390, 392, 394, 399, 400, 401, 403, 407, 413, 428, 442*

Türkler *401, 407*

U

Unter den Liden *23*

V

Viyana *14, 15, 16, 18, 22, 29, 35, 48, 57, 71, 77, 88, 93, 104, 126, 129, 132, 137, 207, 214, 215, 216, 229, 235, 240, 255, 256, 257, 259, 260, 261, 272, 280, 281, 284, 286, 296, 301, 309, 313, 321, 322, 323, 325, 326, 329, 330, 331, 333, 344, 348, 357, 359, 360, 367, 369, 378, 379, 401, 402, 405, 407, 411, 418, 419, 438*

W

Workingmen's Club *432*

Y

Yahudi Devleti *35, 41, 117, 118, 174, 177, 179, 185, 283, 289, 291, 292, 302, 308, 311, 318, 320, 321, 322, 323, 332, 337, 345, 350, 354, 357, 359, 360, 364, 370, 373, 375, 376, 387, 413, 422, 432, 435, 436*

Yakovlev *388, 389*

Yıldız Camii *395*

Yıldız Sarayı *386, 387, 393, 394, 399, 401, 403, 408, 410*

Yahudi Devleti dünya için bir gerekliliktir! İşte bu yüzden vücuda gelecektir.
Beyler, sizinle ya da sizin rağmınıza! Eninde sonunda bu devlet doğacaktır.
Bizi denize dökemezler ya da en azından hepimizi birden diri diri yakamazlar.

II. Dünya Savaşı sonrası tüm dünyada sömürgecilik sona ererken, Orta Doğu'da Siyonizm büyük güçleri arkasına alarak kendisi için bir istisna yarattı. Gelinen noktada İsrail Devleti, Orta Doğu'da kime ilaç gidebileceğine ve kimin hangi silahı alacağına karar veren merci konuma geldi. Peki bugüne nasıl geldik? İsrail'in bir vücuda kavuşmadan önce manevi doğumu Herzl'in defterlerinde, söylevlerinde ve yazılarında vuku bulmuştur. Theodor Herzl, Yahudi davasını uluslararası sahaya taşıyabilmek için ömrünün son 9 senesinde canhıraş çalışır. Herzl'in günlükleri rastgele karalamalardansa yeni bir ülkünün ifadesini aradığı eskizlerden oluşur. Eski oyun yazarı, kutlu davasında kendini de yeniden icat eder: Kurmayı umduğu Yahudi Devleti'nin müesseselerini ve yapısını bu günlüklerde tasarlarken adeta Musa peygamber gibi kanunlar vaaz eder.

Bu günlükler siyasî Siyonizm'in temellerinin rafine edilmemiş, kimi zaman kaba, fakat her zaman en samimi bir panoramasını sunmaktadır. Yahudi kültürel milliyetçiliği, İbranicenin yeniden canlandırılması ve Yahudilerin Filistin'e yerleşmesini teşvik eden Siyonist derneklerin yapılanması hakkında birçok ayrıntı bu notlarda mevcut. Yahudi Devleti'nin fikir babası Herzl'in günlükleri, toplumsal bir diriliş hareketinin başlangıcını kurgular. Herzl'in kağıttan hayalleri ete kemiğe bürünmek için on yıllar boyunca yüzbinlerce inananı motive etmiş, onun ölümünü takip eden yıllarda İsrail'in kuruluşu, onun notları ışığında şekillenmiştir. Herzl'in Osmanlı bürokrasisiyle, II. Abdülhamid'le ve en önemlisi Rothschild ailesiyle kurduğu ilişki, bu günlüklerle açığa çıkmaktadır.

Yahudi Devleti fikrinin babasının zihninin labirentlerinde dolaşabilmemize imkân tanıyan bu metin, onun hayat yolculuğunu, fikirlerini, gündelik yaşamını ve daha birçok veçhesini gözler önüne seriyor.

RUNİK KİTAP

/RunikKitap
/RunikKitap
/RunikKitap

ISBN: 978-625-7513-96-8 (TK)
ISBN: 978-625-7513-97-5 (1. CİLT)

9 786257 513975